



Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ



ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 30 Αυγούστου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 941

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΑΘΗΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ

Ετοιμοι για την αξιολόγηση



«Μας ξενίζει το γεγονός ότι πριν ακόμα συζητηθεί, κάποιες οργανώσεις έχουν ήδη τοποθετηθεί αρνητικά» λέει για την πρόταση για τους διοριστέους. Ξεκαθαρίζει ότι το Υπουργείο δεν έχει πρόθεση να συζητήσει πρόταση κατάργησης της προσευχής εντός της σχολικής αίθουσας. **Σελ. 7**

ΚΑΛΠΕΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Τα στοιχήματα της ομογένειας

Η Αθήνα μετράει τις έδρες της «ελληνικής ομάδας» στο Καπιτώλιο. Τι κομίζει για τα ελληνικά και κυπριακά ζητήματα η νέα γενιά βουλευτών που παραμένουν πιστοί στον Τραμπ. **Σελ. 20**

ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»



Ιωάννης Κασουλίδης: «Οι ενδιαφερόμενοι για το χρίσμα του ΔΗΣΥ για τις Προεδρικές να κάτσουν στο ίδιο τραπέζι και να τα βρουν». **Σελ. 5**



Κυριάκος Μαυρονικόλας: «Η εσωτερική δικόνοια είναι ο αποκλειστικός λόγος για το τραγικό αποτέλεσμα της ΕΔΕΚ». **Σελ. 8**

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

NUROFEN EXPRESS

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΧΤΙΚΑ ΤΙΣ ΔΙΟΡΙΣΤΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ - ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΗΣ «Κ»

Κρατά αποστάσεις η Λευκωσία από τον GSI

Η είσοδος της γαλλικής Meridiem δεν διαφοροποιεί τα δεδομένα. Παραμένουν οι βασικές ενστάσεις

Κυβερνητική πηγή αποκαλύπτει: Η κυπριακή πλευρά δεν είχε ενημέρωση για το ελληνογαλλικό deal – Ως τετελεσμένο εμφανίστηκε η συμφωνία.

Η γαλλική παρουσία δεν μεταβάλλει τις ενστάσεις για τη βιωσιμότητα και το γεωπολιτικό του ρίσκο – Ούτε προδικάζει τη συμμετοχή της Κ.Δ. στο επενδυτικό σχήμα.

Στο κυβερνητικό παρασκήνιο διατυπώνονται απόψεις για στροφή προς το Ισραήλ, με προμήθεια φυσικού αερίου μέσω αγωγού.

Η πανηγυρική υποδοχή της εισόδου της Meridiem στον GSI στην Αθήνα δεν βρίσκει αντίστοιχο έδαφος στη Λευκωσία. Παρά τη δημόσια στήριξη του έργου, κυβερνητικές πηγές ξεκαθαρίζουν στην «Κ» ότι η γαλλική παρουσία δεν μεταβάλλει τις ενστάσεις για τη βιωσιμότητα και το γεωπολιτικό του ρίσκο, ούτε προδικάζει τη συμμετοχή της Κύπρου στο επενδυτικό σχήμα. Ακόμη πιο ενδεικτικό του κλίματος είναι ότι, σύμφωνα με κορυφαίο κυβερνητικό στέλεχος, η Λευκωσία δεν είχε προηγούμενη ενημέρωση για το ελληνογαλλικό deal. Την ίδια ώρα, εντός της κυβέρνησης ακούγονται απόψεις που προσβλέπουν σε αγωγό φυσικού αερίου από το Ισραήλ, μεγαλύτερη διείσδυση των ΑΠΕ και αποθήκευση ενέργειας, ως απάντηση στην ενεργειακή ασφάλεια. **Σελ. 3**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Γαϊτανάκι ανοικτού τέλους

Η Λευκωσία επενδύει στην Ε.Ε. για προώθηση λύσης, οι Βρυξέλλες στον Ερχιουρμαν και η τουρκική πλευρά στην άρση της «απομόνωσης» των Τ/κ, σχηματίζοντας ένα πολιτικό γαϊτανάκι στο Κυπριακό, με διαφορετικές στοχεύσεις και χωρίς εγγύηση για το αποτέλεσμα, υπό το φως των «προτεραιοτήτων» Ερντογάν για επανεκλογή στην Προεδρία της Τουρκίας. **Σελ. 4**

ΠΡΟΣΤΙΜΟ ΣΤΗ meta

Ρωγμή για το μοντέλο εθιστικής λειτουργίας των σόσιαλ μίντια

Σελ. 23

ΠΟΛΕΜΟΙ ΣΤΟ ΕΛΕΟΣ ΤΗΣ Τ.Ν.

Μπορεί να μπει φρένο;



Οι στρατοί χρησιμοποιούν έξυφνα οπλικά συστήματα εδώ και δεκαετίες. Η ανάπτυξη της τεχνικής νοημοσύνης, ωστόσο, έχει αυξήσει εκθετικά τις δυνατότητες αυτονομίας της λειτουργίας των μη επανδρωμένων αεροσκαφών και της αυτοματοποίησης διαφόρων πτυχών των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Οι πόλεμοι στην Ουκρανία και στο Ιράν έχουν αναδείξει τις αυξημένες δυνατότητες πιο μικρών δυνάμεων να αντεπεξέλθουν στο πεδίο της μάχης με τη χρήση νέων, μικρών και χαμηλού κόστους drones, χωρίς διεθνείς κανόνες για τη χρήση τους. **Σελ. 22**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Το δόγμα

Η στάση της Λευκωσίας απέναντι στον GSI φαίνεται να δοκιμάζει στην πράξη το γνώριμο δόγμα ότι «η Κύπρος αποφασίζει και η Ελλάδα συμπαρίσταται». Αυτή τη φορά η Αθήνα αποφάσισε και προχώρησε σε μια σημαντική συμφωνία μαζί με το Παρίσι, για ένα από τα οκτώ «Ενεργειακά Δίκτυα Υψηλής Στρατηγικής Σημασίας», όπως το χαρακτηρίσε η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στη συνέντευξη στην «Κ» τον περασμένο Απρίλιο, έργο που στοχεύει στον τερματισμό της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου. Η δε Λευκωσία, αντί να ακολουθήσει, περί άλλα τυρβάζει. Μια μετατόπιση που έχει τη δική της πολιτική σημασία.

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος. Αυτή που μας φέρνει πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ΜΑΚΗΣ ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΣΤΗΝ «Κ» ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΜΥΝΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Πλεονασματικός ο Προϋπολογισμός του '27

Γίνονται οι τελευταίες αλλαγές στον Προϋπολογισμό του 2027, και στόχος είναι να παρουσιαστεί στο Υπουργικό Συμβούλιο περί τα μέσα Σεπτεμβρίου. Ο υπο-

γός Οικονομικών δηλώνει στην «Κ» πως θα είναι πλεονασματικός και αναπτυξιακός, με έμφαση σε έργα, συγκράτηση δαπανών και άμυνα. **Οικονομική, σελ. 3**

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ



Ο συγγραφέας Κώστας Λυμπερίης μιλάει στην «Κ» για τη συλλογή διηγημάτων του «Μάνα γάτα». **Τέχνες, σελ. 4**



Η ιστορικός Τέχνης και ποιήτρια Δάφνη Νικήτα μιλάει στην «Κ» για την ποιητική της συλλογή «Η κόκκινη κοιλάδα». **Τέχνες, σελ. 8**



ΙΔΕΕΣ

Εκείνοι που ήθελαν να αλλάξουν τον κόσμο

Η πνευματική μήτρα της σύγχρονης ελληνικής διανόησης βρίσκεται στον Μάρτιο του '68 και στην «Ενώσιν των εν Παρισίοις Ελλήνων Σπουδαστών». Ενα νέο βιβλίο στις ΗΠΑ αναθεωρεί την παρακαταθήκη τους. Ποιο ήταν εδώ το αποτύπωμά τους; **Τέχνες, σελ. 3**

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / Γράφει ο «ΚΗΠΟΥΡΟΣ»

«Σπουδαία τα λάχανα» στην eco-friendly mind-set εποχή

Αφήκαμε
τα θέρν μας

Δεν λέω, μπορεί σε παλαιότερες εποχές, όταν η φύση θεωρούνταν ανεξάντλητη πηγή πόρων και οι συνέπειες της ρύπανσης δεν απασχολούσαν το ευρύ κοινό, να ξεμπερδεύαμε λέγοντας ένα «σπουδαία τα λάχανα». Ε, δεν μπορείς εν έτει 2026, σε μια εποχή με διαρκώς αφυπνιζόμενη οικολογική συνείδηση, να τοποθετείσαι πολιτικά με το «σπουδαία τα λάχανα». Παλαιότερα, για παράδειγμα, ταξίδευε, ο Μεχμέτ Αλί Ταλάτ στο Πακιστάν, προσκεκλημένος ως «πρόεδρος της ΤΔΒΚ» και του αποδίδονταν οι δέουσες τιμές αρχηγού κράτους κατά την υποδοχή του; Σπουδαία τα λάχανα. Γινόταν δεκτός από την Κοντολίτζα Ράις, στο State Department; Σπουδαία τα λάχανα. Ζητούσαν κάποιοι Άγγλοι -γραφικοί μιν, βουλευτές δε- την «τουρκοκυπριακή υπηκοότητα»; Σπουδαία τα λάχανα. Κατέφθανε στην Τύμπου πρώην Γερμανός καγκελάριος υπό τη συνοδεία μεγάλης ομάδας επικειρηματιών; Σπουδαία τα λάχανα. Προσφωνούσε για πρώτη φορά ο Μεχμέτ Αλί Ταλάτ την Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης; Σπουδαία τα λάχανα. «Είναι για τις εντυπώσεις. Δεν προσδίδουν καμιά νομιμότητα στο ψευδοκράτος».

Πάνε όμως αυτά. Άλλοι καιροί. Αφήστε που θα γινόμασαν ρεζίλι των σκυλιών, δεδομένης και της ιστορικής πια «Πρωτοβουλίας της Κύπρου για την Κλιματική Αλλαγή», επί διακυβέρνησης Αναστασιάδη, που επισφραγίστηκε με κοτζάμ σύνοδο κορυφής στο Σαρμ Ελ Σέιχ, της Αιγύπτου, το 2022. Αμ πώς; Ασφαλώς και η κλιματική αλλαγή αποτέλεσε κεντρικό πυλώνα της εξωτερικής και περιβαλλοντικής πολιτικής του τέως Προέδρου. Δεν πιστεύω να ξεχνάτε τέτοια σημαντικά γεγονότα, παρασου-



Ο σουρεαλισμός δεν θα μας εγκαταλείψει ποτέ σ' αυτό το νησί. Και, παραδόξως, αυτό είναι μια κάποια παρηγοριά...

ρόμενοι κι εσείς από την περιρρέουσα ατμόσφαιρα, όπως οι λειτουργοί Επιθεώρησης αλλά και τα πέντε μέλη της Αρχής Κατά της Διαφθοράς, και να μου ασχολείστε με τίποτα ελαφρότητες.

Οπότε, eco-friendly mind-set και «σπουδαία τα λάχανα» δεν παντρεύονται. Που, παρεμπιπτόντως, το λάχανο έχει εξαιρετικά υψηλή θρεπτική αξία και θεωρείται μια πραγματική «υπερτροφή» χαμηλού κόστους, παρά τη λαϊκή έκφραση που το υποτιμά. Εν έτει 2026 απαντάς με κοινωνική υπευθυνότητα που πρέπει να διακατέχει κάποιον που επενδύει συνειδητά στην πολιτική βιωσιμότητα: Διπλωματικά.

Η παγίδα του
ψευδοεπιστολόχαρτου

Ε ναι, λοιπόν, προκειμένου να αποτραπεί η έμμεση αναγνώριση κρατικής υπόστασης στο ψευδοκράτος, ασφαλώς και θ' αφήναμε, αυγουσιτιάτικα, το θέρος μας. Δεν μπορείς, κύριε Μεχμέτ Ντανά, να προσκαλείς ξένους διπλωμάτες για ενημέρωση και να χρησιμοποιείς «επίσημο» επιστολόχαρτο του ψευδοκράτους σου, με τα εμβλήματα της δήθεν «προεδρίας». Και να νομίζεις ότι θα αφήναμε τους πρέσβεις να πέσουν στην παγίδα της έμμεσης νομιμοποίησης των συμβόλων του καθεστώτος σας. Από κάτι τέτοιες φιλολογίες να φυ-

λάγεσαι στην πολιτική. Φαινομενικά αμελητέας σημασίας, που δυνητικά μπορούν να εξελιχθούν σε Φαινόμενο της Πεταλούδας. Αλίμονο, δηλαδή, να περνούσε απαρατήρητο από τη διπλωματική μας υπηρεσία.

Οπότε, ναι, έχει και το ξηκανναούρισμα τη σημασία του. Ήταν το ελάχιστο να υποδειχθεί στους ξένους πρέσβεις και διπλωμάτες που υπηρέτούν στην Κύπρο, ότι το συγκεκριμένο επιστολόχαρτο δεν μπορεί να είναι επίσημο από τη στιγμή που προέρχεται από ένα ψευδοκράτος. Και έτσι, διά παρασκηνιακών τηλεφωνικών διαβημάτων, να καταστεί σαφές και ξεκάθαρο και αναντίλεκτο και αδιαμφισβήτητο και αναμφίβο-

λο και κρυστάλλινο ότι πρόκειται για ψευδοεπίσημο. Εν ολίγοις, ότι έχουμε να κάνουμε με ένα ψευδοεπίσημο ψευδοεπιστολόχαρτο ενός ψευδοκράτους. Στο οποίο δεν θα έπρεπε να δώσουν υπόσταση.

Μαθαίνω ότι τελικά η ενημέρωση του Τουρκοκύπριου διαπραγματευτή μπορεί να είχε «αρκετά μεγάλη συμμετοχή», αλλά... με υποβαθμισμένο το επίπεδο εκπροσώπησης. «Αρκετά μεγάλη συμμετοχή» μιν, χαμηλόβαθμων διπλωματών και υπηρεσιακών παραγόντων δε. Και κάπως έτσι, χάρη στην triple A αντίδραση του ΥΠΕΞ -αντανაკλαστικά, αποτρεπτικά, αποτελεσματικά- εξουδετερώθηκε ο κίνδυνος δημιουργίας νέων τετε-

λεσμένων. Καταγάγαμε έναν λαμπρό θρίαμβο. Κερδήθηκε μια μάχη στρατηγικής σημασίας.

Μια μάχη που
δεν έπρεπε να δοθεί

Ρεαλιστικά ομιλούντες, βεβαίως-βεβαίως, η μάχη δόθηκε χωρίς να ήταν απαραίτητο να δοθεί. Για την τιμή των όπλων, ναι. Για τον ίδιο λόγο που οι πιλότοι της πολεμικής αεροπορίας επιδιώκουν την εμπλοκή σε αερομαχίες, δηλαδή την πρακτική εξάσκηση, ναι. Διότι ποιος στ' αλήθεια θεωρεί ότι ήταν επαρκής ο κίνδυνος αναβάθμισης του ψευδοκράτους και έμμεσης νομιμοποίησής του από κάτι τέτοιο; Θα αστειεύεστε. «Πυροβολήθηκε ένας θόρυβος, όχι ένα οπτικό εμφανιζόμενο αντικείμενο», όπως θα έλεγε ο Νίκος Κοτζιάς. Αν ένας τέτοιος κίνδυνος ήταν επαρκής, θα δημιουργούσαμε ζήτημα για το ψευδοεπίσημο ψευδοεπιστολόχαρτο του ψευδοκράτους, και δεν θα μας ενοχλούσε που προσέρχεται το σύνολο στοιχείο στις τριμερείς επίσημες συναντήσεις με τον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, έχοντας καρφισωμένη στο πέτο τη σημαία του ψευδοκράτους του; Η σημαία του παράνομου, μη αναγνωρισμένου, του ανύπαρκτου δίπλου στον γενικό γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ούτε το αναβαθμίζει ούτε εμμέσως το νομιμοποιεί, αλλά ούτε καν προκαλεί τη διαμαρτυρία μας και θα μας πρόεκυπε έμμεση νομιμοποίηση από το επιστολόχαρτο;

Πόσο μάλλον όταν ήδη γνωρίζουμε. Από τον Ιούνιο του 2013, που μεταλαμπαδευτήκαμε τη σοφία του σοφότερου εκ των σοφών αρχιερέων μας: «Και να αναγνωρίσουν ΟΙ ΠΑΝΤΕΣ το ψευδοκράτος, αν δεν το αναγνωρίσουμε εμείς, θα παραμείνει ψευδοκράτος». Οπότε: «Σπουδαία τα λάχανα» - με το συμπάθιο.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

29-8-1936



Ο Λέων Τρότσκι με τη σύζυγό του Ναταλία.

Υπό περιορισμόν: Το Νορβηγικόν Τηλεγραφικόν Πρακτορείον ανακοινώνει ότι επειδή ο Τρότσκι δεν συνεμορφώθη προς τους όρους οίτινες ετέθησαν εις αυτόν διά την διαμονήν του εν τη χώρα, το υπουργείον της Δικαιοσύνης απεφάσισε να θέσπ αυτών και την σύζυγόν του υπό περιορισμόν. Το ζεύγος Τρότσκι θ' απομονωθή εν τη οικία εις ην διαμένει ήδη μέχρις ότου ορισθί δι' αυτό νέα κατοικία.

Συντάξεις: Επιβεβλημένη ήτο η αρξαμένη εργασία διά την εκκαθάρισιν των συντάξεων, όπου κατά την γενομένην επίσημον ανακοίνωσιν είχαν παρεισφρήσει διατάξεις χορηγούσαι συντάξεις εις πρόσωπα μηδεμίαν έχοντα σχέση με τον πράγματι δεδομενον κρατικής ενισχύσεως και μερίμνης κόσμον. Ούτω, μεταξύ των Μακεδονομάχων περιελήφθησαν πρόσωπα τα οποία συνταξιοδοτούνται δυνάμει χαρακτηριστικν διατάξεων, επιβαρύνοντα τον δημόσιον προϋπολογισμόν κατά 5.699.000 δραχμών.

Εθνολογικό Μουσείο: Η μεταφορά του Εθνολογικού Μουσείου από το κτίριον του Πολυτεχνείου εις το Μέγαρον των Παλαιών Ανακτόρων υπήρξεν ενέργεια ενδεδειγμένη. Είναι πράγματι γνωστόν ότι εις το Πολυτεχνείον ο χώρος ήτο απολύτως ανεπαρκής, ότι πολύτιμα κειμήλια κατεστρέφοντο, ότι παρ' όλην την αγαθήν διάθεσιν των αρμοδίων η καλή διατήρησις του περιεχομένου του Μουσείου ήτο αδύνατος.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Σάντη, Κυπριακό και κυβερνώσα παράταξη



Δεν είμαστε κυβερνώσα παράταξη.

Πριν από λίγες μέρες είχαμε συνάντηση Χριστοδουλίδη με Ερχιουρμαν. Ο Πρόεδρος μας είπε ότι είμαστε σε καλό δρόμο. Δεν έχω κανένα λόγο να τον αμφισβητήσω, αν και δεν είμαι σίγουρος πως είναι όλοι στον ίδιο δρόμο, τον δρόμο που είχε τη δική του ιστορία, που κάποιος έγραψε στον τοίχο με μπογιά. Σε πρώτη φάση συζήτησαν τους τρόπους με τους οποίους θα... συζητήσουν! Και έφραγον. Από τη στιγμή που δεν υπήρξε τροφοική δηλητηρίαση -ούτε δηλητηριώδεις δηλώσεις- θεωρώ πως όλα καλά, όλα ανθηρά. Στύλλων στύλλον άνεσι.

Σε λίγες μέρες συναντιούνται ξανά. Ας ελπίσουμε αυτή τη φορά να μην φάνε απλώς αλλά -αφού συμφωνήσουν στον τρόπο συζήτησης- να αρχίσουν επιτέλους να συζητούν κιόλας, ει δυνατόν επί της ουσίας. Αλλιώς η κατάσταση θα θυμίσει την ατάκα του συμπαθέστατου καραγκιόζη: «θα φάμε, θα πιούμε και νηστικοί θα κοιμηθούμε».

Ήταν πάντως μια βδομάδα που είχε πολύ άκσιον, αφού εκτός από το ραντεβού των ηγετών (που σε κάποιες άβολες στιγμές του θύμιζε Ραντεβού στα τυφλά) είχε απίθανες ατάκες από Νίκαρο, Παμπορίδη και Καρούσο, μα και μια σπέσιαλ δραματική εμφάνιση της Σάντης, η οποία λίγο πολύ μας κουνούσε το δάκτυλο και απειλούσε πως θα θέσει κι άλλες ερωτήσεις σε επερχόμενο πόντακστ. Ευχομαι να μπορώ να απαντήσω ικανοποιητικά στις ερωτήσεις της Σάντης, αλλιώς βλέπω την Αστυνομία μας να μπαγλαρώνει τελικά εμένα.

Περιμένει περισσότερη υπευθυνότητα από την κυβερνώσα παράταξη ο Νίκος Αναστασιάδης. Και εκεί που διερωτάσαι από πότε ο Νίκαρος μετεγγράφηκε στο ΔΗΚΟ και σαν στέλεχος εκφράζει παράπονα στον πρίγκιπα, αντιλαμβάνεσαι ξαφνικά πως αναφερόταν στον Συναγερμέ. Say what? Ήταν μια ατάκα που σήμανε πραγματικό συναγερμό στην Πινδάρου, με τον αγοουροξηνημένο Δίπλαρο να αφίνει μισογεμάτο το ποτήρι γάλα με τρια-

ντάφυλλο και να τρέχει να υπουργοποιηθεί.

Τελικά ήταν false alarm, το κόμμα παραμένει στην -υπεύθυνη- Αντιπολίτευση και η Αννίτα εξακολουθεί κανονικά να ετοιμάζεται για τη μάχη που θα αναδείξει τον εκλεκτό του κόμματος για το 2028. Μην ξεχάσετε να βάλετε και το όνομά μου στο ψηφοδέλτιο, ψέλλισε η πικραμένη αλεπού. Αν δεν σε ψηφίσουν εκείνοι έλα κοντά σε εμάς που σε αγα-

πάμε, του φώναξε ο εθνικός μας κλόουν.

Ο Παμπορίδης μάς είπε πως ο υπόκοσμος έχει εισχωρήσει στην Πολιτική. Δεν μας είπε κάτι που δεν ξέραμε, αλλά μήπως μπορεί να μας αναφέρει συγκεκριμένες περιπτώσεις; Ήταν μια γενική ατάκα που έριξε έτσι, στο «κουβέντα να γίνεται» ή κάτι πιο... στοχευμένο; Θα μάθουμε σύντομα τι ακριβώς ήθελε να πει ο ποιητής, αφού κάποιες επερχόμενες εξελίξεις αναμένονται καταγιστικές. Είπα μέση, θυμήθηκα τον Μέση και έχω μείνει με την απορία: ο Καρούσος τελικά πήρε μεταγραφή από την Μπαρσελόνα στη Ρεάλ ή μετανάστευσε;

Από τον Ιανουάριο μέχρι τον Ιούλιο του 2026, τέσσερις αξιωματικοί, 12 αρχιδεσμοφύλακες και 38 δεσμοφύλακες έλαβαν συνολικά 5.548 ημέρες άδειας ασθενείας. Σχεδόν όσες ώλοι οι ιδιωτικοί υπάλληλοι του δύσμοιρου νησιού μας μαζί. Τόσο φιλάσθενοι οι δεσμοφύλακές μας. Το πιο τραγικό είναι πως δεν αποκλείεται παράλληλα με τις άδειες ασθενείας να έγραφαν και Overtime!

Ιταλοί αρχαιολόγοι πιστεύουν πως βρήκαν στην Ιερουσαλήμ τον πραγματικό τάφο του Χριστού, αφού τα ευρήματά τους συνάδουν με τις περιγραφές της Βίβλου. Oh Jesus! Δράττομαι της ευκαιρίας και ζητώ ταπεινά, Χριστέ μου, να ρίξεις μια ματιά στο μικρό και ταλαιπωρημένο μας νησάκι. Και ελπίζω να μας έχει συγχωρέσει ο απόστολος Παύλος για τις 40 παρά μία βουρδουλίες. Να πω επίσης πως προχθές έκανα φανουρόπιτα -μεγάλη η χάρη του- μπας και βρεθεί η χαμένη ελπίδα για το Κυπριακό.



Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αελιό: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.



Κυβερνητικές πηγές ξεκαθάριζαν στην «Κ» πως η παρουσία των Γάλλων δεν μπορεί να αποτελέσει εγγύηση και για την είσοδο της Κυπριακής Δημοκρατίας στο επενδυτικό σχήμα του GSI, υποστηρίζοντας πως η Κύπρος θα πρέπει να στραφεί προς την πλευρά του Ισραήλ για την ενεργειακή της επάρκεια.

Δεν πείθει τη Λευκωσία η γαλλική παρουσία στον GSI

Μουδιασμένη υποδοχή του καλωδίου – Δεν έχουν αλλάξει τα δεδομένα, λένε κυβερνητικές πηγές

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η υπογραφή συμφωνίας με την οποία η γαλλική εταιρεία Meridiam γίνεται ο μεγαλομέτοχος της εταιρείας (GSI) που θα υλοποιήσει την ηλεκτρική διασύνδεση Κύπρου-Κρήτης δεν διαφοροποίησε στο ελάχιστο την επιφυλακτικότητα με την οποία αντιμετωπίζει το έργο η κυπριακή πλευρά. Η καθυστερημένη αντίδραση της Λευκωσίας στο πανηγυρικό κλίμα που επικράτησε στην ελληνική πρωτεύουσα κατά τη διάρκεια της υπογραφής είναι ένα από τα στοιχεία που δείχνουν πως η κυπριακή πλευρά έδειξε να αιφνιδιάζεται από την είσοδο του γαλλικού ομίλου, κάτι που γεννά τεράστια ερωτηματικά για το πλέγμα των συνεννοήσεων Λευκωσίας με Αθήνα και Λευκωσίας με Παρίσι.

Ωστόσο, σε μια ψύχραιμη αποτίμηση των σημαντικών εξελίξεων που σημειώθηκαν στο μεγαλόπνοο ενεργειακό έργο, αυτό που προκαλεί τεράστια ερωτηματικά αλλά και προβληματισμό για την πολιτική που ακολουθείται είναι αν πράγματι η κυπριακή κυβέρνηση στηρίζει το έργο το οποίο στον μεγαλύτερο βαθμό αφορά το ενεργειακό αύριο του τόπου. Παρά τις χλιαρές και αργοπορημένες διαβεβαιώσεις του υπουργού Ενέργειας υπέρ του έργου, στο παρασκήνιο οι απόψεις που εκφράζονται από κυβερνητικά χείλη δείχνουν πως η κυπριακή πλευρά τείνει να ξεπεράσει τον τρόπο και το σχήμα μέσω του οποίου θα τερματιστεί η ενεργειακή απομόνωση της, στρέφοντας την προσοχή της σε άλλες επιλογές οι οποίες κινούνται μακριά της στρατηγικής της Ε.Ε. για ένα κοινό ευρωπαϊκό ενεργειακό σύστημα ασφάλειας. Σημάδια που δίνουν λαβή στους ευρωπαίους μιας κοινής ενεργειακής ομπρέλας πως τα όσα κατά καιρούς ζητήματα έχει βάλει στο τραπέζι η Λευκωσία, όπως γεωπολιτικό ρίσκο και επικαιροποίηση των οικονομικών δεδομένων του έργου, να αποτελούν τα εργαλεία απομάκρυνσης από τον GSI. Εικόνα που προκαλεί όχι και τις καλύτερες εντυπώσεις εκτός Κύπρου και ενδεχομένως να αποσαφηνίζει τις πολιτικές επιλογές που έγιναν με την απομάκρυνση του Γιώργου Παπαναστασίου, θερμού υποστηρικτή της ηλεκτρικής διασύνδεσης, από το υπουργείο Ενέργειας.

Απομονωμένη

Εάν τα δεδομένα που υπάρ-

χουν επιβεβαιώσουν τα συμπεράσματα που εξαγονται ότι η Λευκωσία δεν αντικρίζει την ηλεκτρική διασύνδεση ως την κορυφαία επιλογή άρσης της ενεργειακής απομόνωσης της και το έργο ολοκληρωθεί, σε μια τέτοια περίπτωση η ουρά των ενδεχόμενων επιλογών να μην περιορίζεται μόνο στο ενεργειακό πεδίο. Η απουσία της Κυπριακής Δημοκρατίας από μια κορυφαία στιγμή του έργου όπως ήταν η μεταβίβαση του πλειοψηφικού πακέτου του GSI στη Meridiam σίγουρα δημιουργεί αρνητικές πολιτικές εντυπώσεις τόσο στην πλευρά των Αθηνών όσο και του Παρισιού. Κορυφαίο κυβερνητικό στέλεχος εκμυστηρευόταν στην «Κ» πως μέχρι σήμερα η κυπριακή πλευρά δεν είχε καμία ενημέρωση για το ελληνογαλλικό DEAL, υποβαθμίζοντας τη σημασία του σε μια απλή χρηματιστηριακή πράξη που δεν διαφοροποιεί τη στάση της κυπριακής κυβέρνησης, ενώ αποτελεί δικαίωση των απόψεων εκείνων στην κυπριακή πρωτεύουσα που

Παρά την καθυστερημένη φραστική υποδοχή της συμφωνίας με τη γαλλική εταιρεία Meridiam, η Λευκωσία δείχνει να ξεπερνά το έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης, θεωρώντας πως η γαλλική παρουσία δεν είναι αρκετή να την καθυποτάξει για τα ζητήματα που εγείρει.

έβαζαν και βάζουν στο τραπέζι ζητήματα οικονομικής βιωσιμότητας του έργου. Μέχρι σήμερα η βασική φιλοσοφία του κυριότερου κυβερνητικού φορέα που αντιδρά στο έργο, του ΥΠΟΙΚ, κινείται στην ίδια κατεύθυνση του αρχικού αφηγήματος ότι δεν θα εγκριθεί το οικονομικό σκέλος συμμετοχής της Κυπριακής Δημοκρατίας στο σχήμα των επενδύσεων που θα εκμεταλλεύονται εμπορικά τη λειτουργία του καλωδίου. Κάτι που σημαίνει πως η Κύπρος φλερτάρει να μείνει στο περιθώριο ενός έργου που, πρώτον, αφορά την ίδια και δεύτερον, συμβάλλει στην εδραίωση της Κύπρου ως ενός περιφερειακού ενεργειακού κόμβου και με την Ευρώπη.

Οι Γάλλοι

Παρασκηνιακά κυβερνητικές πηγές αμφισβητούν ακόμα και την άποψη που συνόδευσε τη συμφωνία των Αθηνών, πως η είσοδος του γαλλικού ομίλου στον GSI αποτελεί έναν ισχυρό παράγοντα που μπορεί να σταθεί

απέναντι στο γεωπολιτικό ρίσκο του έργου που δημιουργείται από τις τουρκικές προκλήσεις μεταξύ Κάσου και Κύπρου. Εντός της κυβέρνησης, όπως πληροφορείται η «Κ», υπάρχουν απόψεις που αμφισβητούν την αποφασιστικότητα της γαλλικής πλευράς έναντι των παράνομων και προκλητικών τουρκικών αξιώσεων, εκτιμώντας πως ο γαλλικός όμιλος επένδυσε κεφάλαια και στο τέλος θα ζητήσει την άδεια της Τουρκίας για τις εργασίες βυθομέτρησης που υπολείπονται να γίνουν προκειμένου να επικαιροποιηθούν τα οικονομικά δεδομένα του έργου και να χαραχθεί η πόντιση του καλωδίου. Άποψη εκ διαμέτρου αντίθετη με τα όσα εξέφρασε μετά τη συμφωνία η ελληνική πλευρά, που δεν αμφισβητεί το γεωπολιτικό ρίσκο, αλλά βλέπει περαιτέρω ενίσχυση της ομπρέλας περιφρούρησης του έργου και επιβολής του διεθνούς δικαίου. Πάντως, για τις απόψεις που εκφράζονται δεν μπορεί να αγνοηθεί πως αυτό συμβαίνει τη στιγμή που οι κυπρο-γαλλικές σχέσεις σε όλα τα επίπεδα βρίσκονται σε περίοδο παρατεταμένης άνοιξης.

Η Αθήνα

Με βάση δημοσιογραφικές πληροφορίες από την ελληνική πρωτεύουσα, η συμφωνία ετοιμάστηκε και συνομολογήθηκε σε ελληνογαλλικό επίπεδο και όπως εξελίχθηκε φάνηκε ως τετελεσμένο γεγονός για την Κύπρο. Όσα διαρρέονται από τη Λευκωσία και δείχνουν να μην είναι ικανά να διαφοροποιήσουν τις επιφυλάξεις που υπήρχαν δεν έχουν τύχει τοποθέτησης από την ελληνική κυβέρνηση. Ωστόσο, το κλίμα που φαίνεται να έχει δημιουργηθεί στην Αθήνα δείχνει δυσάρεσκη. Ενδεικτικά ήταν η τοποθέτηση του Κωνσταντίνου Φίλη στην «Κ» της περασμένης Κυριακής, με την οποία ζητούσε από την Κυπριακή Δημοκρατία να ξεκαθαρίσει τη θέση της παρά το γεγονός ότι η Λευκωσία χαιρέτισε την είσοδο των Γάλλων στον GSI. «Δηλαδή δεν είμαι σίγουρος αυτή τη στιγμή, αν σύσσωμη η κυπριακή κυβέρνηση είναι στο 100% προσλωμένη σε αυτό το έργο. Υπάρχουν και επιχειρηματικά συμφέροντα που πολέμησαν τον GSI, παρά το γεγονός ότι ο κυριότερος στόχος του έργου είναι η άρση της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου και η μείωση στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας».



Αντί GSI αγωγός Φ.Α. από το Ισραήλ

Οι αρνότες του ηλεκτρικού καλωδίου αμφισβητούν ακόμα και τον βασικό πυρήνα της ηλεκτρικής διασύνδεσης που είναι η ενεργειακή ασφάλεια της Κύπρου. Βάζοντας στη ζυγαριά άλλες περιπτώσεις, όπως στη Βαλτική Θάλασσα όπου σημειώθηκε καταστροφή ενεργειακών υποδομών, θεωρούν δεδομένο πως το καλώδιο θα είναι ο πρώτος στόχος σε μια περίπτωση κορύφωσης της έντασης με την Τουρκία. Απέναντι στους υποστηρικτές του ηλεκτρικού καλωδίου αρχίζουν να διατυπώνονται απόψεις εντός της κυβέρνησης πως η προσπάθεια της Κύπρου να καλύψει της επάρκειά της σε ηλεκτρική ενέργεια θα πρέπει να επικεντρωθεί στην πλευρά του Ισραήλ με την προμήθεια Φ.Α. με αγωγό τον οποίο το Ισραήλ, όπως λένε, θα μπορεί να περιφρουρήσει εάν παραστεί ανάγκη. Το ίδιο αφήγημα προνοεί αύξηση της διείσδυσης της Κύπρου σε ΑΠΕ σε ποσοστό 50% με τοποθέτηση και λειτουργία συστημάτων αποθήκευσης. Εάν γίνουν όλα αυτά, κυβερνητικά χείλη λένε πως η Κύπρος θα παράγει ενέργεια που δεν θα ξέρει τι να την κάνει.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Στις 13 Ιουλίου, η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη πανηγύριζε για τον διορισμό του εκτελεστικού αντιπροέδρου της Κομισιόν Ραφάελε Φίτο, ως ειδικού εκπροσώπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Κυπριακό. Και ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διατύπωνε την άποψη ότι «ο διορισμός αυτός αποτελεί ακόμη ένα ουσιαστικό αποτέλεσμα της συνεπούς στρατηγικής που αναπτύξαμε ως κυβέρνηση από την πρώτη ημέρα ανάληψης των καθηκόντων μας, με στόχο την οργανική και ενεργό διασύνδεση των ευρωτουρκικών σχέσεων με την πρόοδο στο Κυπριακό».

Η «διασύνδεση» ωστόσο δεν πέτυχε, όπως άλλωστε προκύπτει και εκ του αποτελέσματος και η Άγκυρα όχι μόνο δεν δελεάστηκε από τα μηνύματα που της μετέφεραν η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και ο Αντόνιο Κόστα, αλλά όπως δημοσίευσε η «Κ», υπέδειξε ότι «η μόνη υπηρεσία (the only service) που μπορεί να προσφέρει η Ε.Ε. στο Κυπριακό, είναι ο τερματισμός της απομόνωσης του τουρκοκυπριακού “λαού”». Αποδέκτης των τουρκικών υποδείξεων είναι και ο ίδιος ο Ραφάελε Φίτο, στον οποίο επενδύει η Λευκωσία για να πειθαναγκάσει την Άγκυρα να λύσει το Κυπρι-

Οι προτεραιότητες της κυβέρνησης Ερντογάν είναι τέτοιες που δεν επιτρέπουν καμιά απολύτως αισιοδοξία για διασύνδεση της πορείας των ευρωτουρκικών σχέσεων με την επίλυση του Κυπριακού.

ακό, στο πλαίσιο των ψηφισμάτων του Σ.Α. ΟΗΕ. Ωστόσο, την ίδια ώρα που η Λευκωσία επενδύει στον κ. Φίτο, ο ειδικός εκπρόσωπος της Κομισιόν επενδύει κάπου αλλού... στον Τουφάν Ερχιουρμαν, θεωρώντας ότι η Τουρκοκύπριος ηγέτης μπορεί να κάνει τη διαφορά και να αλλάξει τα δεδομένα που υπήρχαν στο Κυπριακό, αν και η τουρκική πλευρά δεν επιφυλάσσει καν θέση συμμετοχής για την Ε.Ε., στο τραπέζι μιας νέας ενδεχόμενης διαπραγματεύσεως.

Παρόλα αυτά, ο κ. Φίτο δήλω-νε πριν από μερικούς μήνες από το βήμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ότι «η αλλαγή ηγεσίας στην τουρκοκυπριακή κοινότητα (σ.σ. εκλογή Ερχιουρμαν) μπορεί να ανοίξει ένα νέο παρά-

θυρο ευκαιρίας», το οποίο όπως ανέφερε, «δεν πρέπει να κλείσει χωρίς πρόοδο». Η τοποθέτηση του κ. Φίτο κατά τη συζήτηση της καταδίκης του ψευδοκράτους στην ολομέλεια της Ευρωβουλής (12 Νοεμβρίου 2025), δεν αποτελεί δική του προσωπική άποψη, αλλά θέση της ίδιας της Κομισιόν και όπως πληροφορούμαστε «εξακολουθεί να υφίσταται και σήμερα, χωρίς καμιά διαφοροποίηση». Άλλωστε, ο κ. Φίτο εκπροσωπούσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ολομέλεια της Ευρωβουλής και η δήλωσή του ήταν γραπτή, όπως γραπτή ήταν και η πανομοιότυπη τοποθέτηση του Συμβουλίου, που εκπροσωπούσε η Δανία, ως προεδρεύουσα τότε της Ε.Ε. Σε μια ανάλογη αναφορά, την ίδια ακριβώς μέρα και

από το ίδιο βήμα, η Marie Bjerre, υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της προεδρεύουσας Δανίας, χαρακτήρισε ως «ατζέντα επανένωσης» (reunification agenda) τον προσανατολισμό του Τουφάν Ερχιουρμαν, επισημαίνοντας ότι μαζί με τις δύο άτυπες πολυμερείς διασκέψεις και τον διορισμό προσωπικού απεσταλμένου του γ.γ. ΟΗΕ, «μας δίνουν ελπίδα ότι υπάρχει ένα μομέντουμ για επίτευξη προόδου».

Με άλλα λόγια, την ίδια ώρα που η Λευκωσία επενδύει στην Ε.Ε., οι Βρυξέλλες, σε επίπεδο Κομισιόν και Συμβουλίου, επενδύουν στον Τουφάν Ερχιουρμαν και ο ίδιος ο Τουρκοκύπριος μαζί με την Άγκυρα επενδύουν στην άρση της «απομόνωσης». Και όλοι μαζί, εγκαθιδρύουν ένα «πολιτι-

κό γαϊτανάκι ανοικτού τέλους» στο Κυπριακό, στο οποίο η κάθε πλευρά επενδύει στην άλλη, με διαφορετική στόχευση και χωρίς καμιά εγγύηση για το αποτέλεσμα:

- Στο πλαίσιο αυτής της ιδιόμορφης κατάστασης, η «επένδυση» της Λευκωσίας κατευθύνεται προς την ενεργοποίηση της εργαλειοθήκης της Ε.Ε., προκειμένου να δελεάσει την Άγκυρα να λύσει το Κυπριακό, βάσει των ψηφισμάτων του ΟΗΕ.

- Την ίδια ώρα, η Ε.Ε. δείχνει να αδυνατεί να επενδύσει στον Ερντογάν και γι' αυτό επενδύει στον Ερχιουρμαν, θεωρώντας ότι διαθέτει «ατζέντα επανένωσης» και ότι η εκλογή του στην ηγεσία της τουρκοκυπριακής κοινότητας «μπορεί να ανοίξει ένα παράθυρο ευκαιρίας».

- Και η τουρκική πλευρά, επενδύει πλέον πειστικά στην Ε.Ε., όπως είχε πράξει και το 2010, για τον τερματισμό της λεγόμενης «απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων.

Αυτό πάντως που ενδιαφέρει περισσότερο δεν είναι ποιες πολιτικές επενδύσεις κάνουν η ελληνοκυπριακή και η τουρκική πλευρά, είτε για λόγους ουσίας είτε για λόγους τακτικής, αλλά πού πραγματικά έχει τη δυνατότητα να επενδύσει και να παρέμβει η Ε.Ε. (εάν μπορεί), για να συμβάλει στις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού.

Και η αλήθεια είναι ότι η «ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε.» στο Κυπριακό, για την οποία μας προδιαθέτει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης εδώ και τριάντα περίπου χρόνια,

εξακολουθεί να αποτελεί ένα εύπχο σύνθημα, το οποίο ωστόσο δεν έχει προσλάβει ουσιαστικό περιεχόμενο. Όχι μόνο γιατί η Ε.Ε. δεν έχει καμιά διάθεση να τραβήξει το αφτί της Άγκυρας, όπως έχει αποδειχθεί και στην πράξη, δεδομένης της ευρωπαϊκής εξάρτησης από την Τουρκία σε ζητήματα άμυνας/ασφάλειας και μεταναστευτικού. Αλλά και γιατί οι προτεραιότητες της κυβέρνησης Ερντογάν είναι τέτοιες που δεν επιτρέπουν καμιά απολύτως αισιοδοξία για διασύνδεση της πορείας των ευρωτουρκικών σχέσεων με την επίλυση του Κυπριακού. Άλλωστε, ο Τούρκος Πρόεδρος εμφανίζεται έτοιμος να λύσει το Κυπριακό, μόνο εάν ικανοποιηθεί ο όρος της κυριαρχικής ισότητας της λεγόμενης «ΤΔΒΚ», ο οποίος όπως έλεγαν τουρκοί κύκλοι στις Βρυξέλλες, μπορεί να διασφαλιστεί και με την εκ προοιμίου παροχή διεθνών εγγυήσεων προς την τουρκική πλευρά, για τερματισμό της «απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων (απευθείας εμπόριο, απευθείας πτήσεις και απευθείας σχέσεις με τη διεθνή κοινότητα), ανεξαρτήτως των όποιων εξελίξεων στο Κυπριακό.

Από τα πάρκα στον Ακάμα

Τα μηνύματα σκληρότητας της στάσης της Άγκυρας είναι τουλάχιστον εμφανή και αποτυπώνονται και με την πρόσφατη εξαγγελία της δημιουργίας δύο «εθνικών θαλασσίων πάρκων», στο Αιγαίο μεταξύ Λήμνου και Σαμοθράκης, με έκταση 1742 τ.χλμ. και στην Ανατολική Μεσόγειο, απέναντι από το Καστελλόριζο, με έκταση περίπου 2.171 τ.χλμ. Δικαίως η Αθήνα αντέδρασε, υποδεικνύοντας ότι τα εν λόγω πάρκα είναι παράνομα, καθώς αφενός καταλαμβάνουν περιοχές σε διεθνή ύδατα, εκτός τουρκικής εθνικής δικαιοδοσίας, και αφετέρου εκτείνονται και εντός ελληνικής υφαλοκρηπίδας.

Κύκλοι στην έδρα της Ε.Ε. θεωρούν ότι η εξαγγελία των «δύο εθνικών τουρκικών θαλάσσιων πάρκων» αποτελεί απλώς τα «προεόρτια» όσων θα επακολουθήσουν με την υποβολή από τον κυβέρνηση Ερντογάν του νομοσχεδίου για τη «Γαλάζια Πατρίδα» στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση, πιθανότατα τον προσεχόν Οκτώβριο. Σύμφωνα με τους ίδιους κύκλους, θεωρείται πιθανό, η Άγκυρα να επιχειρήσει να περιλάβει στο εν λόγω νομοσχέδιο της Γαλάζιας Πατρίδας και τις αυθαίρετες διεκδικήσεις της απέναντι από τον Ακάμα, για τις οποίες, επανειλημμένα, εδώ και πολλά χρόνια, καταθέτει χάρτες στην Ε.Ε. και στον ΟΗΕ, παραπέμποντας στο γεωγραφικό μήκος «32°16'18"Ε».

Τρίτη θητεία Ερντογάν μέσω «Γαλάζιας Πατρίδας» και σκληρού ροκ

Ερμητικά κλειστή βρίσκουν την πόρτα του Ταγίπ Ερντογάν οι Βρυξέλλες, οι οποίες βολιδοσκοπώσαν –χωρίς να πιέζουν την Άγκυρα– για το ενδεχόμενο κοινού βηματισμού, κάποιων εκ των ευρωτουρκικών ντοσιέ, με την επίλυση του Κυπριακού. Όπως ανέφερε στην «Κ» κοινοτική πηγή, η κυβέρνηση Ερντογάν «απορρίπτει τη διασύνδεση για λόγους αρχής», υποστηρίζοντας ότι «οι ευρωτουρκικές σχέσεις είναι αυτόνομες και δεν μπορούν να τελούν υπό την αίρεση διμερών διαφορών, ούτε να καθίσταται όμπρος ενός ή δύο κρατών». Σύμφωνη με την ίδια πηγή, «γενικότερα, η Άγκυρα εμφανίζεται να μην απορρίπτει τη διευθέτηση του Κυπριακού, αλλά απαιτεί διασφάλιση του τερματισμού της απομόνωσης και της κυριαρχικής ισότητας της τουρκοκυπριακής κοινότητας», με ό,τι αυτό συνεπάγεται και με ό,τι κάποιος μπορεί να αντιληφθεί.

Σε κάθε περίπτωση, τα υφιστάμενα δεδομένα καταδεικνύουν ότι ο Ερντογάν έχει άλλες προτεραιότητες, με επίκεντρο την εξασφάλιση μιας τρίτης συνεχόμενης θητείας στην Προεδρία της Τουρκίας, γεγονός που εκτιμάται βασίμως ότι θα οδηγήσει τους προσεχείς μήνες σε σκληρή ρύθμιση των τουρκικών θέσεων τόσο στο Αιγαίο, όσο και στην

Ανατολική Μεσόγειο και συνεπώς δεν επιτρέπει αισιοδοξία για αλλαγή στάσης στο Κυπριακό.

Αυτή η προτεραιότητα Ερντογάν φαίνεται να απαιτεί ένα «σκληρό εθνικιστικό αφήγημα», που εκτιμάται ότι «θα παραχθεί, μέσα από το νομοσχέδιο για τη Γαλάζια Πατρίδα», το οποίο αναμένεται να τεθεί προς συζήτηση

Ο Ερντογάν στοχεύει σε «εθνική συσπείρωση» γύρω από το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας», που φέρει τη δική του προσωπική σφραγίδα και συνεπώς μπορεί να κεφαλαιοποιηθεί προς όφελός του σε μια νέα εκλογική μάχη.

και έγκριση στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση, τον Οκτώβριο. Στόχος του Ερντογάν είναι αφενός η πρόκληση συνθηκών «εθνικής συσπείρωσης» γύρω από το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας», που φέρει τη δική του προσωπική, ονομαστική σφραγίδα και συνεπώς μπορεί να κεφαλαιοποιηθεί προς όφελός του. Και αφετέρου,



ΟΛΕΣ οι ενέργειες του προέδρου της Τουρκίας Ταγίπ Ερντογάν έχουν αφετηρία αλλά και κατάληξη την παραμονή του στην εξουσία, κάτι που θα μπορούσε να επιτευχθεί με δύο τρόπους.

η αναγωγή του δόγματος της Γαλάζιας Πατρίδας ως πανεθνικής τουρκικής πολιτικής, η οποία θα δεσμεύσει εσαεί όλες τις κυβερνήσεις και τον στρατό της χώρας, να υπερασπίζονται τις αυθαίρετες τουρκικές διεκδικήσεις που περιλαμβάνει, στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο.

Υπό το φως αυτών των δεδομένων, ο Ταγίπ Ερντογάν αναμένεται να ανεβάσει ακόμη περισσότερο τους τόνους έναντι της Λευκωσίας και της Αθήνας, επιστρατεύοντας προσχηματικά τη συνεργασία τους με το Ισραήλ, κάτι άλλωστε που δεν έχει κρύψει, έχοντας χαρακτηρίσει τη Λευκωσία «παράρτημα» του ισραηλινού κράτους.

Σε κάθε περίπτωση, όλες οι ενέργειες του προέδρου της Τουρκίας έχουν αφετηρία αλλά και κατάληξη την παραμονή του στην εξουσία, κάτι που θα μπορούσε να επιτευχθεί με δύο τρόπους. Είτε με την προκήρυξη πρόωρων εκλογών, οι οποίες του επιτρέπουν να υπερβεί το συνταγματικό εμπόδιο των δύο θητειών. Είτε με συνταγματική τροποποίηση, η οποία απαιτεί έγκριση από 360 τουλάχιστον βουλευτές (από σύνολο 600).

Είναι προφανές ότι ο Τούρκος πρόεδρος αφήνει ανοικτές και τις δύο επιλογές και θα αποφασίσει αναλόγως εξελίξεων ποια πορεία θα ακολουθήσει. Αυτό που θεω-

ρείται πάντως βέβαιο είναι ότι ο κ. Ερντογάν θα επιδιώξει την παραμονή του στην εξουσία, κάτι άλλωστε που γνωστοποίησε με δημόσια δήλωση ο εκπρόσωπος του κυβερνώντος κόμματος ΑΚΡ, στα τέλη Ιουνίου. Στήριξη στον Ταγίπ Ερντογάν είχε εκφράσει ταυτόχρονα και ο εταίρος του, εθνικιστής ηγέτης Ντεβλέτ Μπαχτσέλι, επαναλαμβάνοντας τις κλασικές του θέσεις στο Αιγαίο και στο Κυπριακό.

Το παζλ συμπληρώνει η εξαρτημένη τουρκική δικαιοσύνη, η οποία «αποκεφάλισε» με δικαστική απόφαση τον ηγέτη της αντιπολίτευσης του κόμματος CHP, Όζγκιουρ Οζέλ, και διέταξε την αντικατάστασή του από τον 77χρονο Κεμάλ Κιλιτνάρουλου. Έναν πολιτικό, ο οποίος θεωρείται «εύκολη λεία» για τον Ερντογάν, καθώς έχασε επανειλημμένα από τον Τούρκο πρόεδρο και το κυβερνών ΑΚΡ και φέρει δικαιοματικά τον τίτλο του μονίμως πτηνμένου, οδηγώντας την αντιπολίτευση σε εσωστρέφεια. Σημειώνεται πάντως ότι ο Όζγκιουρ Οζέλ προχώρησε τον Ιούλιο στην ίδρυση του «Yeni Parti» (Νέο Κόμμα), το οποίο φιλοδοξεί να επαναφέρει την αντιπολίτευση σε πορεία συσπειρώσεως και να δημιουργήσει προοπτική νίκης σε μια επικείμενη εκλογική μάχη, με τον Ερντογάν.



Χωρίς αμφιβολία η πρόεδρος του ΔΗΣΥ έχει τον πρώτο λόγο, όπως είχε προτεραιότητα ο Αβέρωφ Νεοφύτου, όταν ήταν πρόεδρος του κόμματος, δηλώνει στη συνέντευξή του ο Ιωάννης Κασουλίδης.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Οι ενδιαφερόμενοι** για το χρίσμα του ΔΗΣΥ για τις Προεδρικές να κάτσουν στο ίδιο τραπέζι και να τα βρουν», δηλώνει στην «Κ» ο Ιωάννης Κασουλίδης, πρώην υπουργός Εξωτερικών. Να κοιτάξουν, αναφέρει, πώς ο Δημοκρατικός Συναγερμός μπορεί να κερδίσει τις εκλογές και να αποφευχθεί η εσωκομματική διαδικασία. Σημειώνει ότι δεν τον εννοχεί η εκλογική αναμέτρηση γιατί, όπως λέει, η δημοκρατία λύνει προβλήματα, όμως, θα προτιμούσε η ανάδειξη του υποψηφίου του ΔΗΣΥ για το 2028 από τα μέλη να είναι η ύστατη λύση. Επισημαίνει ότι η πρόεδρος του κόμματος Αννίτα Δημητρίου έχει τον πρώτο λόγο, όπως τον είχε και ο Αβέρωφ Νεοφύτου, όταν ήταν πρόεδρος του Συναγερμού. Αναφορικά με τις εξελίξεις στο Κυπριακό, ο κ. Κασουλίδης θεωρεί ότι χάθηκε μια χρυσή ευκαιρία με την επίσκεψη του κ. Γκουτέρες στην Κύπρο για να επιτευχθεί κάτι περισσότερο και εισηγείται όπως η διασταυρωμένη διαπραγμάτευση επεκταθεί εφ' όλης της ύλης και καταθέτει συγκεκριμένη πρόταση.

—**Ο ΔΗΣΥ εισέρχεται σε μια νέα εσωκομματική διαδικασία με στόχο την ανάδειξη του υποψηφίου του κόμματος για τις προεδρικές εκλογές του 2028. Υπάρχει ανησυχία ότι αυτή η διαδικασία μπορεί να φέρει ένα νέο κύκλο εσωστρέ-**

φειας και ότι μια έντονη πολιτική αντιπαράθεση μπορεί να οδηγήσει το κόμμα στις Προεδρικές με ανοικτές πληγές. Ήδη, δημόσιες παρεμβάσεις των ενδιαφερομένων για το χρίσμα θέτουν πάλι εν αμφιβόλω την ενότητα του κόμματος.

—Οι ενδιαφερόμενοι να κάτσουν στο ίδιο τραπέζι και να τα βρουν. Να κοιτάξουν πώς ο Δημοκρατικός Συναγερμός μπορεί να κερδίσει τις προεδρικές εκλογές και να αποφευχθεί η εσωκομματική διαδικασία. Έγινε και σχετική εισήγηση από τον κ. Παμπορίδη με την οποία συμφωνώ. Προσωπικά, δεν με εννοχεί η εκλογική αναμέτρηση, γιατί η δημοκρατία λύνει προβλήματα, όμως, σε αυτή

την περίπτωση θα επιθυμούσα η ανάδειξη του υποψηφίου από τα μέλη να είναι η ύστατη επιλογή. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να υπάρξει δέσμευση των υποψηφίων ότι όποιος και να κερδίσει, οι άλλοι θα σταθούν δίπλα του.

—Ποιο αναμένετε ότι θα είναι το περιεχόμενο της πολιτικής αντιπαράθεσης; Πώς θα διαφοροποιηθεί ο ένας υποψήφιος από τον άλλο;

—Από τη στιγμή που και οι τρεις ενδιαφερόμενοι είναι ικανοί για να αναλάβουν την προεδρία του κράτους, το βασικό κριτήριο πρέπει να είναι η εκλεξιμότητα, δηλαδή ποιος μπορεί να κερδίσει τις εκλογές.

—**Θεωρείτε ότι έχει κάποιος προτεραιότητα;**

—Χωρίς αμφιβολία η πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου έχει τον πρώτο λόγο, όπως είχε προτεραιότητα ο Αβέρωφ Νεοφύτου, όταν ήταν πρόεδρος του κόμματος.

—**Πρακτικά τι σημαίνει αυτό;**

—Έχει τη σημασία του και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη.

—**Να ληφθεί υπόψη και να κάνουν πίσω οι υπόλοιποι;**

—Δεν λέω αυτό, όμως στον Συναγερμό έχει σημασία αν ο ηγέτης του κόμματος ενδιαφέρεται να είναι υποψήφιος στις προεδρικές εκλογές. Εξάλλου, η πρόεδρος του Συναγερμού έχει

Ιωάννης Κασουλίδης, πρώην υπουργός Εξωτερικών

Τον πρώτο λόγο έχει η Αννίτα

Να κάτσουν στο ίδιο τραπέζι και να τα βρουν, να κοιτάξουν πώς το κόμμα μπορεί να κερδίσει τις εκλογές και να αποφευχθεί η εσωκομματική διαδικασία

την ευθύνη για τη διατήρηση της ενότητας και της συνοχής του κόμματος.

—**Υπήρξαν αντιδράσεις πάντως για πρόσφατες δημοσκοπήσεις που διενεργήθηκαν από το κόμμα, γιατί δεν ενημερώθηκαν οι άλλοι ενδιαφερόμενοι αλλά και για τον τρόπο που διέρρευσαν.**

—Κοιτάξτε, δεν θα απενεργοποιηθεί η πρόεδρος επειδή είναι εν δυνάμει υποψήφια για το χρίσμα για τις προεδρικές εκλογές. Δημοσκοπήσεις έγιναν και σε άλλες περιόδους στο παρελθόν, οι οποίες μάλιστα κρατήθηκαν κρυφές. Άρα δεν βλέπω να υπάρχει κάποιο πρόβλημα.

—**Πότε πιστεύετε ότι πρέπει να γίνουν οι εκλογές, αν τελικά δεν υπάρξει άλλη λύση;**

—Το συντομότερο, αλλά αυτό είναι κάτι που θα αποφασίσουν τα συλλογικά όργανα του κόμματος.

—**Σας ανησυχεί επανάληψη των σεναρίων του 2003 και του 2023;**

—Από εμάς εξαρτάται να μην επαναληφθεί κάτι τέτοιο.

—**Να επιδιωχθεί συνεργασία του ΔΗΣΥ με το ΔΗΚΟ και τη ΔΗΠΑ ή θεωρείτε ότι είναι αδύνατο να γίνει κάτι τέτοιο όσο αυτά τα κόμματα είναι στην κυβέρνηση;**

—Είναι πάρα πολύ δύσκολο και γι' αυτούς και για εμάς επειδή αυτά τα δύο κόμματα είναι στην κυβέρνηση, αλλά είμαι υπέρ της συνεννόησης με το ΔΗΚΟ και τη ΔΗΠΑ.

“

Είμαι υπέρ της συνεννόησης με το ΔΗΚΟ και τη ΔΗΠΑ, αλλά είναι πάρα πολύ δύσκολο και γι' αυτούς και για εμάς, επειδή αυτά τα δύο κόμματα είναι στην κυβέρνηση.

Δημοσκοπήσεις έγιναν και σε άλλες περιόδους στο παρελθόν, οι οποίες μάλιστα κρατήθηκαν κρυφές.

Απομένει να επιβεβαιωθεί η θέση μας ότι αποδεχόμαστε την πολιτική ισότητα όπως αυτή καταγράφεται στα ψηφίσματα του Σ.Α. και ότι περιλαμβάνει και την εκ περιτροπής προεδρία, όπως έχει συμφωνηθεί, με ειδικές ρυθμίσεις. Το αντίλλαγμα που θα πάροουμε είναι να ικανοποιηθούμε στο θέμα της ασφάλειας.

Δεν ευθύνεται ο ΔΗΣΥ για την κατάληξη Ιδεών Γκάλι και Κραν Μοντανά

—**Πώς βλέπετε τα πράγματα στο Κυπριακό;**

—Εκφράζω τη λύπη μου, διότι χάθηκε η χρυσή ευκαιρία της επίσκεψης του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ στην Κύπρο, που θα μπορούσε να μας οδηγήσει κάπου πιο πέρα από το σημείο στο οποίο βρισκόμαστε σήμερα. Την προετοιμασία που κάναμε τώρα, έπρεπε να την είχαμε κάνει πριν από την άφιξη του γενικού γραμματέα. Τι μας εμπόδιζε να συζητούσαμε τότε τα θέματα της ουσίας, της μεθοδολογίας και των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης;

—**Οι δύο ηγέτες συμφώνησαν να συναντώνται κάθε βδομάδα και τίθεται πλέον ως ορόσημο η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη τον Σεπτέμβριο.**

—Θα ήθελα να χαϊρετίσω την απόφαση των δύο ηγετών κατά την τελευταία τους συνάντηση να εντατικοποιήσουν τις μεταξύ τους επαφές. Παράλληλα, θα ήθελα να επισημάνω ακόμη ένα σημείο. Η διασταυρωμένη διαπραγμάτευση να επεκταθεί εφ' όλης της ύλης, δηλαδή και στην ουσία, και στη μεθοδολογία και στα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Να είναι όλα στο τραπέζι. Εισηγούμαι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης να δηλώσει ότι αποδέχεται το άνοιγμα σημείου διέλευσης στη Μια Μηνιά υπό τον όρο ότι ο κ. Ερξιορμαν θα δεχθεί τη μετατροπή κάποιων σημείων της

μεθοδολογίας που έχει προτείνει, ώστε να είναι προς όφελος και των δύο πλευρών.

—**Τέλος του χρόνου λήγει η θητεία του κ. Γκουτέρες. Υπάρχει χρόνος για κάποια ουσιαστική εξέλιξη;**

—Θα γίνει προσπάθεια, αλλά δεν βλέπω να μπορεί να γίνει κάτι θεαματικό. Ειδικά κατά τη διάρκεια της Γενικής Συνέλευσης, ο γενικός γραμματέας είναι πλήρως απασχολημένος. Πρέπει να συναντήσει τους αρχηγούς της αποστολής κάθε κράτους μέλους και

έχει μόνο 20 λεπτά στη διάθεσή του. Ό,τι είναι να κάνουμε, πρέπει να γίνει πριν από τη Γενική Συνέλευση.

—**Έχει αρχίσει και η καταγραφή των συγκλίσεων από τα Ηνωμένα Έθνη και επειδή ήσασταν ενεργό μέρος των εξελίξεων στο Κυπριακό μέχρι το Κραν Μοντανά, θα θέλαμε να μας πείτε πού φτάσαμε και τι θεωρείτε ότι απομένει;**

—Κατά την άποψή μου, απομένει να επιβεβαιωθεί η θέση μας ότι αποδεχόμαστε την πολιτική

ισότητα όπως αυτή καταγράφεται στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και ότι περιλαμβάνει και την εκ περιτροπής προεδρία, όπως έχει συμφωνηθεί με ειδικές ρυθμίσεις. Το αντίλλαγμα που θα πάρουμε για την αποδοχή της πολιτικής ισότητας των Τ/κ είναι να ικανοποιηθούμε στο θέμα της ασφάλειας. Πρέπει να βρεθεί μια διευθέτηση με βάση το έγγραφο για τον τρόπο εφαρμογής της συμφωνίας για την ασφάλεια που κα-

τατέθηκε από τον κ. Γκουτέρες στο Κραν Μοντανά, το οποίο δεν συζητήθηκε.

—**Συμφωνείτε με τη θέση που εξέφρασε ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ότι ο ΔΗΣΥ φέρει ευθύνη για τον ενταφιασμό των Ιδεών Γκάλι το 1992 και για το ναυάγιο του Κραν Μοντανά το 2017;**

—Δεν θεωρώ ότι φέρει ευθύνη ο ΔΗΣΥ για την κατάληξη των Ιδεών Γκάλι και των διαπραγματεύσεων στο Κραν Μοντανά. Θα έφερε ευθύνη εάν η τουρκική πλευρά αποδεχόταν τις Ιδέες Γκάλι και όλα πρότεινε ο κ. Γκουτέρες το 2017 και εμείς τα απορρίπαμε. Μπορούσαν να γίνουν καλύτεροι χειρισμοί στο Κραν Μοντανά, αλλά δεν θεωρώ ότι η ευθύνη για το ναυάγιο βαρύνει τη δική μας πλευρά. Δείτε τι λέει ο κ. Μαυρογιάννης που ήταν υποψήφιος με το ΑΚΕΛ.

—**Αυτό που λέγεται είναι ότι ο Γλαύκος Κληρίδης υποστήριζε τότε ότι ο πρόεδρος Βασιλείου ακολουθούσε πολιτική Κληρίδη στο Κυπριακό, όμως έξι μήνες πριν από τις προεδρικές του 1993 εντόπισε διαφορές και προκειμένου να έχει μαζί του το ΔΗΚΟ του Σπύρου Κυπριανού συναινέσε στον παραμερισμό των Ιδεών Γκάλι.**

—Ο ΔΗΣΥ ενταφίασε τις Ιδέες Γκάλι; Ο Γλαύκος Κληρίδης; Δηλαδή, ο Ντενκτάς και η Τουρκία τις αποδέχθηκαν και τις απέρριψε ο Κληρίδης;



Ο ΔΗΣΥ θα έφερε ευθύνη εάν η τουρκική πλευρά αποδεχόταν τις Ιδέες Γκάλι και όλα πρότεινε ο κ. Γκουτέρες το 2017, ενώ εμείς τα απορρίπαμε.

“

Από τη στιγμή που και οι τρεις ενδιαφερόμενοι είναι ικανοί για να αναλάβουν την προεδρία του κράτους, το βασικό κριτήριο πρέπει να είναι η εκλεξιμότητα.

Πρέπει να υπάρξει δέσμευση των υποψηφίων ότι όποιος και να εξασφαλίσει το χρίσμα για το 2028, οι άλλοι θα σταθούν δίπλα του.

Εισηγούμαι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης να δηλώσει ότι αποδέχεται το άνοιγμα σημείου διέλευσης στη Μια Μηνιά υπό τον όρο ότι ο κ. Ερξιορμαν θα δεχθεί τη μετατροπή κάποιων σημείων της μεθοδολογίας που έχει προτείνει, ώστε να είναι προς όφελος και των δύο πλευρών.



Σε επίπεδο προσωπικής επαφής των δύο ηγετών πλέον το Κυπριακό που θα συναντιούνται επί εβδομαδιαίας βάσης, πριν ξαναδούν, ξεχωριστά, τον γ.γ. στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ.

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η συνάντηση των δύο ηγετών το απόγευμα της περασμένης Τετάρτης είναι η πρώτη μετά την κάθοδο του γενικού γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο και χαρακτηρίστηκε ως «εποικοδομητική» ως προς το αποτέλεσμα της από πηγές του διεθνούς οργανισμού, αλλά και από τις ίδιες της δηλώσεις του προέδρου Χριστοδουλίδη, μετά το πέρας της. Εδώσε μάλιστα την είδηση της εντατικοποίησης των συναντήσεων των δύο ηγετών, μία ανά εβδομάδα, η οποία της όμως βρίσκεται στην ίδια την παραίτηση του Αντόνιο Γκουτέρες, πριν φύγει από την Κύπρο. Αν μπορούν οι δύο ηγέτες να συζητούν εφ' όλης της ύλης, τότε μπορούν, τον προσέχθι Σεπτέμβριο στη Νέα Υόρκη, να τον συναντήσουν και να του αναφέρουν πού κατέληξαν σε όλα τα θέματα που άπτονται της διαδικασίας του Κυπριακού και, κυριότερα, στο ζήτημα της σύγκλισης μιας Πενταμερούς Διάσκεψης πριν από τα τέλη του χρόνου, όπου θα τεθεί και το ζήτημα της επανέναρξης των συνομιλιών. Μπορεί αυτή η προσωπική επαφή να φέρει αποτέλεσμα; Έμπειροι παρατηρητές του Κυπριακού αναφέρουν πως κανείς δεν μπορεί να απαντήσει με βεβαιότητα, ωστόσο αναγνωρίζεται η μεθοδολογία ανταλλαγής απόψεων, σε ειλικρινή βάση, στο «κορυφαίο επίπεδο» της ηγεσίας των δύο κοινοτήτων, κάτι που θα μπορούσε να αλλάξει και τη ρότα του Κυπριακού.

Ζητούμενο των συναντήσεων φαίνεται στην παρούσα φάση να είναι και χρονολογικό και μεθοδολογικό. Οι δύο ηγέτες θα τα πούνε, παρουσία και της προσωπικής απεσταλμένης του γ.γ.

του ΟΗΕ, Μαρία Άνγκελα Ολγκίν, την επόμενη εβδομάδα στην Κύπρο, μέχρι την αρχή της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού, στη Νέα Υόρκη στα τέλη Σεπτεμβρίου. Συνεπώς ο χρόνος μέχρι τότε μπορεί να δώσει συντήρηση της διαδικασίας και περιθώριο ευελιξίας μέχρι τις ξεχωριστές συναντήσεις των δύο ηγετών με τον Αντόνιο Γκουτέρες στη Νέα Υόρκη και πραγματική συναντίληψη σε θέματα σύγκλισης και αποκλίσεων, προκειμένου να εξεταστεί πως υπάρχει όντως περιθώριο για να προχωρήσει η διαδικασία του Κυπριακού προς την κατεύθυνση της σταδιακής επανόδου στο τραπέζι του διαλόγου.

Η μεγάλη εικόνα

Εκτός απροόπτου, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης, Τουφάν Ερχιουρμαν θα μεταφέρουν προς τον Αντόνιο Γκουτέρες μετά τις 18 Σεπτεμβρίου το αποτέλεσμα των μεταξύ τους συναντήσεων, στις

Χρονολογικό και μεθοδολογικό το ζητούμενο

Χριστοδουλίδης και Ερχιουρμαν καλούνται να δώσουν αποτέλεσμα μέχρι τις 18 Σεπτεμβρίου

Εκτός απροόπτου, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης, Τουφάν Ερχιουρμαν θα μεταφέρουν προς τον Αντόνιο Γκουτέρες μετά τις 18 Σεπτεμβρίου το αποτέλεσμα των μεταξύ τους συναντήσεων.

ξεχωριστές συναντήσεις που θα έχουν με τον γενικό γραμματέα, που αν, συνδυαστικά, εμπεριέχει και ένα «παραδοτέο» στο επίπεδο των Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) όπως π.χ. την κοινή απόφαση για τη διάνοιξη ενός σημείου διέλευσης, θα έδινε το περιθώριο για ανακοινώσεις προς την κατεύθυνση σύγκλισης μιας άτυπης διάσκεψης για το Κυπριακό.

Πηγές που γνωρίζουν, θεωρούν πως κάτι τέτοιο δεν είναι ακατόρθωτο παρά το γεγονός πως μέχρι στιγμής ο πυρήνας της διαφωνίας έγκειται στη σκληρή στάση που τηρεί η τουρκοκυπριακή πλευρά, με τον Τουφάν Ερχιουρμαν να παραμένει αμετακίνητος στο ζήτημα των προκαθορισμένων αποτελεσμάτων, στην πάγια ρητορική του περί «4 προαπαιτούμενων» για επάνοδο στις συνομιλίες. Ωστόσο, οι ίδιες πηγές παραμένουν συγκρατημένα αισιόδοξες, διαβλέποντας πως μέχρι τα τέλη του χρόνου το Κυ-

πριακό παραμένει «ρευστό», με το ζήτημα της αλλαγής στο τιμόνι του ΟΗΕ να το «κληρονομεί» σε αχαρτογράφητα νερά.

Ζητήματα ουσίας

Αυτό πάντως που δείχνει να απασχολεί την ελληνοκυπριακή πλευρά είναι το πώς επιδιώκει να εισέλθει σε ζητήματα ουσίας τόσο επιχειρώντας να θέσει μεθοδολογικά τη «σταυρωτή» διαπραγμάτευση επί όλων των θεμάτων και παράλληλα να επικοινωνήσει προς την τουρκοκυπριακή πλευρά ότι η αποδοχή προαπαιτούμενων θα οδηγούσε τη διαδικασία πίσω χρονολογικά έναντι του μέχρι στιγμής καταγραφέντος πλαισίου συγκλίσεων. Στον αντίποδα, η τουρκοκυπριακή πλευρά δείχνει να κινείται, μεθοδολογικά, στη διασφάλιση έκβασης ανεξαρτήτως αποτελέσματος (μη άρσης του αδιεξόδου των συνομιλιών ή αποτυχίας συμφωνίας σε περίπτωση επανόδου στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων) πτυχή στην οποία ο Ερχιουρμαν δεν κινείται «μόνος» αλλά διαβλέπει και το πώς εντάσσεται η Τουρκία στη μεγάλη εικόνα, προσπαθώντας να τηρήσει σχετικές ισορροπίες αλλά και να μην αποδυναμωθεί, εσωτερικά. Καλά ενημερωμένες πηγές αναφέρουν πάντως πως αυτό που έχει αλλάξει μετά την επίσκεψη Γκουτέρες στο νησί είναι πως ο ίδιος ο γ.γ. του ΟΗΕ έχει πάρει «πάνω του» τα επόμενα βήματα στη διαδικασία, πτυχή που σημαίνει πως οποιαδήποτε τελική απόφαση, ιδίως στον χρονισμό που θα είναι και τυπικά «απερχόμενος γραμματέας», αφορά τον ίδιο σε επίπεδο ανακοίνωσης και δημόσιας διατύπωσης – δεδομένου πως και στο παρελθόν ο ίδιος ευχάθηκε «καλή τύχη» στις δύο κοινότητες.

ΑΡΘΡΟ

«Οι εκποδών ιστάμενοι αμφοτέροις*» ή ισαποστάκηδες

Του **ΑΓΓΕΛΟΥ Μ. ΣΥΡΙΓΟΥ**

«Εντάξει...» Είναι παράνομη η κήρυξη θαλάσσιων πάρκων από πλευράς Τουρκίας, αλλά κι εμείς το παρακάναμε με τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό. Αυτή είναι η σταθερή επώδυνος κάποιοι σχολιαστών που επιθυμούν να δείξουν ότι κρίνουν αμερόληπτα τα τεκταινόμενα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η κριτική τους για τον ελληνικό θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό εντοπιζόταν στο ότι η Ελλάδα δεν περιορίστηκε (α) στα ελληνικά χωρικά ύδατα και (β) στις δύο περιοχές υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ όπου έχουμε θαλάσσιες οριοθετήσεις με την Ιταλία (στο Ιόνιο) και με την Αίγυπτο (ανάμεσα στην Κρήτη και στη Ρόδο). Περιέλαβε «μαξιμαλιστικά» ως ελληνική υφαλοκρηπίδα και περιοχές διεθνών υδάτων στις οποίες δεν υπάρχει οριοθέτηση με τις γειτονικές χώρες. Η προκλητική αυτή κίνηση οδήγησε μοιραία στην υπεραντι-

δραση της Τουρκίας να ορίσει θαλάσσια πάρκα σε διεθνή ύδατα. Ετσι είμαστε ξανά εγκλωβισμένοι σε έναν φαύλο κύκλο άγονων αντιπαραθέσεων.

Η κριτική για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό δεν έχει έρεισμα ούτε στο διεθνές ούτε και στο ενωσιακό δίκαιο. Το διεθνές δίκαιο ορίζει ότι ένα κράτος δεν χρειάζεται διακήρυξη ή αναγνώριση για να κατοχυρώσει κυριαρχικά δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας του. Μόνη προϋπόθεση είναι ο προσδιορισμός των εξωτερικών ορίων να είναι συμβατός με το διεθνές δίκαιο. Αυτό άλλωστε ορίζει και η συνθήκη για τη λειτουργία της Ε.Ε., που επιπλέον αναφέ-

ρει ότι μόνον τα κράτη-μέλη είναι αρμόδια για τον γεωγραφικό καθορισμό των συνόρων τους (άρθρο 77.4). Για αυτόν τον λόγο και η Ε.Ε. όρισε ότι στον χωροταξικό σχεδιασμό έπρεπε να περιληφθούν εκτός από τα χωρικά ύδατα και «τα όρια της περιοχής όπου ένα κράτος-μέλος έχει/ή και ασκεί δικαιώματα βάσει δικαιοδοσίας, σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας» (άρθρο 3.1.α, Οδηγία 2008/56/ΕΚ). Πουθενά δεν αναφέρεται ότι αυτή η περιοχή πρέπει να είναι οριοθετημένη.

Ενα κράτος πρέπει να προστατεύει τα δικαιώματά του εντός του διεθνούς δικαίου. Η Ελλάδα όφειλε να αποτυπώσει στον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό όλη την υφαλοκρηπίδα που έχει βάσει του διεθνούς δικαίου εξουσίας και αυτοδικαίως, είτε είναι οριοθετημένη είτε όχι. Περιέλαβε αποκλειστικούς περιοχές (i) όπου έχει θαλάσσιο μέτωπο,

(ii) που βρίσκονται εντός της μέσης γραμμής από τις ακτές της, πράγμα που συνιστά και βασική διεθνή μέθοδο οριοθέτησης, και (iii) που αποδίδουν υφαλοκρηπίδα σε ηπειρωτικές και νησιωτικές ακτές. Στην ελληνική δήλωση προς την Ε.Ε. αναφέρεται επιπλέον ότι τα όρια είναι προσωρινά, ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης, όπως ορίζει ο νόμος 4001/2011. Επομένως, τα όσα αναφέρονται στον ελληνικό θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό αποτυπώνουν τις ελληνικές θέσεις για την υφαλοκρηπίδα, βάσει του διεθνούς δικαίου και δεν συνιστούν μονομερή οριοθέτηση.

Ούτε είμαστε και μοναδική περίπτωση στην Ε.Ε., όπως επιχειρείται να παρουσιαστεί. Όλα τα κράτη-μέλη κατέθεσαν χωροταξικούς σχεδιασμούς με τις θαλάσσιες ζώνες τους οριοθετημένες ή μη. Σε κάποιες περιπτώσεις, μάλιστα, περιλαμβάνονται περιοχές υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ

που διεκδικούνται και από άλλο κράτος-μέλος (π.χ. η Κροατία με τη Σλοβενία, η Ιταλία με τη Μάλτα, αλλά και με τη Γαλλία στο Λιγυρικό Πέλαγος). Για αυτόν ακριβώς τον λόγο στην οδηγία 2014/89/Ε.Ε. για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό ορίζεται ρητώς ότι η εφαρμογή της «δεν θίγει τη χώρα και την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών από τα κράτη-μέλη» (άρθρο 2.4).

Εισερχόμεστε σε μία δύσκολη περίοδο στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Τους επόμενους μήνες θα έχουμε εντάσεις λόγω του σχεδίου νόμου για τη «Γαλάζια Πατρίδα» και του ηλεκτρικού καλωδίου GSI για τη σύνδεση Κρήτης - Κύπρου. Την ίδια στιγμή, οι Τούρκοι έχουν γίνει εμμονικοί με τη στρατιωτική συνεργασία Ελλάδας - Κύπρου με το Ισραήλ. Η νηφαλιότητα θα είναι απολύτως απαραίτητη σε μία χώρα όπου κάθε τουρκική κίνηση χαρακτηρίζεται εκ προοιμίου «προκλητική».

Πρέπει να καταλαβαίνουμε πότε είμαστε εγκλωβισμένοι στις υπερβολές και στα «δικαία» μας ή στον «ρεαλισμό» μας. Μπορεί οι ελληνικές θέσεις να θεωρούνται μαξιμαλιστικές από κάποιους σχολιαστές. Κινούνται, όμως, απολύτως εντός του διεθνούς δικαίου. Αντιθέτως, η Τουρκία, ιδίως με τη «Γαλάζια Πατρίδα», καταλήγει ότι το διεθνές δίκαιο έχει εφαρμογή σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο εκτός από τα δυτικά και νότια παράλια της, όπου βρίσκονται η Ελλάδα και η Κύπρος.

* Η φράση του τίτλου είναι από τον Θουκυδίδη (1.40.4) και χαρακτηρίζει εκείνους που δεν παίρνουν το μέρος κάποιου.

Ο κ. Αγγελος Μ. Συρίγος είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής - Πάντειο Πανεπιστήμιο, βουλευτής Ν.Δ. στην Α΄ Αθηνών. Το βιβλίο του «50 Ερωτήματα και Απαντήσεις για τις σχέσεις Ελλάδας - Τουρκίας» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη.

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«**Είναι** ένα φιλόδοξο πλάνο, όμως είμαστε πανέτοιμοι με το άνοιγμα των σχολείων να αρχίσει η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Αυτό που θέλουμε είναι να υπάρχει και η αναγκαία στήριξη από τους ιδίους», δηλώνει σε συνέντευξή της στην «Κ» η υπουργός Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας Αθηνά Μιχαηλίδου. Προσθέτει πως ξενίζει το γεγονός ότι πριν ακόμα συζητηθεί η πρόταση για τους διοριστέους κάποιες οργανώσεις έχουν ήδη τοποθετηθεί αρνητικά. Ξεκαθαρίζει ότι το Υπουργείο δεν έχει πρόθεση να συζητήσει σχετική πρόταση κατάρτησης της προσευχής εντός της σχολικής αίθουσας, σημειώνοντας παράλληλα ότι θα ήταν ωφέλιμο για τον τόπο ο κόσμος να δει μαζί εκπαιδευτικούς και Υπουργείο στη διεκδίκηση του συμφέροντος των παιδιών.

Αρχίζουμε τη συζήτηση για το ωράριο λειτουργίας των σχολείων και με τον ίδιο τρόπο θα συζητήσουμε και το θέμα του χρόνου λειτουργίας με όλους τους ενδιαφερόμενους.

–Ποιες είναι οι προτεραιότητες του υπουργείου Παιδείας για τη σχολική χρονιά 2026-27;

–Είναι μια χρονιά με αλλαγές και πολυεπίπεδες δράσεις. Εφαρμόζουμε πολιτικές τις οποίες σχεδιάσαμε τα προηγούμενα χρόνια και αξιολογούμε τις καινοτομίες που ήδη εφαρμόστηκαν. Παράλληλα, εμβαθύνουμε και προσθέτουμε στοχευμένα και άλλες ώστε να έχουμε μετρήσιμα αποτελέσματα. Ενδεικτικά, έχουμε ενωπών μας το σύστημα διορισμού, την ειδική εκπαίδευση, παιδαγωγικές αλλαγές για την τάξη, αλλά και ένα ευρύ σχέδιο δράσης για δομές και υποδομές, με στόχο την ασφάλεια και υγεία. Από φέτος έχουμε την πέμπτη κατεύθυνση στο λύκειο, περισσότερα τεχνικά γυμνάσια, αλλά και την ένταξη του αναβαθμισμένου θέματος αγωγής του πολίτη. Εντάσσονται νέα προγράμματα και πιο έγκαιρη πρόληψη και διάγνωση από το νηπιαγωγείο.

–**Με ποιο τρόπο έχουμε μετρήσιμα αποτελέσματα;**

–Έχουμε εντάξει την αξιολόγηση του μαθητή σε όλο το φά-

σμα του εκπαιδευτικού συστήματος. Τα διαγνωστικά δοκίμια είναι ίσως το βασικότερο εργαλείο αποτίμησης, σε συνδυασμό με τις εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης. Στη Μέση Εκπαίδευση έχουμε προσθέσει τα projects και άλλες εργασίες, ενισχύοντας τις δυνατότητες έρευνας, πειραματισμού και δημιουργικής εργασίας. Κάνουμε τα δικά μας τεστ και δεν περιμένουμε μόνο τις εξωτερικές μετρήσεις, τα αποτελέσματα των οποίων θέλουν χρόνο να βελτιωθούν.

–**Συνεχίζεται η επικαιροποίηση των αναλυτικών προγραμμάτων, εξετάζονται οι ανάγκες βάσει και των σημερινών δεδομένων;**

–Φυσικά, αυτός είναι ένας από τους κύριους παιδαγωγικούς μας στόχους. Η μείωση της ύλης, η προσθήκη και ενίσχυση δεξιοτήτων είναι από τις βασικές αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα. Από φέτος στη Μέση Εκπαίδευση πετύχαμε να συγχρονίσουμε το τι διδάσκεται με αυτό που αξιολογείται, κάτι που αποτελεί έναν διαχρονικό στόχο.

–**Σε πόσα σχολεία θα λειτουργήσει πιλοτικά η Υπηρεσία Κοινωνικού Λειτουργού;**

–Αυτές τις μέρες υπεγράφησαν τα συμβόλαια και στοχευμένα, βάσει των αναγκών, θα λειτουργήσει ο θεσμός σε τρία γυμνάσια και δύο δημοτικά, στις επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού. Πρόκειται για μια πολύ σημαντική απόφαση, με σαφές κοινωνικό πρόσημο και προέκταση. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι να εξυπηρετεί το κομμάτι της επικοινωνίας με την οικογένεια και να συμβάλλει στην ολοκληρωμένη στήριξη του παιδιού, σε συνεργασία με τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους. Θα λειτουργήσει ο θεσμός πιλοτικά για ένα χρόνο, και μετά την αξιολόγησή του θα αποφασίσουμε αν θα προχωρήσουμε με μεγαλύτερο αριθμό.

Ο Κατάλογος Διοριστέων

–**Το Υπουργείο έχει ξεκαθαρή θέση για το πώς θα γίνει η μετάβαση από τον Κατάλογο Διοριστέων στο νέο σύστημα;**

–Έχουμε δώσει ένα πλαίσιο συζήτησης. Ξεκαθαρίσαμε ότι είμαστε ανοικτοί σε διάλογο, σε αλλαγές και τροποποιήσεις. Μας ξενίζει το γεγονός ότι πριν ακόμα συζητηθεί, κάποιες οργανώσεις έχουν ήδη τοποθετηθεί αρνητικά. Σκόπημα την ονομάσαμε βάση εργασίας, δεν πάμε μονοδιάστατα και ετισθηλικά. Είμαστε σε επικοινωνία και με τη Νομική Υπηρεσία, για να επανέλθουμε με ένα επικαιροποιημένο κείμενο, αφού καταγράψουμε τις απόψεις των οργανώσεων. Αν έχουν ήδη αποφασίσει κάποιοι χωρίς συζήτηση, αυτό είναι άκρως προβληματικό. Η πρόταση που θέσαμε επιρρίζει τα άτομα που είναι ήδη στο σύστημα, αφού για πρώτη φορά αναγνωρίζουμε την προϋπηρε-



«**Εντός** των επόμενων εβδομάδων προγραμματίζεται να κατατεθεί στη Βουλή η σχετική νομοθεσία για την ειδική εκπαίδευση μετά από δύο χρόνια διαβουλεύσεων», αναφέρει στην «Κ» η υπουργός Παιδείας.

Αθηνά Μιχαηλίδου,

υπουργός Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας

Μεγαλύτερη πρόκληση η αντίσταση στις αλλαγές

Το σχολείο υπάρχει πρωτίστως για τα παιδιά και η παιδεία είναι υπόθεση της κοινωνίας

σία ως σημαντική και διορθώνει τις στρεβλώσεις στις εξετάσεις. –**Αφήντε ανοικτό το ενδεχόμενο να πάρει παράταση η υπάρχουσα διαδικασία ή θα καταθέσετε νομοσχέδιο εντός της χρονιάς, έστω και χωρίς συναίνεση όλων των μερών;**

–Δεν υπάρχει κανένας λόγος παράτασης γιατί μετά από δύο ή πέντε χρόνια θα συζητάμε τα ίδια

πράγματα. Ήδη, εκπνέει μια δεκαετής περίοδος μεταβατική. Μετά τις συζητήσεις με όλους τους ενδιαφερόμενους, είναι καθήκον του Υπουργείου να προχωρήσει με αλλαγές στην υφιστάμενη νομοθεσία με στόχο ένα ποιοτικό εκπαιδευτικό σύστημα.

–**Υπάρχει κίνδυνος μέσα από τις διαφοροποιήσεις στον τρόπο διορισμού να αλλοιωθούν τα ποιο-**

τικά χαρακτηριστικά που είχαν τεθεί μέσα από το σύστημα των εξετάσεων;

–Με την πρόταση που θέσαμε, όχι. Αντίθετα, διασφαλίζει την ποιότητα. Σε ό,τι αφορά τις εξετάσεις υπήρχαν στρεβλώσεις. Γι' αυτό λέω ότι τα μεταβατικά στάδια δημιουργούν κατεστημένα, και κεκτημένα. Θα πρέπει να λαμβάνονται καθαρές αποφάσεις και να προχωράμε, με αξιολόγηση και διάθεση βελτίωσης. Πρέπει να γίνεται εξέταση, όπως στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Το περιεχόμενο της θα έχει να κάνει με τις ικανότητες και τις δεξιότητες και όχι με την αποστήθιση. Πιστεύουμε πως θα παίρνουμε την καλύτερη ποιότητα μέσα από τη σύζευξη της θεωρίας με την πράξη.

–**Σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, υπάρχουν κενά που δυσχεραίνουν την υλοποίησή της βάσει χρονοδιαγράμματος;**

–Ακολουθούμε κατά γράμμα τη νομοθεσία και τα χρονοδιαγράμματα. Ήδη προνηγήθηκαν επιμορφώσεις και συζήτηση στην επιτροπή παρακολούθησης για τα σχέδια υπηρεσιών. Είμαστε έτοιμοι να αρχίσουμε με την εφαρμογή της διαμορφωτικής, δηλαδή της συνεχούς εσωτερικής αξιολόγησης. Έχουμε λάβει υπόψη τη νομοθεσία η οποία λέει ότι το 2027 και το 2028 θα έχουμε και νέες θέσεις επιθεωρητών. Σήμερα όμως, αρμοδίως, έχουμε κάνει ρυθμίσεις ώστε η διαμορφωτική να υλοποιηθεί χωρίς πιέσεις και προβλήματα από τους υφιστάμενους επιθεωρητές. Επίσης, ανώτερους εκπαιδευτικούς θα έχουμε το 2027-28. Υπάρχει πρόβλεψη και πρόνοια στη νομοθεσία, μέχρι τότε, ένας έμπειρος εκπαιδευτικός, με μείωση ωρών, να μπορεί να ασκεί καθήκοντα ανώτερου.

–**Είστε έτοιμοι δηλαδή με το άνοιγμα των σχολείων να αρχίσει η αξιολόγηση;**

–Είναι ένα φιλόδοξο πλάνο, όμως είμαστε πανέτοιμοι. Αυτό που θέλουμε είναι να υπάρχει και η αναγκαία στήριξη από τους εκπαιδευτικούς. Στην επιτροπή παρακολούθησης συμμετέχουν και οι οργανώσεις, άρα θα αξιολογούμε από κοινού και θα διορθώνουμε τυχόν προβλήματα και αδυναμίες και ταυτόχρονα θα ενισχύουμε τα δυνατά στοιχεία. Η εφαρμογή είναι πολύ σημαντική και εκεί θα καταγραφούν τυχόν προβλήματα. Δίδεται το μήνυμα ότι υπάρχει αντίδραση σε κάθε αλλαγή και αυτό δεν εξυπηρετεί την εφαρμογή του συστήματος. Χρειάζονται οι αλλαγές και τις θέλουμε στο εκπαιδευτικό σύστημα με στόχο καλύτερα αποτελέσματα.

–**Πότε πιστεύετε θα είναι ορατά τα αποτελέσματα;**

–Από τη στιγμή που εφαρμόζονται στο σχολείο εσωτερικά σύστημα στήριξης και ενδυνάμωσης των εκπαιδευτικών, χωρίς άγχος και επιτυγχάνεται η καλύτερη επικοινωνία με τη διευθυντική ομάδα

προλαμβάνονται τυχόν προβλήματα αλλά και αναδεικνύονται οι καλές πρακτικές. Το σχολείο γίνεται κοινότητα μάθησης. Σε ό,τι αφορά τα μαθησιακά αποτελέσματα εκεί χρειάζεται χρόνος. Αλλάζει ο τρόπος δουλειάς, θα εντοπίζονται αδυναμίες από την αξιολόγηση και θα προχωράμε με το σύστημα επιμορφώσεων βάσει των διαπιστωμένων αναγκών. Όλα αυτά θα τα παρακολουθούμε χωρίς να στοχοποιούμε σχολεία, εκπαιδευτικούς και διευθυντές, με στόχο τη βελτίωση.

–**Υπάρχει το ανθρώπινο δυναμικό ώστε να στελεχωθούν και τα νέα ολοήμερα σχολεία;**

–Έχουμε προχωρήσει, σε συνεργασία και με την ΠΟΕΔ και δώσαμε συμβόλαιο πλήρους αλλά και μερικής απασχόλησης σε πάρα πολλούς εκπαιδευτικούς. Σήμερα έχουμε 383 ολοήμερα σχολεία. Για μας δεν έχει σημασία μόνο το ότι αριθμητικά αυξάνονται, αλλά το ότι ποιοτικά ανα-

Η μείωση της ύλης και η ενίσχυση δεξιοτήτων είναι από τις βασικές αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα. Στη Μέση Εκπαίδευση πετύχαμε να συγχρονίσουμε το τι διδάσκεται με αυτό που αξιολογείται.

βαθμίζονται. Υπάρχει διασύνδεση με το πρωινό σχολείο. Δεν είναι απλή απασχόληση ή φυλακτήριο το ολοήμερο. Υπάρχει αναλυτικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει συνεχή εργασία, δημιουργική, καλλιέργεια δεξιοτήτων, ώστε τα παιδιά να είναι παιδαγωγικά κερδισμένα από τη φοίτησή τους. –**Κάθε χρόνο προκύπτει ζήτημα σε ό,τι αφορά το μεγάλο χρονικό διάστημα του καλοκαιριού που οι γονείς πρέπει να βρουν τρόπους φροντίδας των παιδιών τους. Γίνονται σκέψεις από πλευράς Υπουργείου για περαιτέρω στήριξη τους, αν αναλογιστεί κανείς πως τα θερινά λειτουργούν συγκεκριμένες ημερομηνίες;**

–Η νομοθεσία που διέπει την έναρξη και λήξη της σχολικής χρονιάς είναι σε ισχύ για πολλά χρόνια τώρα. Αρχίζουμε τη συζήτηση για το ωράριο λειτουργίας των σχολείων και με τον ίδιο τρόπο θα συζητήσουμε και το θέμα του χρόνου λειτουργίας με όλους τους ενδιαφερόμενους, με πλήρη σεβασμό στις ανάγκες της κοινωνίας αλλά και τις απόψεις των εταίρων μας.

Η πρωινή προσευχή και το κεφάλαιο Ειδική Εκπαίδευση

–**Και η πρωινή προσευχή γιατί πρέπει να γίνεται εντός των σχολικών αιθουσών;**

–Είναι μια νομοθεσία που ισχύει εδώ και δεκαετίες και δεν έχει δημιουργήσει, πρέπει να πω, κανένα πρόβλημα μέχρι στιγμής. Δικαιούται οποιοσδήποτε αλλόθρησκος να ζητήσει εξαίρεση από το μάθημα των θρησκευτικών. Ούτε αυτό συμβαίνει πολλές φορές. Παρόλο που το γνωρίζουν αρκετοί γονείς –τους κοινοποιείται– διατηρούν σιωπηρά το δικαίωμα να προσευχηθούν και οι ίδιοι στη δική τους θρησκεία, όπου ισχύει αυτό. Υπάρχει ένας σεβασμός. Έχουμε σχολεία με 90% παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία, όπου υπάρχουν πολλές δράσεις για να μη νιώθουν αποξενωμένα τα παιδιά. Εκεί και όπου παρούσιάζονται μεμονωμένα προβλήματα, λόγω είτε συμπεριφορών είτε άγνοιας, είμαστε εδώ να τα επιλύουμε.

–**Θα μπορούσε το Υπουργείο να συζητήσει σχετική πρόταση κατάρτησης της προσευχής;**

–Όχι, δεν υπάρχει τέτοια πρόθεση. Ήδη, οι κανονισμοί που περιλαμβάνουν και την προσευχή στο δημοτικό, συζητήθηκαν

στη Βουλή και δεν έγινε δεκτή η κατάργησή της.

–**Πέρα από εγκυκλίου τι άλλο καταγράφεται σε ό,τι αφορά μέτρα για τη βία και την παραβατικότητα στα σχολεία;**

–Ένα ουσιαστικό μέτρο πέρα από την ενδυνάμωση των συμβούλων και των εκπαιδευτικών–υπευθύνων τμήματος, είναι ο κοινωνικός λειτουργός, που πιστεύω θα βοηθήσει πάρα πολύ. Έχει αναπτυχθεί και ένας ειδικός χάρτης, τον οποίο βλέπουν οι διευθύνσεις για πρακτικές υλοποίησης δράσεων έναντι στη βία και την παραβατικότητα. Φαίνεται ότι και τα μέτρα που πήραμε τα προηγούμενα χρόνια έχουν κάνει τη διαφορά, ενώ βλέπουμε αποτέλεσμα στα σχολεία που έχουν μπει κάμερες. Μας ικανοποιεί το γεγονός πως στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν ότι τα παιδιά μιλούν και εμπιστεύονται το σχολείο, για τα περιστατικά βίας που βιώνουν στο σπίτι.

–**Το κεφάλαιο Ειδική Εκπαίδευση που ήταν από τους αρχικούς σας στόχους, πού βρίσκεται;**

–Εντός των επόμενων εβδομάδων προγραμματίζεται να κατατεθεί στη Βουλή η σχετική



«**Οι κανονισμοί** που περιλαμβάνουν και την προσευχή, συζητήθηκαν στη Βουλή και δεν έγινε δεκτή η κατάργησή της».

νομοθεσία μετά από δύο χρόνια διαβουλεύσεων. Είναι εδώ και 30 χρόνια που έχουμε την ίδια νομοθεσία, είναι λογικό και αναμενόμενο το σχολείο να μην είναι φιλικό προς τα παιδιά με αναπηρίες, αφού λειτουργεί σε ένα πεπαλαιωμένο πλαίσιο. Με τη νέα νομοθεσία κάνουμε το σχολείο πιο συμπεριληπτικό, με έμφαση στο ίδιο το παιδί, με εξατομικευμένα προγράμματα, βελτίωση στις δομές, τα χρονοδιαγράμματα, την επιμόρφωση και φυσι-

κά στη στήριξη των ιδίων των παιδιών. Δίνουμε την ευκαιρία να εγγράφονται όλα τα παιδιά στην τυπική τάξη εκτός και αν οι γονείς επιλέξουν κάτι άλλο, στο πρώτο στάδιο. –**Ποια θεωρείτε ως τη μεγαλύτερη πρόκληση που έχετε να αντιμετωπίσετε;**

–Την αντίσταση στις αλλαγές. Μπορεί όλοι να συμφωνούμε ότι θέλουμε αλλαγές, αλλά όταν πάμε να τις υλοποιήσουμε υπάρχει αντίδραση. Χρειάζεται υπευθυνό-

τητα σε συλλογικό επίπεδο, πολιτική βούληση και αποφασιστικότητα για να προχωρήσεις. Αν ο στόχος είναι το καλώς νοούμενο συμφέρον του παιδιού, τότε δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Προχωράς και όσοι θέλουν θα ακολουθήσουν. Εάν είναι άλλοι οι στόχοι, είναι πολύ πιο δύσκολα τα πράγματα. Για μας είναι ξεκάθαρο ότι το σχολείο υπάρχει πρωτίστως για τα παιδιά και η παιδεία είναι υπόθεση της κοινωνίας.

–**Νιώθετε ότι έχετε απέναντί σας**

τις εκπαιδευτικές οργανώσεις;

–Όχι, καθόλου. Οι διαφωνίες είναι αναμενόμενες όταν οι αλλαγές επηρεάζουν τα ισχύοντα για χρόνια. Πολλές φορές παίρνω πολύ καλή ανατροφοδότηση από τις εκπαιδευτικές οργανώσεις. Αλλά θα ήταν ωφέλιμο για τον τόπο μας ο κόσμος να μας δει μαζί στη διεκδίκηση του συμφέροντος των παιδιών.

–**Σας προβληματίζει ότι μπαίνουν σε μία νέα μακρά προεκλογική περίοδο και αυτό μπορεί να έχει επιπτώσεις και στα όσα συζητούνται στη Βουλή;**

–Ήδη το είδαμε και προηγούμενος, με την αξιολόγηση. Ήμασταν πολύ κοντά στις βουλευτικές, όμως ήμασταν πολύ ικανοποιημένοι που είδαμε ότι αυτό δεν έπαιξε ρόλο, γιατί πάνω απ' όλα τέθηκε η ευθύνη απέναντι στην κοινωνία που αναμένει ουσιαστικές αλλαγές. Με τον ίδιο τρόπο θα δουλέψουμε και τώρα. Τεκμηριωμένα και κα σωστά. Αν θέλουμε να βελτιώσουμε το σχολείο, ο καθένας πρέπει να αναλαμβάνει τις ευθύνες του και είμαι βέβαιη ότι η Βουλή θα δράσει υπεύθυνα και σωστά, πάντα μέσω σεβασμού των θέσεων όλων.

Συνέντευξη στη
ΡΑΦΑΕΛΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Τους λόγους που αποφάσισε να θέσει την υποψηφιότητά του για τις εκλογές της ΕΔΕΚ, που θα διεξαχθούν στις 5 Σεπτεμβρίου, οπότε και θα αναδειχθεί ο μεταβατικός πρόεδρος του κόμματος, εξηγεί στην «Κ» ο Κυριάκος Μαυρονικόλας. Αναφέρει πως η εσωτερική δικήνοια είναι ο αποκλειστικός λόγος για το τραγικό αποτέλεσμα της ΕΔΕΚ. Εκφράζει δε τη δυσaréσκειά του για την απουσία της ΕΔΕΚ από τη Βουλή, ενώ θεωρεί λανθασμένη την κίνηση του Προέδρου να αφήσει το κόμμα εκτός Υπουργικού Συμβουλίου.

–Γιατί αποφασίσατε να επιστρέψετε τώρα στην πρώτη γραμμή και να διεκδικήσετε την προεδρία της ΕΔΕΚ;

–Το σοσιαλιστικό κόμμα έχει μείνει εκτός Βουλής για πρώτη φορά στην ιστορία του. Είναι απαίτηση των κομματικών με-

“

Πολλά από τα παλαιά στελέχη της ΕΔΕΚ όχι μόνο δεν δούλεψαν για το κόμμα αλλά το υπέσκαψαν, με αποτέλεσμα το 3% και εκτός Βουλής.

λών και ψηφοφόρων πως πρέπει να υπάρξουν αλλαγές, συσπείρωση, ενότητα για να διατηρηθεί το κόμμα εν ζωή. Γι’ αυτό τον λόγο και μόνο ήθετο υποψηφιότητα. Δεν έχω στόχο οποιοδήποτε πολιτειακό ή άλλο αξίωμα. Στόχος μου είναι να υπηρετήσω το κόμμα για ένα μικρό χρονικό διάστημα για να διασφαλίσω την ενότητα, τη συμμετοχή στο κόμμα και την ανανέωση του κινήματος. Θέλω να εκφράσω την αγωνία μου για το μέλλον του κόμματος. Η δική μου υποψηφιότητα εκφράζει αυτό το συναίσθημα και την αγωνία να διασωθεί η ΕΔΕΚ.

–Είπατε για μικρό χρονικό διάστημα. Άρα δεν προτίθεστε να θέσετε υποψηφιότητα τον Δεκέμβριο, οπότε και θα αναδειχθεί ο μόνιμος πρόεδρος του κόμματος;

–Η πιθανότητα διεκδίκησης τον Δεκέμβριο παραμένει. Αλλά επαναλαμβάνω, ο στόχος μου δεν είναι να παραμείνω πρόεδρος. Στόχος μου είναι να διασφαλίσω μια ομαλή διαδοχή και μια συμμετοχή της νέας γενιάς, ώστε η επιβίωση του κόμματος να είναι δυνατή.

–Έχετε υπάρξει υπουργός, ευρωβουλευτής και κορυφαίο κομματικό στέλεχος. Είστε ένας άνθρωπος που εκτιμούν αρκετοί. Ήταν δική σας απόφαση να θέσετε υποψηφιότητα ή σας το ζήτησαν;

–Μου το ζήτησαν τα μέλη του κόμματος. Λόγω του επαγγέλματός μου (οφθαλμίατρος) έρχομαι καθημερινά σε επαφή με αρκετό κόσμο. Υπήρχε απαίτηση από τα μέλη του κινήματος ότι κάποιος πρέπει να αναλάβει την ηγεσία του κινήματος σε αυτή την τραγική περίοδο που διανύει το κόμμα, ούτως ώστε να μπορέσουμε να το διασώσουμε από την αφάνεια και από τη μη συμμετοχή στη Βουλή και στο Εθνικό Συμβούλιο.

–Τι θα αλλάξετε άμεσα, αν εκλεγείτε;

–Οι αλλαγές που χρειάζεται να γίνουν πρέπει να είναι άμεσες και ριζικές. Κατ’ αρχάς το κόμμα αντιμετωπίζει οικονομικό πρόβλημα λόγω της μη συμμετοχής του στη Βουλή. Δεύτερο, θα πρέπει να γίνει μια προσπάθεια ανανέωσης από νέα στελέχη στις διάφορες ιεραρχίες της ΕΔΕΚ. Τρίτο και σημαντικότερο πρέπει να δοθεί ελπίδα και όραμα στον κόσμο του κόμματος. Ελπίδα και όραμα που φαίνεται πως έχουν χαθεί.

–Η ΕΔΕΚ έχει χάσει σημαντικό μέρος της εκλογικής της δύναμης και της επιρροής που είχε παλαιότερα, με αποτέλεσμα να μείνει και εκτός Βουλής. Τι θεωρείτε ότι οδήγησε σε αυτό το αποτέλεσμα;

–Η εσωτερική δικήνοια, που είναι ο αποκλειστικός λόγος για το τραγικό αποτέλεσμα της ΕΔΕΚ. Θα πρέπει να γίνει αντιληπτό από τα μέλη, τους φίλους αλλά κυρίως από τα άτομα τα οποία διετέλεσαν βουλευτές, υπουργοί, ευρωβουλευτές, ότι το Κίνημα τους χρειάζεται και πως δεν μπορεί

Κυριάκος Μαυρονικόλας

Πρώην υπουργός Αμυνας και ευρωβουλευτής

Στόχος μου να διασώσω την ΕΔΕΚ

«Το κόμμα είναι ανοιχτό για όλους. Φραξιοτισμοί και συγκρούσεις δεν είναι αποδεκτά»



«Πιστεύω πως η κρίση του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν λανθασμένη. Η ΕΔΕΚ τον εξέλεξε. Εάν έλειπαν από την κάλπη οι ψήφοι της ΕΔΕΚ, ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν θα εκλεγόταν».

να υποσκάπτεται από παλαιότερα στελέχη. Είναι αδιανόητο να μην υπάρχει η ΕΔΕΚ στη Βουλή. Όλα τα ευρωπαϊκά κράτη εκπροσωπούνται από σοσιαλιστικά κόμματα, δεν νοείται στην Κύπρο να υποκαθιστούμαστε από ανώριμους σχηματισμούς.

–Τι εννοείτε όταν αναφέρεστε σε υπόσκαψη;

–Εννοώ ότι πολλά από τα παλαιά στελέχη της ΕΔΕΚ όχι μόνο δεν ψήφισαν το κόμμα αλλά το υπέσκαψαν, με αποτέλεσμα το 3% και το ότι μείναμε εκτός Βουλής.

–Άρα εννοείτε πως κάποιοι δούλεψαν στις Βουλευτικές για να μην εισέλθει η ΕΔΕΚ στη Βουλή;

–Αυτό είναι φανερό, δεν χρειάζεται να το αναλύσω.

–Πιστεύετε πως η αποτυχία εισόδου στη Βουλή θα φέρει νέο κύμα εσωστρέφειας;

–Την επόμενη μέρα, εάν εκλεγώ, το θέμα της εσωστρέφειας θα λυθεί. Το κόμμα θα είναι ανοιχτό για όλους. Η δικήνοια και οι αλληλοκατηγορίες δεν έχουν χώρο σε ένα σοσιαλιστικό κόμμα.

–Είναι δυνατό να επιτευχθεί κάτι τέτοιο; Δεδομένου πως υπάρχουν και προσωπικές διαφορές μεταξύ των στελεχών.

–Είμαι συναινετικό και συνενωτικό στοιχείο. Στη μακρά πορεία μου μέσα στην ΕΔΕΚ, δεν έχω αντιπαρατεθεί με κανένα στέλεχος του κινήματος. Στόχος μου είναι να επιβιώσει το κόμμα, έναντι κάθε θυσίας. Το επαναλαμβάνω, το κόμμα είναι ανοιχτό για όλους. Φραξιοτισμοί και συγκρούσεις δεν είναι αποδεκτά.

–Πώς μπορεί η ΕΔΕΚ να γίνει το κόμμα με μεγαλύτερη απήχηση;

–Με τη συμμετοχή της νέας γενιάς, των στελεχών στις διάφορες θέσεις του Κινήματος. Θα πρέπει να γίνει ανανέωση εντός του κόμματος, είναι καιρός νέα παιδιά να αναλάβουν κάποιες θέσεις της ηγεσίας. Στόχος μου δεν είναι να παραμείνω πρόεδρος. Μπορώ να παραμείνω για μικρό χρονικό διάστημα, ένα-δύο χρόνια, στοχεύοντας στο να σφυρηλατήσουμε την ενότητα και τη συμμετοχή και παλαιών και νέων στην ηγεσία της ΕΔΕΚ.

–Σε βίντεο σας στα ΜΚΑ κάνετε λόγο για «ανώριμα χέρια». Μια 25χρονη θέτει υποψηφιότητα, αναφερόσασταν σε αυτήν; Διότι

αρκετοί το εξέλαβαν ως τέτοιο.

–Το εξέλαβαν ως τέτοιο αυτοί που πάντοτε σκέφτονται πονηρά. Η θέση μου είναι καθαρή, τα νέα στελέχη έχουν και θέση και ρόλο. Αναμφίβολα, θεωρώ πως ένας πιο ώριμος ηλικιακά και ένας άνθρωπος που έχει την εμπειρία, μπορεί να επιλύσει αυτά τα προβλήματα. Υπάρχει απολύτως σεβασμός από εμένα προς τους ανθυποψηφίους μου και αντιληψη πως έχουν θέση και αυτοί στην ηγεσία του κόμματος.

–Ο κ. Χαννίδης απέσυρε την υποψηφιότητά του και εξέφρασε τη στήριξη του σε εσάς. Προηγήθηκε κάποια διαβούλευση μεταξύ σας;

–Όχι, δεν υπήρξε κάποια διαβούλευση. Φυσικά, μιλώ με όλους τους συναγωνιστές. Θα ήταν ευχής έργον για εμένα να ήμουν αποδεκτός από όλους τους συνυποψηφίους μου, ως ένας πρόεδρος, ο οποίος στοχεύει στην ανανέωση και στην ενότητα. Έχω ως στόχο να δημιουργήσω εκείνον τον πυρήνα που θα μπορεί να διασώσει το κόμμα στις δύσκολες στιγμές.

–Σας πλήγωνε η κατάσταση που επικρατούσε στην ΕΔΕΚ τα τελευταία χρόνια;

–Για εμάς που ζήσαμε τους μεγάλους αγώνες της ΕΔΕΚ, οι οποίοι χρονολογούνται προ της εισβολής και της κατοχής, αυτό είναι μια τραγωδία. Η ΕΔΕΚ ήταν η δεύτερη, αν όχι η πρώτη μας οικογένεια, ζήσαμε μια ζωή κάτω από τη σκέπη αυτού του κόμματος. Όχι μόνο με στενοχωρεί, αλλά μου προκαλεί αποτροπιασμό να βλέπω την ΕΔΕΚ σε αυτά τα ποσοστά.

–Πώς σχολιάζετε το γεγονός ότι η ΕΔΕΚ έμεινε εκτός Υπουργικού Συμβουλίου;

–Πιστεύω πως η κρίση του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν λανθασμένη. Η ΕΔΕΚ τον εξέλεξε. Εάν έλειπαν από την κάλπη οι ψήφοι της ΕΔΕΚ, ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν θα εκλεγόταν. Παράλληλα, ήταν μεγάλο λάθος και των συγκυβερνώντων κομμάτων, διότι όφειλαν να πουν στον Πρόεδρο ότι η ΕΔΕΚ δικαιούται μια θέση στο Υπουργικό Συμβούλιο. Οι πράξεις και οι ενέργειες θα κριθούν μεταγενέστερα από τα αρμόδια συμβούλια και όργανα του κόμματος.

ΑΠΟΨΗ

Μειράει στην κάλπη η εξωτερική πολιτική;

Του **ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ**

Τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής δεν είναι εκλογικώς αδιάφορα. Διαμορφώνουν το ειδικό βάρος κάθε πολιτικού πρωταγωνιστή και συχνά αντανακλούν τη συνολική αντίληψή του για τη χώρα και τον προσανατολισμό της. Ενώ σε περιόδους διεθνούς έντασης ή ανασφάλειας η εκλογική τους βαρύτητα αυξάνεται. Είναι διαπιστωμένο, ωστόσο, ότι οι εκλογές κατά κανόνα κρίνονται στα ζητήματα οικονομίας και εσωτερικής διακυβέρνησης, στη γενική αίσθηση για την πορεία της χώρας και της εκάστοτε κυβέρνησης, καθώς και στη σύγκριση των πολιτικών πρωταγωνιστών.

Αυτό ισχύει και στη χώρα μας. Η διαμόρφωση ευρύτερων συγκλίσεων σε σχέση με τον προσανατολισμό της χώρας δεν αναδεικνύει τα ζητήματα αυτά ως διαιρετικά τομή. Το ότι μετά το 1974 καμία εκλογική αναμέτρηση δεν διεξήχθη στη σκιά μιας εθνικής τρα-

γωδίας τα άφηνε πιο πίσω στο προεκλογικό διάλογο. Ενώ το ότι όλα τα κόμματα και όλοι οι πρωθυπουργοί που κυβέρνησαν ακολουθήσαν (άλλοι εξ αρχής, άλλοι στην πορεία) πάνω-κάτω την ίδια γραμμή σε σχέση με τον προσανατολισμό της χώρας ή τα ελληνoturκικά έχει δημιουργήσει ένα πλαίσιο που δεν αφήνει πολλά –και κυρίως πειστικά– περιθώρια διαφοροποίησης στα ζητήματα αυτά. Το γεγονός δε ότι πολλοί από όσους πλειοδοτούσαν ως αντιπολίτευση άλλαξαν τροπήριο όταν ανέλαβαν την κυβέρνηση ή αντιστρόφως δεν περνάει απαρατήρητο από την πλειονότητα των ψηφοφόρων.

Η εκλογική ιστορία επιβεβαιώνει τον παραπάνω ισχυρισμό. Το πιο πρόσφατο ζήτημα, η συμφωνία των Πρεσπών, είχε εν τέλει περιορισμένη εκλογική επιρροή στις εκλογές του 2019. Η δημοσκοπική διαφορά υπέρ της Ν.Δ. είχε διευρυνθεί και παγιωθεί από τις αρχές του 2017, πολύ πριν από

την υπογραφή ή την επικύρωση της συμφωνίας. Η πτώση του ΣΥΡΙΖΑ στους νομούς της Μακεδονίας ήταν ελαφρώς και όχι καθολική μεγαλύτερη σε σχέση με την πανελλαδική τάση του (5%-6% μεσοσταθμικά στη Μακεδονία και 4% πανελλαδικά). Οι ΑΝΕΛ, παρά τη διαφοροποίηση και αποχώρησή τους από την κυβέρνηση Τσίπρα, εξαυλώθηκαν. Ενώ το Ποτάμι, χάρη στο οποίο πέρασε η συμφωνία, δεν καρπώθηκε τον παραμικρό από όσους (μη αριστερούς ψηφοφόρους) ήταν υπέρ της συμφωνίας.

Παλαιότερα, η κρίση των Ιμίων τον Ιανουάριο 1996 δεν εμπόδιζε τον Κώστα Σημίτη να κερδίσει τις εκλογές λίγους μήνες μετά. Ούτε η υπόθεση Οτσαλάν τον Φεβρουάριο 1999 να κερδίσει τις εθνικές εκλογές ένα χρόνο αργότερα. Η αρνητική αξιολόγηση των τότε κυβερνητικών χειρισμών δεν ανέτρεψε τις γενικότερες τάσεις.

Μόνη εξαίρεση ήταν ίσως οι εκλογές του 1993, όταν η σύγκρου-

ση γύρω από το Μακεδονικό έβαλε την τότε κυβέρνηση της Ν.Δ., από τα μέσα της θητείας της, σε μια παρατεταμένη περιδίληση που οδήγησε μέχρι την πτώση της. Δεν ήταν ασφαλώς το Μακεδονικό ο μόνος λόγος της ήττας της, συνέβαλε όμως καταλυτικά στη διαμόρφωση ενός αρνητικού για εκείνη πολιτικού περιβάλλοντος.

Παρά τη γενική αυτή παραδοχή, παρά τις συγκλίσεις που υπάρχουν –ανάμεσα στα κεντρικά τουλάχιστον κόμματα της πολιτικής μας ζωής– και παρά τα πεπραγμένα όσων έχουν κυβερνήσει, ο πειρασμός τού να προτάσσονται στην ατζέντα τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής είναι μεγάλος.

Ενίοτε δε και του δημαγωγικού λαϊκισμού με επικεντρο αυτά. Όχι μόνο λόγω της ανελέητης φύσης του πολιτικού ανταγωνισμού, αλλά και επειδή εγείρουν έντονα συναισθήματα και προσφέρονται για ανέξοδη ρητορική. Και αυτό ακριβώς εγκυμονεί κινδύνους, καθώς οι συνασθηματικές φορτίσεις και

η πλειοδοσία δεν συνάδουν με τον ρεαλισμό που (οφείλει να) διέπει τις διεθνείς σχέσεις. Μπορεί, συνεπώς, η μεταφορά της αντιπαράθεσης στην εξωτερική πολιτική να μη διαμορφώνει απολύτως το εκλογικό αποτέλεσμα, διαμορφώνει όμως την κοινή γνώμη και αυτή επιπράζει την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής.

Στη σημερινή συγκυρία τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής δεν φαίνονται ικανά να επιπράξουν καταλυτικά τους εκλογικούς συσχετισμούς. Η εικόνα της κυβέρνησης στον τομέα αυτό είναι κάπως καλύτερη από τη συνολική αξιολόγησή της, παρότι η κριτική εις βάρος της έχει ενταθεί, κυρίως από τα «δεξιά» της. Δεν είναι όμως τόσο καλή ώστε να αποτελέσει ικανό αντίβαρο απέναντι στα στοιχεία που προκαλούν τη φθορά της, αλλά σίγουρα καλύτερη από όσο θα επέτρεπε στους αντιπάλους της να το αναδείξουν σε βασικό σημείο κριτικής.

Τα μεγαλύτερα κόμματα της

αντιπολίτευσης εξάλλου (ΕΛΑΣ, ΠΑΣΟΚ) υστερούν συγκριτικά στον τομέα αυτό, ενώ τα μικρότερα ή νεοεμφανιζόμενα κόμματα που υπερθεματίζουν στη διαμόρφωση ενός αρνητικού κλίματος δεν διευκολύνονται ούτε από τα πεπραγμένα τους ούτε από τη συγκυρία, καθώς ούτε η γενικευμένη αίσθηση κάποιας εθνικής αποτυχίας υπάρχει ούτε κάποιο πειστικό ζήτημα που η διευθέτησή του θα μπορούσε να προκαλέσει εξελίξεις.

Όσο λοιπόν και αν τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής έχουν τη δική τους βαρύτητα, η εμπειρία δείχνει ότι οι πολιτικές εξελίξεις καθορίζονται κυρίως από τα ζητήματα εσωτερικής διακυβέρνησης. Τα κόμματα (κυβέρνησης ή αντιπολίτευσης) που θα επένδυαν υπέρμετρα σε αυτά δύσκολα θα έβρισκαν πρόσφορο έδαφος για τη στρατηγική τους.

Ο κ. Ευτύχη Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας.



DUOMAX

ΠΑΡΑΚΕΤΑΜΟΛΗ 500mg + ΙΒΟΥΠΡΟΦΑΙΝΗ 150mg

ΔΙΠΛΗ

αντιμετώπιση του πόνου

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ

ανακούφιση

Πού το πάει ο Αβέρωφ;

Το «ψυχογράφημα» της πολιτικής του συμπεριφοράς, η ισχύς του απρόβλεπτου παίκτη και ο μύθος του αλάνθαστου σκακιστή

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Δύο χρόνια πριν από τις Προεδρικές του 2028, έχει καταφέρει να βρίσκεται στο κέντρο μιας συζήτησης στην οποία, θεωρητικά τουλάχιστον, δεν θα έπρεπε να είναι πρωταγωνιστής. Η πανωλεθρία του 2023 –που για τον ΔΗΣΥ αποτέλεσε ένα ιστορικό πολιτικό σοκ, καθώς ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία του κόμματος που ο επίσημος υποψήφιος του, και μάλιστα ο εν ενεργεία πρόεδρος του, αποκλείστηκε από τον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών– και, εν συνεχεία, η αποχώρησή του κι από την προεδρία του κόμματος ύστερα από δέκα χρόνια στο πηδάλιό του, σφράγιζε –όπως πολλοί εκτίμησαν τότε– το τέλος εποχής για τον ίδιο.

Κι όμως. Το προσωπικό Βατερλό δεν οδήγησε στην περιθωριοποίησή του. Δεν εξαφανίστηκε. Η παρτίδα είχε μεν τελειώσει, εκείνος ωστόσο είχε ήδη αρχίσει, όπως αποδεικνύεται, να σκέφτεται την επόμενη. Υιοθετώντας μια τακτική «σκληρού ροκ» απέναντι στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη και όχι μόνο, δημιουργώντας έντονη κινητικότητα με συχνές δημόσιες παρεμβάσεις –σκολιασμούς, άρθρα, αναρτήσεις στα σόσιαλ και podcast– ενώ γνωστός πλέον είναι και ο ρόλος του στην επανεκλογή της Αννίτας Δημητρίου στην προεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων. Και να που τρία χρόνια μετά, όχι μόνο βρίσκεται στο κέντρο μιας συζήτησης στην οποία δεν αναμενόταν να είναι πρωταγωνιστής, αλλά όπως όλα δείχνουν, αποτελεί μέρος της εξίσωσης.

Πριν, λοιπόν, επιχειρήσουμε να αποκρυπτογραφήσουμε τι ακριβώς έχει στο μυαλό του, για να απαντηθεί, ει δυνατόν, το μεγάλο ερώτημα των ημερών: «Πού το πάει ο Αβέρωφ;», θα πρέπει να συμφωνήσουμε σε κάτι που δεν χρειάζεται να γνωρίζουμε τι έχει στο μυαλό του για να το διαπιστώσουμε, ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει ρόλο. Αρκεί να παρατηρήσουμε ότι οι άλλοι είναι υποχρεωμένοι να εντάξουν στους υπολογισμούς τους την αβεβαιότητα που προκαλεί η σύνθετη και για την ώρα αεκαθάριστων προθέσεων δική του στάση.

Κινήσεις και στοχεύσεις

Αν και είναι πρόδηλο ότι οι τρέχουσες κινήσεις και δηλώσεις του δείχνουν ξεκάθαρα ότι κινείται με στρατηγικό ορίζοντα το 2028, εντούτοις οι στοχεύσεις και οι επιδιώξεις του δεν είναι αποκρυσταλλωμένες. Δεν δηλώνει εάν θα διεκδικήσει το χρίσμα. Δεν απέκλεισε την Αννίτα Δημητρίου ή τη στήριξη άλλου. Στηρίζει όταν η επιτυχία της εξυπηρετεί τη συνοχή και την ισχύ του ΔΗΣΥ, την πιέζει όταν η ισχυροποίησή της απειλεί τον ρόλο του και την επικρίνει όταν αισθάνεται ότι προσπαθεί να κάνει μόνη της παιχνίδι. Επιτίθεται στον Χριστοδουλίδη, προσάπτοντάς του διαρκώς ατομία και αναποτελεσματικότητα, με επίκεντρο το Κυπριακό και την Οικονομία, ταυτόχρονα όμως κτίζει γέφυρα και αφήνει ανοικτή την πόρτα να βρεθεί δίπλα του «υπό προϋποθέσεις»... Προκύπτει, λοιπόν, το ερώτημα: Ο Αβέρωφ παίζει για να επιστρέψει ο ίδιος στο κέντρο του παιχνιδιού ή παίζει πρωτίστως για να καθορίσει ποιος δεν θα βρίσκεται εκεί; Θέλει να γίνει ο ίδιος Πρόεδρος της Δημοκρατίας ή του αρκεί ο ρόλος του Kingmaker; Η απάντηση, ασφαλώς, αποτελεί γρίφο. Θέλει πράγματι να είναι υποψήφιος το 2028; Πιθανόν. Έχει αποφασίσει; Δεν το γνωρίζουμε. Και ίσως αυτή τη στιγμή ο ίδιος να θεωρεί ότι τον εξυπηρετεί περισσότερο να μη γνωρίζει κανείς.

Ως εκ τούτου, οδηγούμαστε αβίαστα σε ένα άλλο ερώτημα: Ποιο αποτέλεσμα παράγουν οι

κινήσεις του; Τι λέει δημοσίως, ποιον πιέζει κάθε φορά που παρεμβαίνει, ποιον ενισχύει αντικειμενικά; Για παράδειγμα: όταν πλήττει τον Χριστοδουλίδη, είναι εύκολη η ανάγνωση. Όταν ασκεί κριτική στην Αννίτα Δημητρίου και διαφοροποιείται από τη σημερινή ηγεσία του ΔΗΣΥ, ποιον αποδυναμώνει και ποιος ωφελείται; Όταν βάζει στο κάδρο τον ευθυνών για τη μη επίλυση του Κυπριακού και τον Δημοκρατικό Συναγερμό, από τον Γλαύκο Κληρίδη και τις Ιδέες Γκάλι μέχρι τον Νίκο Αναστασιάδη και το Κραν Μοντανά, τι επιτυγχάνει; Όταν υπερασπίζεται συγκεκριμένες επιλογές της περιόδου Αναστασιάδη, επιχειρεί να προστατεύσει την ιστορική κληρονομιά της παράταξης ή επαναδιεκδικεί ένα κομμάτι της ως προσωπικό πολιτικό κεφάλαιο;

Πέραν της μιας σκακιέρας

Ο Αβέρωφ δεν φαίνεται σήμερα να παίζει ένα παιχνίδι. Ή μάλλον, δεν φαίνεται να παίζει μόνο ένα παιχνίδι. Παίζει ταυτόχρονα σε περισσότερες από μια σκακιέρες. Κι όμως, αυτό ήταν πάντοτε το δυνατό του σημείο. Καθότι υπήρξε ως επί το πλείστον πολιτικός των συσχετισμών. Ο Αβέρωφ είναι περισσότερο πραγματιστής παρά ρομαντικός, περισσότερο της σκακιέρας παρά πολιτικός του θυμικού. Όσες φορές ενδόθηκε το δεύτερο προφίλ, το έπραξε άτσαλα και αναποτελεσματικά. Ξαν ρόλος αταίριαστος. Κόστουμι που τον «καταπίνει». Απόπειρες που συνήθως κατέληγαν σε δραματουργικά κρεσέντο, προκαλώντας αντίθετο αποτέλεσμα από το επιδιωκόμενο. Χαρακτηριστικό δείγμα ο αριστουργηματικός μονόλογος που ακολουθεί, του Φεβρουαρίου του 2021, στο alphanews.live: «Βλέπεις το σέριν μου; Πες ότι εν το σέρνιν του παιδικιού σου. Τζιαι διούν σου εκατομμύρια να δεχτείς να κόψουν ένα δάκτυλό του. Εν έσει γονιόν που εννά δεχτεί, όσα εκατομμύρια τζιαι να του δώσουν, να κόψουν ένα δάκτυλο του σερικού του παιδικιού του. Ούτε τζιαι εγώ εννά δεκτώ ποττέ να κόψουν ένα κομμάτι που την πατρίδα μου τζιαι να τη διχοτομήσουν».

Ακόμα κι όταν δεν αφορούσε σε πολιτικά ζητήματα, αλλά στη διαχείριση της εικόνας του, πάλι στον ίδιο παρονομαστή κατέλη-

γε η προσπάθεια, για παράδειγμα, να μεταδώσει στην κοινωνία ότι «είμαι ένας από εσάς, ένας απλός άνθρωπος του λαού είμαι κι εγώ». «Εν τζιαι γεννήθηκα, ούτε σε τζάκια, ούτε σε σαλόνια. Εν μες τες αυλατζίες τζιαι μες τες μάντρες. Ο μακαρίτης ο πατέρας μου, σχεδόν στα εκατόν, επάνενεν στο κοπάδιν του, δηλαδή αυτό που έκαμενεν που ηλικία οκτώ χρονών. Εν τζιαι λίγον παράδοξον: ο φίλος μου ο Νικόλας, ο άγγονας του Λεβέντη εν με τους φτωχούς τζιαι τους αδύνατους, τζιαι ο πρόεδρος του Συναγερμού που γεννήθηκε μες την μάντρα, που ένανν υπερασπίζεται μια βόσσηναν, εν με το κεφάλαιο».

Η πολιτική του δύναμη και η αποτελεσματικότητά του, βασίζονταν σε μεγάλο βαθμό στην ευελιξία, την προσαρμογή και την ικανότητα να λειτουργεί ως «γέφυρα συναινεσης». Ο Αβέρωφ φαίνεται να λειτουργεί καλύτερα όταν αισθάνεται ότι δεν υποχρεώνεται πρόωρα προς μία διαδρομή. Εξού και το να αισθάνεται κυρίαρχος των κινήσεων και όχι να λειτουργεί εγκλωβισμένος σε ασφυκτικό πλαίσιο, χωρίς περιθώρια ελιγμών και εναλλακτικών, είναι συνήθως αναπόσπαστο της αποτελεσματικότητάς του. Και εννοείται ότι δεν κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού, ως ο άνθρωπος «δεσμειν και λύειν», είχε το «χάρισμα» να δημιουργεί αυτή την άνεση.

Το χαρακτηριστικό αυτό στοιχείο της πολιτικής του φυσιογνωμίας, δεν σημαίνει ότι δεν διακατέχεται από τις παθογένειες της ανθρωπίνης φύσης. Ότι είναι υπέρωπος συναισθημάτων. Ότι δεν έχει θυμό, δεν κουβαλά προσωπικούς λογαριασμούς, είναι απαλλαγμένος από εμμονές και δεν άγεται από πικρίες. Κάθε άλλο. Ωστόσο, λίγες φορές ο προσωπικός λογαριασμός απέθνηκε να επισκιάσει τον πολιτικό υπολογισμό.

Στις περιπτώσεις που οι συνθήκες ήταν ή εξελίχθηκαν διαφορετικά –στένα περιθώρια, εγκλωβισμός ή ενίοτε και αυτοεγκλωβισμός– η εικόνα ήταν αποκαρδιωτική. Πλήρης αποδιοργάνωση. Ο «man of deals», μαζί με τη φήμη του εξαιρετικά ικανού διαπραγματευτή στα πολιτικά παρσκήνια, είχε αποσπρηθεί και στη θέση του άφηνε κάποιον άλλον να βολοδέρνει και να πελαγοδρομεί. Στην πιο κραυγαλέα των περιπτώσεων, που πορεύτηκε μακράν της παραδοσιακής του τακτικής –συν απουσία πολιτικού αισθητηρίου,

συν επικράτηση προσωπικού λογαριασμού– και επικαίρησε να αναγκάσει την πραγματικότητα να προσαρμοστεί στους δικούς του κανόνες, υπέστη τη μεγαλύτερη στρατηγική ήττα στην πολιτική του διαδρομή. Χαρακτηριστικότερο δείγμα μιας προεκλογικής πορείας «από την πόρτα σου περνά και τηγανίζει ψάρια, μου πετάς ένα κεφτέ, ευχαριστώ, δεν καπνίζω» δεν υπάρχει από την τραγελαφική Εκστρατεία στο Κονγκό, για το φλέγον θέμα του μεταναστευτικού, η οποία υπονομεύθηκε πριν καν εξαγγελθεί από το ρατσιστικό παραλήρημα του ίδιου στην Έμπια, που ταυτόχρονα καταβλήθηκε προσπάθεια να αποσιωπηθεί από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Λέξη κλειδί: Χρησιμότητα

Αν υπάρχει μία λέξη που περιγράφει τη σημερινή συμπεριφορά του Αβέρωφ Νεοφύτου, αυτή δεν είναι κατ' ανάγκην η «επαναδιεκδίκηση». Είναι η «χρησιμότητα». Και ίσως αυτό να είναι το κλειδί για να κατανοήσει κανείς όχι μόνο τι κάνει σήμερα, αλλά ολόκληρη την πολιτική του συμπεριφορά. Μήπως, λοιπόν, ο στόχος των κινήσεών του είναι η διατήρηση της δικής του χρησιμότητας, προς όλες σχεδόν τις κατευθύνσεις, επιχειρώντας να καταστεί ο απαραίτητος παίκτης, ο άνθρωπος που ένας διεδικητής θα πρέπει να συνεννοηθεί ή και επιβάλλεται να προσεταιριστεί; Για να το διατυπώσω ορθότερα, μήπως η σταθερά όλων των κινήσεών του είναι η αύξηση της ισχύος που έχει ο απρόβλεπτος παίκτης; Και –τελικά– ενισχύει την επιρροή του, προσδίδοντας προστιθέμενη αξία στο πολιτικό του κεφάλαιο, ακριβώς επειδή κανείς δεν γνωρίζει πού θα το επενδύσει;

Παρακολουθήστε για παράδειγμα τον τρόπο που μετέρχεται το Κυπριακό, το οποίο έχει επιλέξει ως την κύρια πολιτική του πλατφόρμα. Όπου στις πρόσφατες, δημόσιες τοποθετήσεις του –στο podcast με τον Φειδία Παναγιώτου– προχώρησε σε μια, όπως λέχθηκε, «πρωτοφανή και σκληρή αυτοκριτική» για τους χειρισμούς της δικής του παράταξης, όχι μόνο στη διάρκεια της διακυβέρνησης Αναστασιάδη, αλλά και της διακυβέρνησης Κληρίδη, αποδίδοντας ευθύνες για τη μη επίλυση του Κυπριακού. Που κάθε

άλλο παρά πρωτοφανές ήταν για όποιον τον παρακολουθεί και διαπιστώνει ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο. Ενώ η ηγεσία του κόμματος πυκνά συχνά «υποχρεώνεται» σε υιοθέτηση σκληρότερης ρητορικής ένεκα πίεσης ΕΛΑΜ, εκείνος παρουσιάζεται ως ο πολιτικός – απόγονος της παραδοσιακής «κληριδικής σχολής», που «τολμά να πει αλήθειες» χωρίς να υπολογίζει το πολιτικό κόστος, με στόχο να προσελκύσει το προοδευτικό / ρεαλιστικό κομμάτι του και να κτίσει γέφυρες με ψηφοφόρους πέραν της Δεξιάς που ιεραρχούν το Κυπριακό ως πρώτο ζήτημα.

Στις 14 Ιουλίου, όταν ήδη είχε αρχίσει η συζήτηση περί 2028, πηγές πολύ κοντά στον Αβέρωφ αντέδρασαν έντονα στην προεδρολογία, χαρακτηρίζοντας περίπου «ύβρη» να ασχολείται ο ΔΗΣΥ με καρέκλες ενώ υπήρχε κινητικότητα στο Κυπριακό. Το μήνυμα ήταν ότι η φιλοδοξία όλων έπρεπε να είναι η λύση και όχι η Προεδρία. Στις αρχές Αυγούστου ο ίδιος επανέρχεται και κτυπά ταυτόχρονα κυβέρνηση και ηγεσία ΔΗΣΥ επειδή, κατά την κρίση του, ασχολούνται με το 2028 αντί με το Κυπριακό. Και στις 13 Αυγούστου, όταν ο Φειδίας τον ρωτά για τις Προεδρικές, δεν ανακοινώνει υποψηφιότητα. Αντίθετα, επαναφέρει το Κυπριακό και φτάνει στο σημείο να πει ότι αν ξεκλειδώσει η διαδικασία λύσης, θα σταθεί δίπλα στον Χριστοδουλίδη. Πολιτικά, η φόρμουλα φαντάζει σχεδόν ιδανική. Και του δίνει τεράστια πολιτική ελευθερία. Του επιτρέπει να μην απαντά σήμερα στο ερώτημα «Αβέρωφ ή Αννίτα;». Πιέζει με την προεδρολογία την Αννίτα, ώστε να μην ανοίξει πρόωρα τις διεργασίες. Εμφανίζεται εξαιρετικά σκληρός απέναντι στον Νίκο Χριστοδουλίδη, του καταλογίζει λανθασμένους χειρισμούς και αμφισβητεί τη στρατηγική του και ταυτόχρονα κτίζει γέφυρα και αφήνει την πόρτα ανοικτή να συμπορευθεί μαζί του. Αν το Κυπριακό μείνει στάσιμο, διατηρεί το επιχείρημα ότι απέτυχε ο Χριστοδουλίδης και διεκδικεί μια διαφορετική πορεία. Αν υπάρξει πραγματική κινητικότητα, έχει ήδη δημιουργήσει τη γέφυρα που του επιτρέπει να σταθεί δίπλα στον Χριστοδουλίδη, χωρίς να κατηγορηθεί εύκολα για προσωπική συναλλαγή, απεναντίας να του πιστωθεί μεγαλοψυχία, αφού «για χάρη της λύσης, παραμερίζω προσωπικές πικρίες». Και εάν στο μεταξύ η Αννίτα επιχειρήσει να κλείσει νωρίς τις διαδικασίες του χρίσματος, προσπαθώντας να περιορίσει τον χρόνο και να μην του αφήσει περιθώρια να αναπτύξει τη δυναμική του, κοντράρεται με τις προσωπικές φιλοδοξίες και διαδηλώνει ότι νυν υπέρ πάντων, το εθνικό ζήτημα. Αν το δούμε ψυχρά, έχει κατασκευάσει μια θέση όπου, κάθε εξέλιξη μπορεί να είναι πολιτικά διαχειρίσιμη και να αποβεί προς όφελος του ίδιου.

Την παρούσα στιγμή, το πιο σημαντικό γι' αυτόν, δεν είναι να αποφασίσει αν θα γίνει βασιλιάς ή kingmaker. Είναι να διατηρήσει τη δυνατότητα να γίνει οποιοδήποτε από τα δύο.

Εάν η κατάσταση συνεχιστεί, ο Αβέρωφ θα γίνει ο πιο σημαντικός παίκτης στην πολιτική σκηνή. Ο μύθος του αλάνθαστου σκακιστή θα γίνει πραγματικότητα. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, δεν κάνει το 2026, το λάθος που έκανε το 2022. Αφήνει να παραχθούν γεγονότα, να σχηματιστούν δυναμικές, διατηρεί την «πολυτέλεια» της ελευθερίας κινήσεων. Δεν επιχειρεί να «κλείδωσε» το παιχνίδι. Το έπραξε στις προεδρικές του 2023 και έχασε. Για τις προεδρικές του 2028, δίνει στον εαυτό του την πολυτέλεια της δυνατότητας επιλογών δράσης. Την παρούσα στιγμή, το πιο σημαντικό γι' αυτόν, δεν είναι να αποφασίσει αν θα γίνει βασιλιάς ή kingmaker. Είναι να διατηρήσει τη δυνατότητα να γίνει οποιοδήποτε από τα δύο. Θα έλεγε κανείς, «έπαθε και έμαθε». Μπορεί και όχι. Καθότι, ο μύθος του αλάνθαστου σκακιστή, έχει ήδη λανθαστεί. Αν τον αντέξει το σκηνικό, θα φανεί στο χειροκρότημα.

ΣΟΦΙΑ ΖΑΧΑΡΑΚΗ, υπουργός Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού

Σπουδή στον αιφνιδιασμό

Τα αντανάκλαστικά της στο πλήγμα της απόφασης του ΣτΕ για τα μη κρατικά ΑΕΙ έγιναν αντικείμενο ενδοκυβερνητικής συζήτησης. Οι φίλοι, οι καχύποπτοι και ο προκάτοχος

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΠΑΝΟΥ

Σε δύο ημέρες, την 1η Σεπτεμβρίου, θα κλείσει τα 50, έχοντας περάσει ένα από τα πιο δύσκολα καλοκαίρια στην πολιτική διαδρομή της. Είχε προγραμματίσει διακοπές επτά εργασίμων ημερών στην Τήνο και στο Μεγανήσι και αναγκάστηκε να επιστρέψει μετά την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για την ακύρωση των αδειών τριών μη κρατικών πανεπιστημίων. Αν και δεν είχε σχέση με τη σύνταξη αυτού του νόμου (Πιερρακάκης/2024) ούτε με τη συγκρότηση της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης (Κεραμέως/2020), καθώς ανέλαβε τον Μάρτιο του 2025, βρέθηκε στη δυσχερή θέση να διαχειριστεί μια κρίση που αφορά άμεσα εκατοντάδες οικογένειες (συνολικά 600, σύμφωνα με ανεπίσημους υπολογισμούς).

Αυστηροί φίλοι της στο εσωτερικό της κυβέρνησης και της Ν.Δ. της καταλογίζουν ότι δεν ήταν σε εγρήγορση για την προστασία της μεταρρύθμισης από τη γραφειοκρατική προχειρότητα. Της προσάπτουν ότι όταν έμαθε την απόφαση του ΣτΕ και πριν δημοσιοποιηθεί, ήταν άφαντη και αδρανής, με αποτέλεσμα να χαθεί πολύτιμος χρόνος επικοινωνιακά και πολιτικά.

Βράχο - βράχο τον καημό

Το βέβαιο είναι ότι βρέθηκε με έναν βράχο στο χέρι, που δεν τον είχε ανεβάσει εκείνη στην κορυφή πριν κατρακυλήσει. Αλλά η πολιτική θέλει γερό στομάχι και το έχει καταλάβει: «Ωρες ώρες υπάρχει ιδιαίτερη πίεση, αίσθηση αδικίας και μια τοξικότητα που δεν μπορώ να διαχειριστώ. Όμως προσπαθώ να ζυγίζω τις καταστάσεις αναγνώ-



ρακάκης, ήσυχος που ο νόμος του έχει κριθεί συνταγματικός από το ΣτΕ, δεν έχει λόγο να ασχοληθεί με τα προβλήματα στην εφαρμογή του, ενώ είναι υπεραπασχολημένος με το χαρτοφυλάκιό του. Η σύγκριση με τον δημοφιλή και πληθωρικό προκάτοχό της στο υπουργείο Παιδείας ήταν από την αρχή πρόβλημα για τη Σοφία Ζαχαράκη, που δυσκολεύεται να απαλλαγεί από τη σκιά του.

«Πόσο θα αντέξει;», αναρωτιούνται στελέχη της αντιπολίτευσης που τη συμπαθούν και θεωρούν ότι αδικείται. Η ανθεκτικότητα των πολιτικών συνδέεται συχνά με τη φιλοδοξία τους και στο κομμάτι αυτό η Σοφία Ζαχαράκη είναι μάλλον αδύναμη. Εφτασε ψηλά χωρίς στρατηγική και χωρίς να ασκηθεί στην ιντρίγκα, στα εσωκομματικά μαχαίρώματα ή στους συμβιβασμούς για να το πετύχει. Είχε όμως την εύνοια του πρωθυπουργού, που, αν και εξωκοινοβουλευτική, τη διατήρησε στο κυβερνητικό σχήμα κατά την πρώτη του τετραετία. Το 2023 εξελέγη πρώτη βουλευτής στην Ανατολική Αττική (εκεί είχε γίνει ο πρώτος διορισμός της ως εκπαιδευτικού), ανατρέποντας την επετηρίδα.

Ακόμη και πολιτικοί της αντιπαλοί την περιγράφουν σαν «καλή κοπέλα» και εννοούν ότι πολιτεύεται με μετριοπάθεια, χαμηλούς τόνους, πειθαρχία. Δεν της αναγνωρίζουν, όμως, ότι υπηρετεί κάποιο όραμα για την παιδεία, ότι είναι πολιτικά αυτόφωτη και ότι επιμένει ανυποχώρητα σε αρχές και αξίες.

Η ίδια, άλλωστε, δεν καλλιεργεί το προφίλ της σιδηράς υπουργού, όπως, για παράδειγμα, η Μαριέττα Γιαννάκου, την οποία θαύμαζε για τη μεταρρυθ-

μιστική της συνέπεια και τόλμη. Εργάζεται συχνά μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, όμως συνομιλητές της, συνδικαλιστές στην ΟΛΜΕ και στη ΔΟΕ, την αντιμετωπίζουν σαν διεκπεραιώτρια σχεδίων που δεν εκπονούνται στο γραφείο της.

Από την τάξη, στο υπουργείο

Εκεί διδάξει 12 χρόνια σε ιδιωτικό και δημόσιο σχολείο. Το βάπτισμα του πυρός το πήρε 22 ετών μόλις, σε ένα ΙΕΚ, με τους μαθητές της να είναι περίπου συνομήλικοι. Στην εφηβεία ήθελε να γίνει δικηγόρος, αλλά φαίνεται πως ήταν αναπόφευκτη η στροφή της στην εκπαίδευση, με ισχυρή την επιρροή ενός πατέρα θεολόγου που υπηρέτησε ως διευθυντής τεχνικού λυκείου. Μαθήτρια του 19 και απουσιολόγος, θα μπορούσε να θεωρηθεί «σπασικλάκι» αν δεν την «έσωζε» η αγάπη για τη μουσική (στο κατηχητικό έμαθε ακόμη και μαντολίνο) και για τον αθλητισμό (έπαιζε βόλεϊ και μπάσκετ).

Εχοντας ρίξει στην Ευρυτανία, σπούδασε αγγλική φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών. Χωρίς καμία οικογενειακή παράδοση ενασχόλησης με τα κοινά, πλησίασε τη ΔΑΠ περισσότερο για κοινωνικούς λόγους και γρήγορα έγινε δραστήριο μέλος, με ινδαλμα τον Παύλο Μπακογιάννη. Η βασική ενασχόλησή της ήταν η εκπομπή της οργάνωσης σε ευρωπαϊκά συνέδρια και κάπως έτσι γνωρίστηκε με τον (ευρωβουλευτή τότε) Κωστή Χατζηδάκη, με τον οποίο τη συνδέσε στενή φιλία που κατέληξε σε κουμπαριά.

Είναι ο μέντοράς της στην πολιτική. Το 2012, ενώ εργαζόταν ως καθηγήτρια Αγγλικών στο Δημόσιο, ο Κωστής Χατζηδάκης της πρότεινε να αποσπαστεί στο υπουργείο Ανάπτυξης. Εκεί, από το 2012 έως το 2014, σε μια ταραγμένη περίοδο για τη χώρα, τον υποστήριζε σε διεθνή και ευρωπαϊκά θέματα, προετοιμάζοντας φακέλους, ομιλίες και ταξίδια στο εξωτερικό και συνοδευοντάς τον σε ορισμένες αποστολές. Η ζωή κάνει κύκλους και η τότε αποσπασμένη εκπαιδευτικός είναι σήμερα υπουργός Παιδείας, που στην τελευταία συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου παρουσίασε με περηφάνια 30% μείωση στις αποσπάσεις εκπαιδευτικών προκειμένου να ενισχυθεί η παρουσία τους στις σχολικές τάξεις. Αν το μέτρο είχε ληφθεί νωρίτερα, μπορεί να μην είχε ούτε η ίδια την ευκαιρία της απόσπασης σε υπουργικό γραφείο.

Το 2016 ο Κ. Χατζηδάκης ανέλαβε την επεξεργασία του προγράμματος της Ν.Δ. και της ζήτησε να επιστρέψει στο κόμμα ως διευθύντρια της Γραμματείας Προγράμματος. Σε αυτή τη θέση τη γνώρισε και την πρόσεξε ο Κυριάκος Μητσοτάκης, ο οποίος αργότερα την επέλεξε ως αναπληρώτρια εκπρόσωπο Τύπου. Δεν είχε προηγούμενη τηλεοπτική εμπειρία, αλλά προσαρμόστηκε γρήγορα και τρία χρόνια μετά έγινε εκπρόσωπος της Ν.Δ. Στην πρώτη κυβέρνηση Μητσοτάκη, το 2019, ορκίστηκε υφυπουργός Παιδείας και στον ανασχηματισμό του 2021 υφυπουργός Τουρισμού.

Στις εκλογές του 2023 εξελέγη πρώτη φορά βουλευτής και ορίστηκε υπουργός Οικογένειας και Κοινωνικής Συνοχής και δέχθη-

κε επίθεση από τον Θ. Τζήμερο ως «άγαμη και άτεκνη». Από τότε ψύχραιμα, ζητώντας να κριθεί για τα αποτελέσματα του έργου της, δέχθηκε ευρύτατη στήριξη, αλλά παραδέχθηκε αργότερα ότι ήταν κάτι τραυματικό για την ίδια, που είχε αφήσει πίσω την προσωπική της ζωή.

Στην πράσινη εξέδρα

Μεγάλωσε στου Γκύζη, είναι οπαδός του Παναθηναϊκού και πηγαίνει ακόμη στο γήπεδο με εισιτήριο διαρκείας. Εκεί, στην ίδια θύρα, γνωρίστηκε με τον επιχειρηματία Αντώνη Μαρκόπουλο. Είναι πολύ δεμένη με τη μικρότερη αδερφή της και τα ανίψια της, ενώ επιστρέφει –όχι όσο συχνά θα ήθελε– στο χωριό του πατέρα της, το Νέο Αργύρι Ευρυτανίας. Κάνει ακόμη παρέα με συμφοιτητριάς της και συμμαθητές της από το λύκειο και διατηρεί προσωπική σχέση με βουλευτές της αντιπολίτευσης αριστερά της Ν.Δ.

Εχει πάθος για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση και φέτος θεσμοθέτησε πέμπτο έτος επιμισθίου (από τέσσερα), ενώ πρόωψε την ίδρυση τμήματος ελληνικής γλώσσας στην Τσεχία, στη νότια Γαλλία και πριν από λίγες ημέρες στη Βεγγάζη.

Στις 2 Σεπτεμβρίου θα παρουσιαστούν οι βασικοί άξονες για το νέο λύκειο και το εθνικό απολυτήριο, ώστε να ξεκινήσει στη συνέχεια η ανοικτή δημόσια διαβούλευση. Η επιτροπή εθνικού διαλόγου θα παραδώσει τις τελικές προτάσεις τον Νοέμβριο, ώστε να γίνει η νομοθέτηση στις αρχές του επόμενου έτους, δηλαδή πριν από τις εκλογές.

Αυτή είναι και η παρακαταθήκη που θέλει να αφήσει: «Ένα ισχυρότερο δημόσιο σχολείο,

«Πόσο θα αντέξει;», αναρωτιούνται στελέχη της αντιπολίτευσης που θεωρούν ότι αδικείται. Η ανθεκτικότητας των πολιτικών συχνά συνδέεται με τη φιλοδοξία τους.

που δίνει πραγματικές ευκαιρίες σε κάθε παιδί, είτε μεγαλώνει στην Κάσο ή στον Εβρο είτε στο κέντρο της Αθήνας. Και ένα νέο λύκειο, με μεγαλύτερη αξία, περισσότερη ουσιαστική μάθηση και λιγότερη εξάρτηση από μία μόνο εξέταση. Εως το τέλος της θητείας μας θα υπάρχουν περισσότερες επιλογές για τα παιδιά, περισσότερα Πρότυπα και Πειραματικά Σχολεία, δημόσιο διεθνές απολυτήριο από αυτή τη χρονιά, αγγλικά στο νηπιαγωγείο, ένα πιο ουσιαστικό ψηφιακό φροντιστήριο με πολύ ισχυρότερη συμμετοχή των παιδιών».

Θα ήθελε να της ζητούν να μιλάει για τις πρωτοβουλίες της σχετικά με την ψυχική ενδυνάμωση και την πρόληψη της βίας στα σχολεία, για τις επιμορφώσεις στην αειφορία και τις πρώτες βοήθειες, για την ουσιαστική ενίσχυση της μέριμνας για τη σίτιση και τη στέγαση των φοιτητών. Είναι, όμως, αναγκασμένη να συμφιλιωθεί με την ιδέα ότι το βασικό ερώτημα που θα δέχεται για καιρό θα αφορά την ανασφάλεια για τη λειτουργία των μη κρατικών πανεπιστημίων. Εχει ήδη αρκετή προώθηση στην πολιτική για να ξέρε ότι ο απολογισμός είναι θετικός μόνο όταν έχεις ανταποκριθεί στα δύσκολα. Στο τέρν και όχι από την απατηλή ασφάλεια της εξέδρας.

Της καταλογίζουν ότι δεν ήταν σε εγρήγορση για να προστατεύσει τη μεταρρύθμιση, ούτε πριν, ούτε μετά την απόφαση του ΣτΕ

ρίζοντας το προσωπικό κόστος, αλλά και τη δυνατότητα να αλλάξεις εμπράκτως τη ζωή των ανθρώπων, που δίνει νόημα σε αυτήν την επιλογή».

Στην αντιπολίτευση θεωρούν ότι βιάστηκε να διαβεβαιώσει πως η προηγούμενη ακαδημαϊκή χρονιά δεν χάνεται και ότι η αναγκασία προσαρμογή για την εκ νέου αδειοδότηση θα ολοκληρωθεί σύντομα, προεξοφλώντας, δηλαδή υπαγορεύοντας, θεσμικές αποφάσεις. Καθηγητές της Νομικής επισημαίνουν ότι δεν μπορεί να υπάρξει αναδρομική ισχύς στη θεραπεία διοικητικών ελλειμμάτων και προβλημάτων στα προγράμματα σπουδών, επομένως θα προκύψει νέα δικαστική ματαίωση αν επιχειρηθεί κάτι τέτοιο. Στη μεγάλη εικόνα, αυτό που μένει είναι ότι μια εμβληματική και αναγκαία μεταρρύθμιση στιγματίζεται μέσα στον θόρυβο για την πιστοποίηση των πρώτων μη κρατικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στη χώρα.

Ο μεγάλος ίσκιος

Η αρνητική δημοσιότητα στο συγκεκριμένο ζήτημα είναι δεδομένη για την κυβέρνηση. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και πρόεδρος του Eurogroup Κυριάκος Πιερ-

Αφαίρεση όγκου υπό την καθοδήγηση της ΑΙ

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε σε νοσοκομείο του Λονδίνου η πρώτη χειρουργική επέμβαση στον εγκέφαλο ασθενούς

Η πρώτη στα χρονικά χειρουργική επέμβαση για την αφαίρεση όγκου από τον εγκέφαλο ασθενούς, που καθοδηγήθηκε σε πραγματικό χρόνο από ένα εργαλείο τεχνητής νοημοσύνης, είναι πλέον γεγονός. Πραγματοποιήθηκε με επιτυχία τον περασμένο Μάιο στο Εθνικό Νοσοκομείο Νευρολογίας και Νευροχειρουργικής (National Hospital for Neurology and Neurosurgery) στο Λονδίνο.

Εάν δεν είχε υποβληθεί σε αυτήν τη χειρουργική επέμβαση, ο Ρις Χίμπερτ, πατέρας δύο παιδιών από το Μπέντφορντσαίρ της ανατολικής Αγγλίας, θα μπορούσε να είχε χάσει την όρασή του, όπως αναφέρουν τα βρετανικά ΜΜΕ επικαλούμενα τους γιατρούς του νοσοκομείου του University College του Λονδίνου (University College London Hospital).

Εως και πριν από περίπου 18 μήνες, ο 48χρονος Χίμπερτ ήταν υγιής και έβγαине για περπάτημα κάθε μεσημέρι διανύοντας απόσταση περίπου τριάντι χιλιομέτρων. Ωστόσο, όπως αναφέρει το BBC, κατά τη διάρκεια μιας πεζοπορίας έχασε τις αισθήσεις του, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί εκτάκτως σε γιατρούς. Οι εξετάσεις αποκάλυψαν ότι είχε έναν μη καρκινικό όγκο 11 χιλιοστών που αναπτυσσόταν στην υπόφυση, έναν μικρό ενδοκρινή αδένα που βρίσκεται στη βάση του εγκεφάλου. Αυτός ο αδένας εκκρίνει ζωτικές ορμόνες που βοηθούν σε διαδικασίες όπως η ανάπτυξη, ο μεταβολισμός και η ρύθμιση της αρτηριακής πίεσης και της θερμοκρασίας, εξηγεί το BBC. Η υπόφυση βρίσκεται, όμως, πολύ κοντά στις καρωτίδες αρτηρίες, που στέλλουν αίμα από την καρδιά στον εγκέφαλο καθώς και στα οπτικά νεύρα που ελέγχουν την όραση.

Οπτικά νεύρα

Στην περίπτωση του Χίμπερτ, ο όγκος είχε αρχίσει να πιέζει τα οπτικά νεύρα και κατ' αυτόν τον τρόπο να περιορίζει την περιφε-



«Το εργαλείο της ΑΙ είναι εκπαιδευμένο για επεμβάσεις και μπορεί να λειτουργήσει σαν δεύτερο ζευγάρι ματιών», επισημαίνει ο καθηγητής Νευροχειρουργικής στο UCL Χάνι Μάρκους (αριστερά), ενώ μετά την επέμβαση ο Ρις Χίμπερτ δήλωσε: «Μου έδωσε πίσω τη ζωή μου».

Ο 48χρονος Βρετανός είδε ξαφνικά τη ζωή του να αλλάζει, καθώς άρχισε να νιώθει αστάθεια, έντονη κόπωση και ζαλάδες, ενώ ταυτόχρονα περιορίστηκε η περιφερειακή του όραση.

ριακή όραση του ασθενούς. Αν και δεν κρίθηκε ότι ο 48χρονος χρειαζόταν να υποβληθεί αμέσως σε χειρουργική επέμβαση όταν έγινε η πρώτη διάγνωση, ο ίδιος είδε τη ζωή του πρακτικά να αλλάζει, καθώς άρχισε να νιώθει αστάθεια, έντονη κόπωση και

ζαλάδες. «Τα τελευταία 18 χρόνια που είμαι παντρεμένος, πάντοτε σηκώνόμουν από το κρεβάτι και έφτιαχνα στη γυναίκα μου καφέ και δεν επρόκειτο να αφήσω αυτόν τον όγκο να το σταματήσει αυτό. Παρόλο που πολλοί μου προσέφεραν ευγενικά βοήθεια, δεν ήθελα να είμαι βάρος», δήλωσε ο ίδιος, υποστηρίζοντας ότι οι μεγαλύτερες επιπτώσεις για εκείνον, τουλάχιστον κατά την πρώτη φάση, ήταν συναισθηματικές και ψυχολογικές. Τα προβλήματα για τον 48χρονο, ωστόσο, θα άρχιζαν να ξεπερνούν το πεδίο της ψυχολογίας, αφού άρχισε να κάνει την περιφερειακή του όραση. Όταν, λοιπόν, οι χειρουργοί στο Λονδίνο του έδωσαν την επιλογή να είναι ο πρώτος ασθενής που θα υποβληθεί σε μια χειρουργική επέμβαση με

ένα –ειδικά ανεπτυγμένο για αυτόν τον σκοπό– εργαλείο ΑΙ που είχαν στη διάθεσή τους, εκείνος δεν δίστασε.

Η χειρουργική επέμβαση περιελάμβανε τη μέσω της μύτης εισαγωγή στη βάση του κρανίου ενός ενδοσκοπίου – μιας λεπτής κάμερας τοποθετημένης πάνω σε ένα ραβδί. Ο όγκος ήταν κοντά στο σημείο όπου μπήκε το ενδοσκόπιο, αλλά κρυμμένος πίσω από στρώματα οστού και σκληρή μεμβράνη. Ο εντοπισμός του ασφαλέστερου σημείου για την εξαγωγή του δεν ήταν απλός, καθώς η ανατομία τείνει να διαφέρει μεταξύ των ατόμων, σημειώνει το BBC, υπογραμμίζοντας ότι υπήρχαν πιθανότητες 25% με 50% ο όγκος να μην αφαιρεθεί ολόκληρος και 0,5% με 2% να τραυματιστεί κάποιο μεγάλο

αιμοφόρο αγγείο. Με άλλα λόγια, υπήρχε αξιοσημείωτο ρίσκο. Εδώ είναι όμως που ήρθε να αναλάβει δράση η ΑΙ.

Ενας μέσος χειρουργός στο Ηνωμένο Βασίλειο εκτελεί περίπου 10 με 20 τέτοιου τύπου επεμβάσεις ετησίως, βασιζόμενος σε απεικονίσεις/scans που γίνονται πριν από την επέμβαση για να εξοικειωθεί με την ανατομία του κάθε ασθενούς. Στην περίπτωση του 48χρονου Ρις Χίμπερτ, ωστόσο, οι γιατροί που πραγματοποιήσαν τη χειρουργική επέμβαση είχαν μπροστά τους μια δεύτερη οθόνη μέσω της οποίας ένα εργαλείο ΑΙ τους καθοδηγούσε σε πραγματικό χρόνο. Πώς; Παρακολουθώντας τις κινήσεις των χειρουργικών εργαλείων, σηματοδενώντας περιοχές όπου ήταν πιο πιθανό να βρίσκονται τα αγ-

γεία και τα νεύρα και επισημαίνοντας τις περιοχές/διαδρομές όπου ήταν ασφαλέστερο να αφαιρεθεί ο όγκος, όπως και τελικώς έγινε και μάλιστα με επιτυχία.

«Η χειρουργική ομάδα είχε τον πλήρη έλεγχο, αλλά το σύστημα της τεχνητής νοημοσύνης ανέλυε σε πραγματικό χρόνο κατά τη διάρκεια της επέμβασης πλάνη από την κάμερα, βοηθώντας στον εντοπισμό δομών όπως είναι τα νεύρα και τα αιμοφόρα αγγεία που θα πρέπει να αποφεύγονται κοντά στον όγκο των 11 χιλιοστών», εξηγεί ο Guardian.

Η εκπαίδευση

Οι ερευνητές εκπαιδύσαν αυτό το σύστημα τεχνητής νοημοσύνης τροφοδοτώντας το με εκατοντάδες βίντεο με αφαιρέσεις όγκων. Σε αυτά τα βίντεο κατέγραφαν προσεκτικά τα σημεία γύρω από τα αγγεία και τα νεύρα ώστε να μάθει έτσι το σύστημα να αρχίσει να αναγνωρίζει τις πιο σημαντικές δομές. «Είναι εκπαιδευμένο σε περισσότερες επεμβάσεις από όσες βλέπουν ή κάνουν οι περισσότεροι χειρουργοί σε μια ζωή και μπορεί να λειτουργήσει σαν δεύτερο ζευγάρι ματιών», δηλώνει ο καθηγητής Νευροχειρουργικής στο University College London (UCL) Χάνι Μάρκους. «Είναι παρόμοιο με την τεχνολογία αναγνώρισης προσώπου στα τηλέφωνα, αλλά αναγνωρίζει σημαντικές και συχνά κρυφές ανατομικές δομές», εξηγεί το BBC, αναφερόμενο στο εργαλείο τεχνητής νοημοσύνης που καθοδήγησε επιτυχώς τους χειρουργούς κατά τη διάρκεια της επέμβασης.

«Όταν άνοιξα τα μάτια μου μετά την επέμβαση, ένιωσα σαν να είχα όραση 360 μοιρών. Είχα να δω καθαρά εδώ και ένα χρόνο. Ανέκτπησα την ενέργειά μου και όλες οι παρενέργειες που είχα πριν από την επέμβαση έχουν εξαφανιστεί», δηλώνει τώρα ο Ρις Χίμπερτ, προσθέτοντας: «Μου έδωσε πίσω τη ζωή μου».

agenda.cy

OCTOBER 14

AI

digital
agenda
CYPRUS SUMMIT

WARS

Challenging the balance of power
LIFE WORK COUNTRY REGION

DON'T MISS OUT,
EARLY BIRD TICKETS ARE
AVAILABLE NOW!

NICOSIA MUNICIPAL THEATRE

POWERED BY

Bank of Cyprus



ORGANISERS

KATHIMERINI



Το μέτρο της αρετής

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**



Η δημόσια εξομολόγηση της Στέλλας Κυριακίδου για τη νέα της περιπέτεια με τον καρκίνο μάς έδωσε μια σπάνια ευκαιρία να θυμηθούμε τι σημαίνουν λέξεις όπως ήθος, αρετή και προσφορά. Γιατί, όπως είπε ο Ευάγγελος Παπανούτσος, «στις κρίσιμες ώρες δείχνει ο άνθρωπος το μέτρο της αρετής του. Τότε φαίνεται από τι μέταλλο είναι καμωμένη η ψυχή του». Όχι στις εύκολες ώρες, λοιπόν, ούτε και όταν οι λέξεις δεν έχουν κόστος ή όταν οι χειρονομίες εξασφαλίζουν χειροκρότημα και η ηθική εξαντλείται σε διακηρύξεις. Αλλά όταν ο άνθρωπος έρχεται αντιμέτωπος με τις δύσκολες στιγμές της ζωής. Η κα Κυριακίδου επέλεξε να μη φυλακίσει τον φόβο της στο περίκλειστο δωμάτιο του προσωπικού και να μιλήσει δημόσια, όχι για να αντλήσει πολιτικό ή επικοινωνιακό όφελος, αλλά για να μετατρέψει τη δική της ευαλωτότητα σε δύναμη για τους άλλους. Για να παρακινήσει έστω και μία γυναίκα ή έναν άντρα να αναζητήσει έγκαιρα ιατρική συμβουλή. Για να κάνει έναν ασθενή να αισθανθεί λιγότερο μόνος. Αυτό ακριβώς είναι το ήθος: όχι η επίδειξη της αρετής, αλλά η έμπρακτη υπέρβαση του εαυτού. Η ικανότητα να παίρνεις την προσωπική σου δυσκολία και, αντί να την περιφέρεις ως παράσημο ή ως άλλοθι, να τη μετατρέπεις σε εργαλείο κοινωνικής προσφοράς. Να λες «φοβάμαι», χωρίς να παραδίδεσαι στον φόβο. Να λες «δοκιμάζομαι», αλλά μέσα από τη δοκιμασία να απλώνεις το χέρι σε εκείνον που δοκιμάζεται δίπλα σου. Στην περίπτωση της Στέλλας Κυριακίδου, αυτή η στάση δεν εμφανίστηκε ξαφνικά. Ο αγώνας κατά του καρκίνου υπήρξε πορεία ζωής για την ίδια. Από τις θέσεις που υπηρετίσε εργάστηκε για την πρόληψη, την έγκαιρη διάγνωση, την ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική περίθαλψη και την έρευνα, συμβάλλοντας αποφασιστικά και στο Ευρωπαϊκό Σχέδιο για την Καταπολέμηση του Καρκίνου. Κι αυτό το υπογραμμίζω, γιατί η συνέπεια ανάμεσα σε όσα κάποιος διακηρύσσει και σε όσα υπηρετεί είναι ίσως η καθαρότερη μορφή πολιτικού ήθους. Και είναι αυτή η συνέπεια που σήμερα αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Διότι ζούμε σε μια εποχή στην οποία πολλοί που ασχολούνται με τα κοινά κάνουν ό,τι περνά από το χέρι τους για να αδειάσουν αυτές τις έννοιες από το περιεχόμενό τους. Πολιτικοί τις εκκόνas και τις εντύπωσης, εθισμένοι στην προβολή και στη σκηνοθεσία του εαυτού τους, επικαλούνται την ηθική μόνο όταν μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν ως όπλο εναντίον των αντιπάλων τους. Μιλούν για προσφορά, ενώ υπηρετούν τη φιλοδοξία τους. Για ενσυναίσθηση, ενώ αδυνατούν να δουν πέρα από τη δημοφιλία τους. Για το κοινό καλό, ενώ μετρούν κάθε κίνηση με όρους προσωπικού κέρδους. Και επειδή δεν μπορούν να αναμετρηθούν με το πραγματικό μέγεθος αυτών των αξιών, επικειρούν να τις χωρέσουν στα μέτρα του δικού τους μικρού αναστήματος. Μετατρέπουν το ήθος σε σύνθημα, την αρετή σε επικοινωνιακό τέχνασμα και την προσφορά σε φωτογραφικό στιγμιότυπο. Είναι, για να επιστρέψουμε στον Παπανούτσο, οι «βολικές πράξεις της ετερόνομης ηθικής»: μιας ηθικής που δεν πηγάζει από εσωτερική πεποίθηση και συνείδηση, αλλά υπαγορεύεται από το συμφέρον και την ανάγκη για δημόσια αποδοχή. Έτσι, όμως, δεν υποβιβάζουν μόνο την πολιτική. Διαβρώνουν την ίδια την αντίληψη της κοινωνίας για το τι αξίζει να αναγνωρίζεται και σε τι να προσβλέπει. Γι' αυτό έχει σημασία να ξεχωρίζουμε τέτοια παραδείγματα. Για να προστατεύουμε το μέτρο με το οποίο κρίνουμε τους ανθρώπους του δημόσιου βίου. Η αρετή δεν χρειάζεται προβολείς. Φαίνεται στις κρίσιμες ώρες—το επαναλαμβάνω—όταν ο άνθρωπος μεταμορφώνει την προσωπική του δοκιμασία σε προσφορά. Η Στέλλα Κυριακίδου έγραψε πως ο καρκίνος είναι μέρος της ζωής της, αλλά δεν είναι αυτός που την καθορίζει. Εκείνη επέλεξε τι θα την καθορίζει: η προσφορά, η αλληλεγγύη και η αφοσίωση σε έναν σκοπό μεγαλύτερο από την ίδια. Αυτό είναι το μέτρο της αρετής. Και αυτό είναι το μέτρο που η εποχή μας χρειάζεται επειγόντως να ξαναβρεί.

elenixenou11@gmail.com



Πολίτες στην Πλατεία του Παλατιού μετά τη νεκρώσιμη πομπή του Βασιλιά Χάραλντ, ο οποίος πέθανε σε ηλικία 89 ετών, από το παρεκκλήσι του Εθνικού Νοσοκομείου μέσω του Όσλο προς το Παλάτι.

Προσδεθείτε, επιταχύνουμε!

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**



Τον περασμένο Μάιο τα νέα ήταν χαρμόσινα. Τόσο χαρμόσινα, που για μια στιγμή μπορούσε κανείς να πιστέψει ότι κάπου, σε μια γωνιά του πλανήτη, μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, είχαν συντελεστεί πράγματα (και θάματα) που αγνοούσαμε. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν μας είχε πει απλώς ότι υπήρχε κινητικότητα. Μίλησε για μια πρωτοβουλία του γενικού γραμματέα που βρισκόταν σε εξέλιξη και μπορούσε να οδηγήσει σε «κάτι πολύ συγκεκριμένο». Μας προετοίμασε για «σημαντικές και ενδεχομένως δύσκολες αποφάσεις» και έφτασε μάλιστα να τοποθετήσει στον ορίζοντα ακόμη και την πιθανότητα σχεδίου λύσης πριν από το τέλος του 2026. Όταν ένας Πρόεδρος μιλά έτσι, δικαιούσαι να υποθέσεις ότι γνωρίζει κάτι που εσύ αγνοείς. Ότι πίσω από τις λέξεις υπάρχουν δεδομένα, κάποια μετακίνηση, ένα μήνυμα της Άγκυρας, μια ένδειξη του γενικού γραμματέα. Κάτι, τέλος πάντων, που να δικαιολογεί την απόσταση ανάμεσα στο «βρισκόμαστε σε αδιέξοδο» και στο «μπορεί να έχουμε σχέδιο λύσης». Πέρασαν τρεις μήνες. Έρθε στην Κύπρο ο Αντόνιο Γκουτέρες, έγιναν επαφές, Χριστοδουλίδης και Ερκιουρμαν συναντήθηκαν προ ημερών επί σχεδόν τρεις ώρες για να μάθουμε ότι μπαίνουμε σε... τροχιά επιτάχυνσης. Θα συναντιούνται κάθε εβδομάδα. Δεν το υποτιμά. Η απευθείας επικοινωνία των δύο ηγετών είναι σαφώς προτιμότερη από την απουσία της. Μόνο που, εάν στις 18 Σεπτεμβρίου οι δύο ηγέτες δουν χωριστά τον γε-

νικό γραμματέα στη Νέα Υόρκη, το «κάθε εβδομάδα» μεταφράζεται πρακτικά σε δύο συναντήσεις μέχρι τότε. Και αναρωτιέμαι πόσο έργο περιμένουμε να παραχθεί σε δύο συναντήσεις, όταν για μήνες αδυνατούμε να συμφωνήσουμε στη διάνοιξη νέων οδοφραγμάτων. Άντε και παράχθηκε. Άντε και το τραβήξαμε από εδώ, το σπρώξαμε από εκεί και καταλήξαμε επιτέλους σε δύο νέα σημεία διελεύσης. Μακάρι. Το λες όμως πρόοδο στο Κυπριακό; Και μετά τι; Συγκalούμε 5+1 και, αφού χρειαστήκαμε μήνες για να συμφωνήσουμε από πού θα περνούν αυτοκίνητα, καθόμαστε να λύσουμε εδαφικό, περιουσιακό, εγγυήσεις και ασφάλεια; Κάπως προβληματική δεν ακούγεται αυτή ιστορία; Μην παρεξηγηθώ, όσοι με παρακολουθούν γνωρίζουν ότι θα ήμουν ο τελευταίος που θα έλεγε δεν πρέπει να προσπαθούμε. Είμαστε υποχρεωμένοι να προσπαθούμε. Αλλά επειδή ύστερα από μισό αιώνα θα έπρεπε να έχουμε μάθει να διακρίνουμε την κινητικότητα από το βλέπω προς μία κατεύθυνση. Το πραγματικό ερώτημα, λοιπόν, είναι ποιος επινόησε αυτή τη νέα διαδικασία και πάνω σε ποια δεδομένα. Εάν την έσπρωξε η δική μας πλευρά—όπως άλλωστε ο Νίκος Χριστοδουλίδης πιστώνει στην κυβέρνηση του την επαναφορά της κινητικότητας—τότε τι ακριβώς γνωρίζαμε; Όταν ζητούσαμε εμπλοκή, ασκούσαμε πιέσεις και σκάβαμε, κατά την κυβερνητική αφήγηση, το αυλάκι για να ξαναμπει το νερό του Κυπριακού σε πορεία, είχαμε κάποια ένδειξη ότι υπήρχε νερό ή απλώς σκάβαμε; Διότι έχουμε και μια κάποια προϊστορία στην ανομβρία σ' αυτό τον τόπο.

Εάν, πάλι, η πρωτοβουλία ανήκει στον γενικό γραμματέα, ποιες ήταν οι δικές του ενδείξεις; Ποια ουσιαστική μεταβολή έχει σημειωθεί στην τουρκική θέση; Και εάν πίσω από την προσπάθεια βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Ένωση, πού ακριβώς βρίσκεται η περίφημη διασύνδεση Κυπριακού και ευρωτουρκικών, όταν οι Βρυξέλλες δεν δείχνουν πάντοτε διατεθειμένες να την εφαρμόσουν όπως εμείς την αντιλαμβανόμαστε; Επομένως; Πάμε στο άγνωστο με βάρκα την ελπίδα; Δεν είναι ρητορικό το ερώτημα. Είναι ερώτημα στρατηγικής, διότι μια διαδικασία δεν αποκτά πολιτικό περιεχόμενο απλώς και μόνο επειδή υπάρχει διαδικασία, ούτε η πυκνότητα των συναντήσεων μπορεί από μόνη της να υποκαταστήσει την απουσία πραγματικής μετακίνησης. Υπάρχει και κάτι ακόμη. Εμείς εμφανιζόμαστε ως η τολμηρή πλευρά. Ζητούμε διαπραγματεύσεις, κινητικότητα, εμπλοκή του ΟΗΕ και δηλώνουμε έτοιμοι να επιστρέψουμε αύριο το πρωί στο τραπέζι. Τολμηροί όμως δεν είμαστε. Μας επιτρέπει να εμφανιζόμαστε έτσι η βεβαιότητα ότι απέναντί μας βρίσκεται μια τουρκική πλευρά προσκολλημένη στις μαζιμαλιστικές της θέσεις και ότι, επομένως, η δική μας ετοιμότητα δεν θα χρειαστεί ποτέ να δοκιμαστεί μέχρι τέλους. Κι αν κάποια στιγμή η Τουρκία, για λόγους δικής της τακτικής, κάνει μια κίνηση αρκετή όχι για να λύσει το Κυπριακό, αλλά για να μεταφέρει την πίεση προς εμάς; Το έχει κάνει και άλλοτε. Τότε το άλλοθι πάει περίπατο και θα πρέπει να απαντήσουμε όχι εάν θέλουμε γενικώς λύση, αλλά ποιες από τις «δύσκολες αποφάσεις» που προανήγγειλε τον Μά-

ιο ο Πρόεδρος είμαστε πράγματι έτοιμοι να πάρουμε. Γιατί κάπου η εξίσωση δεν βγαίνει. Τον Μάιο βρισκόταν σε εξέλιξη μια μυστική πρωτοβουλία που μπορούσε να μας οδηγήσει ακόμη και σε σχέδιο λύσης. Τον Αύγουστο η μεγάλη είδηση είναι ότι οι δύο ηγέτες θα συναντιούνται εβδομαδιαίως για να προσπαθήσουν να συμφωνήσουν πώς θα προχωρήσουν. Είτε υπήρχαν τότε δεδομένα που ακόμη αγνοούμε είτε δεν υπήρχαν. Και εάν δεν υπήρχαν, πρέπει κάποιος να εξηγήσει γιατί καλλιεργήθηκαν τέτοιες προσδοκίες. Διότι δεν μπορεί τον Μάιο να βρισκόμαστε δυνητικά μερικούς μήνες μακριά από ένα σχέδιο λύσης και τρεις μήνες αργότερα να θεωρούμε επιταχύνση τη συμφωνία να συναντιόμαστε μία φορά την εβδομάδα. Εκτός αν στο Κυπριακό έχει καταργηθεί, μαζί με πολλά άλλα, και η αριθμητική. Θέλω πραγματικά να διαψευστώ. Να αποδειχθεί ότι πίσω από αυτή την κινητικότητα υπάρχει κάτι που δεν βλέπουμε, ότι υπάρχουν μηνύματα, διεργασίες ή μετακινήσεις που όσοι βρίσκονται μέσα στη διαδικασία γνωρίζουν και εμείς όχι. Θα είναι από τις σπάνιες φορές που μια δημοσιογραφική εκτίμηση θα χαρεί τόσο πολύ να πείσει έξω. Μέχρι τότε, όμως, το ερώτημα παραμένει βασανιστικά απλό. Το αυλάκι μπορεί να το σκάψαμε. Μπορεί να κοπιάσαμε πολύ για να το σκάψουμε. Νερό υπάρχει; Και άντε, έμεινε ξερό. Ούτε η πρώτη ούτε η τελευταία. Αν... κατέβει η θάλασσα; Και πώς θα ισχυριόμαστε μετά ότι ήταν στραβός ο γιάλος, ότι δεν αρνιζόμαστε εμείς στραβά, όταν τον γιάλο δεν τον προβλέψαμε καν;

photiouth@kathimerini.com.cy

Η Μπαρτσελόνα και οι ευθύνες μας

Του **ΠΑΝΑΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**



Αναμφισβήτητα, η ενδεχόμενη διεξαγωγή ενός camp στην κατεχόμενη Κύπρο, με την ταμπέλα της αποσχιστικής οντότητας, «Northern Cyprus», και υπό την αιγίδα ενός από τους μεγαλύτερους αθλητικούς συλλόγους του πλανήτη, της Μπαρτσελόνα, θα ήταν εξόχως προβληματική. Και ορθώς το ΥΠΕΣ και η ΚΟΠ εκδήλωσαν παρεμβάσεις, αποτρέποντας τη διεξαγωγή του camp της Μπαρτσελόνα στα Κατεχόμενα. Ωστόσο, το πρόβλημά μας δεν είναι η Μπαρτσελόνα. Είναι το «μοντέλο» που έχει ήδη δημιουργηθεί και επιχειρείται να απλωθεί με αθλητικές, καλλιτεχνικές και άλλες δραστηριότητες στο έδαφος της αποσχιστικής οντότητας, εγκαθιδρύοντας ένα μοτίβο από το οποίο πολύ δύσκολα θα απαλλαγούμε. Η τρύπα σταδιακά μεγαλώνει, με αποτέλεσμα να «μαστορέματα» των κυπριακών κυβερνήσεων, όσο τσιμέντο κι αν ρίξουν, να μην είναι σε θέση να αποτρέψουν το ξεχειλωμά της και

τη διάνοιξη του δρόμου, που οδηγεί στα Κατεχόμενα και στην αναβάθμισή τους. Κι έτσι, όταν οι προβολείς της «υπόθεσης Μπαρτσελόνα» σβήσουν, μια νέα τρύπα θα ανοίξει στον ίδιο ακριβώς δρόμο, την οποία πάλι θα τρέχουμε να κλείσουμε, όπως-όπως, για να φρενάρουμε την αναβάθμιση της «ΤΑΒΚ». Όλες οι κυβερνήσεις, περιλαμβανομένης της υφιστάμενης, η ισχυρή αντιπολίτευση του ΑΚΕΛ και η ανεύθυνη συμπολίτευση του τριχασμένου ΔΗΣΥ (Αννίτα, Αβέρωφ, Παμπορίδης), ως επίσης και οι κομπάρσοι της κυπριακής πολιτικής σκηνής, αναλώνονται στο κλείσιμο της κάθε τρύπας. Χωρίς να βλέπουν τη μεγάλη εικόνα, η οποία έχει καταστεί σημαία για την «ΤΑΒΚ» και την Άγκυρα και αφορά σε μια νέα εκστρατεία μεγετόνων, ανάλογη με αυτήν του 2010, για τον «τερματισμό της απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων. Αυτή είναι η αφετηρία όλων των προσπαθειών για την προσέλευση της κάθε Μπαρτσελόνα, η οποία δεν θεωρώ ότι γνωρίζει τι είναι η «απομόνω-

ση» των Τ/κ. Όπως δεν γνώριζαν η Τζέινιφερ Λόπες και ο Χούλιο Ιγκλέσιας όταν συμφώνησαν σε συναυλίες στα Κατεχόμενα που εντέλει δεν πραγματοποιήσαν. Εμείς όμως που γνωρίζουμε «πού πάει πλέον η μπάλα» σε σχέση με τις «ανανεωμένες» κινήσεις άρσης της «απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων, τι κάνουμε ως κράτος, πέραν από το να κλείνουμε τρύπες; Διότι, όταν το φυσικό μας σπίτι, η Ε.Ε., δεσμεύθηκε από το 2004 για «άρση της απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων, δεν δίστασε να θεσπίσει πρόταση Κανονισμού που εκλαμβάνει το ψευδοκράτος ως «τρίτη χώρα», προβλέποντας συναψη απευθείας εμπορικών σχέσεων, αυτόνομο, και κατά παράκλιψη της Κυπριακής Δημοκρατίας, πόση ευθύνη μπορούν αναλογικά να έχουν μια ποδοσφαιρική ομάδα και μερικοί ερμηνευτές και πόση η Ε.Ε. για την εκτροπή της συμπεριφοράς κατάστασης; Είναι όμως εξίσου εξοργιστικό, να ποιούμε την νήσσαν ως κράτος και κυρίως ως κυβέρνηση, όταν ο ίδιος ο Αντόνιο

Γκουτέρες έβαλε στο τραπέζι, ως προαπαιτούμενο για να συγκαλέσει πολυμερή διάσκεψη, την εξασφάλιση συμφωνίας και επί της «μεθοδολογίας» που θα ακολουθηθεί. Την οποία, η τουρκική πλευρά «αξιοποιεί δεόντως», θέτοντας και επισήμως την άρση της λεγόμενης «απομόνωσης» των Τουρκοκυπρίων, ως προϋπόθεση για να συμβάλει στη λύση του Κυπριακού. Όταν λοιπόν ο κ. Γκουτέρες ανοίγει παράθυρο για ικανοποίηση και του εν λόγω τουρκικού όρου, όταν η Ε.Ε. από το 2004 υποσχέθηκε να συμβάλει στην άρση της «απομόνωσης», όπως και ο Κόφι Ανάν που καλούσε το Συμβούλιο Ασφαλείας και τη διεθνή κοινότητα να ηγηθούν της εξέλιξης των περιορισμών και φραγμών που «απομονώνουν» τους Τουρκοκυπρίους και εμποδίζουν την ανάπτυξή τους, τι μπορεί κάποιος να χρεώσει στην Μπαρτσελόνα; Αναμφισβήτητα, πολύ λιγότερα από όσα θα πρέπει να χρεώσει στον Αντόνιο Γκουτέρες, στον Κόφι Ανάν και στην ιδιαίτερή μας οικογένεια, την Ε.Ε.,

που επεδίωξαν κάτι πολύ ευρύτερο από το camp ενός ποδοσφαιρικού σωματείου ή από τις συναυλίες κάποιων ερμηνευτών. Και ακόμη λιγότερα από όσα πρέπει να χρεώσει στο ίδιο το κυπριακό κράτος που γνωρίζει όλα όσα γίνονται, αλλά επιλέγει να σφυρίξει αδιάφορα. Άλλωστε, δεν είναι μόνο ποδοσφαίρο και συναυλίες που προσδοκούν να εξασφαλίσουν η Άγκυρα και η «ΤΑΒΚ». Πέραν των απευθείας σχέσεων, που είναι απλώς η παρωνυχίδα του όλου εγχειρήματος, στο επίκεντρο βρίσκονται το απευθείας εμπόριο και οι απευθείας πτήσεις που αποτελούν πλέον μια πιεστική προϋπόθεση για οποιανδήποτε εξέλιξη στο Κυπριακό. Και δημιουργούν μια πολύ μεγάλη τρύπα, με ορατό πλέον τον κίνδυνο να «καταπεί» το Κυπριακό και την επίλυσή του, χωρίς κανένα απολύτως αντάλλαγμα στο εδαφικό και το περιουσιακό για την ελληνοκυπριακή πλευρά. Με δική μας ευθύνη και όχι της Μπαρτσελόνα.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Γιατί πνίγεται το Νεπάλ;

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ



Είμαστε αλλόκοτα και αυτοκαταστροφικά όντα οι άνθρωποι. Εκεί που νομίζεις πως πάμε ως είδος να προοδεύουμε και να κάνουμε βήματα μπροστά, συμβαίνουν πράγματα που σε αναγκάζουν να διερωτάσαι μήπως η αυτοκαταστροφικότητα είναι τελικά αναπόσπαστο κομμάτι της ύπαρξης και της ύλης από την οποία είμαστε φτιαγμένοι.

Δείτε, για παράδειγμα, τι συμβαίνει στο Νεπάλ τις τελευταίες μέρες. Όπως μάλλον μάταια διαμαρτύρονται οι απανταχού ακτιβιστές και επιστήμονες της κλιματικής δικαιοσύνης και του περιβάλλοντος, οι οποίοι θεωρούνται γραφικοί μέχρι το κακό να χτυπήσει την πόρτα μας, οι διπλές ανάγνωσης αποκαλυπτικές εικόνες φρίκης που εμφανίστηκαν τις τελευταίες μέρες στην οθόνη μας από το Νεπάλ και το Θιβέτ δεν πρέπει να θεωρούνται ως μια ακόμη θεομηνία άσχετη με την ανθρώπινη δραστηριότητα.

Αντιθέτως, είναι ξεκάθαρο πως η αποσταθεροποίηση των παγετώνων και του μέχρι πρότινος μόνιμα παγωμένου εδάφους των Ιμαλαίων, είναι απότοκο της κλιματικής αλλαγής και της αύξησης της θερμοκρασίας που προκαλείται από ανθρωπογενείς παράγοντες. Ένας και μόνο βαθμός αύξησης της θερμοκρασίας είναι αρκετός, επιδόθηκε από ειδικούς, για να προκαλέσει το κακό, ενισχύοντας τον κίνδυνο τόσο καταστροφικών κατολισθήσεων όπως αυτή που έλαβε χώρα στο Νεπάλ. Και δεν μιλάμε για μικρό κακό. Το ασύλληπτο της υπόθεσης που είδαμε να συμβαίνει μπροστά στα μάτια μας στην υπό ασύλληπτη δοκιμασία χώρα της Κεντρικής Ασίας έχει να κάνει με απλά λόγια με το γεγονός ότι ένα ολόκληρο... βουνό έφυγε από θέση του, έγινε χείμαρρος και σε ελάχιστο χρονικό διάστημα έπνιξε στο διάβα του τα πάντα, συμπεριλαμβανομένων χιλιάδων ανθρώπων.

Καθώς λοιπόν το πάμφωχο Νεπάλ, με εξαιρετικά χαμηλές κατά κεφαλήν εκπομπές σε σύγκριση με τις πλούσιες βιομηχανικές οικονομίες, μετράει νεκρούς, αγνοούμενους και αμέτρητα κατεστραμμένα σπίτια και υποδομές μέσα στη λάσπη, θα ήταν χρήσιμο να αναρωτηθούμε εάν πρέπει να συνεχίσουμε να μιλάμε για την κλιματική κρίση είτε σαν μια ουδέτερη καταστροφή που έπεσε από τον ουρανό είτε

σαν μια ανθρωπογενής αιτία για την οποία ευθυνόμαστε όλοι εξίσου.

Όχι λοιπόν, δεν ευθυνόμαστε όλοι εξίσου. Δεν νομίζω πως τα εκατομμύρια των Νεπαλέζων είναι που γέμισαν την ατμόσφαιρα με άνθρακα επί δύο αιώνες, ούτε νομίζω πως είναι αυτοί που συνέβαλαν περισσότερο στην ψευδαίσθηση ότι μπορούμε να παράγουμε, να αγοράζουμε, να πετάμε, να καίμε και να καταναλώνουμε χωρίς τέλους. Κι όμως, οι Νεπαλέζοι είναι που πνίγονται αυτή τη στιγμή, καθώς οι απειροελάχιστοι ισχυροί του πλανήτη εξακολουθούν να συμπεριφέρονται σαν να διαθέτουμε έναν δεύτερο πλανήτη σε εφεδρεία. Ίσως και να το πιστεύουν βέβαια, τώρα που σκέφτομαι τις πρόσφατες θεαματικές ειδήσεις για τη Σελήνη και τον πλανήτη Άρρ.

Σε έναν κόσμο δηλαδή που μπορεί και βρίσκει αστρονομικά ποσά για όπλα, πολέμους, εξερεύνηση του σύμπαντος και ασύδοτη υπερκατανάλωση χωρίς να υπάρχει αύριο, φαινόμενα κάθε άλλο από άσχετα με την κλιματική κρίση, η «δημοσιονομική υπευθυνότητα» χρησιμοποιείται ως δικαιολογία μόνο όταν πρέπει να χρηματοδοτηθούν «ασήμαντα» και «τριτοτέταρτα» ζητήματα, όπως για παράδειγμα η προστασία των φτωχότερων χωρών απέναντι σε ακραία καιρικά φαινόμενα.

Το Νεπάλ πνίγεται. Μπορούμε να συνεχίσουμε να σοκαριζόμαστε από τις εικόνες που βλέπουμε, να λυπόμαστε για μερικά λεπτά και να τις αποκαλούμε «φοβερές θεομηνίες» ή μπορούμε να σκεφτούμε και κατιτίς πρόσθετο: Ότι ο πλανήτης μας μπορεί να έχει κοινή ατμόσφαιρα, αλλά η ευθύνη για την καταστροφή της δεν είναι κοινή. Και ότι οι άνθρωποι που ευθύνονται λιγότερο έως και καθόλου είναι κρίμα που πεθαίνουν τόσο άγρια και βάνανυσα για να διατηρούν οι ισχυρότεροι έναν τρόπο ζωής και ένα οικονομικό σύστημα που βασίζεται στην ψευδαίσθηση ότι η Γη είναι ανεξάντλητη. Καταληκτικά, ας υπενθυμιστεί για μυριοστή φορά ότι οικολογία και ασύδοτη αγορά είναι έννοιες ασύμβατες, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το παρόν και το μέλλον μας ως ανθρωπότητα. Ας υπενθυμιστεί επιπλέον ότι η ασύδοτη αγορά αφορά προφανώς και στην αχόρταγη πολεμική βιομηχανία. Κι ότι όλα αυτά είναι πράγματα εντελώς αληπλένδετα.

demetriadesp@sppmedia.com



Αεροφωτογραφία της πληγείσας περιοχής Νουουακόντ του Νεπάλ. Περισσότεροι από 460 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους και εκατοντάδες αγνοούνται στο βόρειο Νεπάλ, μετά από ξηφινικές πλημμύρες και κατολισθήσεις λάσπης που προκλήθηκαν από κατάρρευση παγετώνων.

ΕΡΑ/NEOURA SHRESTHA

Το παράδειγμα Μ. Κάρνεϊ

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ



Ζούμε σε παράλογους καιρούς, ο Ν. Τραμπ είναι το σύμπτωμα μιας συγκυρίας στην οποία κέρδισαν σε ικανές περιπτώσεις οι λαϊκιστές, οι ρεβανσιστές, οι δήμεν «εχθροί» του κατεστημένου, όσοι απλώς κλεινάζουν τα αδύνατα στοιχεία του αντιπάλου τους για να κρύψουν το γεγονός ότι είναι τρισευχρότεροι του. Πολύ ενθαρρυντικό το γεγονός πως σε αυτή τη συγκυρία εμφανίζονται ηγέτες, όπως ο πρωθυπουργός του Καναδά, Μαρκ Κάρνεϊ, που μπορούν να κυβερνήσουν ένα καράβι σε δύσκολες θάλασσες. Οι ηγέτες βέβαια δεν εμφανίζονται από το πουθενά. Οι Φιλελεύθεροι του Καναδά έκαναν τρεις σημαντικές κινήσεις και έλεγξαν το σκηνικό. Πρώτο, οδήγησαν σε παραίτηση τον κλωμό Τζάστιν Τριντό, δεύτερο, επέλεξαν για ηγέτη τους τον στιβαρό Μαρκ Κάρνεϊ, και τρίτο, εκείνος προχώρησε αμέσως σε πρόωρες εκλογές (29/4/25) και νίκησε τους Συντηρητικούς του Πιερ Πουαλιέβρ, οι οποίοι ήταν μπροστά στις δημοσκοπήσεις.

Τι δείχνει η κίνηση των Φιλελευθέρων στον Καναδά; Ότι η ηγετική τους ομάδα διάβασε σοβαρά τη συγκυρία, έκανε τις αναγκαίες κινήσεις (αντικατάσταση ηγέτη) και ξαναπέρα τα νβία. Ακριβώς ό,τι δεν έκαναν οι Δημοκρατικοί στις ΗΠΑ και έτσι (με την αναβλητικότητα τους) συνέβαλαν στην εκλογή Τραμπ. Παραδείγματα που αξίζει να μελετούμε: Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις, πώς τεκμηριώνονται δημόσια, πώς συμπεριφέρεται η αντιπολίτευση κ.λπ.

Ο Ν. Τραμπ, παρά τις δηλώσεις ότι θέλει τον Καναδά ως την «51η πολιτεία των ΗΠΑ», ανακοίνωσε στις 22/8 «νέους δασμούς 50% σε καναδικά προϊόντα αξίας περίπου 20 δις. δολαρίων. Στη σχετική λίστα περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αυτοκίνητα, αλκοολούχα ποτά, γαλακτοκομικά προϊόντα, αθλητικός εξοπλισμός και τσιμέντο». Συνέχισε και κλιμάκωσε την αντιπαράθεση ανακοινώνοντας ότι από την 1η Ιανουαρίου 2027 «οι δασμοί για

όλα τα οχήματα, τα φορτηγά –μικρά και μεγάλα– τα ανταλλακτικά αυτοκινήτων και τον χάλυβα θα αυξηθούν στο 50%», σύμφωνα με ανάρτησή του στο Truth Social. «Ο Καναδός κλέβει τις ΗΠΑ εδώ και χρόνια, δεν θα συμπεριφερόμαστε στον Καναδά σαν να ήταν μια πολιτεία πλέον. Τόσο στο εμπόριο όσο και σε άλλα ζητήματα είναι μεταξύ των χειρότερων χωρών παγκοσμίως για να συναλλάσσεσαι. Νιώθουν ότι τους χρωστάμε, ενώ δεν χρειαζόμαστε τον Καναδά, εκείνοι μας χρειάζονται» (Καθημερινή 24/8).

Ο Μ. Κάρνεϊ είχε ανέλθει στην εξουσία με το σύνθημα «elbows up» –μια έκφραση από το χόκεϊ επί πάγου που παραπέμπει σε επιθετική και μαχητική στάση– δεσμευόμενος ότι ο Καναδός θα αντισταθεί στην οικονομική πίεση της κυβέρνησης Τραμπ και στην ατζέντα «Πρώτα η Αμερική» (SKY, 23/8). Ο πρωθυπουργός του Καναδά ομιλεί: «Αποφάσισα να αναστείλω τις εμπορικές διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ και έδωσα εντολή στους Καναδούς διαπραγματευτές να επιστρέψουν στην Οτάβα. Η καναδική πλευρά εργάστηκε σκληρά και καλή τη πίστη για την προστασία των συμφερόντων της χώρας, καθ' όλη τη διάρκεια των συνομιλιών, ωστόσο οι τελευταίες αλλαγές που πρότεινε η Ουάσινγκτον ήταν άδικες, οικονομικά παράλογες και έθεταν υπό αμφισβήτηση την αξιοπιστία οποιασδήποτε συμφωνίας» (Καθημερινή 22/8).

Ο ηγέτης της αντιπολίτευσης Πιερ Πουαλιέβρ στήριξε Κάρνεϊ: «Ο Καναδός δεν μπορεί να αποδεχθεί μονομερείς δασμούς που θα αποβιομηχανοποιήσουν τη χώρα μας». Η ουσία: «Η επιδείνωση των σχέσεων τους κλιμακώνεται, με τη νέα ομοβροντία των αμερικανικών επιπρόσθετων δασμών να πλήττει κυρίως προϊόντα που κανονικά προστατεύονται από τη συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ανάμεσα στις ΗΠΑ, τον Καναδά και το Μεξικό».

Ειδικότερα, σχόλια Κάρνεϊ που αξίζει να υπογραμμίσουμε: «Δεν μπορούμε να

δεχθούμε αυτό που προτείνουν και δεν θα τους δώσουμε αυτό που ζητούν», «Ζητούσαν υπερβολικά πολλά και προσέφεραν εξαιρετικά λίγα». Και, «Η Αμερική άλλαξε και δεν μπορούμε να ελέγξουμε τη θύελλα που έρχεται από την Ουάσινγκτον».

Σε αυτό το κλίμα, οι κινήσεις, συμβολικές ή με περιεχόμενο, ή και τα δύο μαζί, αποκτούν βαρύτητα. Έτσι «ο Μ. Κάρνεϊ θα βρεθεί στο πλευρό της προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φοντερ Λάιεν στην ομιλία της για την Κατάσταση της Ε.Ε., κατά την οποία η φοντερ Λάιεν θα παρουσιάσει τις προτεραιότητές της για την Ε.Ε. στο Στρασβούργο στις 16 Σεπτεμβρίου. Ευρωπαίος αξιωματούχος τα είπε σχεδόν όλα: «Η “πρόσκληση”, είναι ένα ισχυρό μήνυμα για τη στενή σχέση μεταξύ της Ε.Ε. και του Καναδά, για να καταδείξει με σαφήνεια την πρόθεση και τη φιλοδοξία και των δύο πλευρών να αναβαθμίσουν την εταιρική τους σχέση» (Sky, 26/8).

Η περισσότερη σχέση Ε.Ε.-Καναδά είναι επιβεβλημένη, αξίζει να αποκτήσει βάθος (οικονομία, εμπόριο) και ένταση (άμυνα), έτσι καθίσταται αμοιβαίως επωφελής και υπόσχεται περισσότερα στο μέλλον. Οι συμμαχίες κινούνται καθώς οι κίνδυνοι αλλάζουν περιεχόμενο, η αστάθεια, συνιστά τη μόνη «σταθερά» των καιρών. Ο γ.γ. των Η.Ε. Α. Γκουτέρες μίλησε με σαφήνεια στη Λευκωσία για όλους τους Κυπρίους και ανέδειξε την κύρια πρόκληση μπροστά μας: «Μία λύση στην Κύπρο είναι απολύτως καθοριστική, όχι μόνο για τη διαφύλαξη των συμφερόντων και της ειρήνης του κυπριακού λαού, αλλά και ως παράγοντας σταθερότητας σε μια περιοχή που γίνεται επικινδύνα ασταθής. Αν η Κύπρος δεν βρει λύση στα προβλήματα της, γίνεται πολύ πιο εύαλωτη στους κινδύνους που παρατηρούμε σήμερα σε μια περιοχή που βρίσκεται σε μεγάλο βαθμό στις φλόγες» (29/7).

www.larkoslarkou.org.cy

Το χρέος του πολιτικού συστήματος

Του ΜΑΝΟΥ ΜΑΤΣΑΓΓΑΝΗ

Το 1981, η Ρουμανία του Τσαουσέσκου, στριμωγμένη οικονομικά από τις πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του '70, ζήτησε (και πήρε) δάνειο από το ΔΝΤ. Ταυτόχρονα αποφάσισε κάτι μοναδικό στην παγκόσμια οικονομική ιστορία: όχι να αναδιարθρωθεί το εξωτερικό χρέος της ή να επεκτείνει τη διάρκειά του, ή ενδεχομένως να το «κουρέψει», αλλά να το αποπληρώσει – στο σύνολό του. Πράγματι, μέχρι το 1989, όταν το καθεστώς Τσαουσέσκου βρήκε αιματηρό τέλος, το χρέος της Ρουμανίας είχε πρακτικά μηδενιστεί. Το κατόρθωμα αυτό πραγματοποιήθηκε χάρη σε ένα πρόγραμμα σκληρής λιτότητας. Σύμφωνα με τα επίσημα δεδομένα της Comecon (της οικονομικής ένωσης των χωρών του τότε ανατολικού μπλοκ), την πενταετία 1980-1985 η δημόσια δαπάνη για υγεία μειώθηκε κατά 17%, για κατοικία κατά 37%, για παιδεία και έρευνα κατά 53%. Επιπλέον, οι μισθοί των εργαζομένων μειώθηκαν κατά 27%. Επίσης, μειώθηκαν οι εισαγωγές (με εξαίρεση τις ανάγκες της βιομηχανίας), ενώ αυξήθηκαν οι εξαγωγές (κυρίως

τροφίμων και ηλεκτρικής ενέργειας). Αποτέλεσμα: καθημερινές διακοπές ρεύματος και ελλείψεις αγαθών πρώτης ανάγκης. Η εθνική οικονομία βυθίστηκε στην ύφεση.

Υπ' αυτή την έννοια, δεν είναι εντελώς ανεδαφική –και μου κοστίζει που το γράφω– η κριτική του Νίκου Παππά στον υπουργό Οικονομικών Κυριάκο Πιερρακάκη για την απόφαση της κυβέρνησης να επιταχύνει την αποπληρωμή του δημοσίου χρέους. Και έχει σαφώς δίκιο η Μάχη Γεωργακοπούλου όταν γράφει ότι «μια χώρα μπορεί να μειώνει το ακαθάριστο χρέος της και ταυτόχρονα να συσσωρεύει αθέατες υποχρεώσεις, όπως υποβαθμισμένα σχολεία, ανεπαρκείς υγειονομικές υποδομές, δημογραφική παρακμή, χαμηλή παραγωγικότητα και περιβαλλοντικό κίνδυνο». Όπως, άλλωστε, έχει εξηγήσει ο σοφός Μάριο Ντράγκι, «υπάρχει καλό και κακό χρέος. Το κακό χρέος πληρώνει τρέχουσες δαπάνες και γίνεται βάρος στις μελλοντικές γενιές. Το καλό χρέος χρηματοδοτεί επενδύσεις στρατηγικής

Η πρόωρη αποπληρωμή του χρέους θα έπρεπε να συναντά καθολική συναίνεση, αντί να γίνεται αφορμή για άλλη μία ανούσια ανταλλαγή πυροτεχνημάτων.

προτεραιότητας και αυξήσεις παραγωγικότητας, δημιουργώντας την ανάπτυξη που θα το αποπληρώσει». Συνεπώς, το χρέος δεν (πρέπει να) είναι ταμπού.

Όμως, μισό λεπτό. Η Ελλάδα δεν είναι Ρουμανία της δεκαετίας του '80. Μιλάμε για μια χώρα –τη δική μας– που δανειζόταν στις αγορές για να πληρώνει συντάξεις σε πεννηντάριδες, προσλήψεις υπεραριθμών, επιδόματα έγκαιρης προσέλευσης, νοσοκομειακές προμήθειες με κόστος πολλαπλάσιο από τις διεθνείς τιμές, φορολογικές απαλλαγές για αυτοκίνητα πολυτελείας, και πολλά άλλα,

σε ένα (διακομματικό) πλιάτσικο χωρίς προηγούμενο. Αυτή η χώρα γλίτωσε τη χρεοκοπία μόνο χάρη στην τύχη της να είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με βαρύ κόστος, καμία αντίρρηση, αλλά και πάλι απείρως ελαφρύτερο από εκείνο που θα είχαμε αν ήμασταν οποιαδήποτε άλλη χώρα, οπουδήποτε αλλού στον πλανήτη.

Αυτή, λοιπόν, η χώρα, παρότι δανειζεται με ευνοϊκούς όρους (μακρά διάρκεια και επιτόκιο 1,9%), έχει κάθε συμφέρον να σβήσει από τη μνήμη των αγορών την εικόνα του αποτυχημένου κράτους που είχε φιλοτεχνήσει. Όχι για «ηθικούς» λόγους. Για λόγους οικονομικού συμφέροντος: όταν οι αγορές σε εμπιστεύονται, σε δανείζουν ευκολότερα και με χαμηλότερο επιτόκιο. Συνεπώς, η αλλαγή της διεθνούς εικόνας της χώρας θα έπρεπε να είναι κοινός τόπος για την κοινωνία και το πολιτικό σύστημα και η πρόωγη αποπληρωμή του χρέους θα έπρεπε να συναντά καθολική συναίνεση, αντί να γίνεται αφορμή για άλλη μία ανούσια ανταλλαγή πυροτεχνημάτων.

Όλα καλά, λοιπόν; Όχι ακριβώς. Ενα πολιτικό σύστημα που νοιάζεται για τις μελλοντικές γενιές δεν αρνείται (στα μωλωχτά και με απόλυτη διακομματική συναίνεση) να εφαρμόσει τον νόμο για τις συντάξεις που η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε το 2016 (με πίεση των δανειστών, προφανώς), ο οποίος προέβλεπε αύξηση των ορίων ηλικίας καθώς αυξάνεται η διάρκεια ζωής. Όπως έγραφα στην «Κ» στις 9.8.2026, η άρνηση αυτή θα έχει βαρύτατο κόστος στον προϋπολογισμό (και κατά συνέπεια στους μελλοντικούς φορολογουμένους) ήδη από την επόμενη δεκαετία.

Φαίνεται, όμως, ότι για την κυβέρνηση –αλλά και για την αντιπολίτευση, που απερίσκεπτα υπερθεματίζει– η επόμενη δεκαετία είναι μακριά, ενώ οι εκλογές είναι κοντά.

Ο κ. Μάνος Ματσαγγάνης είναι καθηγητής Δημόσιας Οικονομικής στο Πολυτεχνείο του Μιλάνου και επικεφαλής του Προγράμματος Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Οικονομίας του ΕΛΙΑΜΕΠ.

Η δύναμη του ονόματος

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ



«Θα πάω στην Αθήνα, στη Μόσχα, στο Λονδίνο, στη Νέα Υόρκη, στο Πεκίνο, όπου δεν με ξέρει κανένας και θα κάνω τα ωραία μου...» η ρήση πολλών απόμακων της ζωής, οι οποίοι αναζητούν την ανωνυμία στο πλήθος. Και όταν «φώτα αρχίσουν να σβήνουν», πολιτικοί, ηθοποιοί, δημοσιογράφοι, εκατομμυριούχοι και άλλοι, ούτω καλούμενοι επώνυμοι, πολλοί από τους οποίους πούλησαν και την ψυχή τους στον διάβολο για λίγη δημοσιότητα, αρχίζουν να εκλιπαρούν για λίγη ανωνυμία και για «ζεστά» χέρια. Πολυεκατομμυριούχος, με αεροπλάνα και τεράστια κότερα, ο οποίος κυκλοφορεί με ταξί, για να μην γίνεται στόχος, έλεγε σε μια στιγμή ευφορίας μετά ποτού, ότι ήταν έτοιμος να δώσει τα πάντα, φτάνει να έβρισκε λίγη ησυχία. Την επομένη, όταν έφυγε η επίδραση του ποτού, επέστρεψε στην καθημερινότητά του, βρίζοντας διευθυντές και απολύοντας υπαλλήλους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση «διέταξε» και η Κύπρος εφάρμοσε την απάλειψη των ονομάτων των γονιών από τις ταυτότητες, μέχρι να γίνει η «μικρή» επανάσταση των «ασήμαντων». Το υπουργείο Εσωτερικών βρήκε τη «σολομωνιτζή» και μπόλωσε την κατάσταση. Τα επιχειρήματα των «ευρω-λιγούρδων» έχουν βάση στη σύγχρονη κοινωνία, ωστόσο δεν μπορούν να ανατρέψουν τη φύση και την ηθική. Στόχος λένε, να μην «αισθάνονται» άσχημα τα παιδιά γονιών χωρίς πατέρα και μητέρα, τα παιδιά από τράπεζες σπέρματος, τα παιδιά από παρένθετες μητέρες, τα παιδιά με ομοφυλόφιλους γονείς, τα παιδιά εγκληματιών και τα παιδιά με γονείς «ενός κατώτερου θεού». Σε αυτή την επιχειρηματολογία δεν γίνεται λόγος για τα παιδιά των λεγόμενων επώνυμων, τα οποία πολλές φορές εξαφανίζονται και παρεκτρέπονται, για να «γλυτώσουν» από κρυφά οικογενειακά μυστικά.

Η παροιμία λέει ότι «καλύτερα να σου βγει το μάτι, παρά το όνομα...». Στα χωριά, στις τοπικές απομονωμένες κοινωνίες, πριν από πολλές δεκαετίες, έλεγαν: «αν σε δουν στον καφενέ και σιγκώσουν το φρύδι, τότε μάζεψε τα πράματά σου και φύγε μακριά...». Δεν χρειαζόταν ούτε φωνές, ούτε επιχειρήματα, ούτε δίκες, ούτε και βία. Αρκούσε ένα φαρμακερό βλέμμα και εξαφανιζόσουν ως οντότητα. Ο κανόνας ισχύει και σήμερα, με το λεγόμενο «name and shame», δηλαδή με τη δημόσια και επώνυμη καταγγελία μιας επιχείρησης ή ενός ανθρώπου. Πολλοί είναι οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, αλλά και άλλοι λεγόμενοι επώνυμοι, οι οποίοι είτε δικαίως, είτε αδικώς,

βρέθηκαν στο «μάτι του κυκλώνα», οι οποίοι λένε σε στιγμές ειλικρίνειας, ότι θα προτιμούσαν να κλείσουν τις επιχειρήσεις, ή να πάνε φυλακή, παρά να υφίστανται τον κοινωνικό εξευτελισμό.

Οι «δικαιες» κοινωνίες με «σοφούς» ηγέτες πάντα επιθυμούσαν να έχουν «επώνυμους» πολίτες. Ξέρουν ότι είναι ο πιο εύκολος τρόπος για να διοικήσεις ανθρώπους. Πιο απλά η επωνυμία σημαίνει και «κοινωνικό έλεγχο» και είναι ίσως πιο ισχυρός από τον έλεγχο με τις κάμερες και τις μηχανές παρακολούθησης. Είναι ο γιος του «τάδε», ο παππούς του ήταν ο «ήρωας», ο «δείνα» προέρχεται από γενιά «παπάδων» και ούτω καθεξής. Το όνομα από την ίδρυση του κόσμου μέχρι και σήμερα –με εξαιρέσεις– αποτελούσε σκιαγράφηση και του ψυχοσωματικού περιεχομένου ενός ανθρώπου. Ο Μωυσής πριν λάβει τις δέκα εντολές, ζήτησε να μάθει το όνομα του Θεού, αφού διά του ονόματος θα μπορούσε να προσεγγίσει και την ουσία του Θεού. Ιστορικά σε όλες τις κοινωνίες, ακόμη και στις πρωτόγονες, το όνομα ποτέ δεν ήταν απλώς μια ονομασία, αλλά καθόριζε σε μεγάλο βαθμό και το ποιόν του ανθρώπου. Ακόμη σε πολλές κοινωνίες, τα ονοματεπώνυμα είναι «σιδηρόδρομοι». Με τον τρόπο αυτό διαφυλάττουν τις οικογενειακές παραδόσεις, την κυτταρική μνήμη και όχι σπάνια διατηρούν τις κάστες και τα κληρονομικά προνόμια.

Στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, η τιμωρία ατόμων τα οποία παρανόμησαν και καταπάτησαν τα δικαιώματα του Θρόνου, δεν είναι ούτε η καταγγελία στην Αστυνομία, ούτε η προσφυγή στα δικαστήρια. Λαμβάνει απόφαση η Ιερά Σύνοδος και απλά βγαίνει ο Διάκος και διαβάζει τους αναθεματισμούς κατά του συγκεκριμένου προσώπου. Ανάλογες πρακτικές ακολουθούν και άλλες Εκκλησίες, συνήθως για εκκλησιαστικά παραπτώματα, όπως η αργία και η καθάιρεση. Στην Κύπρο πριν από μερικά χρόνια, υπήρχε η πρακτική να κινηματογραφούνται οι ύποπτοι για σοβαρά εγκλήματα, οι οποίοι οδηγούνταν στα δικαστήρια. Με νομοθετική απόφαση, αυτό απαγορεύτηκε, ώστε να προστατευτούν οι αθώοι. Ωστόσο, για πολλούς οι οποίοι καταδικάστηκαν, θεωρούσαν ως χειρότερη τιμωρία την προβολή τους στις τηλεοράσεις και όχι τη φυλάκιση. Τώρα αν η «διεπόμευση» αποτελούσε αποτρεπτικό παράγοντα και μέσο για μείωση της εγκληματικότητας, ποτέ κανείς δεν θα το μάθει. Κατά τα άλλα, το «καθαρό κούτελο» και ήσυχη συνείδηση, αποτελούν «καμαρόπορτα για τον παράδεισο...».

kaparispan@yahoo.gr

Πώς η τεχνητή νοημοσύνη μεταμορφώνει τη σύγχρονη ιατρική

Της ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

Ο Αμερικανός γιατρός και συγγραφέας Ερικ Τόπολ ήταν από τους πρώτους που είχαν δει αυτό που ερχόταν. «Η τεχνητή νοημοσύνη έχει αποδεδειγμένη ικανότητα να διαγιγνώσκει ορισμένους τύπους καρκίνου του δέρματος εξίσου καλά ή και καλύτερα από τους ειδικευμένους δερματολόγους, να εντοπίζει ειδικές ανωμαλίες του καρδιακού ρυθμού όπως οι καρδιολόγοι, να διαβάζει ιατρικές τομογραφίες ή παθολογοανατομικά πλακίδια του ίδιου επαρκώς με έμπειρους, υψηλής εξειδίκευσης ακτινολόγους και παθολογοανατόμους αντιστοίχως, να διαγιγνώσκει ποικίλες οφθαλμικές παθήσεις όπως οι οφθαλμίατροι. Ακόμη και να προβλέπει μια αυτοκτονία, μερικές φορές καλύτερα από τους επαγγελματίες της ψυχικής υγείας», είχε πει στην «Κ» με αφορμή το βιβλίο του «Βαθιά Ιατρική», που κυκλοφόρησε το 2023 από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (πρώτη έκδοση στις ΗΠΑ το 2019).

Σήμερα το βλέπουμε πια να συμβαίνει: οι μηχανές αναπτύσσουν ικανότητες που πριν από λίγα χρόνια θα θύμιζαν σενάριο επιστημονικής φαντασίας. Με τη βοήθεια της αναγνώρισης προτύπων –τα οποία μαθαίνουν έπειτα από εκπαίδευση με εκατοντάδες χιλιάδες– τα συστήματα ΑΙ γίνονται ολόένα και καλύτερα, με τα ποσοστά σφάλματος να πέφτουν έως και κάτω από το 5%, ξεπερνώντας τάχιστα τα ανθρώπινα όρια και δίνοντας νέες λύσεις σε προβλήματα όπως η εσφαλμένη διάγνωση και οι ανεξέλεγκτες δαπάνες. «Σε αντίθεση μάλιστα με τους ανθρώπους που κουράζονται, έχουν δύσκολες μέρες, μπορεί να γίνουν συναισθηματικοί, να τους λείπει ύπνος ή να αφαιρούνται, οι μηχανές είναι σταθερές, έχουν τη δυνατότητα να εργάζονται ολόκληρο το εικοσιτετράωρο, ολόκληρη την εβδομάδα, χωρίς διακοπές και χωρίς παράπονα», είχε προσθέσει στην κουβέντα μας ο Τόπολ.

Η πρόσφατη χειρουργική αφαίρεσης εγκεφαλικού όγκου –πρώτη στον κόσμο– με τη συνδρομή της τεχνητής νοημοσύνης στο UCLH είναι μία ακόμη ψηφίδα στο ψηφιδωτό της νέας πραγματικότητας που διαμορφώνεται με ραγδαίους ρυθμούς. Ένα ειδικά σχεδιασμένο σύστημα ΑΙ ανέλυε την εικόνα που μετέδιδε το ενδοσκόπιο και βοηθούσε τους χειρουργούς να εντοπίζουν αγγεία και νεύρα τα οποία βρίσκονταν «κρυμμένα» πίσω από ιστούς.

Η επιτυχία της επέμβασης αποδεικνύει ότι οι αλλαγές στον τομέα της ιατρικής απεικόνισης είναι έντονες. Η ακτινογραφία, η αξονική και μαγνητική τομογραφία, το υπερηχογράφημα, το PET και οι άλλες τεχνικές παράγουν τεράστιο όγκο ψηφιακών εικόνων, στις οποίες η ΑΙ μπορεί να αναγνωρίζει μοτίβα, μικρές αλλοιώσεις και συνδυασμούς ευρημάτων με πολύ μεγάλη ταχύτητα. Έτσι, οι ακτινολόγοι βοηθούνται στην ανίχνευση και στον χαρακτηρισμό βλαβών, στην προτεραιοποίηση των επειγόντων περιστατικών, στις μετρήσεις και στη σύγκριση προηγούμενων εξετάσεων, αλλά και στη μείωση τυχόν διαγνωστικών σφαλμάτων.

Ο ρόλος του γιατρού

«Βεβαίως, ο ανθρώπινος παράγοντας δεν καταργείται. Η μηχανή αναλύει τις εικόνες, αλλά ο γιατρός κατανοεί τον ασθενή πίσω από την εικόνα. Η ακτινολογία γίνεται ταχύτερη και ακριβέστερη και η αξία του ακτινολόγου μετατοπίζεται περισσότερο από την απλή “ανάγνωση των εξετάσεων” προς την ολιστική κλινική αξιολόγηση», προσθέτει ο Ερικ Τόπολ.

Η Ελένη Γκίκα, καθηγήτρια και διευθύντρια του Τμήματος Ακτινολογίας και Ακτινοθεραπείας στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο της Βόννης, στη Γερμανία, το επιβεβαιώνει. «Στην ακτινοθεραπεία μάς έχει πλέον δοθεί η δυνατότητα να προσαρμόζουμε μέσα σε λίγα λεπτά ένα

πλάνο βάσει της ανατομίας κάθε ασθενούς και να εξασφαλίζουμε στοχευμένες θεραπείες, με λιγότερες πιθανότητες επιπλοκών. Δεν έχει, όμως, μειωθεί η ανάγκη για γιατρούς: αντιθέτως, ακριβώς επειδή καθετί υπόκειται σε πολλούς ελέγχους, χρειαζόμαστε πιο πολλούς εξειδικευμένους γιατρούς και φυσικούς, οι οποίοι ελέγχουν διεξοδικά κάθε πλάνο που παράγεται μέσω ΑΙ».

Την πεποίθησή του ότι η ΑΙ σύντομα θα επαναπροσδιορίσει τα σύνορα και το περιεχόμενο όλης της ιατρικής εκφράζει ο Πέτρος Κουμουτσάκος, καθηγητής Υπολογιστικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ. «Νομίζω μάλιστα ότι στο μέλλον θα είναι πιο χρήσιμη στους γιατρούς, παρά σε εμάς, τους μέσους πολίτες. Δεν αποκλείεται να αλλάξει εντελώς τον τρόπο άσκησης της ιατρικής», επισημαίνει στην «Κ». Ο Στέλιος Σμυρνάκης, καθηγητής Νευρολογίας στην Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ, συμφωνεί αλλά διατηρεί κάποιες επιφυλάξεις. «Στο προσεχές μέλλον, οι δυνατότητες της ΑΙ να υποκαθιστά τον ρόλο του γιατρού θα αυξάνονται διαρκώς. Ήδη σε ορισμένους –περιορισμένους ακόμη– διαγνωστικούς τομείς οι επιδόσεις της είναι καλύτερες και από εκείνες εξειδικευμένων γιατρών. Εργαλεία ΑΙ όπως το ChatGPT, όταν χρησιμοποιούνται σωστά, είναι ιδιαίτερα χρήσιμα, αν και όχι πάντοτε ακριβή. Οι επόμενες γενιές τέτοιων συστημάτων θα αναδιαμορφώσουν την ιατρική. Φανταστείτε τις δυνατότητες μιας ΑΙ με ισχυρή ικανότητα συλλογισμού και άμεση πρόσβαση σε ολόκληρη τη σχετική βιβλιογραφία για ασθένειες και θεραπείες», τονίζει. «Η πρόκληση είναι να διασφαλίσουμε ότι θα λειτουργεί ως βοήθεια και υποστήριξη του ανθρώπου και όχι ως αυτόνομο και ανεξάρτητο υποκατάστατό του, χωρίς σαφή πρότυπα ασφαλείας, ηθικής ή λογοδοσίας».



Η πανσέληνος συνομιλούσε με τον ναό του Απόλλωνα, την Παρασκευή, στην Κόρινθο.

Η Ευρώπη της ανθεκτικότητας

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ



Η έννοια της ανθεκτικότητας στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν εμφανίστηκε ξαφνικά, αλλά εξελίχθηκε μέσα από τρεις ξεχωριστές φάσεις. Ο όρος εισήχθη για πρώτη φορά επίσημα στον πολιτικό λόγο της Ένωσης τον Οκτώβριο του 2012 μέσω μιας ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Η προσέγγιση της Ε.Ε. στην ανθεκτικότητα: Μαθαίνοντας από τις κρίσεις επιστημονικής ασφάλειας». Εκείνη την εποχή, ο όρος οριζόταν αυστηρά στο πλαίσιο της αναπτυξιακής βοήθειας και της ανθρωπιστικής παρέμβασης, με έμφαση στην παροχή βοήθειας σε ευάλωτους πληθυσμούς εκτός Ευρώπης ώστε να αντέξουν σε χρόνιες κρίσεις. Η έννοια της ανθεκτικότητας αναδείχθηκε στη συνέχεια σε βασική γεωπολιτική έννοια τον Ιούνιο του 2016 με τη δημοσίευση της Παγκόσμιας Στρατηγικής της Ένωσης (EUGS). Η στρατηγική, η οποία συντάχθηκε υπό την ηγεσία της τότε επικεφαλής της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε., Φεντερίκα Μογκερίνι, καθιέρωσε την «ανθεκτικότητα» ως πρωταρχικό μοτίβο της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας της Ε.Ε. Μετατόπισε το κέντρο βάρους προς την ενίσχυση της ικανότητας των γειτονικών κρατών και κοινωνιών να προσαρμόζονται, να μεταρρυθμίζονται και να ανακάμπτουν από εσωτερικές και εξωτερικές κρίσεις. Τέλος, ο όρος μετατράπηκε

σε εσωτερικό σχέδιο για την ευρωπαϊκή πολιτική τον Σεπτέμβριο του 2020 μέσω της Έκθεσης Στρατηγικής Προοπτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Με αφορμή τις ευάπειρες που αποκαλύφθηκαν από την πανδημία της COVID-19 υιοθετήθηκε επίσημα η ανθεκτικότητα ως η «νέα πυξίδα για τις πολιτικές της Ε.Ε.», γεγονός που οδήγησε στη δημιουργία διαρθρωτικών ταμείων όπως ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) και επιχειρησιακών στόχων που καλύπτουν τις κλιματικές, ψηφιακές, κοινωνικές και οικονομικές υποδομές.

Τα τελευταία χρόνια, εν μέσω διαδοχικών κρίσεων, οικονομικής και πολιτικής αστάθειας, η Ευρώπη επαναπροσδιορίζει ενεργά τη συνολική στρατηγική της για την ανθεκτικότητα (resilience), μεταβαίνοντας από την απλή διαχείριση κρίσεων σε ένα ολιστικό προληπτικό μοντέλο που ονομάζεται «Ανθεκτικότητα 2.0». Με βάση τις εκθέσεις στρατηγικής προοπτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η προσέγγιση αυτή στηρίζεται σε τέσσερις αλληλένδετους πυλώνες που αποσκοπούν στη βιώσιμη μεταμόρφωση της κοινωνίας, της οικονομίας και της ασφάλειας της ηπείρου ενόψει συστημικών κρίσεων. Η βασική ιδέα έγκειται ότι οι πυλώνες αυτοί είναι αλληλένδετοι και αλληλεξαρτώμενοι. Πρώτο πυλώνα αποτελεί η κλιματική και περιβαλλοντική ανθεκτικότητα. Αντιμετωπίζοντας μια αύξηση της θερμοκρασίας που είναι διπλάσια από τον παγκόσμιο

μέσο όρο, η Ευρωπαϊκή Ένωση ενσωματώνει την κλιματική ανθεκτικότητα ως βασική παράμετρο σε όλες τις τομεακές πολιτικές της. Οι εκτεταμένες καταστροφές του φετινού καλοκαιριού στη Γαλλία, την Ισπανία και την Ιταλία δείχνουν άλλωστε την αναγκαιότητα ενός νέου νομοθετικού πλαισίου, το οποίο προβλέπεται για τα τέλη του 2026 και επαναξιολογεί τις υπάρχουσες δομές με βάση τα πρόσφατα ακραία κλιματικά φαινόμενα. Αν και έχουν θεσπιστεί σχετικές πολιτικές, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος επισημαίνει ανισότητες στην χρηματοδότηση, την παρακολούθηση και τη διασυννοριακή συνεργασία. Συναντήσεις όπως το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Αστική Ανθεκτικότητα συμβάλλουν στην εναρμόνιση των τοπικών στρατηγικών προσαρμογής και διαχείρισης των κινδύνων καταστροφών.

Ο δεύτερος πυλώνας αφορά την ασφάλεια, την άμυνα και την πολιτική ετοιμότητα. Το ασταθές γεωπολιτικό περιβάλλον, οι πόλεμοι στην Ουκρανία και το Ιράν, ώθησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση να ενισχύσει τη συνολική της στάση σε θέματα ασφάλειας με ορίζοντα το 2030. Η στρατηγική για την Ένωση Ετοιμότητας παρουσιάστηκε το 2025 και εμπνέεται από την έκθεση Niinisto. Συνενώνεται την πολιτική και τη στρατιωτική ετοιμότητα με στόχο την προστασία των κρίσιμων υποδομών και της οικονομικής σταθερότητας. Σε ό,τι αφορά τη στρα-

τιωτική κινητικότητα και τις υποδομές, οι προσπάθειες επικεντρώνονται στην ασφάλεια των δικτύων ενέργειας, μεταφορών, 5G και υποβρυχίων καλωδίων. Τέλος, η υιοθέτηση και η εφαρμογή σημαντικών κανονισμών, όπως ο νόμος για την ψηφιακή ανθεκτικότητα (Cyber Resilience Act), πλαισιώνουν την ασφάλεια των συνδεδεμένων προϊόντων έναντι των κυβερνοαπειλών. Ο τρίτος πυλώνας σχετίζεται με την οικονομική ευελιξία και την ενεργειακή ανεξαρτησία. Παρά τις διαδοχικές κρίσεις, η ευρωπαϊκή οικονομία επιδεικνύει ικανότητα ομαλής προσαρμογής και ικανότητα διαχείρισης των ενεργειακών κλυδωνισμών. Η Ένωση κατάφερε να απορροφήσει τις σημαντικές διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών, διαφοροποιώντας τις πηγές της και τροποποιώντας τις βιομηχανικές αλυσίδες αξίας των ενοψεί του διεθνούς ανταγωνισμού. Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (FRR), ο οποίος θα παραμείνει σε ισχύ έως το τέλος του 2026, εξαρτά τη χρηματοδότησή του από εθνικές μεταρρυθμίσεις που περιλαμβάνουν τουλάχιστον 37% πράσινα μέτρα και 20% ψηφιακά μέτρα.

Ο σοβαρότερος και ουσιαστικότερος πυλώνας της στρατηγικής της ανθεκτικότητας είναι η κοινωνική και δημοκρατική ανθεκτικότητα. Πέρα από τις υλικές επενδύσεις, η Ευρώπη στηρίζεται στην εμπιστοσύνη στους θεσμούς, στην κοινωνική συνοχή και στην προστασία των

δημοκρατικών αξιών. Η έναρξη λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κέντρου για τη Δημοκρατική Ανθεκτικότητα το 2026 αποσκοπεί στη διαμόρφωση μιας δομημένης απάντησης έναντι των παρεμβάσεων ξένων παραγόντων στον ευρωπαϊκό δημόσιο λόγο, τα διαδικτυακά μίντια και τις διάφορες μορφές επιθετικού λόμπινγκ μέσω χρηματοδότησης θρησκευτικών ή πολιτικών ομάδων. Μάλιστα, το 2027 αποτελεί έτος σημαντικών εκλογικών αναμετρήσεων τόσο στην Ελλάδα όσο και στη Γαλλία και είναι αναμενόμενο να υπάρξει προσπάθεια επιρροής του εκλογικού αποτελέσματος από ανταρχνικά καθεστώτα τα οποία θα στηρίξουν με αθέμιτο μέσο ομοϊδεάτες τους. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η πρωτοβουλία για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης. Συντονισμένες ενέργειες ενισχύουν την ανοχή των πολιτών απέναντι στη χειραγώγηση των πληροφοριών στο διαδίκτυο. Η ενίσχυση της κοινωνικής και δημοκρατικής ανθεκτικότητας δίνει ιδιαίτερη σημασία στις σχέσεις κέντρου και περιφέρειας. Πιο συγκεκριμένα, συγκεκριμένες στρατηγικές προτείνονται για την ψηφιακή και φυσική ενσωμάτωση των παράκτιων και νησιωτικών κοινοτήτων που αντιμετωπίζουν κινδύνους απομόνωσης.

Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.



Εργασίες διασύνδεσης της ηπειρωτικής Ελλάδας με τα νησιά από τον ΑΔΜΗΕ. Η επανέναρξη των εργασιών για το καλώδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κύπρου έφερε και το μήνυμα από την τουρκική πλευρά ότι θα πρέπει να ενημερωθεί και επί της ουσίας να δώσει τη συγκατάθεσή της. Το ερώτημα είναι αν η Αγκυρα θα περιοριστεί σε καταγγελίες ή θα επιλέξει να μεταφέρει την ένταση στο πεδίο.

Αναλυτική αξιολόγηση

Στα δύο τουρκικά διατάγματα εντοπίζονται πολλά σημεία στα οποία παραβιάζεται το διεθνές δίκαιο και έπρεπε να γίνει αναλυτική αξιολόγηση από τη νομική υπηρεσία του ΥΠΕΞ, όπως επισημαίνει αρμόδια πηγή.

Της ΔΩΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Δεν θα πλήξουμε με τα ελληνο-τουρκικά το επόμενο διάστημα». Η εκτίμηση έμπειρου διπλωμάτη, στελέχους του υπουργείου Εξωτερικών, δείχνει ότι αυτό που βιώνουμε τις τελευταίες δύο εβδομάδες με τη διαρκή ανακίνηση των αξιώσεων της Τουρκίας στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο δεν θεωρείται από την Αθήνα αποσπασματικό και συγκυριακό ξόσπασμα, αλλά ολική επιστροφή της Αγκυρας στην αναθεωρητική ατζέντα, που θα λάβει και άλλες μορφές προσεχώς.

Το διάβημα

Για τις προσεχείς ημέρες η σκυτάλη βρίσκεται στα χέρια της Αθήνας, που θα προχωρήσει στη διπλωματική αντίδραση για τα θαλάσσια πάρκα τα οποία ανακήρυξε η Τουρκία με τα δύο προεδρικά διατάγματα του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Την Παρασκευή εστάλη στην Αγκυρα το διάβημα διαμαρτυρίας. Η καθυστέρηση οφείλεται στη σημείο προς σημείο ανάλυση των δύο προεδρικών διαταγμάτων από τη νομική υπηρεσία του υπουργείου Εξωτερικών, καθώς, όπως

επισημαίνει αρμόδια πηγή, εντοπίζονται πολλά σημεία στα οποία παραβιάζεται το διεθνές δίκαιο και έπρεπε να γίνει αναλυτική αξιολόγησή τους, όπως και να μελετηθούν οι γεωγραφικές συντεταγμένες που αναφέρονται και ορίζουν τις σχετικές αποτυπώσεις στον χάρτη.

Το βράδυ της Τρίτης και την Τετάρτη, ο υπουργός Εξωτερικών Γιώργος Γεραπετρίτης θα συναντηθεί με τους ομολόγους του από την Ε.Ε. στην άτυπη σύνοδο (Gymnich) που θα πραγματοποιηθεί στο Γουίγκλινγκ της Ιρλανδίας. Όπως έχει ο ίδιος προϊδεάσει, εκεί θα θέσει το θέμα της τουρκικής προκλητικότητας και της παραβίασης του διεθνούς δικαίου από την πλευρά της Αγκυρας.

Η «σκακιέρα» πάντως έχει στηθεί και αναμένονται οι επόμενες κινήσεις. Τα δύο κομβικά ζητήματα για το επόμενο διάστημα είναι το αναμενόμενο νομοσχέδιο για τη «Γαλάζια Πατρίδα» και η επανέναρξη των εργασιών για το καλώδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κύπρου. Η πιο πρόσφατη εξέλιξη σε σχέση με το καλώδιο ήταν το μήνυμα της τουρκικής πλευράς ότι θα πρέπει να ενημερωθεί και επί της ουσίας να δώσει τη συγκατάθεσή της για την επανέναρξη των

εργασιών. Η Αγκυρα ισχυρίζεται ότι έχει δικαιοδοσία στη θαλάσσια περιοχή ανοικτά της Κάσου, όπου τον Ιούλιο του 2024 παρενέβη για να διακόψει τις βυθομετρικές έρευνες.

Δράση και αντίδραση

Πηγές με γνώση των εξελίξεων αναφέρουν ότι και πριν από την ανακοίνωση των Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων για τον Τουρισμό και τις ΑΠΕ, η τουρκική πλευρά είχε διαμνύσει μέσω διαύλων επικοινωνίας ότι δεν θα αποδεχθεί να υπάρχουν αναφορές σε συγκεκριμένες νησίδες και βραχονησίδες για τις οποίες έχει οικοδομήσει τη θεωρία των «γκρίζων ζωνών». Οι κινήσεις της με τα θαλάσσια πάρκα θεωρούνται αντίδραση, επειδή δεν εισακούστηκε το μήνυμα που εξέπεμψε. Αυτό δείχνει ότι πρέπει να αναμένεται αντίδραση και στην επανέναρξη των εργασιών για την πόντιση του καλωδίου ηλεκτρικής διασύνδεσης.

Στις αναλύσεις που γίνονται από την κυβέρνηση σε διπλωματικό και όχι μόνον επίπεδο, η στάση της Τουρκίας θεωρείται ότι διαμορφώνεται σε σημαντικό βαθμό με γνώμονα τη σχέση Ελλάδας - Κύπρου - Ισραήλ και

τα νέα δεδομένα που φέρνει για την ευρύτερη περιοχή. Υπάρχει η ανάγνωση ότι η Αγκυρα προσπαθεί συνολικά με τις κινήσεις της να εξασφαλίσει πως θα παραμείνει κομβικός «παίκτς» στον ενεργειακό χάρτη της περιοχής και στις οδούς ενεργειακής τροφοδοσίας της Ε.Ε.

Με το τρίγωνο Ελλάδα - Κύπρος - Ισραήλ να διαμορφώνει μια διά θαλάσσιος ενεργειακή οδό προς τις αγορές της Ευρώπης, στο τραπέζι μπαίνουν σενάρια για νέα κερσαία χάραξη από τις χώρες του Κόλπου μέσω Συρίας και Τουρκίας. Ιδανικά, στο πλαίσιο της εξασφάλισης διαφοροποίησης πηγών και οδών ενεργειακής τροφοδοσίας, όλες οι εναλλακτικές οδοί θα μπορούσαν να ενεργοποιηθούν. Η γεωπολιτική σημασία κάθε επιμέρους διαδρομής, όμως, είναι μεγαλύτερη όταν περιορίζεται αυτή η διαφοροποίηση. Με βάση αυτή την ανάλυση-ανάγνωση, η προοπτική νομοθέτησης της «Γαλάζιας Πατρίδας» διαβάζεται και ως μια κίνηση της Αγκυρας –πέραν του αυτονόητου, που είναι να αποτυπώσει και σε νομοθέτημα τις αξιώσεις και τη θεώρησή της για τον καθορισμό θαλάσσιων ζωνών– με στόχο να διεκδικήσει λόγο και ρόλο και στις θα-

Διεκδίκηση ρόλου

Η προοπτική νομοθέτησης της «Γαλάζιας Πατρίδας» διαβάζεται και ως μια κίνηση της Αγκυρας με στόχο να διεκδικήσει λόγο και ρόλο και στις θαλάσσιες ενεργειακές οδούς που σχεδιάζονται.

Με «εμπλοκή» προειδοποιεί η Αγκυρα

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΩΣΤΙΑΝΗΣ

Με προσοχή παρακολουθεί η τουρκική πλευρά τις δηλώσεις και τις πληροφορίες από την Αθήνα για το σχέδιο πόντισης του καλωδίου GSI. Στη γειτονική χώρα τονίζουν πως στόχος της Αγκυρας δεν είναι η παρεμπόδιση κανενός έργου: αν υπάρχει διάθεση για συνεργασία στην κατασκευή ενός έργου υποδομής, μπορεί να βρεθεί τρόπος· «αν όμως», όπως επισημαίνεται, «ο στόχος είναι να δημιουργηθούν τετελεσμένα μέσω συγκεκριμένου έργου, η τουρκική πλευρά θα κινηθεί προς την κατεύθυνση της προστασίας των δικαιωμάτων της στην Ανατολική Μεσόγειο».

Ως παράδειγμα συνεργασίας φέρνουν το έργο πόντισης οπτικής ίνας Blue Raman, το οποίο προχώρησε κανονικά, αν και πέρασε από περιοχές του «τουρκολιβικού μνημείου». Τότε δεν προκλήθηκε κανένα πρόβλημα ούτε καμία παρεμπόδιση, κι αυτό το παρουσιάζουν ως δείγμα συνεργασίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Βέβαια τότε είχαν ενημερωθεί

όλες οι ενδιαφερόμενες πλευρές και είχαν εκδοθεί άδειες από όλες τις χώρες της περιοχής, με διαφορετικές προσεγγίσεις και χωρίς να δημοσιοποιηθούν πολλές λεπτομέρειες.

Η ουσία του τουρκικού επιχειρήματος είναι ότι το Blue Raman μπορεί να λειτουργήσει ως προηγούμενο: ότι ένα διεθνές υποθαλάσσιο καλώδιο μπορεί να περάσει από αμφισβητούμενη θαλάσσια περιοχή μέσω συντονισμού, χωρίς να χρειαστεί καμία πλευρά να εγκαταλείψει τη νομική της θέση.

Η φόρμουλα που αποκάλυψε η «Κ» –να αναλάβει η γαλλική Meridiam την ενημέρωση τόσο την Αθήνας όσο και της Αγκυρας για το έργο– βρίσκεται πιο κοντά στις θέσεις που έχουν εκφράσει Τούρκοι αξιωματούχοι στην «Κ». Όπως, όμως, αναφέρουν έμπειροι αναλυτές, σημασία θα έχει ποιος θα εκδώσει την άδεια· εκεί θα μπορούσαν να προκύψουν τυχόν τυχόν «διπλωματικές διαφορές».

Στη γειτονική χώρα παραδέχονται πως, αν δεν έχει προηγηθεί συντονισμός ή συνεργασία στο συγκεκριμένο ζήτημα, ενισχύεται η πιθανότητα «εμπλοκής».

Παρά τις επικοινωνίες Τούρκων και Ελλήνων αξιωματούχων και κάποιους διαύλους που διατηρούνται μεταξύ των δύο πλευρών, έμπειροι πολιτικοί αναλυτές αναφέρουν πως το τελευταίο διάστημα, κυρίως τον Αύγουστο, η τουρκική πλευρά έφερε στο προ-

Η επικείμενη συμφωνία για την «Ασπίδα του Αχιλλέα» προκαλεί ανησυχία στην τουρκική πλευρά και δεν είναι λίγοι εκείνοι που διατυπώνουν τη θεωρία της «περικύκλωσης» από τον άξονα Ισραήλ - Ελλάδας - Κυπριακής Δημοκρατίας.

σκήνιο ζητήματα που κρατούσε κάτω από το τραπέζι στη διάρκεια της περιόδου των «ήρεμων νερών». Τα τουρκικά θαλάσσια πάρκα που ανακηρύχθηκαν με προεδρικά διατάγματα γύρω από

το Καστελλόριζο και στο Βόρειο Αιγαίο και η αμφισβήτηση της κυριαρχίας νησιών και νησίδων με ανακοινώσεις του υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας – με αφορμή πρώτα το νέο Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό και έπειτα εκείνο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας – είναι από τα τελευταία δείγματα. Την Πέμπτη, το υπουργείο Αμυνας της Τουρκίας ζήτησε από την Ελλάδα να σταματήσει τη στρατιωτικοποίηση των νησιών, τονίζοντας ότι «η στρατιωτικοποίηση αυτών των νησιών από την Ελλάδα κατά παράβαση των συνθηκών είναι παράνομη και αυτή η πρακτική πρέπει να εγκαταλειφθεί».

Οι ανακοινώσεις αυτές εκφράζουν, βεβαίως, τις πάγιες θέσεις της τουρκικής πλευράς· ωστόσο η έμφαση και οι προειδοποιήσεις έχουν ως στόχο να αποτρέψουν την εγκατάσταση νέων οπλικών συστημάτων, ραντάρ και drones, κυρίως ισραηλινής κατασκευής, στα νησιά. Η επικείμενη συμφωνία για την «Ασπίδα του Αχιλλέα» προκαλεί ανησυχία στην Αγκυρα, όπου δεν είναι λίγοι εκείνοι που διατυπώνουν τη θεωρία της «πε-

ρικύκλωσης» της Τουρκίας από τον άξονα Ισραήλ - Ελλάδας - Κυπριακής Δημοκρατίας.

Πρέπει να τονιστεί, πάντως, ότι στην παρούσα φάση ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν δίνει ιδιαίτερη σημασία στον «τερματισμό του ζητήματος της τρομοκρατίας», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά στη χώρα του. Αναφέρεται στη διαδικασία συνεννόησης της Αγκυρας με τους Κούρδους, η οποία έχει ήδη αποδώσει σημαντικά βήματα: την κατάθεση των όπλων από το ΡΚΚ, την προστασία από ποινική δίωξη που προβλέπει η τουρκική νομοθεσία για πολλά μέλη της οργάνωσης και την αυτοδιάλυση των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων (SDF) στη Συρία, που η Αγκυρα θεωρούσε απειλή ζωτικής σημασίας.

Τούρκοι αναλυτές τονίζουν πως η τουρκική πλευρά κλείνει ένα σημαντικό μέτωπο ασφαλείας, ίσως το σημαντικότερο, στα νοτιοανατολικά σύνορά της. Γεγονός που, όπως αναφέρουν, της επιτρέπει να εστιάσει την προσοχή της στα άλλα μέτωπα –κι αυτά ιδιαίτερα σημαντικά– όπως εκείνο με το Ισραήλ και τους συμμάχους του.

ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ
ΚΑΝΕΝΑ ΜΥΣΤΗΡΙΟ
ΔΕΝ ΘΑ ΜΕΙΝΕΙ ΑΛΥΤΟ



ΚΛΑΣΙΚΕΣ
ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΘΡΥΛΙΚΟΥ

ΣΕΡΛΟΚ ΧΟΛΜΣ

ΕΡΧΟΝΤΑΙ
ΣΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»
ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ ΤΣΕΠΗΣ
ΚΑΙ AUDIOBOOK,
ΓΙΑ ΝΑ ΤΑ ΑΚΟΥΤΕ
ΟΠΟΥ ΚΙ ΑΝ
ΒΡΙΣΚΕΣΤΕ

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ
6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΤΟ ΣΗΜΑ
ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ



ΤΙΣ ΕΠΟΜΕΝΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ

ΤΟ ΜΠΛΕ ΠΕΤΡΑΔΙ
Η ΚΟΡΔΕΛΑ ΜΕ ΤΙΣ ΒΟΥΛΕΣ
ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ
ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΣΤΗ ΒΟΗΜΙΑ



Στο «μπλοκάκι» του 2027

Τι ακούν οι τοίχοι του πρωθυπουργικού γραφείου στην αφετηρία μιας χρονιάς - οροσήμου για τον Κυρ. Μπισσιτάκη



Ο **Κυριάκος Μπισσιτάκης** λίγο πριν από την ομιλία του στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης για την περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη στη Βόρεια Ελλάδα. Ο πρωθυπουργός έχει πυκνό πρόγραμμα συναντήσεων με το επιτελείο του ενόψει ΔΕΘ, η οποία αποτελεί μια άτυπη αφετηρία του πολιτιστικού στίβου που φρέτος έχει τερματισμό με κάλπες.

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Η σχέση με την Τουρκία

Οι ελληνο-τουρκικές σχέσεις κυριαρχούν στις συζητήσεις του πρωθυπουργού. Μέχρι πού μπορεί να φτάσει η Αγκυρα; Ο Κυρ. Μπισσιτάκης φαίνεται αποφασισμένος να ασκήσει η Ελλάδα τα δικαιώματά της, με πρώτο βήμα την ηλεκτρική διασύνδεση με την Κύπρο.

Δεν είναι μια συνηθισμένη πολιτική σεζόν αυτή που μόλις ξεκίνησε για τον Κυριάκο Μπισσιτάκη. Στο τέλος της, εκτός απροόπτου, θα στηθούν οι κάλπες που είναι, εκτός των άλλων, και ένα ορόσημο για την προσωπική του σταδιοδρομία. Θα συμπληρώνει δύο τετραετίες στη διακυβέρνηση και θα διεκδικεί μια συνεχόμενη τρίτη θητεία, που κανένας πρωθυπουργός στη Μεταπολίτευση δεν έχει επιτύχει.

Με ποιες σκέψεις επέστρεψε ο Κυριάκος Μπισσιτάκης από τα Χανιά; Με ποιους τις μοιράζεται; Τι λέει στις συναντήσεις του και τι ακούει;

Πρώτα η ακρίβεια

Αυτό που φαίνεται να κυριαρχεί στους προβληματισμούς του είναι, σύμφωνα με συνομιλητή του, οι επιπτώσεις στην οικονομία από την απρόβλεπτη διεθνή κατάσταση. Το πού θα φτάσει η τιμή του πετρελαίου και, ως αποτέλεσμα, οι τιμές των τροφίμων τον χειμώνα είναι ένα θέμα με μεγάλο κοινωνικό αντίκτυπο, το οποίο έχει επιγνώση ότι δεν μπορεί να ελέγξει ο ίδιος.

Η κατάσταση στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις είναι ένα ακόμα πεδίο το οποίο κυριαρχεί στις συζητήσεις του πρωθυπουργού. Μέχρι πού μπορεί να φτάσει η Τουρκία και πώς θα κινηθεί η Ελλάδα; Ο πρωθυπουργός, χωρίς να θέλει ο ίδιος να τραβήξει το σκοινί με τη γείτονα χώρα, φαίνεται αποφασισμένος να ασκήσει η Ελλάδα τα δικαιώματά της, με πρώτο βήμα την επανέναρξη των έργων για την ηλεκτρική διασύνδεση με την Κύπρο. Βασικός του συνομιλητής σε αυτά τα θέματα είναι ο Γιώργος Γεραπετρίτης. Αλλά όχι μόνο σε αυτά. Πηγές που γνωρίζουν καλά ποιος «μπαίνει» στο πρωθυπουργικό γραφείο λένε πως ο υπουργός Εξωτερικών «αποτελεί αυτή την περίοδο τον πιο συχνό συνομιλητή του πρωθυπουργού», αν «υπάρξε περίοδος που δεν ήταν», καθώς ο κ. Γεραπετρίτης είναι ένα πρόσωπο που δεν πολιτεύεται, άρα δεν έχει προσωπική ατζέντα και μπορεί να συζητήσει μαζί του πολιτικά, νομικά, εξωτερικά και νομοθετικά θέματα με πολύ μεγάλη άνεση.

Ο Κωστής Χατζηδάκης είναι ένα άλλο πρόσωπο με το οποίο ο πρωθυπουργός συνομιλεί καθημερινά. Οι δυο τους γνωρίζονται

πολλά χρόνια και πολύ καλά, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεταξύ τους καλή χημεία. Ο πρωθυπουργός με τον αντιπρόεδρο επικεντρώνονται κυρίως σε πολιτικά θέματα της επικαιρότητας. Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης είναι ένα πρόσωπο που έχει μεγάλη πολιτική εμπειρία, διαθέτει ψυχραιμία, και ο πρωθυπουργός συζητάει μαζί του από το τι πρέπει να προτάξει η κυβέρνηση στην ατζέντα της, μέχρι δύσκολα πολιτικά θέματα, όπως η διαχείριση του σχεδιαζόμενου κόμματος Σαμαρά. Για το τελευταίο, σύμφωνα με πληροφορίες, η άποψη του κ. Μπισσιτάκη είναι πως στην πορεία θα ξεφουσκώσει, καθώς θα είναι ένα κόμμα μονοθεματικό, που προέκυψε από «πολιτικό γινάτι».

«Τι γίνεται;»

Ενώ με τον Κωστή Χατζηδάκη ο πρωθυπουργός συζητάει το «τι κάνουμε;», με τον Παύλο Μαρινάκη συζητάει το «τι γίνεται;». Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος είναι ένα ακόμα πρόσωπο που περνάει καθημερινά το κατώφλι του πρωθυπουργικού γραφείου. Η φύση της δουλειάς του εκπροσώπου είναι τέτοια που απαιτεί καθημερινή επαφή.

Ενημέρωση για το κόμμα

Οι περιόδους θα είναι πλέον πιο συχνές από ποτέ, καθώς μπήκαμε σε προεκλογική τροχιά. Ο άνθρωπος που ενημερώνει τον πρωθυπουργό για το τι συμβαί-

νει όχι μόνο στο κόμμα, αλλά και για το κλίμα σε κάθε περίπτωση που πρόκειται να επισκεφθεί, είναι ο Θανάσης Νέζης. Ο στενός και πιο παλιός συνεργάτης του πρωθυπουργού είναι εκείνος που μεταφέρει μια εικόνα του πολιτικού κλίματος την οποία δεν διαθέτει κανείς άλλος: αν σε μια εκλογική περιφέρεια πάει καλά η Νέα Δημοκρατία, αν ανεβαίνει ο Τσίπρας ή ο Βελόπουλος, ή αν έχει «περάσματα» ο Αντώνης Σαμαράς. Ο Ακης Σκέρτσος βρίσκεται –μαζί με τον κ. Νέζη– στο Μαξίμου από το 2019, απόδειξη της εμπιστοσύνης που του έχει ο πρωθυπουργός. Ο υπουργός Επικρατείας είναι ο άνθρωπος που θα κληθεί να απαντήσει στις ερωτήσεις του πρωθυπουργού για την πορεία του κυβερνητικού έργου. Πού βρίσκεται κάτι, τότε ολοκληρώνεται, αν έχει κολλήσει και γιατί. Η οργάνωση του υπουργού Επικρατείας είναι τέτοια, που έχει πάντα έτοιμες απαντήσεις για θέματα που εκ φύσεως απασχολούν πολύ τον πρωθυπουργό, ο οποίος θεωρεί πως τους μήνες που απομένουν μέχρι τις εκλογές το ίδιο το κυβερνητικό έργο και η ολοκλήρωσή του θα παίξουν καθοριστικό ρόλο στην έκβασή τους.

Το κόμμα Σαμαρά

Ο **Κυριάκος Μπισσιτάκης συζητάει με τον Κωστή Χατζηδάκη από το τι πρέπει να προτάξει η κυβέρνηση στην ατζέντα της μέχρι τα θέματα όπως το κόμμα Σαμαρά. Για το τελευταίο, η εκτίμησή του είναι πως πρόκειται για ένα κόμμα μονοθεματικό που θα ξεφουσκώσει.**

Με «βαρύ» καλάνθι στη Θεσσαλονίκη

Οι εξαγγελίες που θα παρουσιάσει ο Αλέξης Τσίπρας και η διαχωριστική γραμμή που θα χαράξει με τα άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Η «σφήνα» του Αλέξη Τσίπρα στη ΔΕΘ που ενόχλησε την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ αποτελεί για την ΕΛΑΣ το καθοριστικό βήμα για να περάσει στη δεύτερη φάση της πορείας της: Την προσπάθεια να κλείσει η «ψαλίδα» με τη Νέα Δημοκρατία. Ο πρώην πρωθυπουργός ακολουθεί μια επιθετική στρατηγική που περιλαμβάνει θέλοντας και μη τη σύγκρουση και με τη Χαριλάου Τρικούπη. Για να αμφισβητηθεί η κυριαρχία της Ν.Δ. θα πρέπει πρώτα να εξασφαλιστεί η κυριαρχία στον χώρο της Κεντροαριστεράς.

Από τη στιγμή που το ΠΑΣΟΚ δεν κατάφερε να πείσει τα τελευταία τρία χρόνια με το πρόγραμμά του και να κάνει τη διαφορά, ο Αλέξης Τσίπρας έχειβάλει στόχο να παρουσιάσει στη ΔΕΘ ένα καινοτόμο πλαίσιο που θα υπόσχεται λύσεις στα προβλήματα της καθημερινότητας. Δεν είναι απλό, καθώς οι πολι-

τες κατά κανόνα δεν διαβάζουν τα προγράμματα των κομμάτων της αντιπολίτευσης ή δεν πείθονται πως το περιεχόμενό τους είναι ρεαλιστικό.

Οι άξονες

Κεντρικός πολιτικός στόχος του Αλέξη Τσίπρα, όπως σύμφωνα με πληροφορίες θα τον παρουσιάσει την Τετάρτη στη ΔΕΘ, είναι: η αύξηση της παραγωγής, η δίκαιη κατανομή των δημοσιονομικών πόρων και η καλύτερη ποιότητα ζωής. «Γιατί η ανάπτυξη χωρίς τον άνθρωπο» είναι μόνο ένας αριθμός», όπως αναμένεται να αναφέρει χαρακτηριστικά. Αυτή είναι η βασική αρχή του προγραμματικού σχεδίου του επιχειρώντας να περιγράψει ένα όραμα για μια Ελλάδα που θα σταματήσει να αποκλίνει και θα διεκδικεί τη σύγκλιση με την Ευρώπη σε κοινωνικό, οικονομικό και θεσμικό επίπεδο αναβαθμίζοντας τη ζωή των πολιτών της.

Η πραγματική σύγκλιση κατά των πρώην πρωθυπουργό δεν θα πρέπει να αφορά μόνο το κατά κεφαλήν εισόδημα, αλλά την παραγωγικότητα, τις αμοιβές, το κράτος δικαίου, τη δημόσια υγεία και παιδεία, τη στέγη και την αξιοπρέπεια της καθημερινής ζωής. Αυτό σύμφωνα με όσα θα υποστηρίξει, απαιτεί πολιτική αλλαγή και αλλαγή πολιτικής.

Ο στόχος αυτός θα υλοποιηθεί με βάση τρεις πυλώνες:

- α)** Νέα παραγωγική βάση, επενδύσεις, τεχνολογία και εξωστρέφεια.
- β)** Δίκαιοι φόροι, ευκαιρίες για

τη νέα γενιά και μόνιμη ανακατανομή.

γ) Χαμηλότερο κόστος ζωής και δημόσια αγαθά που λειτουργούν. Αναμένεται να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για την οργάνωση των επενδύσεων για την επόμενη δεκαετία. Σε αυτές τις ρυθμίσεις τα δημόσια αγαθά όπως το νερό και η ενέργεια θα αντιμετωπίζονται ως βασικές παραγωγικές υποδομές και βάσεις για την ανάπτυξη της χώρας. Η αποκέντρωση θα δώσει ανάσα ζωής και ώθηση στην περιφέρεια και τη δημιουργία περισσότερων βιώσιμων τύπων επιλογής.

Η ενίσχυση των δημόσιων υποδομών, η προσίτη κατοικία, η ασφάλεια στις μεταφορές, η ενίσχυση της αγροτοδιατροφής είναι μερικές μόνο από τις κινήτριες δυνάμεις που θα αλλάξουν τη ζωή των πολιτών σε όλα τα επίπεδα.

Κατά πόσον οι προτάσεις του Αλέξη Τσίπρα δεν θα φανούν ως «ευκολόγια» ενδεχομένως να είναι το «κλειδί» ώστε το επόμενο κρίσιμο βήμα της ΕΛΑΣ να μην αποτύχει. Υπάρχει, άλλωστε, το προηγούμενο του προγράμματος της Θεσσαλονίκης του 2014, με τη Νέα Δημοκρατία να είναι έτοιμη να κάνει συγκρίσεις αν η κοστολόγηση που θα έχει γίνει δεν είναι επαρκής.

Εμφαση στους νέους

Οι πληροφορίες αναφέρουν πως το σχέδιο που θα παρουσιάσει ο επικεφαλής της ΕΛΑΣ θα επενδύει πολλά στη νέα γενιά. Οι εικοσάρηδες και τριαντάρηδες θα βρίσκονται στο επίκεντρο του

σχεδιασμού για την προοδευτική διακυβέρνηση με μέτρα που τους στηρίζουν στις σπουδές και στην εργασία. Ταυτόχρονα θα προβλέπονται προτάσεις για τη στήριξη της οικογένειας, των μικρών επιχειρήσεων και μέτρα για φορολογική δικαιοσύνη. Βασικές αρχές του σχεδίου για την προοδευτική διακυβέρνηση είναι ότι δεν υπάρχει καμία εξαγγελία χωρίς μόνιμη χρηματοδότηση, ενώ δεδομένος είναι ο σεβασμός στους δημοσιονομικούς κανόνες. Τη νέα πρόταση που θα παρουσιάσει η ΕΛΑΣ διατρέχει η πολιτική θέση ότι η δημοσιονομική αξιοπιστία δεν σημαίνει κοινωνική ακινησία.

Από τη στιγμή που ο Αλέξης Τσίπρας επιμένει στην αυτόνομη πορεία ανοίγοντας ουσιαστικά μέτωπο και με τις άλλες δυνάμεις της αντιπολίτευσης θα πρέπει να δικαιολογήσει την επιλογή του. Αυτό ίσως γίνει πιο καθαρά στη συνέντευξη Τύπου που θα παραχωρήσει στις 9 Σεπτεμβρίου.





Από τη στήριξη, σε αντίπαλα στρατόπεδα

Η γνωριμία της Άννας Διαμαντοπούλου με τον Χάρη Δούκα έγινε κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας για τον Δήμο Αθηναίων το 2023, όταν τον στήριξε όχι μόνο με τις επαφές της στην Α΄ Αθηνών αλλά και με ένα άρθρο της στην «Κ». Η σημερινή διαφωνία τους για την κατεύθυνση του ΠΑΣΟΚ δεν είναι προσωπική, αλλά διαπερνάει όλο το κομματικό σώμα και είναι ικανή να διχάσει και τη βάση.

Ο Χάρης, ο πατήρ και η Άννα

Εκφράζουν διαφορετικές στρατηγικές για το μέλλον του ΠΑΣΟΚ. Αλλά η πορεία τους δεν ήταν πάντα αντίθετη. Ούτε η διαφωνία τους αφορά μόνο τους ίδιους. Η ανατομία μιας κόντρας

Της **ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΙΟΥΤΗ**

Το καλοκαίρι έκλεισε για το ΠΑΣΟΚ περίπου όπως ξεκίνησε: με άλλη μία αντιπαράθεση μεταξύ του Χάρη Δούκα και της Άννας Διαμαντοπούλου για το ζήτημα των μετεκλογικών συνεργασιών και των πολιτικών κατευθύνσεων. Ο Χάρης Δούκας υπερασπίζεται την πρότασή του για συνεργασία με την Αριστερά, ενώ η Άννα Διαμαντοπούλου επιμένει στη διαφύλαξη της πολιτικής αυτονομίας του ΠΑΣΟΚ. Αρκεί, κάθε φορά, μια δήλωση της μιας ή της άλλης πλευράς (ακόμη και κάποια υπαινικτική αιχμή ή ανάρτηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) για να αναζωπυρωθεί η ένταση και να στηθεί εκ νέου σκηνικό εσωκομματικής αντιπαράθεσης. Η ευκολία με την οποία ανάβει ξανά και ξανά η φωτιά γύρω από το συγκεκριμένο θέμα, παρά τη ρητή γραμμή για αποφυγή κάθε ζητήματος που θα μπορούσε να τροφοδοτήσει την εσωστρέφεια, μαρτυρεί πως υπάρχει συσσωρευμένη καύσιμη ύλη: μια ριζική διαφωνία για τη στρατηγική του κόμματος, ενισχυμένη από στρώματα εκατέρωθεν καχυποψίας.

Η κοινή κοιτίδα

Τόσο η υπεύθυνη Πολιτικού Σχεδιασμού του ΠΑΣΟΚ Άννα Διαμαντοπούλου όσο και ο δήμαρχος Αθηναίων Χάρης Δούκας εκφράζουν σήμερα δύο διακριτά ρεύματα στο εσωτερικό του κόμματος και αμφότεροι θεωρούν ότι έχουν βρεθεί στο στόχαστρο πολιτικών και μιντιακών μηχανισμών. Το παράδοξο είναι πως, παρά τη διαφορετική πολιτική τους διαδρομή και τη διαφορετική γενιά στην οποία ανήκουν, οι πολιτικές αναφορές και των δύο συναντώνται στο εκσυγχρονιστικό ΠΑΣΟΚ.

Η Άννα Διαμαντοπούλου διετέλεσε υφυπουργός Ανάπτυξης στην κυβέρνηση του Κώστα Σημίτη μετά το 1996, προτού ο ίδιος την προτείνει ως επίτροπο

της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο Χάρης Δούκας, από την άλλη, έχει δηλώσει στο παρελθόν ότι ήταν «σημιατικός». Η πολιτική αυτή καταγωγή συνδέεται, άλλωστε, και με την οικογενειακή του διαδρομή: ο πατέρας του και, σε μεγάλο βαθμό, πολιτικός του μέντορας, Χρήστος Δούκας, διετέλεσε γενικός γραμματέας Λαϊκής Επιμόρφωσης και, αργότερα, Διά Βίου Μάθησης επί κυβέρνησης Σημίτη, ενώ υπήρξε πρόεδρος της ΟΛΜΕ και αντιπρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Η Άννα Διαμαντοπούλου, μάλιστα, σύμφωνα με συνεργάτες της, όταν ήταν υπουργός Παιδείας (2009-2012) είχε συνεργαστεί μαζί του, ενώ στελέχη του ΠΑΣΟΚ τον περιγράφουν ως «ακραίον σημιακό».

Σήμερα ο πατέρας του δημάρχου, Χρήστος Δούκας, υπερασπίζεται τις πολιτικές θέσεις του γιου του, συχνά και μέσα από άρθρα του που αναρτά στον ιστότοπο για θέματα παιδείας alfavita. «Καμιά συνεργασία με τη Δεξιά/Κεντροδεξιά παράταξη η οποία είναι πλέον εμπόδιο στην πορεία ενίσχυσης της κοινωνίας και της χώρας», έγραψε στις αρχές του έτους. «Ορισμένοι όμως φαίνεται ότι έχουν επενδύσει σε σενάρια “συναινέσης”, “σύγκλισης” με τη δεξιά διακυβέρνηση, κάτι που οδηγεί, στην ελληνική πραγματικότητα τουλάχιστον, σε αυτοχειρία του προοδευτικού κυβερνητικού σχεδίου. Ετσι εξηγείται η λυσσαλέα αντίδραση κατά της πρότασης του δημάρχου Αθηναίων για τη δέσμευση σε επίπεδο συνεδρίου», σημειώνει.

Η πρόταση, βεβαίως, για ρητό αποκλεισμό κάθε ενδεχομένου συνεργασίας με τη Ν.Δ. έγινε δεκτή στο συνέδριο του περασμένου Μαρτίου με τη στήριξη του Νίκου Ανδρουλάκη, χωρίς ωστόσο να κλείσει η σχετική συζήτηση στο εσωτερικό του κόμματος. Ο Δούκας εκτιμά ότι αρκετοί εξακολουθούν να διαφωνούν με αυτήν, γεγονός που, κατά την άποψή

του, εξηγεί και τις αντιδράσεις απέναντί του.

Πώς γνωρίστηκαν

Παρά την αντιπαράθεση που κάποιες φορές γίνεται αρκετά σκληρή, κανένας από τους δύο δεν εκφράζεται αρνητικά για τον άλλον σε προσωπικό επίπεδο. Η Άννα Διαμαντοπούλου θυμάται ότι τον στήριξε στην προεκλογική του εκστρατεία για να εκλεγεί δήμαρχος, ενώ ο Χάρης Δούκας λέει για εκείνη ότι είναι πολύ εργατική και έχει δυνατή πολιτική σκέψη. Οι απόψεις τους για τη στρατηγική που πρέπει να ακολουθήσει το ΠΑΣΟΚ, όμως, δεν συμπίπτουν.

Επειδή ο Χάρης Δούκας δραστηριοποιήθηκε πολιτικά μετά την κρίση, οι δύο τους δεν είχαν συνυπάρξει ποτέ στο ΠΑΣΟΚ. Στη Χαριλάου Τρικούπη λένε ότι η γνωριμία τους έγινε όταν ο Νίκος Ανδρουλάκης αποφάσισε να προτείνει τον καθηγητή του ΕΜΠ ως υποψήφιο του ΠΑΣΟΚ για τον Δήμο Αθηναίων και ζητήθηκε από την Άννα Διαμαντοπούλου να τον στήριξει. «Τον βοήθησε με τις επαφές της στην Περιφέρεια της Α΄ Αθηνών, μετά το 2009, αλλά έγραψε και ένα άρθρο στην “Καθημερινή” με τίτλο “Γιατί ψηφίζω Χάρη Δούκα”», το οποίο θυμάται κι εκείνος και το αναφέρει.

Στο άρθρο αυτό, η κ. Διαμαντοπούλου έγραφε ότι ο Χάρης Δούκας «σπύκωσε τη σημαία για μια πόλη βιώσιμη, θέτοντας ως προτεραιότητα την ανάγκη μείωσης της θερμοκρασίας στην πόλη μέχρι 5 βαθμούς μέσα σε πέντε χρόνια». Επίσης ότι «η πολιτική δράση, όταν συνοδεύεται από βαθιά και ειδική γνώση, όπως αυτή του Χάρη Δούκα, ξεπερνάει την κοινοτοπία και την απλή αντιπαράθεση και δίνει τη δυνατότητα για την αλλαγή μοντέλου που είναι το κρίσιμο ζήτημα της εποχής».

«Φτιάχνει ταυτότητα»

Σήμερα οι υποστηρικτές της Άννας Διαμαντοπούλου στο ΠΑΣΟΚ θεωρούν ότι «ο Χάρης Δούκας μέσα από αυτήν την αντιπαρά-

θεση επιχειρεί να φτιάξει μια πολιτική ταυτότητα που δεν είχε». Αρνούνται ότι η ίδια εκφράζει κάποια δεξιά τάση και υποστηρίζουν ότι παραμένει σταθερά στη γραμμή της σοσιαλδημοκρατίας. «Αλλά γιατί ο Δούκας εμφανίζεται ως αριστερός;», αναρωτιούνται. «Έχει κάνει κάτι αριστερό στον Δήμο της Αθήνας; Πώς ορίζει κάποιος ως αριστερός; Αν λέει να συνεργαστούμε με τον Τσίπρα και τον Βαρουφάκη;». Η δική τους απάντηση είναι ότι η φιλοαϊκή πολιτική κρίνεται από το έργο του καθενός και ότι η Διαμαντοπούλου «έχει να παραθέσει έργο».

Η ίδια αναφέρει συχνά τον τελευταίο καιρό ότι δεν είπε ποτέ πως το ΠΑΣΟΚ πρέπει να συνεργαστεί με τη Ν.Δ. και θεωρεί ότι έχει επιλεγεί ως αντίπαλον δέος για να στηθεί αυτή η αντιπαράθεση, για άλλους σκοπούς. Έχει επίσης πει ότι χαρακτήρισε γελοία τη συζήτηση περί συνεργασίας πριν από τις εκλογές, «γιατί το κάθε κόμμα προσπαθεί να κατοχυρώσει τον χώρο του», διευκρινίζοντας ότι «το γελοίο το είπα για τη συζήτηση, δεν αναφέρθηκα ποτέ στον Δούκα».

Συνεργάτες της αναφέρουν ότι η ίδια δεν θέλει να δώσει συνέχεια στην κόντρα, γιατί «αυτή η συζήτηση κάνει κακό στο ΠΑΣΟΚ». Δεν είναι μυστικό, όμως, πως η Άννα Διαμαντοπούλου εκτιμά ότι πρέπει να κερδίσουν «τους κεντρικούς που ψήφισαν Μητσοτάκη γιατί πίστεψαν ότι είναι φιλελεύθερος» και όχι «τους ψηφοφόρους της Κωνσταντοπούλου και του Βαρουφάκη», όπως έχει πει και στα όργανα του κόμματός της. Πιστεύει ότι η δεξαμενή των παλιών ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ που ψήφισαν στις εκλογές του 2023 ΣΥΡΙΖΑ είναι μικρή και ότι με τη γραμμή Δούκα θα χάσουν όλο το Κέντρο.

Ο Χάρης Δούκας έχει μια εντελώς διαφορετική εκτίμηση και θεωρεί πως αν είχε εκλεγεί εκείνος πρόεδρος στο κόμμα του, το ποσοστό που καταγράφεται δημοσκοπικά σήμερα στον Αλέξη

Τσίπρα θα το είχε φέρει στο ΠΑΣΟΚ. Οι υποστηρικτές του θεωρούν ότι σε αυτή την περίπτωση, δεν θα υπήρχε καν χώρος για την επιστροφή του Αλέξη Τσίπρα. Ο ίδιος δεν κρύβει τη ριζοσπαστικοποίησή του και θεωρεί πως το ΠΑΣΟΚ πρέπει να στρίψει αριστερά. Δεν κρύβει ούτε την ενόχλησή του όταν στο κόμμα του κάποιοι του λένε: «Με τον Βαρουφάκη θα συζητήσουμε;». «Ναι, να συζητήσουμε με τον Βαρουφάκη», απαντάει εκείνος, αναγνωρίζοντας ότι αυτό μπορεί να ακούγεται αδιανόητο για κάποιους στο ΠΑΣΟΚ.

Το «ξέπλυμα»

Ο ίδιος επιμένει κατηγορηματικά ότι το ΠΑΣΟΚ δεν πρέπει να συναινέσει σε καμία κυβέρνηση συνεργασίας με κορμό τη Νέα Δημοκρατία, ακόμη και αν πρωθυπουργός δεν είναι ο Κυριάκος Μητσοτάκης. «Είναι ξέπλυμα να πεις ότι αλλάζω μόνο τον πρωθυπουργό και παραμένουν οι ίδιοι υπουργοί, παραμένουν τα ίδια συστήματα που προωθούν την ολιγαρχία και την ακραία κερδοσκοπία», υποστηρίζει.

Στην ερώτηση γιατί άλλα κόμματα, όπως η ΕΛΑΣ και ο ΣΥΡΙΖΑ, δεν δήλωσαν και αυτά με τον ίδιο τρόπο ότι δεν θα συνεργαστούν με τη Ν.Δ., απαντάει: «Δεν ξέρω γιατί δεν το κάνουν, όμως αν στο ΠΑΣΟΚ θέλουμε να δείξουμε ότι δεν έχουμε συμπληρωματικό ρόλο, αλλά είμαστε ο απέναντι πόλος, τότε les ένα καθαρό “όχι”, χωρίς “ναι μεν, αλλά”, και αυτό το “όχι” πρέπει να καθορίσει τις πολιτικές μας από εδώ και πέρα».

Φαίνεται, πάντως, ότι Δούκας και Διαμαντοπούλου δεν είναι εξαιρέσεις στο κόμμα τους. Η αγωνία για το πού πρέπει να στραφεί το ΠΑΣΟΚ διαπερνάει όλο το κομματικό σώμα. Αν η διαφορά ήταν προσωπική –αν δεν ήταν ικανή να διχάσει και τη βάση– δεν θα προκαλούσε κάθε φορά τόσο θόρυβο. Το σιωπητήριο ενόψει εκλογών μπορεί να εφαρμοστεί. Όμως δεν θα κλείσει το εσωτερικό χάσμα.

«Θα χάσουμε το Κέντρο»

Η Άννα Διαμαντοπούλου πιστεύει ότι η δεξαμενή των παλιών ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ που ψήφισαν στις εκλογές του 2023 ΣΥΡΙΖΑ είναι μικρή και ότι με τη γραμμή Δούκα θα χάσουν όλο το Κέντρο.

«Αν ήμουν ενώ...»

Ο Χάρης Δούκας θεωρεί πως αν είχε εκλεγεί εκείνος πρόεδρος στο κόμμα του, το ποσοστό που καταγράφεται δημοσκοπικά σήμερα στον Αλέξη Τσίπρα θα το είχε φέρει στο ΠΑΣΟΚ.



Τα στοιχήματα της ομογένειας

Οι κρίσιμες εκλογικές μάχες του Νοεμβρίου για την ελληνοαμερικανική εκπροσώπηση στο Κογκρέσο

Ανταπόκρηση από την ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ
ΛΕΝΑ ΑΡΓΥΡΗ

Στην καλοκαιρινή Ουάσιγκτον, που ακόμη γιορτάζει κάπως βαρυστημένα τα 250 χρόνια από την ανεξαρτησία της χώρας, τίποτα δεν θυμίζει ότι σε δέκα εβδομάδες θα έχουμε εκλογές. Και μάλιστα τις πιο κρίσιμες, όπως τονίζουν οι αναλυτές. Ο Λευκός Οίκος, ένα απέραντο εργοτάξιο ανάμεσα σε χαλάσματα και πανύψηλους γερανούς, το Καπιτώλιο σχεδόν ερημωμένο, λίγοι τουρίστες στους δρόμους. Εικόνα πολιτικού λήθαργου παντού στην πρωτεύουσα. Στην υπόλοιπη χώρα οι ρυθμοί έχουν γίνει ξέφρενοι εδώ και καιρό. Οι υποψήφιοι οργάνουν τις περιφέρειες, οι προεκλογικές αφίσες ήδη ξεθωιάζουν, τα εκατομμύρια που δαπανώνται ζαλίζουν με το ύψος τους. Ο Ντόναλντ Τραμπ, πανέτοιμος για ένα ακόμη πολιτικό στοίχημα, καλεί τους υποστηρικτές του να ψηφίσουν σαν να βρίσκεται το δικό του όνομα σε κάθε ψηφοδέλτιο. Οι MAGA και οι σοσιαλιστές Δημοκρατικοί αναμετρώνται για το ποιος θα τραβήξει πιο βίαια το πολιτικό εκκρεμές προς το δικό του άκρο. Η Αμερική έχει ήδη το βλέμμα στο 2028.

Η Ελλάδα το έχει πιο κοντά. Περιμένει να δει αν θα διατηρηθεί η ισχύς της «κοινοβουλευτικής ομάδας» της στο Καπιτώλιο. Όσο και αν η σαρωτική προεδρία Τραμπ έχει συμπίεσει τον χώρο επιρροής του Κογκρέσου, αυτό παραμένει το σημαντικότερο θεσμικό αντίβαρο. Είναι ένας από τους λίγους πόλους στην Ουάσιγκτον που μπορούν ίσως ακόμη να επηρεάσουν τις προεδρικές αποφάσεις. Για την Αθήνα, η σημαντικότερη μάχη είναι αυτή του Κρις Πάπας για τη Γερουσία. Η πιθανή εκλογή του δεν θα σηματοδοτήσει απλώς έναν προσωπικό πολιτικό θρίαμβο, αλλά θα φέρει έναν από τους πιο δραστήριους υποστηρικτές των ελληνικών θέσεων σε ένα σώμα με σαφώς μεγαλύτερη

θεσμική βαρύτητα και δυνατότητα παρέμβασης.

1. Κρις Πάπας

Δημοκρατικός, Νιου Χαμσάιρ, υποψήφιος γερουσιαστής

Ο **Δημοκρατικός** Κρις Πάπας επιχειρεί φέτος τη μεγάλη μετάβαση στη Γερουσία, διεκδικώντας την έδρα στο εξαιρετικά κρίσιμο Νιου Χαμσάιρ. Ο 46χρονος απόφοιτος του Χάρβαρντ, ο οποίος εξελέγη στη Βουλή το 2018, βρίσκεται σταθερά στην πρώτη γραμμή των κοινοβουλευτικών πρωτοβουλιών που αφορούν ελληνικά και κυπριακά ζητήματα. Δοκιμασμένος και έμπειρος, γνωρίζει τα θέματα σε βάθος και δεν φοβάται τη σύγκρουση. Στις προκριματικές της 8ης Σεπτεμβρίου για το χρίσμα θα κάνει περίπατο. Η μάχη του Νοεμβρίου, όμως –που αρχικά έμοιαζε ασφαλής και γι' αυτό δεν αντιμετωπίστηκε ως άμεση χρηματοδοτική προτεραιότητα από το Δημοκρατικό Κόμμα– έχει δυσκολέψει αισθητά, εντείνοντας το εθνικό ενδιαφέρον. Το Νιου Χαμσάιρ είναι μία από τις έδρες που οι Δημοκρατικοί πρέπει πάση θυσία να διατηρήσουν, αν θέλουν να επανακτήσουν την πλειοψηφία στη Γερουσία. Μια ήττα του Πάπας θα είναι ήττα για το κόμμα. Ανέναντί του έχει έναν αντίπαλο με βαρύ όνομα και μεγάλη αναγνωρισιμότητα, τον πρώην γερουσιαστή Τζον Σινουνού.

2. Ντίνα Τάιτους

Δημοκρατική, Λας Βέγκας, βουλευτής

Η **Δημοκρατική** Ντίνα Τάιτους, από τις πιο σταθερές και παρεμβατικές φιλελληνικές φωνές στο Κογκρέσο, σήκωσε τα τελευταία χρόνια το βάρος των κοινοβουλευτικών πρωτοβουλιών απέναντι στην Τουρκία. Όπως λένε παράγοντες του ελληνοαμερικανικού λόμπι, δεν αρνήθηκε ούτε μία φορά να βγει

μπροστά. Πάντα σπκώνει το τηλέφωνο, πάντα λέει «ναι». Στο Κογκρέσο, είναι ο πονοκέφαλος του Αμερικανού πρέσβη στην Τουρκία, Τομ Μπάρακ. Στην 1η περιφέρεια της Νεβάδας, που περιλαμβάνει το Λας Βέγκας, είναι φαβορί για να διατηρήσει την έδρα της. Η μακρόχρονη παρουσία της, η υψηλή αναγνωρισιμότητά της και η οργανωμένη εκλογική βάση της δίνουν σαφές προβάδισμα, χωρίς όμως να καθιστούν την αναμέτρηση τελειωμένη υπόθεση. Για την Ελλάδα, η επανεκλογή της έχει ιδιαίτερη σημασία. Ως μόνη Ελληνοαμερικανίδα στην κρίσιμη Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων και, με την αποχώρησή του Πάπας, ως μελλοντική συμπρόεδρος του Congressional Hellenic Caucus, αναμένεται να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερο ειδικό βάρος στο Καπιτώλιο. Διαθέτει μία από τις καλύτερες καταρτισμένες επί των ελληνικών και κυπριακών θεμάτων ομάδες συνεργατών σε ολόκληρο το Κογκρέσο.

3. Νικόλ Μαλλιωτάκη

Ρεπουμπλικανή, Νέα Υόρκη, βουλευτής

Η **Νικόλ Μαλλιωτάκη**, μία από τις πιο προβεβλημένες Ελληνοαμερικανίδες στο Κογκρέσο, είναι σίγουρη για την επανεκλογή της στην 11η περιφέρεια της Νέας Υόρκης, όπου διαθέτει σταθερό προσωπικό έρεισμα και την απόλυτη στήριξη του Ντόναλντ Τραμπ, ενός πραγματικού πολυλαπλάσιου ισχύος. Για την Αθήνα, η παρουσία της στο Κογκρέσο είναι κρίσιμη. Με ισχυρούς διαύλους τόσο στο κόμμα όσο και στο προεδρικό περιβάλλον, είναι από τα πρόσωπα που μπορούν να μεταφέρουν με τη μεγαλύτερη σαφήνεια τα πιο σκληρά μηνύματα απέναντι στον Ερντογάν και, ταυτόχρονα, τις θέσεις της Ελλάδας και της Κύπρου, σε μια συγκυρία όπου τα περισσότερα κανάλια προς τον Λευκό Οίκο παραμέ-

νουν περιορισμένως αποτελεσματικότητας.

4. Γκας Μπιλιράκης

Ρεπουμπλικανός, Φλόριντα, βουλευτής

Ο **Γκας Μπιλιράκης** δεν χρειάζεται συστάσεις. Από το 2007 –όταν εξελέγη για πρώτη φορά στη Φλόριντα– έως σήμερα έχει οικοδομήσει ένα εξαιρετικά ισχυρό πολιτικό προφίλ και παραμένει από τις πιο αναγνωρίσιμες και συμπαθείς μορφές της ελληνοαμερικανικής κοινότητας. Αν και έχει επηρεαστεί από την επανακάραξη των εκλογικών περιφερειών, εισέρχεται στη μάχη ως φαβορί για την επανεκλογή του σε μια περιφέρεια με σταθερά ρεπουμπλικανικό προσανατολισμό, έχοντας τόσο το πλεονέκτημα της πολυετούς κοινοβουλευτικής παρουσίας όσο και σημαντική οικονομική υποεροχή. Για την Ελλάδα, η αξία του είναι ανεκτίμητη. Η μακρόχρονη ενασχόλησή του με ζητήματα ελληνικού και κυπριακού ενδιαφέροντος τον έχει καταστήσει από τους πιο ισχυρούς και αναγνωρίσιμους υποστηρικτές μας στην Ουάσιγκτον.

5. Μάικ Χαριδόπουλος

Ρεπουμπλικανός, Φλόριντα, βουλευτής

Ο **Μάικ Χαριδόπουλος** οφείλει την πολιτική άνοδό του στη στήριξη του Ντόναλντ Τραμπ και η διατήρηση αυτής της σχέσης παραμένει η πολιτική προτεραιότητά του. Στην 8η περιφέρεια της Φλόριντα οδεύει προς τις εκλογές από ιδιαίτερα ισχυρή θέση, έχοντας πλέον και το πλεονέκτημα του ενεργειακού βουλευτή. Για την Ελλάδα, ο Χαριδόπουλος παραμένει ενδιαφέρουσα και σίγουρα χρήσιμη περίπτωση, με ένα αποτύπωμα όμως που παραμένει υπό διαμόρφωση. Συντάσσεται συνήθως με πρωτοβουλίες ελληνικού ενδιαφέροντος, χωρίς πάντως να έχει ακόμη αποκτήσει

την αυτονομία άλλων ελληνοαμερικανικών φωνών στο Κογκρέσο.

6. Τζίμι Πατρόνις

Ρεπουμπλικανός, Φλόριντα, βουλευτής

Το **ίδιο** ισχύει σε μεγάλο βαθμό και για τον Τζίμι Πατρόνις, επίσης από τη Φλόριντα, ο οποίος ανήκει στη νέα γενιά Ρεπουμπλικανών που αναδείχθηκαν με ισχυρή προσωπική στήριξη του Ντόναλντ Τραμπ. Η επανεκλογή του θεωρείται σχεδόν δεδομένη, καθώς εκπροσωπεί μία από τις πλέον συντηρητικές περιφέρειες, διαθέτει ισχυρή τοπική πολιτική βάση και διατηρεί στενή σχέση με τον πρόεδρο. Μπήκε στη Βουλή τον Απρίλιο του 2025, κερδίζοντας την ειδική εκλογή μετά την αποχώρηση του αμφιλεγόμενου Ματ Γκετζ. Όπως και ο Χαριδόπουλος, συντάσσεται γενικά με πρωτοβουλίες ελληνικού ενδιαφέροντος, αλλά η πολιτική ταυτότητά του παραμένει πρωτίστως ευθυγραμμισμένη με τις επιλογές και τις προτεραιότητες του Τραμπ.

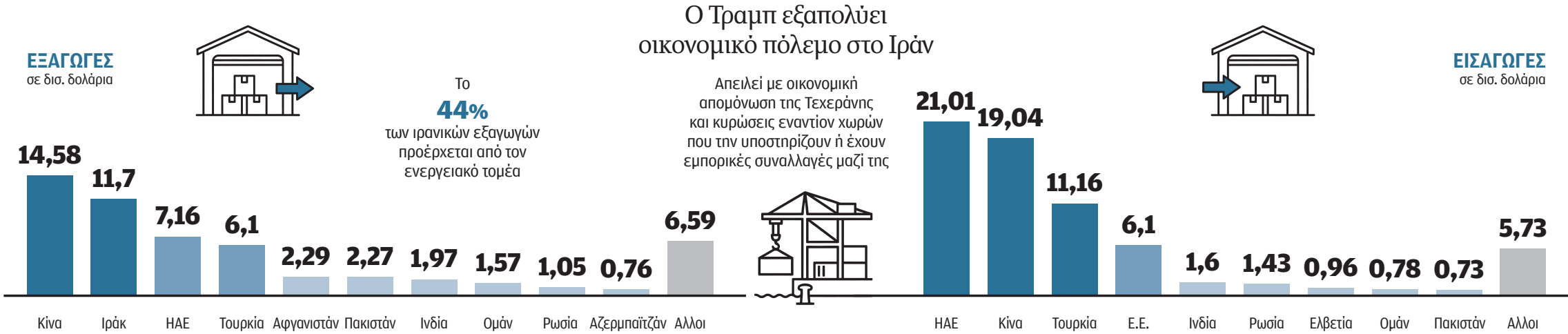
7. Μάγκι Γκούντλαντερ

Δημοκρατική, Νιου Χαμσάιρ, βουλευτής

Η **Μάγκι Γκούντλαντερ**, σύζυγος του πρώην συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας Τζέικ Σάλιβαν και με ισχυρότατα ερείσματα στο Δημοκρατικό Κόμμα, είναι ένα πρόσωπο στο οποίο επένδυσε πολλά η ελληνοαμερικανική κοινότητα. Παραμένει παρούσα, στηρίζοντας ελληνικές πρωτοβουλίες, χωρίς όμως να έχει ακόμη ενταχθεί στον σκληρό πυρήνα της λεγόμενης «ελληνικής ομάδας» στο Κογκρέσο. Σε κάθε ευκαιρία εκφράζεται θετικά για τα ελληνικά και κυπριακά ζητήματα και η υπογραφή της βρίσκεται συχνά κάτω από σχετικές κοινοβουλευτικές πρωτοβουλίες. Στις προκριματικές της 8ης Σεπτεμβρίου είναι το ξεκάθαρο φαβορί και, παρότι διατηρεί μεγάλο προβάδισμα και για τις γενικές εκλογές, η 2η περιφέρεια του Νιου Χαμσάιρ παραμένει ανταγωνιστική.

Δυνατό «χαρτί»
Για την Αθήνα, η σημαντικότερη μάχη είναι αυτή του Κρις Πάπας για τη Γερουσία. Πιθανή εκλογή του θα φέρει έναν από τους πιο δραστήριους υποστηρικτές των ελληνικών θέσεων σε ένα σώμα με θεσμική βαρύτητα και δυνατότητα παρέμβασης.

Πάντα μπροστά
Παράγοντες του ελληνοαμερικανικού λόμπι λένε για την Ντίνα Τάιτους ότι δεν αρνήθηκε ούτε μία φορά να βγει μπροστά. Πάντα σπκώνει το τηλέφωνο, πάντα λέει «ναι». Στο Κογκρέσο, είναι ο πονοκέφαλος του Αμερικανού πρέσβη στην Τουρκία, Τομ Μπάρακ.



Ο Σκοτ Μπέσεντ αποχωρεί από τη συνέντευξη Τύπου για τις κυρώσεις κατά του Ιράν. Δεν είχε απαντήσει για την αντιμετώπιση του πιο σημαντικού εταίρου της Τεχεράνης - της Κίνας.

Ποιος φοράει τη θηλιά;

Η απόπειρα στραγγαλισμού του Ιράν απειλεί με παρενέργειες τις ΗΠΑ και την οικονομία τους

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Από τους πιο επιθετικούς, όσο και επιτυχημένους επενδυτές του ομίλου Σόρος αρχικά, ιδρυτής του δικού του, άκρως κερδοφόρου hedge fund στη συνέχεια, ο Σκοτ Μπέσεντ χρηματοδοτούσε για καιρό τους Δημοκρατικούς προτού αποφασίσει να επενδύσει στον Ντόναλντ Τραμπ. Η ανταμοιβή του ήρθε με το χαρτοφυλάκιο του υπουργείου Οικονομικών. Ευφύης, με ροπή προς την ωμότητα, μας έχει συνθησίσει να ακτινοβολεί αυτοπεποίθηση στο όριο της αλαζονείας μπροστά στις τηλεοπτικές κάμερες.

«Η μαζί μας ή...»

Το ίδιο συνέβη στις 20 Αυγούστου, όταν εμφανίστηκε στο τηλεοπτικό δίκτυο CNBC για να κηρύξει εξοντωτικό πόλεμο κυρώσεων εναντίον του Ιράν, παρομοιάζοντάς τον με το οικονομικό ισοδύναμο της D-Day, της Απόβασης στη Νορμανδία. Η στρατηγική της οικονομικής ασφυξίας «θα πετύχει», διαβεβαίωσε ο Μπέσεντ. «Πέτυχε στη Βενεζουέλα, πετυχαίνει στην Κούβα, θα πετύχει και στο Ιράν, προκαλώντας πτώση του καθεστώτος». Παράλληλα, κάλεσε όλα τα κράτη της οικομένους να διακόψουν κάθε οικονομική σχέση με την Ισλαμική Δημοκρατία, προειδοποιώντας ότι σε διαφορετική περίπτωση θα τιμωρηθούν με δευτερογενείς κυρώσεις. «Η θα είστε μαζί μας ή εναντίον μας», δήλωσε ο υπουργός του Τραμπ, παπαγαλίζοντας το διαβόητο σύνθημα του Τζόρτζ Μπους την επαύριον της 11ης Σεπτεμβρίου 2001.

Την περασμένη Δευτέρα, όμως, όταν ο Μπέσεντ παραχώρησε συνέντευξη Τύπου για να περιγράψει με περισσότερες λεπτομέρειες την επιχείρηση «Οικονομικός Παρίας», δεν θύμιζε καθόλου τη συνθησιμένη μιντιακή του περσόνα. Στην εισαγωγική ομιλία του έψαχνε τις ανάσες του λες και μόλις είχε τελειώσει το τζόγκινγκ, ενώ όταν απαντούσε στις πιεστικές ερωτήσεις των δημοσιογράφων

έψαχνε τα λόγια του ανάμεσα σε αμήχανες παύσεις και αρκετά σαρδάμ. Αντί για τα καταιγιστικά πυρά που θα περίμενε κανείς ακούγοντας τα περί D-Day, έμεινε σε προειδοποιητικές βολές στον αέρα: αόριστε απειλές για ενδεχόμενες κυρώσεις εναντίον όσων δεν διακόψουν τις εμπορικές σχέσεις τους με το Ιράν, αποφεύγοντας να τις εξειδικεύσει και να θέσει οποιαδήποτε προθεσμία.

Σινικός γλωσσοδέτης

Η πιο δύσκολη στιγμή ήρθε με την απολύτως προβλέψιμη ερώτηση δημοσιογράφου αναφορικά με την Κίνα, η οποία απορροφά γύρω στο 80%-90% των εξαγωγών ιρανικού πετρελαίου: Γιατί η κυβέρνηση Τραμπ περιορίζεται σε εκκλήσεις και δεν θέτει συγκεκριμένη προθεσμία στον ασιατικό γίγαντα; Αφού ξεροκατάπιε για να κερδίσει δευτερόλεπτα, ο Μπέσεντ έδωσε την εξής αφοπλιστική απάντηση: «Προσφέρουμε στον καθένα την ευκαιρία να διορθώσει την κακή συμπεριφορά του. Γιατί θα έπρεπε να ανατινάξω το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα;». Ξαν να έλεγε ανοικτά ότι, αν η Αμερική περάσει μετά ένα μήνα από τα λόγια στα έργα εναντίον της δεύτερης οικονομίας του κόσμου, θα ανατινάξει το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Μια αθέλητη ομολογία αδυναμίας, που σφαλώς μεταφράστηκε ως τέτοια από Τεχεράνη και Πεκίνο.

Πληθώρα αναλυτών συμπέρανε ότι η στροφή της κυβέρνησης Τραμπ στον οικονομικό πόλεμο σημαίνει ότι δεν εννοεί να επιστρέψει στον πραγματικό, τουλάχιστον στο κοντινό μέλλον, για σειρά λόγων – εξάντληση επιθετικών και αμυντικών πυραύλων, επιπτώσεις στην αμερικανική οικονομία, πολιτικό κόστος για τους Ρεπουμπλικανούς δύο μήνες πριν από τις εκλογές για το Κογκρέσο. Αυτό φέρεται ότι μετέφερε σε σειρά κυβερνήσεων και ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Μάρκο Ρούμπιο, σύμφωνα με την ιστοσελίδα Axios. Το πρώτο ερώτημα

που αβίαστα αναδύεται είναι γιατί δεν επέλεξε αυτή τη στρατηγική ευθύς εξ αρχής η κυβέρνηση Τραμπ, αντί να προσφύγει σε αυτόν τον πολυδάπανο και αδιέξοδο πόλεμο;

Ζημιές και αναδίπλωση

Η αποτυχία της Αμερικής στο στρατιωτικό πεδίο αποτελεί πλέον κοινό τόπο. Υστερα από έξι μήνες πολέμου, το Ιράν στέκεται όρθιο, ενώ οι αμερικανικές βάσεις στην περιοχή του Κόλπου έχουν υποστεί τεράστιες ζημιές και κανείς δεν γνωρίζει αν και σε ποια έκταση θα ανακατασκευαστούν. Ο κύριος όγκος των αμερικανικών στρατευμάτων έχει αναδιπλωθεί στο Ισραήλ, στην Ιορδανία και στο νησί Ντιέγκο Γκαρσία, στον Ινδικό Ωκεανό. Τα αραβικά κράτη του Κόλπου αμφιβάλλουν σοβαρά για την αξιοπιστία της αμερικανικής αμυντικής ομπρέλας και αρχίζουν να αναζητούν εναλλακτικές λύσεις ασφαλείας, όπως έδειξε και η συμφωνία της Μέκκας μεταξύ Σαουδικής Αραβίας, Πακιστάν και Τουρκίας. Ο Μαρκ Λιντς, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Τζόρτζ Ουάσινγκτον, έγραψε τις προάλλες στο Foreign Affairs ότι «η καταστροφή της Γάζας από το Ισραήλ και το φιάσκο των ΗΠΑ στο Ιράκ σηματοδοτούν την αρχή του τέλους για την γαλλοβρετανική ιμπεριαλιστική ισχύ στην ίδια περιοχή.

Ασφαλώς η κυβέρνηση Τραμπ είναι σε θέση να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στην ήδη πάσχουσα οικονομία του Ιράν, με αντίκτυπο στην καθημερινότητα των πολιτών του. Ο πληθωρισμός κινείται στα στρατοστραφικά επίπεδα του 80%, το εθνικό νόμισμα έχει υποτιμηθεί κατά 50% έναντι του δολαρίου από την έναρξη του πολέμου, η τιμή του ρυζιού έχει αυξηθεί κατά 60% και του μωσαρίσιου κρέατος κατά 150%, ενώ οι εξαγωγές πετρελαίου έχουν μειωθεί δραστικά λόγω του αμερι-

κανικού ναυτικού αποκλεισμού. Ωστόσο, το Ιράν έχει μάθει να ζει με τις αμερικανικές κυρώσεις από το 1979 και στην παρούσα φάση, όπου δίνει υπαρκτό αγώνα απέναντι σε ΗΠΑ και Ισραήλ, είναι πολύ αμφίβολο ότι κάποια επιπρόσθετη οικονομική πίεση θα κάνει τη διαφορά. Αλλά και αν βρεθεί όντως αντιμετώπιση με μια τραγική οικονομική επιδείνωση, είναι βέβαιο ότι θα απαντήσει με συντριπτικά πλήγματα εναντίον υποδομών συμμάχων των ΗΠΑ στην περιοχή, όπως τα Εμιράτα, το Μπαχρέιν και το Κουβέιτ, βάζοντας φωτιά στην παγκόσμια οικονομία.

Η απάντηση

Είναι πιθανό να μη φτάσουμε έως εκεί, καθώς η αμερικανική στρατηγική οικονομικού στραγγαλισμού του Ιράν δεν βρίσκει, προς το παρόν, πρόθυμους συνεταίρους, με μόνη σημαντική εξαίρεση τα Εμιράτα. Το Πεκίνο, που έπαιξε καιρό ρόλο στην επιβίωση του Ιράν το προηγούμενο εξάμηνο (όχι μόνο στο οικονομικό, αλλά και στο στρατιωτικό πεδίο), κατέστησε απολύτως σαφή τη θέση του, με τον εκπρόσωπο του υπουργείου Εξωτερικών να τονίζει ότι «η Κίνα θα υπερασπιστεί τα νόμιμα συμφέροντά της». Από την πλευρά της, η Λαϊκή Ημερησία, επίσημο όργανο του Κ.Κ. Κίνας, έγραψε σε κύριο άρθρο της ότι οι σχέσεις με το Ιράν θα συνεχιστούν αδιατάρακτες και καυτηρίασε τις ΗΠΑ για προσπάθεια επιβολής «μιας παγκοσμιοποίησης με διατάγματα, όπου η Ουάσινγκτον θα αποφασίζει με ποιους θα μπορεί να εμπορεύεται κάθε χώρα».

Μέχρι τώρα, η κυβέρνηση Τραμπ έχει στοχοποιήσει μόνο κάποια μικρά, ιδιωτικά διυλιστήρια της Κίνας, χωρίς να τολμά να βγάλει έξω από το σύστημα του δολαρίου τις μεγάλες κρατικές τράπεζες. Αν κάνει κάτι τέτοιο, είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει σφοδρές αντιδράσεις του Πεκίνου, με πρώτο μέτρο την εκ νέου διακοπή των εξαγωγών σπάνιων γαιών προς τις ΗΠΑ – κάτι που είχε γίνει και πέ-

ρυσι. Αυτό θα ήταν το τελευταίο πράγμα που θα ήθελε ο Τραμπ, ο οποίος προβλέπεται να υποδεχθεί στις 24 Σεπτεμβρίου τον Σι Τζίν-πίνγκ στον Λευκό Οίκο. Πολύ περισσότερο που η κατάσταση της αμερικανικής οικονομίας αυξάνει το ρίσκο των εξωτερικών τυχοδιωκτισμών.

Προ ημερών, το εξωτερικό χρέος της Αμερικής ξεπέρασε για πρώτη φορά το ιλιγγιώδες ύψος των 40 τρις. δολαρίων, ποσοστό 123% του ΑΕΠ, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται ανησυχητικά το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους, με την απόδοση των ομολόγων 30 χρόνων να φτάνει στο 5,27%. Η ανεξέλεγκτη αύξηση των στρατιωτικών δαπανών λόγω του πολέμου στο Ιράν, σε συνδυασμό με τη μείωση των κρατικών εσόδων λόγω της φορολογικής πολιτικής του Τραμπ, επιδεινώνει τα δημόσια οικονομικά, καθιστώντας περισσότερο ευάλωτο το δολάριο.

Τη διεθνή αξιοπιστία του αμερικανικού νομίσματος υπονομεύει η καταχρηστική προσφυγή στις κυρώσεις ως όπλο πολιτικού εκβιασμού. Σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου Κολούμπια, στις ΗΠΑ αντιστοιχούσαν τα δύο τρίτα των οικονομικών κυρώσεων διεθνώς την περίοδο 1990-2024, ενώ μόνο το 2024, επί προεδρίας Μπάιντεν, επέβαλαν κυρώσεις στο ένα τρίτο των κρατών της Γης. Ο πρόσφατος οικονομικός πόλεμος του Τραμπ εναντίον του Καναδά, στενοί συμμάχου και οικονομικού εταίρου της Αμερικής, θέτει σε ακόμη δεινότερη αμφισβήτηση την αξιοπιστία του δολαρίου ως παγκόσμιου αποθεματικού και συναλλαγματικού νομίσματος.

Εκοντας χάσει από την Κίνα τον ρόλο του υπ' αριθμόν 1 βιομηχανικού εργαστηρίου του κόσμου, η Αμερική στηρίζει την πρωτοκαθεδρία της σε δύο βασικούς πυλώνες: στη στρατιωτική της ισχύ και στη δύναμη του δολαρίου. Η σύγκρουση στο Ιράν εξελίσσεται σε κρίσιμο τεστ για τις αντοχές και των δύο. Τα μέχρι τώρα αποτελέσματα δεν είναι καθυστερημένα για την Ουάσινγκτον.

Το κόστος του πολέμου

Στροφή της κυβέρνησης Τραμπ στον οικονομικό πόλεμο σημαίνει ότι δεν εννοεί να επιστρέψει στον πραγματικό, τουλάχιστον στο κοντινό μέλλον, λόγω έλλειψης επιθετικών και αμυντικών πυραύλων, επιπτώσεων στην οικονομία, πολιτικού κόστους κ.ά.

Χρέος 40 τρις.

Το εξωτερικό χρέος της Αμερικής ξεπέρασε για πρώτη φορά το ιλιγγιώδες ύψος των 40 τρις. δολαρίων, ποσοστό 123% του ΑΕΠ, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται ανησυχητικά το κόστος εξυπηρέτησής του, με την απόδοση των ομολόγων 30 χρόνων να φτάνει στο 5,27%.



Θρήνος δίπλα στα συντρίμια ενός βενζινάδικου στη Ζαποριζία της Ουκρανίας, που επλήγη από ρωσικό drone τον Ιούλιο. Η επίθεση άφησε πίσω της τρεις νεκρούς αμάχους.

NICOLE TUNG/THE NEW YORK TIMES

Αυτόματος θάνατος

Στην Ουκρανία καταγράφονται τα πρώτα θύματα από όπλα τεχνητής νοημοσύνης. Μπορεί να μπει φρένο;

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

«**Σε λίγα** χρόνια θα ζούμε στην ταινία “Terminator”. Δεν είναι αστείο. Οι μηχανές παίρνουν αποφάσεις να χτυπήσουν». Τα λόγια, σε ρεπορτάζ των New York Times, ανήκουν στον συνταγματάρχη Σεργκέι Μινάιεβ, επικεφαλής της αεράμυνας της Ζαποριζία, έπειτα από ρωσική επίθεση με drone που σκότωσε τρεις αμάχους στην ουκρανική πόλη.

Το drone είχε προγραμματιστεί από ανθρώπινο χέρι να κινηθεί προς ένα συγκεκριμένο πρατήριο βενζίνης. Όταν όμως έφτασε κοντά, πήρε την απόφαση για το πού ακριβώς να χτυπήσει – τις δεξαμενές προπανίου – από μόνο του, με τον μικροϋπολογιστή της Nvidia που αποτελεί μέρος του εξοπλισμού του.

Χωρίς κανόνες

Οι στρατοί χρησιμοποιούν έξυπνα οπτικά συστήματα εδώ και δεκαετίες. Η ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης (T.N.), ωστόσο, έχει αυξήσει εκθετικά τις δυνατότητες αυτόνομης της λειτουργίας των μη επανδρωμένων αεροσκαφών και της αυτοματοποίησης διαφόρων πτυχών των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Οι πόλεμοι στην Ουκρανία και στο Ιράν έχουν αναδείξει τις αυξημένες δυνατότητες πιο μικρών δυνάμεων να αντεπεξέλθουν στο πεδίο της μάχης με τη χρήση νέων, μικρών και χαμηλού κόστους drones, χωρίς διενδείς κανόνες για τη χρήση τους.

«Η ευρεία χρήση των drones έχει σε κάποιο βαθμό αμβλύνει το στρατιωτικό πλεονέκτημα των μεγάλων δυνάμεων», δηλώνει στην «Κ» ο Φρανκ Κένταλ, υπουργός Αεροπορίας των ΗΠΑ επί προεδρίας Μπάιντεν και υφυπουργός Αμυνας με αρμοδιότητα για τις προμήθειες, τον εφοδιασμό και την τεχνολογία επί Ομπάμα. «Είμαστε τώρα στη φάση που αναζητούμε αντιμετρα αποτελεσματικά από πλευράς κόστους», λέει ο Κένταλ, συγγραφέας του βιβλίου «Lethal Autonomy: The Future of Warfare Whether We Like it or Not» (κυκλοφόρησε τον Ιούλιο, με εισαγωγή από τον ναύαρχο ε.α. Τζέιμς Σταυρίδη).

«Είχαμε μια παρόμοια εμπειρία στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ με τους αυτοσχεδίου εκρηκτικούς μηχανισμούς (IEDs). Τα drones αυτά είναι χαμηλού κόστους και είναι αρκετά εύκολο να καταρριφθούν. Το πρόβλημα είναι ότι δεν έχουμε σχεδιάσει συστήματα για να το κάνουν αυτό».

«Το πιο ανησυχητικό με την παροχή δυνατότητων στα drones να επιλέγουν πώς θα ολοκληρώσουν την αποστολή τους είναι ότι αυξάνει σημαντικά την πι-

θανότητα ακούσιων, ανεπιθύμητων ή έκνομων συνεπειών», λέει από την πλευρά του στην «Κ» ο Νεχάλ Μπούτα, καθηγητής Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, που έχει ασχοληθεί εκτεταμένα με το ζήτημα των αυτόνομων πολεμικών μηχανών. Αυτό ισχύει ειδικά, όπως εξηγεί, σε έναν πόλεμο όπως αυτός της Ουκρανίας – μεγάλης διάρκειας, με περίπου ακινητοποιημένο το μέτωπο, «όπου είναι ισχυρά τα κίνητρα συνεχών καινοτομιών με τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη για την επίτευξη της μέγιστης δυνατής ζημιάς στον εχθρό με βιώσιμο κόστος».

Στο σκοτάδι

«**Αυτή** τη στιγμή, είμαστε στο σκοτάδι», δήλωνε τον περασμένο μήνα στους New York Times ο Τζακ Σάναχαν, αντιπρόεδρος ε.α. της αμερικανικής Πολεμικής Αεροπορίας και πρώην διοικητής του Κοινού Κέντρου Τεχνητής Νοημοσύνης των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων. «Κανείς δεν μιλάει με κανέναν για τις τεχνολογίες που αναπτύσσουν τα έθνη τους και υπάρχει ένα κίνητρο να προωθούνται εσπευσμένα στο πεδίο. Πιστεύω, δυστυχώς, ότι κάτι θα πάει στραβά πριν βελτιωθούν τα πράγματα».

Το ενδεχόμενο είναι ανοιχτό κάτι ήδη να έχει πάει «θεματικά στραβά» στο πλαίσιο σε δημοτικό σχολείο θηλέων στο Ιράν την πρώτη μέρα του πολέμου στις 28 Φεβρουαρίου, που οδήγησε στον θάνατο τουλάχιστον 175 αμάχων, είναι πιθανό να βασίστηκε σε υπολογισμούς ενός προγράμματος T.N.

Η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού σε πρόσφατη παρέμβασή της ζήτησε νέες, δεσμευτικές απαγορεύσεις στη χρήση αυτόνομων συστημάτων στο πεδίο της μάχης, κάνοντας λόγο για «επείγουσα ανθρωπιστική και νομική προτεραιότητα». Το ζήτημα αποτελεί αντικείμενο εργασιών στα Ηνωμένα Έθνη από το 2014, χωρίς ωστόσο να έχει προκύψει κάποια δεσμευτική διεθνής συνθήκη ή έστω ένας κώδικας συμπεριφοράς.

Τον περασμένο Νοέμβριο, 156 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, στήριξαν ψήφισμα στη Γε-

νική Συνέλευση του ΟΗΕ εκφράζοντας τη βαθιά ανησυχία τους για τους κινδύνους που συνεπάγονται τα όπλα που έχουν δυνατότητες T.N. Μόλις πέντε χώρες αντιτάχθηκαν: οι ΗΠΑ, το Ισραήλ, η Ρωσία, η Βόρεια Κορέα και η Λευκορωσία. Η Κίνα ήταν μεταξύ οκτώ χωρών που απείκαν.

Συγκεκριμένα, το ψήφισμα αναφέρεται στις «συνέπειες των αυτόνομων οπλικών συστημάτων στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου μιας αναδυόμενης κούρσας εξοπλισμών, της επιδείνωσης συγκρούσεων και ανθρωπιστικών κρίσεων, των λανθασμένων υπολογισμών», της πιο εύκολης ανάφλεξης και της κλιμακώσης συγκρούσεων, αλλά και της διασποράς, «μεταξύ άλλων σε μη εξουσιοδοτημένους παραλήπτες και μη κρατικούς φορείς».

Μιλώντας στις 6 Ιουλίου στον πρώτο Παγκόσμιο Διάλογο για τη

ευρέως διαθέσιμη, και η χρήση τους μπορεί να δώσει σημαντικά επιχειρησιακά πλεονεκτήματα. Αυτό στο οποίο πρέπει να εστιάσουμε είναι η λογοδοσία: στις ανθρωπίνες αποφάσεις που οδηγούν στην έγκριση για χρήση τέτοιων συστημάτων, τη διεξαγωγή των αναγκαίων δοκιμών, την επιλογή στόχων ή τύπου στόχων κ.ο.κ. Ο σκοπός είναι η διασφάλιση ότι θα υπάρξουν οι λιγότερες δυνατές παράπλευρες απώλειες και ότι η χρήση τους δεν θα οδηγήσει σε παραβιάσεις του δικαίου που διέπει τις ένοπλες συγκρούσεις. Τέτοιου είδους απαιτήσεις είναι εύλογες και θα μπορούσε να υπάρξει μία διεθνής συμφωνία σε αυτή τη βάση – που θα ήταν ένα πολύ σημαντικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση».

«Η δική μου άποψη είναι ότι δεν πρέπει να χρησιμοποιούμε τα συστήματα αυτά στο πεδίο πριν βεβαιωθούμε ότι είναι πολύ καλύτερα από τους ανθρώπους σε αυτό που κάνουν», συνεχίζει ο Κένταλ. Κάνει μάλιστα την αναλογία με την αυτόνομη οδήγηση. «Και αυτή είναι μια τεχνολογία την οποία πρέπει να τη χρησιμοποιήσουμε μόνο όταν μπορούμε να αποδείξουμε ότι είναι πολύ καλύτερη από τους ανθρώπους στην οδήγηση», λέει. «Όταν μπορούμε να το αποδείξουμε όμως –και νομίζω ότι είμαστε πολύ κοντά με τα αυτόνομα αυτοκίνητα–, είναι πολύ δύσκολο να επιμείνει κανείς ότι πρέπει να παραμείνουν οι άνθρωποι πίσω από το τιμόνι».

Την προσδοκία ότι επίκειται κάποιο θετικό βήμα σχετικά με τη διεθνή ρύθμιση της χρήσης των νέων αυτόνων στρατιωτικών τεχνολογιών εκφράζει ο καθηγητής Νεχάλ Μπούτα, σημειώνοντας ωστόσο ότι «κάποιοι από τους λόγους που απέτρεψαν την πρόοδο στο παρελθόν συνεχίζουν να ισχύουν». Η φύση του αντικείμενου, επιπλέον, όπως εξηγεί, σημαίνει ότι η όποια δεσμευτική συνθήκη θα αφορά αρκετά γενικές αρχές, όπως η τήρηση του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου.

Όταν ξεκίνησε η συζήτηση αυτή σε επίπεδο ΟΗΕ, λέει ο Μπούτα, ήταν «πολύ αφηρημένη», καθώς η σχετική τεχνολογία ήταν ακόμη σε «πρωτόγονη κατάσταση». Τα περισσότερα κράτη τό-

τε «δεν ήθελαν να προχωρήσουν σε απαγόρευση πριν δουν πώς θα εξελισσόταν». Στη συνέχεια, με τη ραγδαία ανάπτυξη της T.N., «η απροθυμία να μπου περιορισμοί προήλθε από την ανάγκη συμμετοχής στην κούρσα της καινοτομίας, σε μια εποχή αυξημένου γεωπολιτικού ανταγωνισμού. Σε αυτήν την περίοδο, με συρράξεις που είναι διεθνώς διασυνδεδεμένες, είναι πολύ δύσκολο να προκύψει συμφωνία για αυτοσυγκράτηση».

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου σημειώνει ότι η Ρωσία ούτως ή άλλως είναι παγίως κατά κάθε τέτοιας δέσμευσης και ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, υπό τη σημερινή τους ηγεσία, «δεν είναι σαφές ότι θα κινητοποιηθούν για να στηματίσουν τη ρωσική στάση». Πιο υπεύθυνη στάση αναμένει από το Πεκίνο, που «έχει φανεί πολύ πιο ανοιχτό τελευταίως στο ενδεχόμενο διατύπωσης κοινών θέσεων για τους κινδύνους και τη ρύθμιση αυτών των συστημάτων».

Την οπτική του ιδιωτικού τομέα και των εταιρειών που παράγουν τις νέες αυτές τεχνολογίες δίνει στην «Κ» ο Δημήτρης Κώττας, CEO της ελληνικής αμυντικής startup Delian Alliance Industries. Για τον ίδιο, είναι σημαντικό να αποφευχθεί η τάση για υπερβολικά αυστηρή ρύθμιση στη Δύση, που «θα παρακωλήσει το προβάδισμα στην κούρσα σε χώρες οι οποίες έχουν τελείως διαφορετική κατανόηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα». Η «βασική δικλίδα» ασφαλείας για τη σωστή χρήση τους, σημειώνει, είναι η κατάλληλη εκπαίδευση των αξιωματικών που θα τα χρησιμοποιήσουν.

Η ευθύνη των εταιρειών είναι «να πληροφορήσουν τις ένοπλες δυνάμεις με πλήρη διαφάνεια για τις δυνατότητες, αλλά και για τα τρωτά σημεία αυτών των συστημάτων». Κάτι που τον «τρομάζει», όπως λέει, είναι ότι, λόγω των νέων τεχνολογικών δυνατοτήτων, «η αμυντική βιομηχανία έχει προσελκύσει επενδυτές χωρίς εμπειρία σε νέες τεχνολογίες. Εχουμε δει συχνά το φαινόμενο τέτοιου επενδυτές να υπόσχονται πράγματα που δεν γίνονται – κάτι που φανεράνεται την πιο κρίσιμη στιγμή, στο πεδίο της μάχης».

Ο Νεχάλ Μπούτα επιχειρηματολογεί ότι δεν πρέπει η T.N. να έχει τη δυνατότητα να αποφασίζει για ένα πλήγμα, εκτός αν πληρούνται κάποιες πολύ συγκεκριμένες συνθήκες (ξεκάθαρος στρατιωτικός στόχος και απουσία αμάχων από την περιοχή). «Υπό διαφορετικές συνθήκες, όσο προηγμένη και αν είναι η T.N., από τη φύση της δεν μπορεί να ερωτηθεί γιατί επέλεξε π.χ. να χτυπήσει ένα λεωφορείο που αποδείχθηκε ότι ήταν γεμάτο αμάχους και να λογοδοτήσει».



Λιγότερες παραβιάσεις

«**Πρέπει να** εστιάσουμε στη λογοδοσία με σκοπό τη διασφάλιση ότι θα υπάρξουν οι λιγότερες δυνατές παράπλευρες απώλειες και ότι η χρήση τους δεν θα οδηγήσει σε παραβιάσεις του δικαίου που διέπει τις ένοπλες συγκρούσεις».

Φρανκ Κένταλ
Υπουργός Αεροπορίας των ΗΠΑ επί προεδρίας Μπάιντεν



Η κούρσα καινοτομίας

«**Η απροθυμία να μπου περιορισμοί προήλθε από την ανάγκη συμμετοχής στην κούρσα της καινοτομίας, σε μια εποχή αυξημένου γεωπολιτικού ανταγωνισμού. Σε αυτήν την περίοδο, είναι πολύ δύσκολο να προκύψει συμφωνία για αυτοσυγκράτηση».**

Νεχάλ Μπούτα
Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου



Το τσιπ της Nvidia, το οποίο βρέθηκε σε ρωσικό drone στη Ζαποριζία. Είχε προγραμματιστεί να κινηθεί προς συγκεκριμένο πρατήριο βενζίνης, όμως πήρε από μόνο του την απόφαση να χτυπήσει τις δεξαμενές προπανίου.

NICOLE TUNG/THE NEW YORK TIMES

Διακυβέρνηση της T.N. στη Γενεύη, ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες ανέφερε: «Οι θεσμοί μας οικοδομήθηκαν για να διαχειρίζονται μηχανές που ακολουθούν εντολές. Δεν είναι έτοιμοι για μηχανές που αποφασίζουν».

Ανέφικτη απαγόρευση

Ρωτίσαμε τον Φρανκ Κένταλ τι προοπτικές διαβλέπει για τη θέσπιση ενός διεθνούς πλαισίου που θα θέσει ουσιώδεις περιορισμούς στη χρήση των ραγδαία αναπτυσσόμενων αυτόνων νέων τεχνολογιών πολέμου. «Δεν είναι ρεαλιστικό να προσπαθήσουμε να απαγορεύσουμε αυτά τα όπλα», λέει στην «Κ». «Βασίζονται σε τεχνογνωσία που κυκλοφορεί στο εμπόριο και είναι



ELAINE GRUENE / THE NEW YORK TIMES

Μαθήτριά σκρολάρει στο Instagram κατά τη διάρκεια σχολικού διαλείμματος. Η Meta δεσμεύτηκε πως θα πάρει μέτρα για να προστατεύσει τα παιδιά, αλλά οι ειδικοί έχουν επικυλώξεις. «Σ’ έναν ιδανικό κόσμο, η συμφωνία θα σηματοδοτούσε μια νέα προσέγγιση και οι έφηβοι θα ήταν οι ωφελοούμενοι. Όμως δεν ζούμε σ’ έναν ιδανικό κόσμο», λέει η καθηγήτρια Ψυχολογίας Σάντρα Γουάξμαν.

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Τι σημαίνει για το μέλλον ο ιστορικός συμβιβασμός των έως 17,1 δισ. δολαρίων της Meta με σχεδόν το σύνολο των αμερικανικών πολιτειών; Είναι η αρχή μιας νέας εποχής, μια συμβολική κίνηση ή ένας τακτικός ελιγμός; Θα προστατευθούν, επιτέλους, τα παιδιά και οι έφηβοι από τους εθιστικούς και χειριστικούς αλγορίθμους των σόσιαλ μίντια;

Πέρα από το ύψος του ποσού και τα επιμέρους μέτρα, ο συμβιβασμός ενδέχεται να έχει τρεις μακροπρόθεσμες συνέπειες: να επιπρεάσει τις χιλιάδες αγωγές που εξακολουθούν να εκκρεμούν, να δημιουργήσει ένα νέο πρότυπο για τη διαδικτυακή προστασία των ανηλίκων και να επιταχύνει τη θέσπιση ομοσπονδιακών κανόνων στις ΗΠΑ. Το αν θα εξελιχθεί σε πραγματικό σημείο καμπής, όμως, θα εξαρτηθεί από το πόσο δραστικά θα αλλάξει ο τρόπος που λειτουργούν οι πλατφόρμες.

Επί δύο δεκαετίες, η εταιρεία του Μαρκ Ζούκερμπεργκ Meta, πρώην Facebook, απέκρουε τις κατηγορίες εναντίον της επικαλούμενη την Πρώτη Τροπολογία περί ελευθερίας του λόγου και το περίφημο άρθρο 230, το οποίο περιορίζει την ευθύνη των εφαρμογών για το περιεχόμενο που δημοσιεύουν οι χρήστες τους. Στη γραμμή αυτή στήριχθηκαν το επικερματικό μοντέλο της εταιρείας και η επιδεικτική αδιαφορία της για τις επιβλαβείς συνέπειες στους χρήστες και κυρίως στους ανηλίκους. Μια ομοσπονδιακή δίκη όμως στο Οκλαντ της Καλιφόρνιας, η οποία διακόπηκε έπειτα από μόλις τέσσερις ημέρες ακροαματικής διαδικασίας, έφερε τη Meta αντιμέτωπη με τον κίνδυνο μιας εξαιρετικά οδυνηρής ετυμγορίας και με την προοπτική να καταθέσει στο δικαστήριο ο ίδιος ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ.

Η δίκη άρχισε στις 18 Αυγούστου και έφερε αμέσως στο προσκήνιο στοιχεία σύμφωνα με τα οποία η ηγεσία της εταιρείας είχε προειδοποιηθεί επανειλημμένως για τις επιβλαβείς εμπειρίες των νεαρών χρηστών της. Ο Αρτούρο Μπετζάρ, πρώην στέλεχος της Meta, κατέθεσε email που είχε αποστείλει στον Ζούκερμπεργκ στο οποίο τον προειδοποιούσε ότι «το 51% των χρηστών του Instagram αναφέρει μια κακή ή επιβλαβή εμπειρία τις τελευταίες επτά ημέρες...». «Απλώς δεν μπορείς να εμπιστευθείς τον Μαρκ Ζούκερμπεργκ σε ό,τι έχει να κάνει με τα παιδιά», δήλωσε το πρώην στέλεχος στο ακροατήριο.

Η στροφή

«Ο διακανονισμός της Meta αποτελεί αναγνώριση του γεγονότος ότι η κατάσταση στις δικαστικές υποθέσεις έχει αντιστραφεί», λέει στην «Κ» η Μόργκαν Ουέιλαντ, επίκουρη καθηγήτρια Δικαίου της Επικοινωνίας στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης. «Η Meta δεν μπορεί πλέον να χρησιμοποιεί τις παραδοσιακές νομικές τακτικές της για να αντιμετωπίζει τις αγωγές που αφορούν την προστασία των καταναλωτών και των προσωπικών δεδομένων

τους. Αντί να εμπλακεί σε μια παρατεταμένη δικαστική διαμάχη, η εταιρεία συμπέρανε ότι ο διακανονισμός ενείχε μικρότερο κίνδυνο – τόσο όσον αφορά τη νομική ευθύνη όσο και το κόστος για τη φήμη της. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η εταιρεία αποφάσισε να κρατήσει τον Μαρκ Ζούκερμπεργκ μακριά από το εδώλιο, κάτι που θα μπορούσε να οδηγήσει σε απρόβλεπτα αποτελέσματα».

Για να προλάβει τα χειρότερα, στις 26 Αυγούστου, η Meta κατέθεσε ένα υπόμνημα 130 σελίδων ζητώντας εξωδικαστικό συμβιβασμό. Η εταιρεία συμφώνησε να καταβάλει σε διάστημα μιας δεκαετίας ένα ποσό έως 17,1 δισ. δολάρια, μέρος του οποίου αναμένεται να χρηματοδοτήσει δομές ψυχικής υγείας, εκπαιδευτικά προγράμματα και ειδικά κέντρα για εφήβους και οικογένειες. Παράλληλα, δεσμεύθηκε να υιοθετήσει μια σειρά μέτρων για την προστασία των ανηλίκων χρηστών του Facebook και του Instagram: προεπιλεγμένο ημερήσιο όριο χρήσης δύο ωρών, αποκλεισμό της πρόσβασης από τα μεσάνυχτα έως τις 6 το πρωί, απενεργοποίηση των ειδοποιήσεων κατά τις σχολικές ώρες, απόκρυψη του αριθμού των likes, απαγόρευση φίλτρων που προσομοιώνουν αισθητικές επεμβάσεις, αυστηρότερη επαλήθευση της ηλικίας και δυνατότητα επιλογής μη εξατομικευμένης ροής περιεχομένου.

Το πρώτο ερώτημα είναι αν το οικονομικό τίμημα αρκεί για να αλλάξει τη συμπεριφορά της Meta. Οι πολιτείες παρουσιάζουν τη συμφωνία ως μια ιστορική καμπή, ενώ οικονομολόγοι επισημαίνουν ότι η εταιρεία απέφυγε έναν πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο. Από τη μία πλευρά υπάρχουν αναλυτές σαν τον Άλαν Γούντγουορντ, επισκέπτη καθηγητή Κυβερνοασφάλειας στο Πανεπιστήμιο του Σάρει, ο οποίος πιστεύει ότι το ποσό «είναι σαφώς σημαντικό, αν και η Meta εξακολουθεί να μην παραδέχεται ότι έκανε κάτι λάθος», όπως χαρακτηρίστηκαν σημειώνει στην «Κ».

Μικρή ζημιά

Από την άλλη πλευρά, αναλυ-

τές και οικονομολόγοι τονίζουν ότι για έναν τεχνολογικό κολοσσό με έσοδα δεκάδων δισεκατομμυρίων ανά τρίμηνο, η δαπάνη αυτή είναι μικρή σε σχέση με τα οικονομικά μεγέθη της εταιρείας. Χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση του πρώην κύριου οικονομολόγου του ΔΝΤ, Ολιβιέ Μπλανσάρ: «Αν η Meta έχανε τη δίκη θα μπορούσε να πληρώσει αποζημιώσεις ύψους 1,4 τρις. δολαρίων. Ήταν έξυπνη κίνηση η υποχώρηση. Για να έχουμε μια τάξη μεγέθους, τα έσοδα της Meta το δεύτερο τρίμηνο του 2026 ήταν 60,8 δισ. δολάρια». Χάδι «που θα πληρώσει περισσότερα στους δικηγόρους παρά στις πολιτείες» χαρακτήρισε το ποσό και ο γενικός εισαγγελέας της πολιτείας της Φλόριντα, Τζέιμς Ουτμάιερ, ο οποίος δεν συνυπέγραψε την απόφαση.

Ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ είχε λάβει γνώση για τις επιβλαβείς εμπειρίες των νεαρών χρηστών, ωστόσο δεν έγινε το παραμικρό για να αλλάξει αυτό. «Απλώς δεν μπορείς να εμπιστευθείς τον Μαρκ Ζούκερμπεργκ σε ό,τι έχει να κάνει με τα παιδιά», κατέθεσε, μαζί με τα σχετικά αποδεικτικά emails, ο Αρτούρο Μπετζάρ, πρώην στέλεχος της Meta.



JASON HENRY/THE NEW YORK TIMES

Πρώτο πλήγμα στο «όπιο» του αλγορίθμου

Η αποζημίωση που συμφώνησε να καταβάλει η Meta είναι αμελητέα για το οικονομικό μέγεθός της. Είναι όμως η πρώτη ρωγμή για το μοντέλο εθιστικής λειτουργίας των σόσιαλ μίντια. Θα προστατεύσουν οι αλλαγές τους εφήβους;

Η αμεσότερη συνέπεια του συμβιβασμού θα φανεί στις δικαστικές αιτήσεις. Η Meta παραμένει αντιμέτωπη με αγωγές ιδιωτών και περιφερειακών διευθύνσεων εκπαίδευσης, πολλές από τις οποίες στρέφονται παράλληλα κατά του TikTok, του Snapchat και του YouTube. «Εκκρεμούν ακόμη χιλιάδες αγωγές ιδιωτών για τα ίδια ή παρόμοια ζητήματα», αναφέρει στο Fortune η Τζες Ναλ, δικηγόρος με 25ετή εμπειρία στην υπεράσπιση εταιρειών τεχνολογίας. Ο συμβιβασμός δεν δημιουργεί δεδικασμένο και η Meta αρνείται ότι οποιαδήποτε υπαιτιότητα. Οι επόμενες δίκες θα δείξουν εάν και σε ποιο βαθμό οι καταθέσεις και τα εσωτερικά έγγραφα που ήρθαν στο φως μπορούν να αξιολογηθούν ως αποδεικτικό υλικό.

Ενα άλλο ερώτημα αφορά το κατά πόσο τα μέτρα που αποδέχθηκε η Meta θα προστατεύσουν τους ανηλικούς χρήστες ή όχι. «Σ’ έναν ιδανικό κόσμο, η συμφωνία της Meta θα σηματοδοτούσε μια νέα προσέγγιση και τα παιδιά, οι έφηβοι και οι οικογένειες θα ήταν οι ωφελοούμενοι. Όμως, δεν ζούμε σ’ έναν ιδανικό κόσμο», σχολιάζει στην «Κ» η Σάντρα Γουάξμαν, καθηγήτρια Ψυχολογίας στην έδρα Louis W. Menk και επικεφαλής ερευνητριά του Κέντρου Ανάπτυξης Βρεφών και Παιδιών στο Πανεπιστήμιο Northwestern. «Ο διακανονισμός της Meta δεν είναι παρά μια συμβολική χειρονομία. Επιβάλλει ελάχιστα μέτρα για την αντιστροφή των βλαβών που έχουν ήδη προκληθεί σε παιδιά και εφήβους. Μέχρι η Meta και οι άλλες πλατφόρμες να υποχρεωθούν να αλλάξουν τον σχεδιασμό των προϊόντων τους και να εξαλείψουν τα κίνητρα για την προσέλκυση της προσοχής των παιδιών, διακανονισμοί όπως αυτός δεν θα αποτελούν κινήτριες δυνάμεις για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις».

Τα «φίλτρα»

Η Σοφία Τσούκας Μπράντλεϊ είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια Ψυχολογίας και διευθύντρια του εργαστηρίου για εφήβους στο Πανεπιστήμιο του

Πίτσμπουργκ. Λέει στην «Κ» ότι υποστηρίζει «σθεναρά τον προγραμματισμένο αποκλεισμό των φίλτρων “ακράιου μακιγιάζ” στους λογαριασμούς εφήβων, αλλά θα ήθελα να μάθω πώς θα καθορίζεται ο χαρακτηρισμός “ακράιο” και από ποιον. Τα φίλτρα που επιτρέπουν στους εφήβους να επεξεργάζονται ψηφιακά τις φωτογραφίες τους συμβάλλουν στην εμμονή τους με την εμφάνισή τους στο Διαδίκτυο, καθώς και στη δυσαρέσκεια για το σώμα τους στην πραγματική ζωή. Αυτή η δυσαρέσκεια για το σώμα εκθέτει τους εφήβους –και ιδιαίτερα τα κορίτσια– σε κίνδυνο εμφάνισης διαταραχών διατροφής, άγχους, κατάθλιψης και επιθυμίας για αισθητικές επεμβάσεις. Αν η Meta εφάρμοζε πλήρως όλα τα προτεινόμενα μέτρα, πιστεύω ότι θα βλέπαμε μείωση του χρόνου που αφιερώνουν οι έφηβοι χρήστες στα προϊόντα της, γεγονός που θα περιορίζει τα κέρδη της εταιρείας. Επομένως, αναμένω με ενδιαφέρον να δω αν είναι πραγματικά πρόθυμη να υποστεί σοβαρό πλήγμα στα οικονομικά της αποτελέσματα –κάτι που θα συμβεί εάν τα προϊόντα της γίνουν λιγότερο εθιστικά για τους εφήβους– ή αν θα βρει τρόπους να συνεχίσει να τους κρατάει προσκολλημένους, ενώ δημοσιώσως θα δηλώνει ότι στηρίζει αυτά τα μέτρα».

«Είναι ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση», αποφαίνεται στην «Κ» ο Κωνσταντίν Κούσλεφ, αναπληρωτής καθηγητής Ψυχολογίας στο Τζορτζτάουν. «Ωστόσο, μακροπρόθεσμα, θεωρώ ότι ο περιορισμός της χρήσης ισοδυναμεί με την αντιμετώπιση του συμπτωματος. Η πραγματικότητα είναι ότι ζούμε σε μια “οικονομία της προσοχής”, όπου η ανθρώπινη προσοχή αποτελεί το προϊόν, ενώ τα συστήματά με τα οποία αλληλεπιδρούν καθημερινά οι άνθρωποι μαθαίνουν να την κρατούν σε εγρήγορση», επισημαίνει ο Κωνσταντίν Κούσλεφ, καθηγητής Ψυχολογίας στο Τζορτζτάουν.

Οι άλλοι παίκτες

Μία ακόμη σημαντική συνέπεια του συμβιβασμού ξεπερνά τα όρια της Meta. Η εταιρεία έχει επικειρήσει ήδη να μετατρέψει την απόφασή της σε υπόδειγμα για ολόκληρη τη βιομηχανία, ασκώντας έντονη πίεση στους ανταγωνιστές της. Πίσω από το ποσό των έως 17,1 δισ. δολαρίων κρύβεται ένας πρωτοφανής νομικός όρος. Η Meta θα καταβάλει σίγουρα τα 12,1 δισ. δολάρια, περίπου το 70% του ποσού που ανακοινώθηκε. Τα υπόλοιπα περίπου 5 δισ. θα καταβληθούν μόνον εφόσον το TikTok και το YouTube (και σύμφωνα με κάποιες πολιτείες και το Snapchat) αποδεχθούν τους ίδιους ακριβώς περιορισμούς.

Αναπόφευκτα, τώρα όλοι περιμένουν να δουν πώς θα αντιδράσει ο ανταγωνισμός. Το ενδεχόμενο να μετακινήθούν οι νεαροί χρήστες σε πλατφόρμες που δεν θα εφαρμόσουν αντίστοιχους περιορισμούς είναι ορατό.

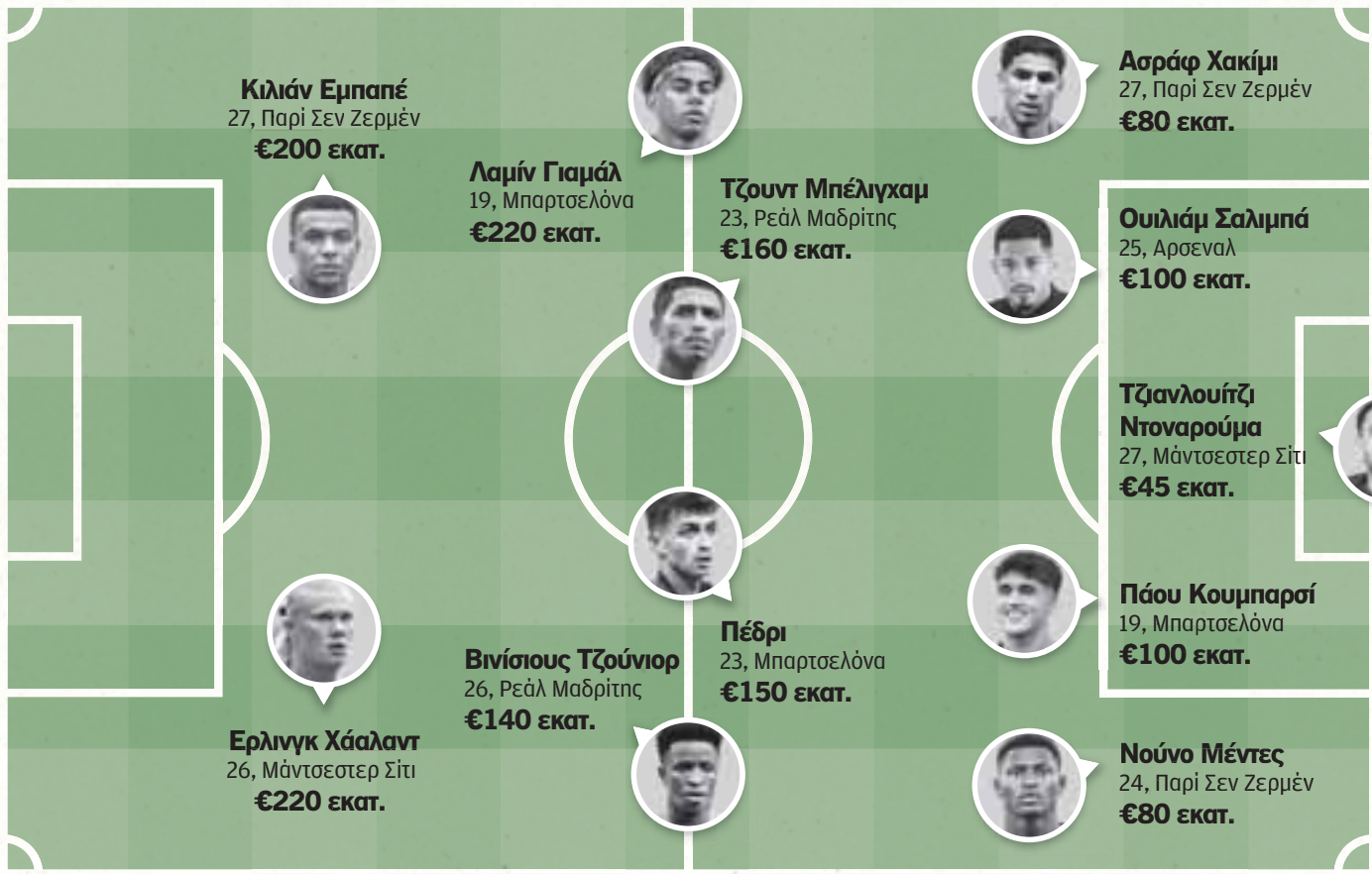
Η προσοχή είναι προϊόν

«Ζούμε σε μια οικονομία όπου η ανθρώπινη προσοχή αποτελεί το προϊόν, ενώ τα συστήματά με τα οποία αλληλεπιδρούν καθημερινά οι άνθρωποι μαθαίνουν να την κρατούν σε εγρήγορση», επισημαίνει ο Κωνσταντίν Κούσλεφ, καθηγητής Ψυχολογίας στο Τζορτζτάουν.



Η πιο ακριβή ενδεκάδα

Δύο από τα μεγαθήρια του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου, τη Ρεάλ Μαδρίτης και τη Μάντσεστερ Σίτι με συνολική αξία κοντά στα 3 δισ., καλείται να αντιμετωπίσει η ΑΕΚ στη League Phase του Champions League. Συνολικά η αξία των 8 αντιπάλων της Ενωσης ξεπερνάει το αστρονομικό ποσό των 5 δισ. ευρώ. Η ιδανική 11άδα της League Phase αποτιμάται λίγο πάνω από 1 δισ. ευρώ, αποτελούμενη από ποδοσφαιριστές όπως ο Χάλαντ, ο Εμπαπέ, ο Γιαμάλ και ο Μπέλιχαμ, οι οποίοι αγωνίζονται σε συλλόγους «κολοσσούς» (Ρεάλ Μαδρίτης, Μπαρτσελόνα, Μ. Σίτι, Παρί και Αρσενάλ).



Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ ΤΗΣ ΑΕΚ

ΡΕΑΛ ΜΑΔΡΙΤΗΣ • **€1,46 δισ.**

ΜΑΝΤΣΕΣΤΕΡ ΣΙΤΙ • **€1,36 δισ.**

ΝΤΟΡΤΜΟΥΝΤ • **€529,45 εκατ.**

ΡΟΜΑ • **€524,40 εκατ.**

ΚΟΜΟ • **€490,70 εκατ.**

ΓΑΛΑΤΑΣΑΡΑΪ • **€344,75 εκατ.**

ΣΑΧΤΑΡ • **€189,75 εκατ.**

ΑΕΚ • **€84,70 εκατ.**

ΛΑΣΚ • **€43,90 εκατ.**

*Αξία ομάδων σύμφωνα με το Transfermarkt

Χρυσοθήρας στην Ευρώπη

Τα έσοδα από το Champions League μπορούν να αλλάξουν το μέλλον της ΑΕΚ

Του **ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ**

Γνωστοί και φίλοι

Η πρωταθλήτρια Ελλάδα θα βρει απέναντί της σούπερ σταρ, όπως οι Χάλαντ και Εμπαπέ, τους δικούς μας Κωνσταντέλια, Καρέτσα (της Ντόρτμουντ), Κουλιεράκη (της Ρόμα), Δουβίκα (της Κόμο) και τον δικό της Λιούμπιτσιτς (τον οποίο έχει δανείσει στη ΛΑΣΚ).

Το κλαμπ των δισεκατομμυριούχων

Από αυτούς τους 36 μονομάχους, μόνο τα ρόστερ των έξι έχουν

αξία πάνω από ένα δισεκατομμύριο, δηλαδή ποσοστό 16,67%, κάτι που επιβεβαιώνει τις οικονομικές αποστάσεις των ομάδων και είναι σύννηθες φαινόμενο κάθε αγωνιστικής σεζόν στη διοργάνωση.

Ο λόγος για τις Παρί Σεν Ζερμέν (1,48 δισ.), Ρεάλ Μαδρίτης (1,46 δισ.), Αρσενάλ (1,44 δισ.), Μάντσεστερ Σίτι (1,31 δισ.), Μπαρτσελόνα (1,29 δισ.) και Μπάγερν (1,05 δισ.), που είναι και από τους παραδοσιακούς διεκδικητές του τροπαίου.

Οι 24 από τις 36, δηλαδή το 66,67% των ομάδων της League Phase, συγκαταλέγονται στην κύρια οικονομική βαθμίδα. Από τη Λίβερπουλ (963 εκατ.) μέχρι τη Σλάβια Πράγας (113,35 εκατ.), υπάρχουν ιστορικά κλαμπ που μπήκαν σε καθεστώς μείωσης ή εξορθολογισμού των προϋπολογισμών τους, όπως για παράδειγμα η Ρόμα (524,40 εκατ.), η Ιντερ (746,80 εκατ.) και η Αστον Βίλα (535,30 εκατ.).

Στη τρίτη και πιο χαμηλή σκάλα βρίσκεται το άλλο 16,67%. Πρόκειται για έξι ομάδες (ΑΕΚ, Μπόντο/Γκλιμτ, Βίκινγκ, ΛΑΣΚ, Σλόβαν Μπρατισλάβας, Σαμπάχ) που χαιρόνται να είναι μέρος του θεάματος και επιδιώκουν να αποτελέσουν τις εκπλήξεις, που ταυτόχρονα θα τις κάνουν πιο πλούσιες.

Είναι χαρακτηριστικό πως η Σαμπάχ Μπακού από το Αζερμπαϊτζάν αποτιμάται στα 17 εκατ. ευρώ, σχεδόν 85 φορές μικρότερη αξία από την Αρσενάλ, την οποία και θα αντιμετωπίσει.

Η Ρεάλ, η Σίτι και οι άλλοι

Η ΑΕΚ, με τη μεγαλύτερη αξία (84,70 εκατ.) από τους έξι «μικρούς», θα αντιμετωπίσει δύο από τους οικονομικούς γίγαντες της διοργάνωσης και συγκεκριμένα τη 2η στη σχετική λίστα Ρεάλ Μαδρίτης και την 4η Μάντσεστερ Σίτι, που έχουν συνολική αξία 2,77 δισ. ευρώ. Οι συγκεκριμένες ομάδες διαθέτουν τους δύο πιο ακριβούς –μαζί με τον Γιαμάλ– παίκτες της League Phase, τους Χάλαντ (220 εκατ.) και Εμπαπέ (200 εκατ.), αλλά και τους Μπέλιχαμ, Βινίσιους, Ντιομαντέ, Σερκίμ και Σεμένιο που ακολουθούν.

Από εκεί και πέρα, τόσο η Ρόμα του Κουλιεράκη όσο και η Ντόρτμουντ των Κωνσταντέλια και Καρέτσα, με προσεκτικές και στοχευμένες επενδύσεις στον μεταγραφικό τομέα, μόνο αμελητέες ποσότητες δεν είναι, ενώ η Κόμο του Δουβίκα και η Γαλατασαράϊ του Οσμιν συνυπολογίζονται στα μέσα οικονομικά στάνταρ των ομάδων, με συνολική αξία 835,45 εκατ. ευρώ. Η ουκρανική Σαχτάρ, λόγω και του πολέμου με τη Ρωσία, έχει μειώσει κατά πο-

λύ την «αξία» της 189,75 εκατ.). Όσο για την αυστριακή ΛΑΣΚ, έχει κάτι παραπάνω από τη μισή αξία της ΑΕΚ.

Η ΑΕΚ, με την πρόκρισή της, εξασφάλισε ένα κομμάτι από την τεράστια πίτα που βάζει στο τραπέζι η UEFA. Η ευρωπαϊκή συνομοσπονδία, ούτε λίγο ούτε πολύ, μοιράζει το ποσό των 2,467 δισ. ευρώ με βάση ένα συγκεκριμένο σύστημα τριών πυλώνων: τη σταθερή συμμετοχή, την αγωνιστική απόδοση και το Value Pillar.

Τα εγγυημένα έσοδα της «κιτρινόμαυρης» ΠΑΕ θα ξεπεράσουν τα 23 εκατ. ευρώ (23.256.910 ευρώ), πριν καν ξεκινήσει τις υποχρεώσεις της στη League Phase, ποσό που αποτελεί παρακαταθήκη για τη συνέχεια.

Πέρα από το μπόνους συμμετοχής, που είναι στα 18.620.000 ευρώ, στο ταμείο της θα προστεθούν τα χρήματα από το Value Pillar, το πάλοι ποτέ market pull, μέσω του οποίου η UEFA μοιράζει συνολικά 853 εκατ. ευρώ στις 36 ομάδες. Τα κριτήρια αφορούν, μεταξύ άλλων, την αξία των τηλεοπτικών δικαιωμάτων (35η στη σχετική κατάταξη βάσει του τηλεοπτικού συμβολαίου της χώρας και του 31ου 5ετούς συντελεστή στις 36 ομάδες) και τη συνολικότερη ευρωπαϊκή κατάταξή τους (29η στον 10ετή συντελεστή).

Το ποσό και από τα δύο μερίδια υπολογίζεται στα 4.636.910 ευρώ (1.870.130 + 2.766.780 ευρώ).

Μπόνους για νίκες και προκρίσεις

Από εκεί και πέρα, υπάρχει η δυνατότητα για ακόμη μεγαλύτερα έσοδα μέσω των χρηματικών ανταμοιβών της UEFA από τα αποτελέσματα στους αγώνες, αλλά και από πιθανές προκρίσεις στις επόμενες φάσεις. Είναι τα λεγόμενα μπόνους απόδοσης (Performance Bonuses).

Κάθε νίκη στη League Phase αντιστοιχεί σε 2,1 εκατ. ευρώ και κάθε ισοπαλία σε 700.000 ευρώ. Αν η ΑΕΚ κάνει την έκπληξη και τερματίσει στην πρώτη οκτάδα, θα καρπωθεί 2 εκατ. ευρώ, ενώ υπάρχει πριμ 1 εκατ. ευρώ, για τις θέσεις 9-16 αλλά και για την πρόκριση στα πλέι οφ.

Τα ποσά μεγαλώνουν όσο προχωράει η διοργάνωση. Η πρόκριση στους «16» μεταφράζεται σε κέρδος 11 εκατ. ευρώ, στα προημιτελικά σε 12,5 εκατ. και στα ημιτελικά σε 15 εκατ. ευρώ. Η παρουσία στον τελικό αποφέρει 18,5 εκατ. ευρώ, ενώ η κατάκτηση του τροπαίου προσθέτει ακόμη 6,5 εκατ. ευρώ.

Γίνεται αντιληπτό πως τα έσοδα εκτοξεύονται αν λάβει κανείς υπόψη και αυτά της ΠΑΕ από τα τέσσερα εντός έδρας παιχνίδια στην «Allwyn Arena» και τις υπόλοιπες εμπορικές δραστηριότητες που δημιουργεί η παρουσία της στο Champions League.

Οικονομικές ανισότητες

Η Παρί Σεν Ζερμέν έχει το ακριβότερο ρόστερ, το οποίο αποτιμάται σχεδόν σε 1,5 δισ. Στον αντίποδα βρίσκεται η νεοφώτιστη Σαμπάχ των 17 εκατ. ευρώ, αξία σχεδόν 85 φορές μικρότερη από εκείνη της Αρσενάλ, την οποία καλείται να αντιμετωπίσει.

Ολυμπιακός, ΟΦΗ και Παναθηναϊκός έμαθαν τους αντιπάλους τους στη League Phase του Europa και του Conference League, με τις τρεις ελληνικές ομάδες να μπορούν να κάνουν όνειρα για μια μακρά πορεία. Ακόμη και οι Κρητικοί, που είναι «πρωτάρηδες» στο Europa, έχουν απέναντί τους ομάδες που δεν τους απαγορεύουν να βάλουν ψηλά τον πήχυ, αλλά βέβαια όλα στο ποδόσφαιρο δεν κρίνονται στη λαμπερή αίθουσα του Μονακό, αλλά στο χορτάρι.

Ο Ολυμπιακός

Στον Ολυμπιακό, ο Βαγγέλης Μαρινάκης δεν δίστασε να δηλώσει ξανά χθες μετά την κλήρωση ότι οι «ερυθρόλευκοι» θέλουν να φτάσουν μέχρι το τέλος του δρόμου, δηλαδή στον τελικό της

Φρανκφούρτης. Με εξαίρεση τη Μίλαν και τη Μαρσέιγ που είναι ομάδες οι οποίες θα μπορούσαν να βρίσκονται και στο Champions League, οι υπόλοιπες είναι στο μπάι του Ολυμπιακού και... χαμηλότερα. Αρκεί βέβαια και οι Πειραιώτες να έχουν καλύτερο πρόσωπο από αυτό που είδαμε στα ματς με τη Ναϊμέγκεν. «Ο Ολυμπιακός πρέπει να παίζει επιθετικά και να πιέζει συνέχεια. Το πρέσινγκ ήταν το βασικό συστατικό της επιτυχίας μας. Δεν είναι ούτε για να παίζει με γιόμους από τον τερματοφύλακα, ούτε από τα σέντερ μπακ. Πιστεύω ότι ο Μεντιλίμπαρ ξέρει καλύτερα από όλους μας πώς να καθοδηγήσει την ομάδα. Τον στηρίζουμε παρά τα όσα γράφονται, στόχος είναι να κατακτήσουμε το πρωτάθλημα και το Europa League», πρόσθεσε ο πρόεδρος του Ολυμπιακού, αφήνοντας και μια μικρή σπόντα προς τον Βάσκο τεχνικό, λίγες ώρες μάλιστα πριν από την κρίσιμη έξοδο της Κυριακής στην Τρίπολη με αντίπαλο τον Αστέρα. Στα μεταγραφικά, όλα δείχνουν ότι τελικά ο παίκτης που θα αποκτηθεί για το δεξι άκρο της άμυνας θα είναι ο Βραζιλιάνος Ντοντό της Φιορεντίνα που θα έρθει μέσω Νότινχαμ, και όχι ο Πέντερ-

Ολυμπιακός, ΟΦΗ και Παναθηναϊκός μπορούν να κάνουν όνειρα για μια μακρά πορεία.

σεν, αν και ο Νορβηγός από την Πέμπτη ήταν στην Ελλάδα. Οι αντίπαλοι του Ολυμπιακού: Μίλαν (εντός), Μαρσέιγ (εκτός), Σπάρτα Πράγας (εντός), Ρεν (εκτός), Γιαγκελόνια (εντός), Τσέλιε (εκτός), Χόφενχαϊμ (εντός), Τόρνεσε (εκτός).

Ο ΟΦΗ

Κλήρωση-πρόκληση έχει και ο ΟΦΗ. Μπορεί οι Κρητικοί να βλέπουν με δέος ομάδες όπως η Λεβερκούζεν, η Μπενφίκα και η Αντερλεχτ, όμως οι υπόλοιπες είναι μεν καλές, αλλά αντιμετώπισιμες. Το θέμα βέβαια για τον Χρήστο Κόντη είναι η διαχείριση και το βάθος του ρόστερ, καθώς οι κυπελλούχοι θα πρέπει να κρατήσουν τρία καρπούζια σε μια μασάλη και με την εικόνα τους

να γεννάνε μέχρι στιγμής μεγάλες προσδοκίες, τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων.

Οι αντίπαλοι του ΟΦΗ: Λεβερκούζεν (εντός), Μπενφίκα (εκτός), Αντερλεχτ (εντός), Ρεν (εκτός), Λεχ Πόζναν (εντός), Στουρμ Γκρατς (εκτός), Χόφενχαϊμ (εντός), Χαποέλ Μπερ Σεβ (εκτός).

Η 1η αγωνιστική της διοργάνωσης διεξάγεται το διήμερο 16-17 Σεπτεμβρίου 2026 και η τελευταία στις 28 Ιανουαρίου 2027.

Ο Παναθηναϊκός

Καλά και... κακά νέα επιφύλασσε η κλήρωση του Παναθηναϊκού για τη League Phase του Conference. Από το πρώτο γκρουπ ήταν δεδομένο πως θα έβρισε έναν δυνατό αντίπαλο

στον δρόμο του και αυτός τελικά ήταν η Φράιμπουργκ, με την οποία θα κονταριστεί στη Γερμανία. Από το δεύτερο γκρουπ δυναμικότητας οι «πράσινοι» κληρώθηκαν με τον χειρότερο δυνατό, αφού θα αντιμετωπίσουν την αγγλική Μπράιτον των Κωστούλα και Τζίμα, την οποία θα υποδεχτούν στο ΟΑΚΑ. Από κει και πέρα πάντως το «τριφύλλι» έχει απέναντί του ομάδες που μπορεί να διαχειριστεί, αλλά όλα θα εξαρτηθούν από τη δική του κατάσταση.

Οι αντίπαλοι του Παναθηναϊκού: Μπράιτον (εντός), Φράιμπουργκ (εκτός), Μπόρτας (εντός), Καϊράτ (εκτός), ΤΣΣΚΑ Σόφιας (εντός), Νόρτγελαντ (εκτός). Ο όμιλος ξεκινάει στις 15/10 και ολοκληρώνεται στις 17/12/2026.

Μεταβολές εβδομάδας



Χ.Α.Κ.

0,10%



Χ.Α.

1,74%



Dow Jones

0,58%



Nasdaq

1,02%



Nikkei

0,59%



Dax

1,66%



FTSE 100

0,07%



Πετρέλαιο

-4,01%



€/ \$

-0,80%

ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟ

«Πατούν γκάζι» για τη μεταρρύθμιση

Το **στοίχημα** της μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού είναι πλέον ξεκάθαρο, ποιος θα πληρώσει το κόστος των αυξήσεων και πώς θα διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων χωρίς να επιβαρυνθούν οι σημερινοί και οι μελλοντικοί συνταξιούχοι. Ερωτήματα, διευκρινίσεις αλλά και νέα ζητήματα βρίσκονται στο τραπέζι των κοινωνικών εταίρων. Οι κοινωνικοί εταίροι συμφώνησαν να συνεδριάσουν δύο φορές τη βδομάδα, μερίζοντα τον Οκτώβριο. **Σελ. 4**

Τελευταίες πινελιές στον Προϋπολογισμό 2027

Ο Μάκης Κεραυνός αναφέρει στην «Κ» ότι θα έχει αναπτυξιακό πρόσημο και θα είναι πλεονασματικός

Ο **Προϋπολογισμός** του 2027 μπαίνει στην τελική ευθεία όσον αφορά στην προετοιμασία του, καθώς στόχος είναι περί τα μέσα Σεπτέμβρη να «ανηφορίσει» τον λόφο του Προεδρικού και να οδηγηθεί ενώπιον του Υπουργικού Συμ-

βουλίου. Σύμφωνα με το Στρατηγικό Πλαίσιο 2027-2029 υπολογίζεται πως για το 2027 τα συνολικά έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης προβλέπονται στα 10,71 δισ. ευρώ, ενώ το ανώτατο όριο δαπανών έχει καθοριστεί στα 11,03 δισ. ευ-

ρώ. Βάσει των όσων παρουσίασε ο υπουργός Οικονομικών, κ. Μάκης Κεραυνός, στην εξαμηνιαία ενημέρωση, το δημοσιονομικό πλεόνασμα για το 2026 αναμένεται να ανέλθει στα 900 εκατ. ευρώ. Την ίδια ώρα, υπάρχει αυστηρή σύστα-

ση για καθορισμό των δαπανών των υπουργείων εντός των ανώτατων ορίων δαπανών που έχουν τεθεί, με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές του Στρατηγικού Πλαισίου. Ο υπουργός Οικονομικών, κ. Κεραυνός, δηλώνει στην «Κ» ότι «ο Προϋπο-

λογισμός του 2027 θα συνεχίσει να είναι πλεονασματικός και αναπτυξιακός», με επικέντρωση «στη συνέχιση υπό κατασκευή έργων καθώς και νέων έργων που θα ενισχύουν την ανθεκτικότητα και την αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας». **Σελ. 3**

Έξυπνα και τα καρότσια του σούπερ μάρκετ



Τα **καρότσια** χρησιμοποιούν τεχνολογία υπολογιστικής όρασης και αισθητήρες για να αναγνωρίζουν τα προϊόντα καθώς τοποθετούνται στο καλάθι. Η ενσωματωμένη ζυγαριά επιτρέπει στους καταναλωτές να ζυγίζουν επιτόπου φρούτα και λαχανικά, ενώ στην οθόνη εμφανίζεται το συνολικό κόστος των αγορών. **Σελ. 11**

ΛΕΜΕΣΟΣ

Φανερά πιο ακριβή από Λευκωσία

Η **Λεμεσός** αναδεικνύεται ακριβότερη από τη Λευκωσία, κυρίως λόγω του υψηλότερου κόστους στέγασης, αλλά και των τιμών σε τρόφιμα, ένδυση και εστίαση. Η διαφορά μετριάζεται από τους υψηλότερους μισθούς, αλλά είναι φανερά ακριβότερη για να ζεις. **Σελ. 4**

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΚΟΥΡΙΔΗΣ

Το ΑΙ στοίχημα για την οικονομία

Η **Τεχνητή Νοημοσύνη** αναμένεται να αλλάξει την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας. Όπως επισημαίνει ο Δημήτρης Σκουρίδης, το κρίσιμο ζητούμενο είναι η αξιοποίηση του χρόνου που απελευθερώνεται, ώστε η αυξημένη παραγωγικότητα να μετατραπεί σε ευημερία. **Σελ. 5**

ΕΛΛΑΔΑ

Απλοσίαστα τα ακίνητα για Έλληνες

Το **ενέχι** συναπτά έτη ράλι των ακινήτων στην Ελλάδα δεν έχει φέρει μόνο τις τιμές σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, αλλά έχει εκτινάξει και τον δείκτη τιμών/εισοδημάτων, μαρτυρώντας τη σημαντική επιδείνωση της οικονομικής προστότητας των κατοικιών για τα ελληνικά νοικοκυριά. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,68%	0,02%
Γερμανία	3,29%	0,02%
Γαλλία	4,11%	-0,02%
Ιταλία	4,09%	0,01%
Ισπανία	3,71%	0,01%
Ιρλανδία	3,42%	0,02%
Ελλάδα	3,92%	-0,03%
Ην. Βασίλειο	5,07%	0,01%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Σταθερή
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

ΑΝΑΛΥΣΗ

/ Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Γεωπολιτικές εξελίξεις και παγκόσμια οικονομία

Παραδοσιακά, η οικονομική και η πολιτική αποτελούσαν διακριτές επιστήμες. Η οικονομική ανάλυση εδραζόταν, κυρίως, στα οφέλη του ελεύθερου ανταγωνισμού και στα συγκριτικά πλεονεκτήματα των χωρών σε ό,τι αφορά την κατανομή του εμπορίου, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη πολιτικές διαστάσεις.

Οι πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις και ειδικότερα οι πολεμικές αναταραχές στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή, αύξησαν το ενδιαφέρον αναλυτών αναφορικά με την αλληλοεπίδραση πολιτικών και οικονομικών παραγόντων.

Αποτελεί, πλέον, σύνθετος φαινόμενο, ιδιαίτερα για τις μεγάλες δυνάμεις, περιλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Κίνας, να χρησιμοποιούν πολιτικά εργαλεία για να επεκτείνουν την οικονομική τους

επιρροή, να εντείνουν εξαρτήσεις και να επιτυγχάνουν οικονομικούς στόχους.

Οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν, για αυτό τον σκοπό, την επιβολή κυρώσεων και εμπορικών δασμών, όπως επίσης την πρόσβαση σε στρατηγικούς τομείς ξένων χωρών και αξιοποιεί τη δεσπόζουσα θέση της στην παραγωγή των λεγόμενων σπάνιων μεταλλευμάτων, που είναι απαραίτητα για διεξόδυση στους τομείς της προηγμένης τεχνολογίας, επιβάλλοντας η απειλώντας να επιβάλει περιορισμούς στις εξαγωγές.

Ως επακόλουθο, οι εξελίξεις

στις παγκόσμιες οικονομικές συναλλαγές και στο εμπόριο καθορίζονται όλο και περισσότερο από γεωπολιτικούς παράγοντες.

Ως αντίδραση, οι μεσαιές και μικρότερες χώρες, όπως τα κράτη μέλη της Ε.Ε., το ΗΒ, ο Καναδάς, η Ιαπωνία, η Αυστραλία, αλλά και αναπτυσσόμενες οικονομίες, όπως η Βραζιλία και η Ινδία, προσπαθούν να αναπτύξουν πολιτικές για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που δημιουργούν οι εξαρτήσεις τους σε τομείς καίριας σημασίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, βρίσκεται πρόσφορο έδαφος η λεγόμενη ανάπτυξη ενδογενούς βιομηχανικής πολιτικής. Στην Ε.Ε., αυτή η πολιτική προσέγγιση εντάχθηκε στην πρωτοβουλία με την επωνυμία «Industrial Accelerator Act», που προνοεί την ποικιλόμορφη στήριξη εγχώριων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η αντιμετώπιση από πολλούς αναλυτές ήταν επικριτική, εφόσον μια τέτοια πολιτική μπορεί, όταν εφαρμόζεται επιλεκτικά, να προσφέρει διέξοδο μόνο σε μικρό βαθμό και για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Σε διαφορετική περίπτωση, καθυστερεί και αυξάνει το κόστος διάχυσης προηγμένων τεχνολογιών. Περαιτέρω, προκρίνεται ως εργαλείο πολιτικής η παραχώρηση επιδοτήσεων για έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων, παρά η επιβολή περιορισμών στις οικονομικές και εμπορικές συναλλαγές.

Ενδιαφέρον συγκεντρώνει επίσης η πρωτοβουλία του πρωθυπουργού του Καναδά, Μαρκ Κάρνι, ο οποίος προκρίνει τη δημιουργία συμμαχιών των λεγόμενων ενδιάμεσων χωρών, αναπτύσσοντας περιφερειακές δομές συνεργασίας. Ο στόχος είναι η άμ-

βλυνση των κινδύνων που συνεπάγονται οι εξαρτήσεις από τις μεγάλες χώρες σε κρίσιμες σημασίας τομείς, μέσω πολιτικής διαφοροποίησης των αγορών.

Η πολιτική επιβολής εξαρτήσεων δύναται να αποφέρει βραχυμεσοπρόθεσμα οφέλη στις μεγάλες χώρες. Ταυτόχρονα, ωστόσο, ωθεί τις επηρεαζόμενες χώρες να αναζητήσουν τρόπους απεξάρτησης. Ως εκ τούτου, η προσπάθεια αποκόμισης πλεονεκτημάτων μέσω χρησιμοποίησης πολιτικών εργαλείων πιθανότατα να αποδειχθεί μακροχρόνια αναποτελεσματική.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρόεδρος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγος και μέλος του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου. Οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

PwC

PwC Foundation

Χτίζουμε σήμερα το αύριο που αξίζουμε.



ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Εικόνα τεχνοκρατικής προχειρότητας

Ο νέος συνταξιοδοτικός νόμος βρίσκεται ενώπιον των κοινωνικών εταίρων και τα πρώτα συμπεράσματα είναι ορατά. Το πρώτο και κύριο συμπέρασμα είναι ότι ο χρόνος δεν βγαίνει. Η κυβέρνηση θέλει εφαρμογή από την πρώτη Ιανουαρίου 2027, αλλά το κείμενο που παρουσιάστηκε βρήκε ασαφειών και απαιτεί διευκρινίσεις. Υπό αυτές τις συνθήκες, η τήρηση των αρχικών χρονοδιαγραμμάτων φαντάζει ιδιαίτερα δύσκολη. Ακόμη πιο ανησυχητική όμως είναι η ουσία. Το νομοσχέδιο, σύμφωνα με τους κοινωνικούς εταίρους, «βγάζει» εικόνα τεχνοκρατικής προχειρότητας και ελλείψεων, αφήνοντας εκτεθειμένη την κυβέρνηση και το υπουργείο Εργασίας, που είχαν όλο τον χρόνο να παρουσιάσουν μια ολοκληρωμένη και επαρκώς τεκμηριωμένη πρόταση.

Τα δυο καυτά μέτωπα

Αυτή την περίοδο έχουμε εντατικές δι-εργασίες σε δύο καυτά μέτωπα. Μετά την κατσόδα Γκουτέρες, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ερχιουρμαν αποφάσισαν να συναντώνται σε εβδομαδιαία βάση, σε μια προσπάθεια να παραγάγουν αποτέλεσμα και να αξιοποιήσουν το παράθυρο ευκαιρίας που δημιουργεί η πρόθεση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ για εξελίξεις πριν από την αποχώρησή του στο τέλος του χρόνου. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και ο υπουργός Εργασίας, ο οποίος θα συναντάται με τους κοινωνικούς εταίρους ακόμη και δύο φορές την εβδομάδα, προκειμένου να ξεκαθαρίσει το τοπίο και να καταστεί εφικτός ο στόχος της ολοκλήρωσης των συζητήσεων και της υπερμνημόνιας του νέου συνταξιοδοτικού νόμου πριν από το τέλος του έτους. Και στις δύο περιπτώσεις, πάντως, τα χρονοδιαγράμματα είναι ασφυκτικά και οι προσδοκίες χαμηλές.



Το κυβερνητικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε ποσοστό άνω του 80%, όμως τα προβλήματα λιμνάζουν και διογκώνονται, με μόνη εξήγηση πως είτε η υλοποίηση είναι ανεπαρκής, είτε οι δράσεις του προγράμματος ήταν από την αρχή ακατάλληλες.

Ριζική ανασυγκρότηση της κυπριακής κτηνοτροφίας

Σε μια εποχή που η κλιματική κρίση βάζει σε κίνδυνο την επάρκεια των τροφίμων και των υδάτινων πόρων, ο πρωτογενής τομέας καθίσταται πιο κρίσιμος από ποτέ. Κι όμως, για χρόνια αντιμετωπίστηκε από τις κυβερνήσεις ως αναγκαίο κακό. Χρειάστηκε να ξεσπάσει η κρίση του αφρώδους πυρετού για να αποκαλυφθούν οι χρόνιες παθολογίες. Τότε ήταν που η κυβέρνηση αναγκάστηκε να απευθυνθεί στον Σταύρο Μαλά, ζητώντας επιστημονική καθοδήγηση για τη διαχείριση της κρίσης. Η έκθεση που είδε το φως της δημοσιότητας περιλαμβάνει ριζική ανασυγκρότηση της κυ-

πριακής κτηνοτροφίας μέσω αποσυμφόρμησης των κορεσμένων κτηνοτροφικών περιοχών, δημιουργίας απομακρυσμένων μονάδων πάχυνσης και ενίσχυσης της παραγωγικότητας των αιγοπροβάτων. Ταυτόχρονα, αναδεικνύει και τον ελέφαντα στο δωμάτιο, που δεν είναι άλλος από την εκτεταμένη παραοικονομία και τη σχεδόν ανύπαρκτη βιοασφάλεια στην παραγωγή κρέατος.

Η ομάδα από πάθος γίνεται asset

Κάποτε οι ομάδες ανήκαν σε οικογένειες. Ήταν κομμάτι της ταυτότητάς τους

που κληρονομικά περνούσε από γενιά σε γενιά. Σήμερα, ανήκουν σε επενδυτικούς ομίλους και «σωτήρες» με τεράστια χαρτοφυλάκια. Η ομάδα από πάθος έγινε asset. Εδώ ακριβώς βρίσκεται και ο μεγάλος κίνδυνος, γιατί όταν μια άλλη εταιρεία του ομίλου βρεθεί σε δυσχέρεια, η λύση μπορεί να δοθεί από την πώληση της ομάδας για να εξασφαλιστεί ρευστότητα. Και κάπως έτσι, η μοίρα ενός συλλόγου δεν «περνά» μόνο από τα πόδια των παικτών του, αλλά κρίνεται από ισολογισμούς και προβλήματα ξένα προς το ποδόσφαιρο. Αν είναι κάτι που οφείλουν να καταλάβουν οι φίλαθλοι είναι ότι η επόμενη μέρα θα κριθεί περισσότερο εκτός γηπέδου, παρά εντός.

Εως 17,1 δισ. δολ. το τίμημα συνθηκολόγησης της Meta

Υποχρεώνεται σε αλλαγές στα social media ώστε να μην είναι εθιστικά στα παιδιά

Η Meta, μητρική του Facebook και του Instagram, κατέληξε χθες, Τετάρτη, σε συμβιβασμό με 47 πολιτείες των ΗΠΑ και την περιφέρεια της Κολούμπια, συμφωνώντας να πληρώσει έως και 17,1 δισ. δολάρια σε πρόστιμα και να κάνει σημαντικές αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης ώστε να μην είναι εθιστικές για τα παιδιά. Σε μια δραματική συνθηκολόγηση, κι ενώ η διαδικασία εκδικασής της υπόθεσης είχε εισέλθει στη δεύτερη εβδομάδα, ο ιδιοκτήτης του Facebook και του Instagram Μαρκ Ζούκερμπεργκ συμφώνησε στις οικονομικές κυρώσεις για παραβίαση της ομοσπονδιακής νομοθεσίας περί προστασίας της ιδιωτικής ζωής των παιδιών και προστασίας των καταναλωτών, ανακοίνωσαν οι πολιτείες. Η Meta συμφώνησε επίσης να περιορίσει τον χρόνο που μπορούν να περνούν οι έφηβοι στις πλατφόρμες της και να απαγορεύσει λειτουργίες που προκαλούν προβλήματα ψυχικής υγείας. Ο συμβιβασμός ουσιαστικά τερματίζει μια ομοσπονδιακή δίκη διά της οποίας η Καλιφόρνια, το Κολοράντο, το Κεντάκι και το Νιου Τζέρσεϊ διεκδικούσαν περίπου 200 δισ. δολαρίων ως αποζημίωση. Οι πολιτείες κατέθεσαν τη συμφωνία

τους με τη Meta το πρωί της Τετάρτης στο δικαστήριο και αναμένεται η έγκριση από τη δικαστή. Η Meta εξακολουθεί να αντιμετωπίζει πολυάριθμες άλλες αγωγές από σχολικές διοικήσεις και ιδιώτες, ορισμένες από τις οποίες έχουν προγραμματιστεί να εκδικαστούν τους επόμενους μήνες. Ο διακανονισμός θα μπορούσε να σηματοδοτήσει ένα σημείο κα-

Θα περιορίσει τον χρόνο που περνούν οι έφηβοι στις πλατφόρμες της και θα απαγορεύσει λειτουργίες που προκαλούν προβλήματα ψυχικής υγείας.

μπής για τη βιομηχανία μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η οποία έχει σε μεγάλο βαθμό διαφύγει από τον κανονιστικό έλεγχο σχετικά με τις βλάβες που έχουν προκαλέσει τα προϊόντα της στα παιδιά. Το ποσό του διακανονισμού είναι ένα από τα υψηλότερα που έχουν καταβληθεί ποτέ από εταιρεία τεχνολογίας σε πολιτείες.



Ο ιδιοκτήτης του Facebook και του Instagram Μαρκ Ζούκερμπεργκ συμφώνησε στις οικονομικές κυρώσεις για παραβίαση της ομοσπονδιακής νομοθεσίας περί προστασίας της ιδιωτικής ζωής των παιδιών και προστασίας των καταναλωτών, ανακοίνωσαν οι πολιτείες. Ο συμβιβασμός ουσιαστικά τερματίζει μια ομοσπονδιακή δίκη διά της οποίας η Καλιφόρνια, το Κολοράντο, το Κεντάκι και το Νιου Τζέρσεϊ διεκδικούσαν περίπου 200 δισ. δολάρια ως αποζημίωση.

Η Meta θα πληρώσει αρχικά περίπου 12 δισ. δολάρια. Το ποσό αυτό αυξάνεται στα 17,1 δισ. δολάρια εάν συμβιβαστεί και σε άλλες δίκες που είναι συγκατα-γορούμενη με το Snap, το TikTok και το YouTube και συμφωνήσουν σε οικονομικές κυρώσεις και αλλαγές προϊόντων. «Η Meta δεν θα συμβιβαστεί, εκτός αν νιώσει πραγματικά εκτεθειμένη», δήλωσε η Νόρα Φρίμαν, καθηγήτρια Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Στάνφορντ. Ο γενικός εισαγγελέας του Κολοράντο Φιλ Βάιζερ δήλωσε ότι η συμφωνία της εταιρείας για χρηματικές αποζημιώσεις και αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας του Facebook και του Instagram «είναι πολύ σημαντική και πολύ πέρα από αυτά που έχει διατάξει ή είναι πιθανό να διατάξει οποιοδήποτε δικαστήριο». «Το επίκεντρο αυτής της υπόθεσης ήταν η προστασία των παιδιών μας: η διακοπή των ειδοποιήσεων, ακόμη και τη νύχτα και όταν βρίσκονται στο σχολείο, η ενθάρρυνσή τους να κάνουν διαλείμματα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η προστασία τους από επιβλαβείς λειτουργίες, η εφαρμογή τεχνολογίας διασφάλισης ηλικίας κ.ά.», υπογράμμισε ο κ. Βάιζερ. Η συμφωνία μπορεί επίσης να επηρεάσει άλλες παρόμοιες δικα-

στικές προσφυγές κατά των Meta, TikTok, YouTube και Snap, ιδιοκτήτριες του Snapchat. Πολιτείες, σχολεία και έφηβοι έχουν καταθέσει χιλιάδες αγωγές κατά των εταιρειών τεχνολογίας, κατηγορώντας τις ότι στοχεύουν νεαρούς χρήστες με προϊόντα που είναι τόσο εθιστικά όσο τα τσιγάρα ή τα ψηφιακά καζίνο. Ορισμένες από τις αγωγές θα εκδικαστούν τον Οκτώβριο στην Καλιφόρνια. Τον Μάρτιο η Meta και το YouTube έχασαν την πρώτη τους υπόθεση καταβάλλοντας 6 εκατ. δολάρια ως αποζημίωση. Σε άλλη δίκη, αυτόν τον μήνα, δικαστής του Νέου Μεξικού επέβαλε στη Meta πρόστιμα συνολικού ύψους σχεδόν 1 δισ. δολαρίων σε μια υπόθεση για παραβιάσεις των νόμων περί προστασίας των καταναλωτών. Αποφασίζοντας να συμβιβαστεί, η Meta αναγνωρίζει ουσιαστικά ότι γνώριζε τις επιπτώσεις που έχουν τα προϊόντα της στα παιδιά. Στο πλαίσιο της συμφωνίας θα διακόψει το απεριόριστο scrolling και θα επιβάλει όριο δύο ωρών την ημέρα στο Instagram και στο Facebook. Για να αποφευχθεί η εθιστική χρήση, η εταιρεία θα περιορίσει τη χρήση από τα μεσάνυχτα έως τις 6 το πρωί και τις ειδοποιήσεις από τις 10 το βράδυ έως τις 7 το πρωί.



Orthodoxou Employment

Hospitality Staffing Solutions!

orthodoxouemployment.com



Ολοκληρώνεται το παζλ του Προϋπολογισμού του 2027

Ο υπουργός Οικονομικών δηλώνει στην «Κ» ότι θα συνεχίσει να είναι πλεονασματικός και αναπτυξιακός

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Τα τελευταία κομμάτια του παζλ του Προϋπολογισμού του 2027 μπαίνουν και ο στόχος είναι περί τα μέσα Σεπτεμβρίου να οδηγηθεί στο Υπουργικό Συμβούλιο. Σύμφωνα με την κυβέρνηση, ο Προϋπολογισμός του 2027 θα είναι πλεονασματικός και με αναπτυξιακό πρόσημο, με την προσπάθεια να εστιάζεται στη μείωση των ανελαστικών δαπανών. Ο νέος Προϋπολογισμός που θα συντάξει το υπουργείο Οικονομικών θα είναι και ο πρώτος που θα καλεστεί να περάσει η νέα Βουλή, με τις ισορροπίες να έχουν αλλάξει. Παρά το γεγονός αυτό, θα έχει ενδιαφέρον να δούμε πώς έχουν διαμορφωθεί οι δυνάμεις, όμως δεν πρέπει να αναμένονται «ευτράπελα» μη ψήφισής του. Εξάλλου, η οικονομία βάσει των εκτιμήσεων του υπουργείου θα παραμείνει σε καλά επίπεδα και θα της επιτρέψει να έχει αναπτυξιακή τροχιά. Ενδεικτικές και οι δηλώσεις του υπουργού Οικονομικών στα μέσα της εβδομάδας, όταν παρουσιάσε στο Υπουργικό Συμβούλιο την εξαμηνιαία έκθεση Δημοσιονομικής Πολιτικής, παρά το ότι ο πληθωρισμός για το 2026 στην Κύπρο θα κλείσει γύρω στο 4%. Η αγορά εργασίας, όπως αναμένεται από την κυβέρνηση θα παραμείνει ανθεκτική, ενώ το δημοσιονομικό πλεόνασμα αναμένεται στα τέλη του έτους να είναι λίγο κάτω από 1 δισ. ευρώ, συγκεκριμένα 900 εκατομμύρια ευρώ.

Ο Προϋπολογισμός όπως συνήθως θα περάσει πρώτα από το Υπουργικό Συμβούλιο, για να οδηγηθεί στη Βουλή για συζήτηση και ψήφιση εντός των χρονοδιαγραμμάτων, δηλαδή εντός Δεκεμβρίου 2026. Ο υπουργός Οικονομικών, κ. Μάκης Κεραυνός,

δήλωσε στην «Κ» ότι «ο Προϋπολογισμός του 2027 θα συνεχίσει να είναι πλεονασματικός και αναπτυξιακός», με επικέντρωση «στη συνέχιση υπό κατασκευή έργων καθώς και νέων έργων που θα ενισχύουν την ανθεκτικότητα και την αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας». Όπως ανέφερε, «παραμένει ο στόχος της συγκράτησης των όποιων ανελαστικών δαπανών» και «παραμένει βασικός πυλώνας η συνεχής αντιμετώπιση των θεμάτων που απασχολούν τους πολίτες και την κοινωνία».

Παράλληλα, όπως σημείωσε, «στην προσοχή του νέου προϋπολογισμού βρίσκεται και η ενίσχυση των αμυντικών δαπανών», με την κυβέρνηση να «σταθμίζει τις συνεχιζόμενες γεωπολιτικές εξελίξεις και κρίσεις, αλλά και τις υποχρεώσεις μας ως χώρα μέλος της Ε.Ε.».

Αυξημένα έσοδα 4ετίας

Σύμφωνα με το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2027-2029, τα δημόσια έσοδα της Κεντρικής Κυβέρνησης αναμένεται την επόμενη τετραετία να αυξηθούν σε συνάρτηση με την οικονομική δραστηριότητα. Για το 2027 συγκεκριμένα, αναμένονται οι άμεσοι φόροι να αυξηθούν από τα 4,16 δισ. ευρώ του 2026, στα 4,36 δισ. ευρώ το 2027, ενώ αύξηση αναμένεται και στους έμμεσους φόρους και συγκεκριμένα από 4,55 δισ. ευρώ το 2026, στα 4,82 δισ. ευρώ το 2027. Τα μη φορολογικά έσοδα αναμένει το Υπουργείο να μειωθούν και από 2,01 δισ. ευρώ να φτάσουν σε 1,52 δισ. ευρώ. Συνολικά, τα έσοδα της κεντρικής κυβέρνησης για το 2027 αναμένονται σε 10,71 δισ. ευρώ, έναντι 10,73 δισ. το 2026.



Ο νέος Προϋπολογισμός που θα συντάξει το υπουργείο Οικονομικών θα είναι και ο πρώτος που θα καλεστεί να περάσει η νέα Βουλή, με τις ισορροπίες να έχουν αλλάξει.

Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις των εσόδων, καθώς και τους δημοσιονομικούς στόχους, το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών για την κεντρική κυβέρνηση μεσοπρόθεσμα καθορίζεται σε 11,03 δισ. για το 2027, στα 11,27 δισ. ευρώ για το 2028 και στα 11,88 δισ. ευρώ για το 2029.

Μπορεί να μην έχουμε δει ακόμα τα στοιχεία του Προϋπολογισμού του 2027, αλλά σύμφωνα με το Πλαίσιο σημειώνεται πως τα συνολικά ανώτατα όρια δαπανών διαμορφώνονται στη βάση των δημοσιονομικών δυνατοτήτων και ως εκ τούτου, δεν θα πρέπει να προωθούνται πολιτικές και να αναλαμβάνονται δεσμεύσεις πέραν των ορίων δαπανών που καθορίζονται στο Πλαίσιο.

Εξάλλου, υπάρχει αυστηρή σύσταση για καθορισμό των δαπανών των Υπουργείων / Υφυπουργείων / Ανεξάρτητων Υπηρεσιών εντός των ανώτατων ορίων δαπανών που έχουν τεθεί, με βάση



τις κατευθυντήριες γραμμές του Στρατηγικού Πλαισίου Δημοσιονομικής Πολιτικής 2027-2029, που αποτελούν τη βάση για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2027 και του Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΜΔΠ) 2027-2029.

Παραμένουν οι κίνδυνοι

Όπως σημείωσε και ο υπουργός Οικονομικών στη μέση της

εβδομάδας μετά την παρουσίαση της εξαμηνιαίας έκθεσης Δημοσιονομικής Πολιτικής, η κυπριακή οικονομία εξακολουθεί να αναπτύσσεται με ικανοποιητικό ρυθμό, παρά την αυξημένη γεωπολιτική αβεβαιότητα και την ενεργειακή κρίση που συνεχίζει με την άνοδο των διεθνών τιμών του πετρελαίου.

Στην ανάλυση των κινδύνων του Στρατηγικού Πλαισίου, τονίζεται πως σημαντικοί κίνδυνοι απορρέουν από τις γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ουκρανία, μετά από την εισβολή από τη Ρωσία καθώς και από τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή, ενώ η έκβασή τους θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας τα επόμενα χρόνια. Επιπρόσθετα, σε περίπτωση έναρξης εμπορικού πολέμου σε διεθνές επίπεδο, δύναται να επηρεαστούν οι αναπτυξιακές προοπτικές της κυπριακής οικονομίας, κυρίως με έμμεσο τρόπο και όχι άμεσα. Επίσης, η ενδεχόμενη νέα συμπερίληψη νομικών και φυσικών προσώπων από την Κύπρο στις λίστες κυρώσεων των ΗΠΑ και του ΗΒ, δυνατόν να επηρεάζει τον τομέα παροχής υπηρεσιών στην Κύπρο.

Κίνδυνοι προκύπτουν από την ενδεχόμενη επέκταση του αφθώδους πυρετού, με αρνητικές προεκτάσεις στην παραγωγή και εξαγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων. Κίνδυνοι επίσης προκύπτουν από τον τερματισμό των εργασιών του τερματικού φυσικού αερίου στο Βασιλικό και της Διεθνούς Διατρίσεως που διεξάγεται στην Αγγλία (μη ρευστοποιήση εγγυήσεων Κοινοπραξίας, ενδεχόμενη απαίτηση καταβολής των δανείων που έχουν παραχωρηθεί με κυ-

βερνητική εγγύηση, επιστροφή του ποσού της επιδότησης από Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Θα πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη η σταδιακή υλοποίηση του Σχεδίου Αναπλήρωσης των Κουρεμένων Καταθετών και Αξιογράφων της Τράπεζας Κύπρου και Λαϊκής Τράπεζας μέσω του Εθνικού Ταμείου Αλληλεγγύης. Κίνδυνοι μπορεί να προκύψουν και από τη συμμετοχή (αναλόγως των αποφάσεων που θα ληφθούν) της Δημοκρατίας στο έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης Κρήτης - Κύπρου (Great Sea Interconnector). Δεδομένου των γεωπολιτικών εξελίξεων, των κυρώσεων που επιβλήθηκαν σε νομικά πρόσωπα ρωσικών συμφερόντων καθώς και σε φυσικά πρόσωπα, των επιπτώσεων στην πραγματική οικονομία μέσω της αύξησης των τιμών και της ενδεχόμενης ανόδου των βασικών επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, δεν μπορεί να αποκλειστεί μια αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στον τραπεζικό τομέα. Από την άλλη, σημειώνεται ότι γίνονται συνεχώς σημαντικά βήματα προς την αποτελεσματική μείωση του επιπέδου των ΜΕΔ, ενώ το τραπεζικό σύστημα υποστηρίζεται από ανθεκτική κεφαλαιακή θέση και πλεονάζουσα ρευστότητα.

Επιπρόσθετα, σημειώνεται στο Πλαίσιο πως δυνητικό κίνδυνο αποτελεί η επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών από το ΓεΣΥ, κυρίως μέσω των ελλειμμάτων του ΟΚΥΠΥ, τα οποία δύναται να καλύπτει το κράτος κατά τα πρώτα 6 χρόνια λειτουργίας του, οι εργασίες του οποίου έχουν επιβαρυνθεί ιδιαίτερα λόγω της πανδημίας.

άγχος;

BLACK RANGE
EASY DAY

Υπογράφει την ηρεμία

Pharma LEAD PHARMACY CARE PRODUCTS

BLACK RANGE EASY DAY Plus Nutrients

Freeze-dried Selected Herbal Extracts

FREE Lactose 30 capsules

Food Supplement / Συμπλήρωμα Διατροφής

αϋπνία;

BLACK RANGE
EASY NIGHT MELATONIN

Υπογράφει την ξεκούραση

BLACK RANGE

Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

Pharma LEAD PHARMACY CARE PRODUCTS

Freeze Drying

Κάψουλες βραδείας αποδέσμευσης

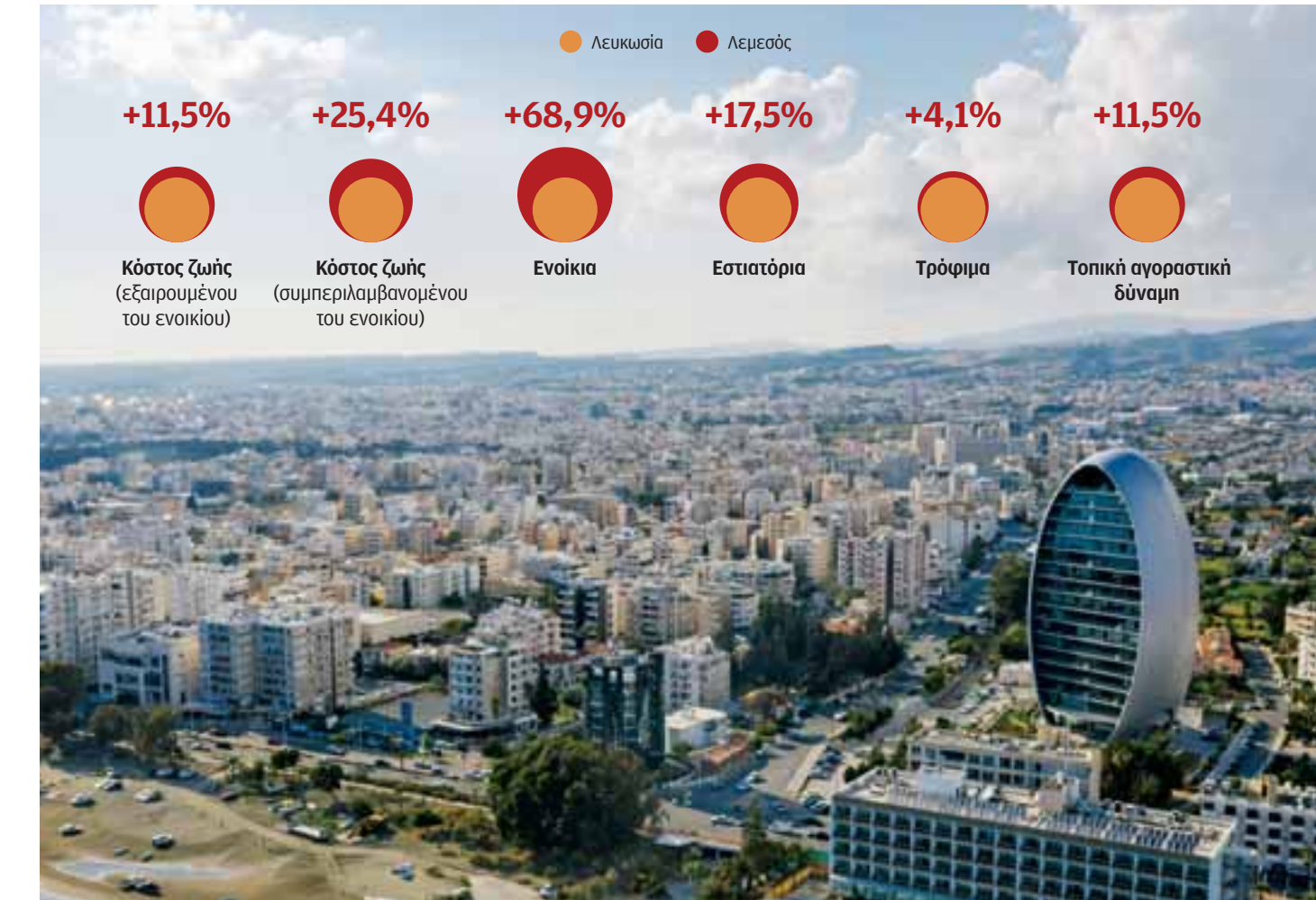
PHARMALEAD® VITORGAN

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η Ζωή στη Λεμεσό δεν είναι μόνο «στα χαρτιά» ακριβότερη, ή στη συνείδηση του Κύπριου. Σε σχέση με τη πρωτεύουσα, τη Λευκωσία, η Λεμεσός παρουσιάζεται πλέον και με αριθμούς ως η ακριβότερη να ζεις, με το μεγαλύτερο κόστος να είναι για τη στέγαση. Παρά το ότι υπάρχει απόσταση στα ενοίκια και στην αγορά ακινήτων, «απόσταση» τιμών παρατηρείται και σε τρόφιμα και ποτά, σε ένδυση, αλλά και φυσικά στον τομέα της εστίασης. Το να ζεις στη Λεμεσό είναι μεν ακριβότερο από το να ζεις στη Λευκωσία, εντούτοις ο μέσος μηνιαίος μισθός σε δουλειές στη Λεμεσό είναι μεγαλύτερος και αντισταθμίζονται ελαφρώς οι πιο «τσουκτερές» τιμές. Το πρόβλημα εντοπίζεται κυρίως σε προσωπικό το οποίο εργάζεται στη Λευκωσία, αλλά διαμένει Λεμεσό και που έχει να επωμιστεί το κόστος της στέγασης, είτε σε μορφή ενοικίου, είτε σε μορφή δόσης στην τράπεζα για αγορά κατοικίας. Ενδεικτικά, έρευνα του «Numbeo» δείχνει ότι, στη Λεμεσό ο μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός είναι στα 2.374 ευρώ, ενώ στη Λευκωσία είναι 45% χαμηλότερος και κυμαίνεται στα 1.637 ευρώ.

Σύμφωνα με στοιχεία του «Numbeo», το κόστος ζωής (cost of living index) στη Λεμεσό φτάνει το 64,53, έναντι 58,57 για τη Λευκωσία. Η μεγάλη διαφορά των δύο πόλεων συναντάται όμως στα ενοίκια και στην αγορά ακινήτων. Όπως σημειώνει η έρευνα, για «μονάρι» στο κέντρο της Λεμεσού η μέση τιμή είναι στα 1.358 ευρώ μηνιαίως, έναντι 729 ευρώ που θα χρειαστεί κάποιος για να νοικιάσει στο κέντρο της πρωτεύουσας. Ποσοστιαία η διαφορά είναι πάνω από 85%, συγκεκριμένα στο 86,2%. Η εικόνα είναι αντίστοιχη και για «μονάρι» εκτός κέντρων των δύο πόλεων, όπου στη Λεμεσό σύμφωνα με το «Numbeo» χρειάζεται ναβάλει κανείς το «χέρι στην τσέπη» για 1.194 ευρώ σε μηνιαία βάση, έναντι 622 ευρώ στη Λευκωσία.

Για να μιλήσουμε τώρα για οικογένειες και το κόστος στέγασής τους, γίνεται αντιληπτό πως, τα νούμερα αρχίζουν και «σφιγγουν» κατά πολύ τα πορ-



Σύμφωνα με στοιχεία του «Numbeo», το κόστος ζωής (cost of living index) στη Λεμεσό φτάνει το 64,53, έναντι 58,57 για τη Λευκωσία. Η μεγάλη διαφορά των δύο πόλεων συναντάται όμως στα ενοίκια και στην αγορά ακινήτων.

Ακριβή μου Λεμεσός

Απόσταση στα ενοίκια και στην αγορά ακινήτων, σε τρόφιμα, ένδυση και εστίαση

τοφώλια των οικογενειών. Για τριών υπνοδωματίων διαμέρισμα στο κέντρο της Λεμεσού θα χρειαστούν 2.317 ευρώ, έναντι 1.525 στη Λευκωσία, με τη διαφορά να είναι πάνω από 50% στις τιμές. Αν η οικογένεια θελήσει να έχει ένα διαμέρισμα 3 υπνοδωματίων εκτός κέντρων των πόλεων, για να μην «σκοτώσει» το «budget» της, στη Λεμεσό θα χρειάζονται 1.812 ευρώ μηνιαίως, έναντι 1.188 ευρώ στη Λευκωσία. Και εδώ η διαφορά συνεχίζει να είναι λίγο πάνω από 50%. Όπως είναι λογικό, τα ενοί-

Για διαμέρισμα τριών υπνοδωματίων στο κέντρο της Λεμεσού θα χρειαστούν 2.317 ευρώ, έναντι 1.525 στη Λευκωσία, με τη διαφορά στις τιμές να είναι πάνω από 50%.

κια είναι «τσουκτερά» και στη Λευκωσία, πόσο μάλλον στη Λεμεσό. Αντίστοιχα «τσουκτερή», ωστόσο, είναι και η προσπάθεια για αγορά ενός ακινήτου, με την τιμή ανά τετραγωνικό μέτρο να έχει πάρει την ανιούσα και στις δύο πόλεις. Στη Λεμεσό όμως ακόμα περισσότερο. Η τιμή ανά τετραγωνικό μέτρο, λοιπόν, εντός της Λεμεσού είναι στα 4.647 ευρώ, ενώ αν θέλει να αποκτήσει κάποιος ακίνητο στο κέντρο της Λευκωσίας η τιμή που θα συναντήσει θα είναι στα 2.763 ευρώ ανά τε-

τραγωνικό, σύμφωνα πάντα με το «Numbeo». Για να αγοράσει κάποιος ένα ακίνητο εκτός κέντρου, στη Λεμεσό θα βρει περίπου 3.472 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο και στη Λευκωσία λίγο πάνω από 2.000 ευρώ, συγκεκριμένα στα 2.041 ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί, εντούτοις, πως μικρή «ανάσα» δίδεται από το ετήσιο επιτόκιο για στεγαστικό, όπου στη Λεμεσό είναι μικρότερο σε σύγκριση με τη Λευκωσία. Στη Λεμεσό για στεγαστικό 20 χρόνων το επιτόκιο που συναντάται είναι στο 3,9%

και για τη Λευκωσία στο 4,71% σύμφωνα με το «Numbeo».

Το «χέρι στην τσέπη»

Αν θέλουμε να συνοψίσουμε σε 5 γραμμές τα στοιχεία του «Numbeo» για τη σύγκριση της Λεμεσού και της Λευκωσίας, προκύπτουν κάποια συγκεκριμένα «key points». Το κόστος ζωής στη Λεμεσό αν δεν βάλουμε μέσα την παράμετρο του ενοικίου είναι 11,5% μεγαλύτερο, ενώ αν συνυπολογίσουμε και το ενοίκιο, ανεβαίνει στο 25,4%. Για να φας σε εστιατόρια της Λεμεσού θα πληρώσεις 17,5% παραπάνω από αυτά της Λευκωσίας, ενώ στα παντοπωλεία οι τιμές είναι μόνο 4,1% ψηλότερες. Η τοπική αγοραστική δύναμη της Λεμεσού λόγω των εταιρειών κυρίως Τεχνολογίας (ICT) που δραστηριοποιούνται, έχει ανέβει κατά 11,5%.

Εστιάζοντας στα εστιατόρια, στη Λεμεσό ένα γεύμα σε φθηνό σχετικά εστιατόριο κοστίζει 20 ευρώ, έναντι 15 ευρώ που θα χρειαστεί κατ' άτομο για να φάει στη Λευκωσία. Για να γευματίσουν 2 άτομα σε εστιατόριο «μεσαίας» κατηγορίας, στη Λεμεσό θα κοστίσει 70 ευρώ και στη Λευκωσία 60 ευρώ. Στα «fast food» οι τιμές δεν είναι διαφορετικές, όπως επίσης σε αλκοολούχα ποτά όπως οι μπίρες.

Ο καφές είναι λίγο πιο ακριβός στη Λεμεσό, με το καπουτσίνο να κοστίζει 3,41 ευρώ, έναντι 3,17 ευρώ στη Λευκωσία, όπως επίσης διαφορετική τιμή έχουν και τα αναψυκτικά. Στη Λεμεσό ένα αναψυκτικό 0,33 λίτρων κάνει 1,75 ευρώ και στη Λευκωσία 1,60 ευρώ. Στο γάλα, το ψωμί και το ρύζι, ναί μεν διαφορές υπάρχουν, αλλά δεν είναι μεγάλες στις δύο πόλεις. Για ένδυση, η εικόνα είναι μικτή, με διάφορες μάρκες να παρουσιάζονται φθηνότερες στη Λεμεσό, από ό,τι στη Λευκωσία, και «τούμπαλιν».

Τα «ταξί» στη Λεμεσό, ως παραλιακή πόλη, είναι επίσης πιο ακριβά. Το «ταξίμετρο» αρχίζει και γράφει από τα 5,6 ευρώ στη Λευκωσία και από τα 8,5 ευρώ στη Λεμεσό, ενώ η ταρίφα για 1 χιλιόμετρο είναι 1,74 ευρώ για Λευκωσία και 1,93 ευρώ για Λεμεσό.

Τέλος, και τα γυμναστήρια στη Λεμεσό είναι πιο ακριβά, καθώς μια μηνιαία συνδρομή είναι στα 84,4 ευρώ, ενώ στη Λευκωσία το «Numbeo» βρίσκει συνδρομές στα 66 ευρώ ανά μήνα.

Φουλάρουν οι μηχανές για το συνταξιοδοτικό

Η χρηματοδότηση των αυξήσεων στις συντάξεις αποτελεί το πιο κρίσιμο ερώτημα των κοινωνικών εταίρων

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Το μεγάλο στοίχημα της μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού είναι πλέον ξεκάθαρο, ποιος θα πληρώσει το κόστος των αυξήσεων και πώς θα διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων χωρίς να επιβαρυνθούν οι σημερινοί και οι μέλλοντες συνταξιούχοι. Ερωτήματα, διευκρινίσεις αλλά και νέα ζητήματα βρίσκονται στο τραπέζι των κοινωνικών εταίρων εν αναμονή των τελικών τους θέσεων, οι οποίες θα αφορούν συγκεκριμένες πτυχές της κυβερνητικής πρότασης. Με εντατικούς ρυθμούς συνεχίζεται η διαβούλευση του υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων με τους κοινωνικούς εταίρους για τη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση, προκειμένου να τηρηθούν τα χρονοδιαγράμματα που έχει θέσει η κυβέρνηση, δηλαδή η εφαρμογή της μεταρρύθμισης την 1η Ιανουαρίου 2027, ώστε οι συνταξιούχοι να απολαύσουν τα ωφέλημα της μεταρρύθμισης την 1η Φεβρουαρίου 2027. Οι κοινωνικοί εταίροι στην τελευταία συνεδρίαση του Εργατικού Συμβουλευτικού Σώματος συμφώνησαν να συνεδριάζουν δύο φορές τη βδομάδα (Δευτέρα και Πέμπτη) με ορίζοντα τον Οκτώβριο. Στο μεταξύ, την 1η και στις 15 Σεπτεμβρίου έχουν καθορισθεί συνεδριάσεις της Τεχνικής Επιτροπής για τα Ταμεία Προνοίας. Την ίδια ώρα, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο υπουργός

Εργασίας Μαρίνος Μουσιούττας τηρεί κλειστά τα χαρτιά του αναφορικά με το ενδεχόμενο υποχρεωτικής συμμετοχής όλων των εργαζομένων στα ταμεία προνοίας. Κυβερνητική προτεραιότητα παραμένει η επίτευξη συναινεσης στον πρώτο και πλέον κομβικό πυλώνα της μεταρρύθμισης, που αφορά την κρατική κοινωνική ασφάλιση, τη βασική και την αναλογική σύνταξη μέσω του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Εξάλλου, η ολοκλήρωση της συζήτησης για τα ταμεία προνοίας δεν αποτελεί προϋπόθεση για την κατάθεση του νομοσχεδίου στη Βουλή, όπως ξεκαθάρισε και σε συνέντευξη του στην «Κ» ο αρμόδιος υπουργός. Υπενθυμίζεται ότι οι εργοδοτικές οργανώσεις τάσσονται υπέρ της διατήρησης του σημερινού εθελοντικού συστήματος, ενώ οι συντεχνίες υποστηρίζουν ότι η συμμετοχή πρέπει να καταστεί υποχρεωτική, ώστε να επωφελούνται όλοι οι εργαζόμενοι.

Παρά ταύτα, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», το χρονοδιάγραμμα για κατάθεση του νομοσχεδίου στην Ολομέλεια της Βουλής στις 24 Σεπτεμβρίου εμφανίζεται πλέον ιδιαίτερα πιεστικό, με την επίτευξη του συγκεκριμένου ορόσημου να θεωρείται αβέβαιη.

Η κοινωνική σύνταξη

Στο επίκεντρο των προβληματισμών των κοινωνικών εταίρων βρίσκεται το κόστος της συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης και η



Προβληματισμένοι οι συνδικαλιστές για την κατάργηση της κοινωνικής σύνταξης, ζήτησαν εξαίρεση του πένναλι για αστυνομικούς, πυροσβέστες και στρατιωτικούς που υποχρεώνονται να αφυπηρετήσουν πριν τα 65.

Οι εργοδότες ετοιμάζουν μελέτες με τη βοήθεια εξωτερικών συμβούλων με στόχο οι τελικές τους θέσεις να στηριχθούν σε αναλογιστικά και επιστημονικά δεδομένα.

βιωσιμότητα του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα για τους συνδικαλιστές αφορά την κοινωνική σύνταξη. Όπως αναφέρθηκε, η υφιστάμενη μορφή της κοινωνικής σύνταξης, καθώς και οι σχετικές παροχές προς τις οικογένειες, ενδέχεται να καταργηθούν ή να

ενσωματωθούν σταδιακά σε ένα νέο πλαίσιο παροχών. Σήμερα, το κράτος καταβάλλει σημαντικά ποσά για την κοινωνική σύνταξη, καθώς και για τη στήριξη της βασικής σύνταξης. Ως εκ τούτου, κρίθηκε απαραίτητο να διευκρινιστεί κατά πόσο οι υφιστάμενες κρατικές δαπάνες θα συνεχίσουν να καταβάλλονται με τον ίδιο τρόπο ή εάν μέρος τους θα μεταφερθεί στο νέο σύστημα και, κατ' επέκταση, στο Ταμείο.

Παράλληλα, αναφέρθηκε η ανάγκη να αποσαφηνιστεί ο σχεδιασμός του νέου πυλώνα που αφορά τις χαμηλότερες συντάξεις. Βασικός προβληματισμός είναι η ενδεχόμενη ύπαρξη διαφορετικών εισοδηματικών ορίων για την πρόσβαση στις διάφορες παροχές. Συγκεκριμένα, τέθηκε το ερώτημα κατά πόσο το όριο για να θεωρείται κάποιος δικαιούχος θα πρέπει να είναι ενιαίο ή διαφορετικό ανάλογα με το εκάστοτε σχέδιο.

Οι συντεχνίες θέτουν ψηλά την πολιτική δέσμευση ότι η μεταρρύθμιση δεν θα οδηγήσει σε συνταξιούχους να πάρουν λιγότερη σύνταξη από αυτήν που θα έπαιναν με το υφιστάμενο σύστημα.

Ερωτήματα για το κόστος της μεταρρύθμισης, την κρατική ενίσχυση και τη μακροχρόνια επάρκεια του Ταμείου Κοινωνικών Ασφαλίσεων εξέφρασαν και οι εργοδότες. Οι εργοδοτικές οργανώσεις ζητούν διευκρινίσεις για τον τρόπο με τον οποίο θα πραγματοποιείται η κρατική ενίσχυση προς το συνταξιοδοτικό σύστημα

και ποιος θα επωμιστεί τελικά το κόστος των αυξήσεων στις συντάξεις. Από τη στιγμή που προβλέπονται αυξήσεις στις συντάξεις, ενώ παράλληλα δεν φαίνεται να μεταβάλλεται αντίστοιχα το όριο των εισφορών, προκύπτει το ερώτημα από πού θα εξασφαλιστούν οι απαιτούμενοι πρόσθετοι πόροι.

Σε ό,τι αφορά την επόμενη φάση της διαδικασίας, το ΚΕΒΕ έχει ήδη ζητήσει εξειδικευμένη μελέτη από την Aon Solutions Κύπρου, με στόχο οι τελικές θέσεις να στηριχθούν σε αναλογιστικά και επιστημονικά δεδομένα και να αποτυπώνουν με μεγαλύτερη ακρίβεια τις οικονομικές επιπτώσεις της μεταρρύθμισης. Την ίδια ώρα και η ΟΕΒ εξέφρασε την ελπίδα ότι με τη βοήθεια των εμπειρογνομόνων θα υπάρχει κατάληξη σε τελικά κείμενα που δεν θα περιέχουν «μετέωρες παραδοχές», προκειμένου να βελτιωθούν οι συντάξεις, χωρίς να αυξηθούν οι εισφορές, χωρίς να μειωθούν υφιστάμενες ή προσδοκώμενες συντάξεις, εκτιμώντας ότι αυτό «είναι στα πλαίσια των δυνατοτήτων μας».

Η μελέτη αναμένεται να ολοκληρωθούν το επόμενο διάστημα και, στη συνέχεια, θα αξιοποιηθούν για τη διαμόρφωση συγκεκριμένων προτάσεων και ενδεχόμενων τροποποιήσεων επί των νομοσχεδίων.

Και νέα αιτήματα

Ιδιαίτερη αναφορά έκανε η ΠΑΣΥΔΥ για τους εργαζόμενους που υπηρετούν στα σώμα-

τα ασφαλείας και οι οποίοι, λόγω της φύσης και των κανονισμών της υπηρεσίας τους, υποχρεώνονται να αφυπηρευτούν πριν από το γενικό όριο των 65 ετών. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αστυνομικοί, πυροσβέστες και στρατιωτικοί. Η θέση που εκφράστηκε είναι ότι για τους εργαζόμενους αυτούς δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται η ίδια αναλογιστική μείωση που επιβάλλεται σε εργαζόμενους οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν την πρόωγη συνταξιοδότηση.

Το ζήτημα της αναλογιστικής μείωσης, και ειδικότερα του ποσοστού του 12%, αναμένεται να επανέλθει σε επόμενη συνεδρίαση της αρμόδιας επιτροπής. Μεταξύ των ζητημάτων που τέθηκαν είναι και η προτεινόμενη μεταβολή του σχετικού ποσοστού, από 12% σε 7,5%, καθώς και το κατά πόσο το ποσοστό αυτό θα παραμείνει σταθερό ή θα διαφοροποιηθεί τα επόμενα χρόνια. Η θέση που διατυπώθηκε είναι ότι η μεταρρύθμιση θα πρέπει να διασφαλίζει πως κανένας συνταξιούχος δεν θα δει τη σύνταξή του να μειώνεται και πως, ταυτόχρονα, οι μελλοντικοί συνταξιούχοι δεν θα βρεθούν σε δυσμενέστερη θέση από αυτή που θα βρίσκονταν εάν παρέμενε σε ισχύ το υφιστάμενο σύστημα.

Σε αυτό το πλαίσιο, τέθηκε και το ενδεχόμενο μελλοντικής αύξησης των εισφορών ως πιθανός μηχανισμός για τη διασφάλιση του ύψους των συντάξεων.

Το ΑΙ αλλάζει την κυπριακή οικονομία

Ο Δημήτρης Σκουρίδης εξηγεί γιατί το ζητούμενο είναι η επανεπένδυση του χρόνου που απελευθερώνεται

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Η **Τεχνητή Νοημοσύνη (ΤΝ)** αναπόφευκτα θα καθορίσει την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας την επόμενη δεκαετία, όμως το μεγάλο στοίχημα για την Κύπρο είναι να αξιοποιήσει την παραγωγικότητα που δημιουργεί. Για δεκαετίες, η παραγωγικότητα υπήρξε ένας από τους βασικότερους παράγοντες που καθόρισαν την ανταγωνιστικότητα και την ευημερία των οικονομιών. Την ίδια ώρα, η Τεχνητή Νοημονή μπορεί να επιταχύνει δραματικά συγκεκριμένες εργασίες που σήμερα απαιτούν σημαντικό ανθρώπινο χρόνο, όπως την ανάλυση πληροφοριών, επεξεργασία εγγράφων, έρευνα, διοικητικές διαδικασίες, εξυπηρέτηση πελατών, προγραμματισμό και λήψη αποφάσεων.

Όπως επισημαίνει σε δηλώσεις του στην «Κ» ο επικεφαλής επιστήμονας Έρευνας, Καινοτομίας και Τεχνολογίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, Δημήτρης Σκουρίδης, η ουσία βρίσκεται στο τι θα γίνει ο χρόνος που απελευθερώνεται από την αξιοποίηση της Τεχνητής Νοημοσύνης, καθώς είναι αυταπόδεικτο πως θα μας επιτρέψει να κάνουμε τα ίδια πράγματα γρηγορότερα. Ο κ. Σκουρίδης υπέδειξε πως, ήδη υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις για την επίδραση της παραγωγικής Τεχνητής Νοημοσύνης στην παραγωγικότητα. Σε γνωστή μελέτη με περισσότερους από 5.000 εργαζομένους στην εξυπηρέτηση πελατών, η χρήση παραγωγικής ΤΝ αύξησε την παραγωγικότητα κατά περίπου 14% κατά μέσο όρο, με ακόμη μεγαλύτερη επίδραση στους λιγότερο έμπειρους εργαζομένους. Κατά τον επικεφαλής επιστήμονα, για την Κύπρο, το θέμα έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς η Εθνική Στρατηγική Τεχνητής Νοημοσύνης με ορίζοντα το 2032 θέτει ως φιλοδοξία σημα-

ντική ενίσχυση της παραγωγικότητας μέσα από την αξιοποίησή της. Και αυτή είναι η πραγματική πρόκληση που θα παρουσιαστεί, υπογραμμίζει στην εφημερίδα, καθώς η παραγωγικότητα από μόνη της δεν δημιουργεί ευημερία.

10% παραγωγικός χρόνος

Βάσει στοιχείων που παρουσιάζει ο κ. Σκουρίδης στην «Κ», εάν μια επιχείρηση κερδίσει μέσω της Τεχνητής Νοημοσύνης το 10% του παραγωγικού της χρόνου και το χρησιμοποιήσει αποκλειστικά για να περιορίσει το κόστος της, έχει βελτιώσει την αποδοτικότητα της. Εάν χρησιμοποιήσει την ίδια παραγωγική ικανότητα για να εξυπηρετήσει περισσότερους πελάτες, να δημιουργήσει νέα προϊόντα, να εισέλθει σε νέες αγορές, να αυξήσει τις εξαγωγές της, ή να αναβαθμίσει τις δεξιότητες των ανθρώπων της, έχει κάνει κάτι πολύ σημαντικότερο. Κατά τον ίδιο, έχει μετατρέψει την παραγωγικότητα σε ανάπτυξη και αυτή η διάκριση έχει ιδιαίτερη σημασία για την Κύπρο.

Το μεγάλο ερώτημα βέβαια έγκειται στο αν η κυπριακή οικονομία έχει κάπου να επενδύσει το μέρισμα. Σύμφωνα με τον επικεφαλής επιστήμονα, η δομή της οικονομίας της Κύπρου δημιουργεί σημαντικές δυνατότητες αξιοποίησης αυτού του παραγωγικού μερίσματος. Στη ναυτιλία, η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να επιταχύνει την επεξεργασία πληροφοριών, να υποστηρίξει τη βελτιστοποίηση ταξιδιών, την προληπτική συντήρηση και τον επιχειρησιακό σχεδιασμό. Η πραγματική προστιθέμενη αξία, όμως, θα προκύψει όταν η τεχνολογία επιτρέψει στους επαγγελματίες του κλάδου να επεκεντρωθούν περισσότερο στην απόδοση του στόλου, στην ασφάλεια, στην απανθρακοποίηση και στην ανάπτυξη νέων υπηρεσιών. Υπάρχει μάλιστα μια ακόμη μεγαλύτερη



Το μεγάλο ερώτημα έγκειται στο αν η κυπριακή οικονομία έχει κάπου να επενδύσει το μέρισμα, επισημαίνει ο επικεφαλής επιστήμονας Έρευνας, Καινοτομίας και Τεχνολογίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, Δημήτρης Σκουρίδης.



Σε μελέτη με περισσότερους από 5.000 εργαζομένους στην εξυπηρέτηση πελατών, η χρήση παραγωγικής ΤΝ αύξησε την παραγωγικότητα κατά περίπου 14% κατά μέσο όρο.

προοπτική κατά τον κ. Σκουρίδη. Η παρουσία ενός διεθνώς αναγνωρισμένου ναυτιλιακού οικοσυστήματος στην Κύπρο μπορεί να αποτελέσει βάση για την ανάπτυξη λύσεων MaritimeTech με εξαγωγή αξία. Η ΤΝ, δηλαδή, μπορεί όχι μόνο να κάνει τη ναυτιλία της Κύπρου πιο παραγωγική, αλλά να δημιουργήσει οικονομική δραστηριότητα γύρω από αυτήν. Πρόσθετα, όπως επισημαίνει σε δηλώσεις του στην «Κ», στις χρηματοοικονομικές και επαγγελματικές υπηρεσίες, το ίδιο μέρισμα μπορεί να προκύψει από την αυτοματοποίηση εργασιών που σήμερα απορροφούν σημαντικό χρόνο, όπως η ανάλυση δεδομένων, συμμόρφωση, έλεγχος συναλλαγών, due diligence, νομική έρευνα και επεξεργασία εγγράφων.

Ώρες επανεπένδυσης

Η αξία δεν βρίσκεται μόνο στις ώρες που θα εξοικονομηθούν, αλλά όπως φαίνεται, βρίσκεται στις ώρες που θα επανεπενδυθούν σε καλύτερες αποφάσεις, ισχυρότερες σχέσεις με τους πελάτες, διεθνή ανάπτυξη και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Κατά τον κ. Σκουρίδη, η Κύπρος μπορεί να αναπτύξει και νέες εξειδικεύσεις γύρω από τη διακυβέρνηση της ΤΝ, την κανονιστική συμμόρφωση, την προστασία δεδομένων και τις υπηρεσίες «trusted AI».

«Η ανάπτυξη της Κύπρου ως ενός αξιόπιστου κόμβου Τεχνητής Νοημοσύνης στην Ανατολική Μεσόγειο μπορεί να προσδώσει στο μέρισμα αυτό ακόμη μεγαλύτερη αξία. Η μετατροπή της παραγωγικότητας σε υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας και νέες θέσεις εργασίας γύρω από τη διακυβέρνηση της ΤΝ, το ΑΙ assurance και την κανονιστική συμμόρφωση μπορεί παράλληλα να καταστήσει την Κύπρο ελκυστικότερο test bed

και sandbox για καινοτόμες λύσεις, αλλά και σημείο εισόδου στην ευρωπαϊκή αγορά. Σε αυτή τη διάσταση, η τεχνολογία και η διπλωματία της καινοτομίας αποτελούν ισχυρά εργαλεία και για την ενίσχυση της άπας ισχύος μικρότερων κρατών. Αυτό είναι το κρίσιμο σημείο: η ΤΝ δεν πρέπει απλώς να κάνει τους υφιστάμενους κλάδους μας φθηνότερους. Πρέπει να τους βοηθήσει να γίνουν καλύτεροι και να δημιουργήσουν νέες αγορές», σημειώνει χαρακτηριστικά.

Τουρισμός και Υγεία

Συνεχίζοντας στην ανάλυσή του, ο επικεφαλής επιστήμονας δηλώνει πως, στον τουρισμό, η ίδια αρχή μεταφράζεται σε μεγαλύτερη αξία ανά επισκέπτη. «Η αυτοματοποίηση της επικοινωνίας, η καλύτερη πρόβλεψη της ζήτησης, η εξατομίκευση και η ευφυέστερη τιμολόγηση έχουν αξία όταν ενισχύουν την ποιότητα του προϊόντος και απελευθερώνουν ανθρώπινο χρόνο για εκείνο που παραμένει στον πυρήνα της φιλοξενίας, την εμπειρία», εξηγεί. Στην υγεία, το μέρισμα είναι ακόμη πιο άμεσο κατά τον κ. Σκουρίδη. Δηλώνει ότι η μείωση του διοικητικού φόρτου για γιατρούς και νοσηλευτές μπορεί να επιστρέψει πολύτιμο χρόνο στη διάγνωση, στην πρόληψη, στα σύνθετα περιστατικά και στον ίδιο τον ασθενή. Σε αυτή την περίπτωση, η παραγωγικότητα δεν δημιουργεί μόνο οικονομική αξία, αλλά δημιουργεί κοινωνική αξία.

Οι μικρές επιχειρήσεις

Όσον αφορά στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας της Κύπρου, για πολλές από αυτές, η έλλειψη κλίμακας σημαίνει μέχρι σήμερα και περιορισμένη πρόσβαση σε δυνατότητες που οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις θεωρούσαν δεδομένες. Η Τεχνητή

Νοημοσύνη αρχίζει να αλλάζει αυτή την εξίσωση, καθώς σύμφωνα με τον Δημήτρη Σκουρίδη, μια μικρή επιχείρηση μπορεί πλέον να αποκτήσει πρόσβαση σε εργαλεία ανάλυσης δεδομένων, marketing, μετάφρασης, εξυπηρέτησης πελατών, πρόβλεψης ζήτησης και παραγωγής περιεχομένου που πριν από λίγα χρόνια απαιτούσαν πολύ μεγαλύτερες ομάδες και σημαντικότερο κεφάλαιο. «Το πραγματικό οικονομικό όφελος της ΤΝ δεν θα κριθεί από το πόσο παραγωγικές θα γίνουν μόνο οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Θα κριθεί και από το κατά πόσο η τεχνολογία θα επιτρέψει σε χιλιάδες μικρότερες επιχειρήσεις να αποκτήσουν δυνατότητες που μέχρι σήμερα δεν μπορούσαν να υποστηρίξουν», υπογραμμίζει.

Για μείωση κόστους

Η Τεχνητή Νοημοσύνη, ωστόσο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σχεδόν αποκλειστικά και ως μηχανισμός μείωσης κόστους. Οι επιχειρήσεις μπορούν να αυτοματοποιήσουν εργασίες, να περιορίσουν λειτουργικές δαπάνες και να αυξήσουν βραχυπρόθεσμα τα περιθώρια κέρδους τους. Ο κ. Σκουρίδης σχολιάζει πως αυτή είναι μια απολύτως πραγματική οικονομική χρήση της τεχνολογίας, δεν είναι όμως από μόνη της αναπτυξιακή στρατηγική και υπενθυμίζει ότι μια οικονομία δεν γίνεται αυτομάτως περισσότερο ανταγωνιστική επειδή εκτελεί φθηνότερα τις ίδιες δραστηριότητες.

Τέλος, ο κ. Σκουρίδης τόνισε πως, οι ανταγωνιστές μας δεν θα περιμένουν και ότι οι οικονομίες με τις οποίες ανταγωνίζεται η Κύπρος χρησιμοποιούν την ίδια τεχνολογία. «Σε λίγα χρόνια, το γεγονός ότι μια επιχείρηση “χρησιμοποιεί ΑΙ” δεν θα αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Θα είναι αυτονόητο. Το πλεονέκτημα θα βρίσκεται στο αποτέλεσμα», κατέληξε.

Δημήτρης Κ. Μέλισσας & Χρίστος Θ. Λοττίδης

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα
• Ιπποκράτους 23 | Τ.Κ. 10679
• Κ. Λουκάρεως 29 και Μομφεράτου 154 | Τ.Κ. 11475
Θεσσαλονίκη
• Φράγκων 1 | Τ.Κ. 54626
• Εθ. Αμύντος 42 | Τ.Κ. 54621
Λευκωσία
• Νικοηδού Σαρπόδου 2 Γωνία @ Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη

€22

www.sakkoulas.gr

Η Δημοκρατία προϋποθέτει διαφάνεια, προϋποθέτει αξιοπιστία, προϋποθέτει την τήρηση των κανόνων, που η ίδια έχει θεσπίσει, άσχετα με το τι θέλει να ακούσει ο κάθε πολίτης

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Από drones που μεταφέρουν ακόμη και μαγνητόμετρα για να εντοπιστούν νάρκες μέχρι και συστήματα για την υποθαλάσσια επιτήρηση κρίσιμων υποδομών. Αυτές είναι μερικές από τις τεχνολογίες made in Greece, που έχουν αρχίσει να συνθέτουν ένα εύφορο πεδίο ανάπτυξης ιδεών γύρω από την αμυντική καινοτομία αλλά και τις τεχνολογίες διττής χρήσης. Την ίδια ώρα, το επενδυτικό ενδιαφέρον γύρω από τον κλάδο ενισχύεται, με ολοένα και περισσότερα επενδυτικά κεφάλαια να βάζουν στο ραντάρ τους επόμενους μήνες εταιρείες αμυντικής τεχνολογίας. Την τάση αυτή αποτυπώνει και πρόσφατη έκθεση του Ελληνικού Κέντρου Αμυντικής Καινοτομίας (ΕΛΚΑΚ) με την υποστήριξη του Endeavor Greece, σύμφωνα με την οποία αρκετά venture capital funds αναμένεται να αυξήσουν την έκθεσή του σε dual use επενδύσεις στην επόμενη τριετία έναντι 25% που επενδύει ενεργά σήμερα. Ειδικότερα, το 50% όσων ελληνικών

Οι πιο δημοφιλείς τεχνολογίες είναι η τεχνητή νοημοσύνη, η μηχανική μάθηση και η ρομποτική.

επενδυτικών κεφαλαίων ανταποκρίθηκαν στην έρευνα, αναφέρει ότι είτε είναι ήδη ενεργοί επενδυτές σε τεχνολογίες διττής χρήσης είτε σκοπεύουν να ενεργοποιηθούν εντός των επόμενων 12-24 μηνών. Άλλο ένα ποσοστό της τάξης του 25% έχει πραγματοποιήσει επιλεκτικές τοποθετήσεις στον συγκεκριμένο κλάδο στο παρελθόν, ενώ το 17% δηλώνει πως παρακολουθεί τις εξελίξεις στην αγορά χωρίς να έχει στα σχέδιά του κάποια επένδυση βραχυπρόθεσμα.

Όπως προκύπτει από τη χαρτογράφηση του κλάδου, το ελληνικό οικοσύστημα νεοφυών επιχειρήσεων είναι κυρίως διττής χρήσης, αφού το 76% των ελλή-

νικών startups που δραστηριοποιούνται στον χώρο της άμυνας και ανταποκρίθηκαν στην έρευνα του ΕΛΚΑΚ δεν είναι οντό-

τητες που δραστηριοποιούνται αμιγώς στον τομέα της άμυνας. Σύμφωνα με τη σχετική έκθεση, η εικόνα αυτή αντανακλά

μια προσαρμογή στις σύγχρονες γεωπολιτικές συνθήκες που επηρεάζουν τις διεθνείς αγορές, καθώς και τις απαιτήσεις βιωσι-

Στο ραντάρ επενδυτών ελληνικές startups αμυντικής τεχνολογίας

Ποια καινοτόμα συστήματα έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον των funds



Μία από τις startups που δραστηριοποιούνται στην άμυνα είναι η Velos Rotors, η οποία σχεδιάζει και συ-ναρμολογεί στο Ξυλόκαστρο ηλεκτρικά μη επανδρωμένα ελικόπτερα για διττή χρήση.

μότητας της τεχνολογικής καινοτομίας.

Σε ποια πεδία τεχνολογίας ρίχνουν το βάρος οι ελληνικές startups; Οι πιο δημοφιλείς τεχνολογίες είναι η τεχνητή νοημοσύνη και η μηχανική μάθηση, η ρομποτική και τα αυτόνομα συστήματα καθώς και οι πλατφόρμες λογισμικού και ανάλυση δεδομένων. Πάντως, βασικό κριτήριο για να λάβουν οι νεοφυείς επιχειρήσεις το πράσινο φως από τους επενδυτές είναι η ποιότητα της ιδρυτικής ομάδας (18%), ενώ ακολουθεί η τεχνολογική διαφοροποίηση του προϊόντος και η ύπαρξη IP (11%).

Ποιοι όμως είναι οι παίκτες που έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον Ελλήνων αλλά και διεθνών επενδυτών; Μια μικρή αλλά κρίσιμη μάζα νεοφυών επιχειρήσεων αναπτύσσει ήδη το τελευταίο διάστημα αμυντικές καινοτομίες που ταξιδεύουν από την Ελλάδα μέχρι τη Μαλαισία και την Ιαπωνία. Ο λόγος για τη Velos Rotors, η οποία τα τελευταία χρόνια σχεδιάζει και συναρ-

Όπως προκύπτει από τη χαρτογράφηση του κλάδου, το ελληνικό οικοσύστημα νεοφυών επιχειρήσεων είναι κυρίως διττής χρήσης.

μολογεί από το στρατηγείο της στο Ξυλόκαστρο ηλεκτρικά μη επανδρωμένα ελικόπτερα για διττή χρήση.

Καινοτομίες στον βυθό φέρνει και η ομάδα της Sotiria Technology, που αναπτύσσει συστήματα για την υποθαλάσσια επιτήρηση κρίσιμων υποδομών, ενώ στο κλειστό «κλαμπ» των εταιρειών που αναπτύσσουν αμυντικές τεχνολογίες εντάσσεται και η Delian Alliance Industries. Η ελληνική startup ξεκίνησε τα πρώτα της βήματα αναπτύσσοντας πύργους επιτήρησης εξοπλισμένους με θερμικές κάμερες και ραντάρ, με σκοπό ως άγρυπνοι φρουροί να εντοπίζουν απειλές.

Περισσότεροι τουρίστες, αλλά με μικρότερα πορτοφόλια

Μειώνουν τις δαπάνες τους οι ταξιδιώτες, πτώση του τζίρου στην εστίαση

Του ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ

Πυκνώνουν τα στοιχεία που δείχνουν πως οι ξένοι επισκέπτες της χώρας μας, αν και αυξάνονται σε αριθμούς, μειώνουν τις δαπάνες τους, για λόγους που σχετίζονται με την οικονομική κατάσταση στη χώρα τους, αλλά ενδεχομένως και με τα επίπεδα τιμών στην Ελλάδα.

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή ανακοίνωσε πως κατά το διάστημα Απριλίου - Ιουνίου φέτος αυξήθηκε ο κύκλος εργασιών των καταλυμάτων, αλλά μειώθηκε αυτός της εστίασης. Ειδικότερα, στο σύνολο των επιχειρήσεων του κλάδου των καταλυμάτων, ο κύκλος εργασιών του δεύτερου τριμήνου ανήλθε σε 3,303 δισ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 6,1% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2025, που είχε ανέλθει σε 3,112 δισ. ευρώ. Το ίδιο διάστημα, όμως, στο σύνολο των επιχειρήσεων του κλάδου των Υπηρεσιών Εστίασης, ο κύκλος εργασιών ανήλθε σε 3,164 δισ., σημειώνοντας μείωση 2,5% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οπότε και είχε διαμορφωθεί σε 3,244 δισ. ευρώ.

Η γνωστοποίηση της εικόνας αυτής έρχεται λίγες μόνο ημέρες μετά την ανακοίνωση της Τράπεζας της Ελλάδος σύμφωνα με την οποία κατά τον Ιούνιο υποχώρησε η μέση κατά κεφαλήν ταξιδιωτική δαπάνη, τα χρήματα που ξοδεύουν δηλαδή οι τουρίστες έξω από τα ξενοδοχεία και τα καταλύματα, κατά 6,2%. Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκε στα 668,5 ευρώ έναντι 712,5 ευρώ τον αντίστοιχο μήνα του 2025, εξέλιξη που ερμηνεύεται ήδη ως μεταβολή

στην καταναλωτική συμπεριφορά των τουριστών, οι οποίοι, παρά την αυξημένη παρουσία τους στη χώρα μας, περιορίζουν τον προϋπολογισμό τους ή και τη μέση διάρκεια παραμονής τους.

Μια γρήγορη ματιά στα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για τις γεωγραφικές περιοχές όπου σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες αυξήσεις τζίρου των καταλυμάτων και οι μεγαλύτερες μειώσεις του κλάδου της εστίασης δείχνει επίσης να επιβεβαιώνει όσα έχουν γίνει γνωστά από τα δεδομένα για την ταξιδιωτική κίνηση και δαπάνη:

- Για τις επιχειρήσεις στον κλάδο των Καταλυμάτων, η μεγαλύτερη αύξηση στον κύκλο ερ-

Η κάμψη της δαπάνης ερμηνεύεται πρωτίστως από την πίεση στο διαθέσιμο εισόδημα των Ευρωπαίων πολιτών, και κυρίως των Γερμανών.

γασιών του δεύτερου τριμήνου του 2026 σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο παρατηρήθηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης (13,8%) και η μικρότερη αύξηση (2,0%) καταγράφηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής, ενώ μείωση καταγράφηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου (1,5%).

- Για τις επιχειρήσεις στον κλάδο των Υπηρεσιών Εστίασης, η μεγαλύτερη μείωση παρατηρή-



θηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας (11,7%) και η μικρότερη (0,2%) στην Περιφερειακή Ενότητα Θήρας, ενώ η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Πάρου (6,1%).

Τι δείχνουν όμως τα στοιχεία από το ταξιδιωτικό ισοζύγιο;

Τον Ιούνιο, τον βασικότερο μήνα του δεύτερου τριμήνου για τον τουρισμό, οι ταξιδιωτικές αφίξεις κατέγραψαν άνο-

δο 6,9%, ξεπερνώντας τα 4,92 εκατ. ταξιδιώτες έναντι 4,60 εκατ. πέρυσι. Ωστόσο, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις παρέμειναν σχεδόν στάσιμες, σημειώνοντας οριακή αύξηση μόλις 1,2% και φτάνοντας τα 3,48 δισ. ευρώ από 3,43 δισ. ευρώ τον Ιούνιο του 2025. Η απόκλιση αυτή αποδίδεται σε ενδεχόμενη μείωση της διάρκειας των διακοπών και παράλληλη συγκράτηση των δαπανών.

Η πτώση της μέσης δαπάνης δεν φαίνεται πάντως να συνεδέεται με ζητήματα ποιότητας του προσφερόμενου προϊόντος. Προκαταρκτικά στοιχεία από τις πρόσφατες έρευνες ικανοποίησαν επισκεπτών για το δεύτερο τρίμηνο του 2026 τοποθετούν την Ελλάδα στην κορυφή της σχέσης ποιότητας προς τιμή με βαθμολογία 9,1 στα 10, ενώ η συνολική αξιολόγηση φτάνει το 9,2 στα 10. Η επίδοση αυτή

φέρνει τη χώρα σε ισοβαθμία με την Κροατία και υψηλότερα από παραδοσιακούς ανταγωνιστές όπως η Ισπανία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, αλλά και από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Υπό το πρίσμα αυτό, η κάμψη της δαπάνης ερμηνεύεται πρωτίστως από την πίεση στο διαθέσιμο εισόδημα των Ευρωπαίων πολιτών, και κυρίως των Γερμανών, οι οποίοι, αν και συνεχίζουν να ψηφίζουν Ελλάδα, προσαρμόζουν τη διάρκεια και τα έξοδα των διακοπών τους.

Θετική η συνολική εικόνα

Η μεγαλύτερη εικόνα, δηλαδή ολόκληρου του πρώτου εξαμήνου, παραμένει πάντως θετική: Στο διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου 2026, οι εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 14,8%, αγγίζοντας τα 8,8 δισ. ευρώ από 7,66 δισ. ευρώ πέρυσι, ενώ οι αφίξεις ενισχύθηκαν κατά 15,4% ξεπερνώντας τα 13,49 εκατομμύρια ταξιδιώτες. Η μέση δαπάνη στο εξάμηνο διαμορφώθηκε στα 621,6 ευρώ έναντι 625,6 ευρώ, σημειώνοντας οριακή υποχώρηση 0,6%.

Με βάση αυτό το «μαξιλάρι» του πρώτου εξαμήνου, όπου έχουν ήδη εισρεύσει επιπλέον 1,13 δισ. ευρώ, η πιθανότητα αρνητικού προσήμου στο σύνολο του έτους θεωρείται εξαιρετικά περιορισμένη. Ένας πρόχειρος υπολογισμός δείχνει πως για να υπάρξει μείωση των ταξιδιωτικών εισπράξεων συνολικά για το 2026 σε σχέση με το 2025 θα πρέπει το δεύτερο εξάμηνο να σημειωθεί μείωση εισόδων μεγαλύτερη από 1,1 δισ. ευρώ, δηλαδή περίπου 7%, εξέλιξη που θεωρείται εξαιρετικά απίθανη.

Πληρώνουν για να βλέπουν ταινίες, σειρές ή αθλητικά

Μία τουλάχιστον συνδρομή έχουν 4 στους 10 Έλληνες χρήστες του Διαδικτύου

Περισσότεροι από τέσσερις στους δέκα χρήστες του Διαδικτύου στην Ελλάδα πληρώνουν για πρόσβαση σε πλατφόρμες streaming ταινιών, σειρών ή αθλητικών μεταδόσεων, ποσοστό αισθητά υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε η Eurostat, το 40,2% των Ελλήνων χρηστών του Διαδικτύου είχε το 2025 συνδρομή σε τουλάχιστον μία υπηρεσία αυτού του είδους, έναντι 32,7% στην Ε.Ε. Με αυτή την επίδοση, η Ελλάδα κατατάσσεται έβδομη μεταξύ των χωρών της Ένωσης.

Τα στοιχεία αφορούν άτομα ηλικίας 16 έως 74 ετών που είχαν χρησιμοποιήσει το Διαδίκτυο κατά το τρίμηνο πριν από τη διεξαγωγή της έρευνας. Επομένως, τα ποσοστά δεν αναφέρονται στο σύνολο του πληθυσμού.

Πρώτοι Ιρλανδοί και Δανοί

Οι μεγαλύτερες αγορές συνδρομητικού streaming, ως ποσοστό των χρηστών του Διαδικτύου, καταγράφονται στην Ιρλανδία και τη Δανία. Στην

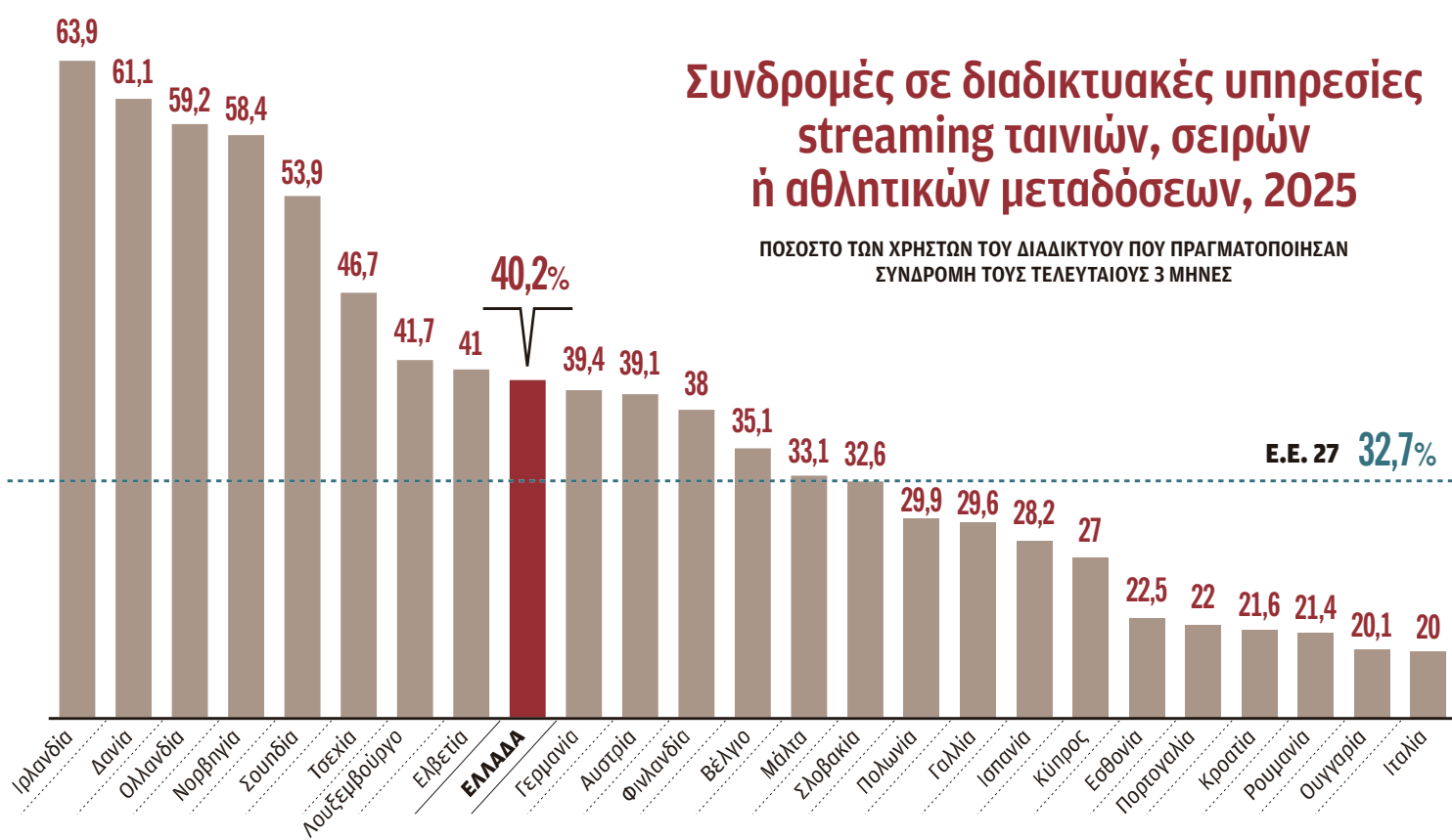
Ιρλανδία, το 63,9% των χρηστών πληρώνει για streaming ταινιών, σειρών ή αθλητικών μεταδόσεων, ενώ στη Δανία το αντίστοιχο ποσοστό διαμορφώνεται στο 61,1%. Ακολουθούν η Ολλανδία με 59,2%, η Νορβηγία με 58,4%, η Σουηδία με 53,9%, η Τσεχία με 46,7%, η Λουξεμβούργο με 41,7%, η Ελβετία με 41%, η Ελλάδα με 40,2%, η Γερμανία με 39,4%, η Αυστρία με 39,1%, η Βέλγιο με 38%, η Μάλτα με 35,1%, η Σλοβακία με 33,1%, η Πολωνία με 32,6%, η Γαλλία με 29,9%, η Ισπανία με 29,6%, η Κύπρος με 28,2%, η Εσθονία με 27%, η Πορτογαλία με 22,5%, η Κροατία με 22%, η Ρουμανία με 21,6%, η Ουγγαρία με 21,4%, η Ιταλία με 20,1% και η Γερμανία με 20%.

Αμέσως μετά βρίσκεται η Ελλάδα, η οποία ξεπερνάει χώρες όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Φινλανδία, το Βέλγιο, η Γαλλία και η Ισπανία.

Στον αντίποδα, μόλις το 9,3% των χρηστών του Διαδικτύου στη Βουλγαρία πληρώνει για ανάλογες υπηρεσίες. Χαμηλά βρίσκονται επίσης η Σλοβενία με 13,7%, η Λετονία με 16,7% και η Λιθουανία με 17,4%.

Οι υπηρεσίες ταινιών, σειρών και αθλητικού περιεχομένου αποτελούν μακράν τη δημοφιλέστερη κατηγορία συνδρομών πολιτιστικού και ψυχαγωγικού περιεχομένου στην Ευρώπη.

Συνολικά, το 32,7% των χρηστών του Διαδικτύου στην Ε.Ε. είχε το 2025 πληρωμένη συνδρομή σε τέτοιες πλατφόρμες. Στη δεύτερη θέση βρίσκονται οι υπηρεσίες μουσικού streaming, τις οποίες χρησιμοποιεί επί πλη-



Η Ελλάδα κατατάσσεται έβδομη μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. στο συνδρομητικό streaming.

ρωμή το 23%. Πολύ μικρότερη είναι η διείσδυση των συνδρομών σε ενημερωτικό περιεχόμενο. Μόλις το 7,2% πληρώνει για πρόσβαση σε ενημερωτικές ιστοσελίδες, ηλεκτρονικές εφημερίδες ή περιοδικά, ενώ το 6,1% διατηρεί συνδρομή σε υπηρεσίες streaming παιχνιδιών. Τα ποσοστά δεν αθροίζονται, καθώς ένας χρήστης μπορεί να πληρώνει ταυτόχρονα για περισσότερες από μία κατηγορίες υπηρεσιών. Παρότι η Ελλά-

δα βρίσκεται αρκετά πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στις πλατφόρμες ταινιών, σειρών και αθλητικών μεταδόσεων, η εικόνα είναι διαφορετική στο μουσικό streaming.

Μόλις το 11,6% των Ελλήνων χρηστών του Διαδικτύου πληρώνει για υπηρεσίες μουσικής, ποσοστό περίπου στο μισό του ευρωπαϊκού μέσου όρου, ο οποίος ανέρχεται στο 23%.

Αντίθετα, ιδιαίτερα υψηλή είναι η χρήση του Διαδικτύου για την αγορά εισιτηρίων.

Το 43,6% των χρηστών στην Ελλάδα είχε αγοράσει online εισιτήρια για πολιτιστικές ή άλλες εκδηλώσεις, έναντι 28,6% στην Ε.Ε.

Στις αγορές ηλεκτρονικών ή ηχητικών βιβλίων, η Ελλάδα βρίσκεται οριακά πάνω από τον μέσο όρο, με ποσοστό 10,5% ένα-

ντι 9,5% στην Ε.Ε. Στις λήψεις βιντεοπαιχνιδιών καταγράφεται ποσοστό 10,2%, χαμηλότερο από το 12,3% της Ένωσης.

Το προφίλ των χρηστών

Η αναλυτική έρευνα της Eurostat δείχνει ότι η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και ο τόπος κατοικίας επηρεάζουν έντονα την προθυμία των Ευρωπαίων να πληρώσουν για ψηφιακό περιεχόμενο.

Οι ηλικίες 25 έως 34 ετών εμφανίζουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή: το 56,6% πληρώνει για κάποια πολιτιστική ή ψυχαγωγική ψηφιακή υπηρεσία και το 48,3% για streaming ταινιών, σειρών ή αθλητικών μεταδόσεων.

Στις ηλικίες 65 έως 74 ετών, τα αντίστοιχα ποσοστά υποχωρούν σε 17,6% και 12,7%. Σημαντική είναι και η απόσταση ανά-

λογα με το μορφωτικό επίπεδο: συνδρομή σε οπτικοακουστική πλατφόρμα διατηρεί το 44,3% των χρηστών με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, έναντι 17,5% όσων έχουν χαμηλό ή καθόλου τυπικό μορφωτικό επίπεδο.

Διαφορά καταγράφεται και μεταξύ πόλεων και υπαίθρου. Στις αστικές περιοχές, το 35,6% πληρώνει για streaming ταινιών, σειρών ή αθλητικών μεταδόσεων, έναντι 29% στις αγροτικές περιοχές.

Συνολικά, το 39,2% των χρηστών του Διαδικτύου στην Ε.Ε. πλήρωσε το 2025 για τουλάχιστον μία ψηφιακή πολιτιστική ή ψυχαγωγική υπηρεσία. Το streaming βίντεο έχει ήδη καθιερωθεί ως η βασική συνδρομητική επιλογή, αφήνοντας σε μεγάλη απόσταση τη μουσική, την ενημέρωση και τα παιχνίδια.

«Μη βουλιάξεις στη ρουτίνα.
Βούτηξε σε μια ιστορία!»

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τράπεζα Κύπρου

Πάμε Τρόοδος 3!

ΦΕΣΤΙΒΑΛ παραδοσιακών γεύσεων και χειροτεχνημάτων

Κυριακή 06.09.2026 11:00 – 18:00

Προεδρική Κατοικία Τρόοδους

Δωρεάν μεταφορά από τους χώρους στάθμευσης του Κέντρου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Τρόοδους και της Πλατείας Τρόοδους, παρά τον μετεωρολογικό Σταθμό

μια πρωτοβουλία της Πρώτης Κυρίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, Φίλιππας Καρβερά Χριστοδουλίδη

Στηρίζουμε την παραγωγή και τη δημιουργία της ορεινής Κύπρου

Μέρος των εσόδων θα διατεθεί στη Στέγη Ευγηρίας Αγρού «Η Ελεούσα».

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Είσοδος με παρουσίαση δελτίου ταυτότητας.

«Φρένο» από Lego στην τεχνητή νοημοσύνη

Η **Lego** συνεχίζει να «κτίζει» ρεκόρ, διευρύνοντας την απήχυσή της πολύ πέρα από το παραδοσιακό παιδικό κοινό. Η δανική εταιρεία ανακοίνωσε άνοδο 21% στα έσοδά της το πρώτο εξάμηνο του 2026, καθώς οι συνεργασίες με το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου, τη Formula 1 και τα Pokémon, αλλά και σειρές που απευθύνονται σε ενήλικους, έφεραν νέους καταναλωτές στο brand. Την ίδια ώρα, όμως, η Lego βάζει ένα σαφές όριο στην τεχνολογική μετάβασή της. Μπορεί να χρησιμοποιεί την τεχνητή νοημοσύνη για να αυτοματοποιεί διαδικασίες, αλλά δεν σκοπεύει να της παραδώσει τον σχεδιασμό των προϊόντων της.

Σύμφωνα με τα οικονομικά αποτελέσματα που επικαλούνται Reuters, Bloomberg και CNBC, τα έσοδα της Lego αυξήθηκαν στα 41,9 δισ. δανικές κορώνες, περίπου 6,5 δισ. δολάρια, από 34,6 δισ. κορώνες την αντίστοιχη περίοδο του 2025.

Τα καθαρά κέρδη ενισχύθηκαν κατά 32%, σε 8,6 δισ. κορώνες, ενώ τα λειτουργικά κέρδη αυξήθηκαν κατά 22%, σε 10,9 δισ. δανικές κορώνες.

Πίσω από τους αριθμούς βρίσκεται μία από τις μεγαλύτερες διευρύνσεις της γκάμας προϊόντων στην ιστορία της εταιρείας. Η Lego παρουσίασε 332 νέα σετ στο πρώτο εξάμηνο, αριθμό-ρεκόρ, επιχειρώντας να προσεγγίσει διαφορετικές ηλικίες, ενδιαφέροντα και επίπεδα αγοραστικής δύναμης. Η στρατηγική αυτή βασίζεται όλο και περισσότερο σε συνεργασίες με ισχυρά brands από τον αθλητισμό και την ψυχαγωγία.

Μεταξύ των νέων προϊόντων περιλαμβάνονται σετ που συνδέονται με το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA, τη Formula 1 και τα Pokémon, ενώ η εταιρεία έχει επεκταθεί και σε θεματικές γύρω από διάσημους ποδοσφαιριστές, όπως οι Λιονέλ Μέσι και Κριστιάνο Ρονάλντο.

Το Reuters αναφέρει ότι η Lego κυκλοφόρησε ακόμη και αντίγραφο του τροπαίου του Παγκοσμίου Κυπέλλου με τιμή 199,99 δολαρίων, ενώ ιδιαίτερα δημοφιλή αποδείχθηκαν και τα σετ K-Pop Demon Hunters, ιδίως μεταξύ των κοριτσιών. «Το καρτοφυλάκιο προϊόντων είναι πραγματικά πολύ ισχυρό και αγγίζει νέα ενδιαφέροντα», δήλωσε στο Reuters ο διευθύνων σύμβουλος της Lego, Nils Κρίστιανσεν.

Το ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο για τη Lego είναι ότι η ανάπτυξη δεν περιορίζεται σε μία κατηγορία πελατών. Τα τελευταία χρόνια η εταιρεία έχει μετατρέψει τα τουβλάκια της σε προϊόν τόσο



Η **Lego** εξετάζει τη χρήση της AI σε περισσότερο τυποποιημένες ή διοικητικές εργασίες, αλλά όχι στη δημιουργική δουλειά.

«Δεν πρόκειται ποτέ να υπάρξει προϊόν που να έχει δημιουργηθεί αποκλειστικά από AI», δήλωσε ο επικεφαλής της.

για παιδιά όσο και για ενήλικους, με συλλεκτικές κατασκευές, αυτοκίνητα, λουλουδία, αρχιτεκτονικά μοντέλα και σειρές από γνωστές κινηματογραφικές και gaming franchises.

Η σειρά Botanical, για παράδειγμα, έχει λειτουργήσει ως πύλη εισόδου στο brand για καταναλωτές που προηγουμένως δεν αγόραζαν Lego, ενώ η συνεργασία με την Epic Games έχει δημιουργήσει γέφυρα ανάμεσα στο Fortnite και στα φυσικά παιχνίδια της εταιρείας.

Σε αυτή την περίοδο ισχυρής ανάπτυξης, η Lego παίρνει επίσης θέση σε ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι δημιουργικές βιομηχανίες: πόσο μεγάλο μέρος της δουλειάς μπορεί να περάσει στην τεχνητή νοημοσύνη.

Η απάντηση του Κρίστιανσεν είναι καταγορηματική ως προς τον σχεδιασμό των παιχνιδιών. «Δεν πρόκειται ποτέ να υπάρξει προϊόν που να έχει δημιουργηθεί αποκλειστικά από AI», σημείωσε στο Bloomberg, «πάντα ο σχεδιαστής θα κάνει τη δημιουργική δουλειά».

Αυτό δεν σημαίνει ότι η Lego απορρίπτει την τεχνολογία. Η εταιρεία εξετάζει τη χρήση της σε περισσότερο τυποποιημένες ή διοικητικές εργασίες, αλλά και σε διαδικασίες γύρω από την παραγωγή των οδηγιών συναρμολόγησής. Η λογική είναι να χρησιμοποιηθεί η τεχνητή νοημοσύνη για να μειώσει τις μη δημιουργικές εργασίες των designers και όχι για να τους αντικαταστήσει.

Γεωπολιτικές αναταράξεις στα «ρεζερβουάρ» του πλανήτη

Περίπου το μισό πετρέλαιο παράγεται σε χώρες που επηρεάζονται από πολέμους

Σχεδόν το μισό πετρέλαιο που παράγεται παγκοσμίως προέρχεται πλέον από χώρες οι οποίες βρίσκονται στο επίκεντρο πολεμικών συγκρούσεων ή σοβαρών γεωπολιτικών αναταράξεων, δημιουργώντας ένα ιδιαίτερα εύθραυστο περιβάλλον για την ενεργειακή ασφάλεια και τις τιμές των καυσίμων.

Σύμφωνα με υπολογισμούς του Reuters, χώρες που επηρεάζονται από τον πόλεμο στο Ιράν, τη σύγκρουση Ρωσίας - Ουκρανίας, την αστάθεια στη Λιβύη και τους περιορισμούς στις εξαγωγές πετρελαίου της Βενεζουέλας παρήγαγαν το 2025 περίπου 45 εκατ. βαρέλια ημερησίως. Η ποσότητα αυτή αντιστοιχεί σε περισσότερο από το 43% της παγκόσμιας προσφοράς πετρελαίου.

Η εικόνα αποτυπώνει το μέγεθος του κινδύνου για μια αγορά που μέσα σε μόλις έξι μήνες έχει δει τις παραδοσιακές ενεργειακές διαδρομές της να ανατρέπονται, τα αποθέματα να μειώνονται και ένα σημαντικό τμήμα της παγκόσμιας δυναμικότητας διύλισης να τίθεται εκτός λειτουργίας.

Οι αμερικανικές και οι ισραηλινές επιθέσεις εναντίον του Ιράν πριν από έξι μήνες αποτέλεσαν, σύμφωνα με το Reuters, την αφετηρία αυτού που εξελίχθηκε στη μεγαλύτερη κρίση προσφοράς πετρελαίου που έχει καταγραφεί, χωρίς να διαφαίνεται ακόμη σαφής διέξοδος.

Την ίδια περίοδο, ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει προκαλέσει μειώσεις τόσο στην παραγωγή όσο και στη διύλιση πετρελαίου στη Ρωσία, με επιπτώσεις ακόμη και στο γειτονικό Καζακστάν. Στο ήδη επιβαρυνόμενο σκηνικό προστίθενται η συνεχιζόμενη αστάθεια στη Λιβύη και οι αμερικανικοί περιορισμοί στις εξαγωγές πετρελαίου της Βενεζουέλας από τις αρχές του έτους.

Δεν σημειώθηκαν όλες οι απώλειες προσφοράς ταυτόχρονα. Ωστόσο, η παράλληλη έκθεση τόσο πολλών μεγάλων παραγωγών σε στρατιωτικούς και πολιτικούς κινδύνους έχει περιορίσει σημαντικά τα περιθώρια ασφαλείας στις αγορές.

Στον Περσικό Κόλπο, η Σαουδική Αραβία έχει επιχειρήσει να αναδρομολογήσει μέρος των εξαγωγών της προς την Ερυθρά Θάλασσα, ενώ άλλοι παραγωγοί του Κόλπου χρησιμοποιούν



Σύμφωνα με υπολογισμούς του Reuters, χώρες που επηρεάζονται από τον πόλεμο στο Ιράν, τη σύγκρουση Ρωσίας - Ουκρανίας, την αστάθεια στη Λιβύη και τους περιορισμούς στις εξαγωγές πετρελαίου της Βενεζουέλας παρήγαγαν το 2025 περίπου 45 εκατ. βαρέλια ημερησίως.

Η τρέχουσα απώλεια πετρελαϊκής προσφοράς από τον Κόλπο εξακολουθεί να κυμαίνεται μεταξύ 5 και 7 εκατ. βαρελιών ημερησίως.

εναλλακτικούς τρόπους για να μεταφέρουν φορτία έξω από τα στενά του Ορμούζ.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, αναλυτές εκτιμούν ότι η τρέχουσα απώλεια πετρελαϊκής προσφοράς από τον Κόλπο εξακολουθεί να κυμαίνεται μεταξύ 5 και 7 εκατ. βαρελιών ημερησίως.

Και οι εναλλακτικές διαδρομές, όμως, δεν είναι απαλλαγμένες από κινδύνους. Οι επιθέσεις που σημειώθηκαν τον Ιούλιο στην Ερυθρά Θάλασσα και κοντά στη Διώρυγα του Σουέζ υπενθύμισαν πόσο εύαλτες

παραμένουν οι βασικές θαλάσσιες αρτηρίες που συνδέουν τους παραγωγούς της Μέσης Ανατολής με την Ευρώπη και τις υπόλοιπες μεγάλες αγορές.

Η εξέλιξη έχει αυξήσει παράλληλα την εξάρτηση της διεθνούς αγοράς από την παραγωγή των ΗΠΑ, παρότι και η αμερικανική προσφορά έχει κατά περιόδους δεχθεί πλήγματα από ακραία καιρικά φαινόμενα.

Το πρόβλημα δεν περιορίζεται στην άντληση αργού πετρελαίου. Οι συγκρούσεις στον Κόλπο και στην Ουκρανία έχουν θέσει εκτός λειτουργίας πλέον το ένα δέκατο της παγκόσμιας διυλιστικής δυναμικότητας, εντείνοντας τις πιέσεις στην προσφορά βενζίνης και ντίζελ.

Η Ουκρανία έχει εξαπολύσει σειρά επιθέσεων εναντίον του ρωσικού δικτύου διυλιστηρίων, φθάνοντας ακόμη και σε εγκαταστάσεις στο Ομσκ, περίπου 2.700 χιλιόμετρα μακριά από τις περιοχές που βρίσκονται υπό ουκρανικό έλεγχο.

Η Ρωσία αντιμετωπίζει πλέον ελλείψεις καυσίμων στο εσωτερικό της και έχει προχωρήσει σε απαγόρευση εξαγωγών βενζίνης και ντίζελ, αφαιρώντας ακόμη περισσότερες ποσότητες από μια ήδη στενή διεθνή αγορά.

Οι επιπτώσεις έχουν πλέον ξεφύγει από τα στενά όρια της αγοράς ενέργειας. Η άνοδος των τιμών των καυσίμων αποτελεί σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης του πληθωρισμού, πιέζοντας τις κεντρικές τράπεζες και διατηρώντας υψηλότερο το κόστος δανεισμού. Στις ΗΠΑ, οι τιμές του ντίζελ έχουν φθάσει σε επίπεδα-ρεκόρ, παρά το γεγονός ότι τα αμερικανικά διυλιστήρια λειτουργούν κοντά στα ανώτατα όρια της δυναμικότητάς τους.

Πρόκειται για μια εξέλιξη με άμεση συνέπεια και για την Ευρώπη, καθώς το ακριβότερο πετρέλαιο και κυρίως τα ακριβότερα διυλισμένα προϊόντα μεταφέρονται στην οικονομία μέσω του κόστους μεταφορών, της βιομηχανίας και τελικά των τιμών καταναλωτή.

Μέχρι σήμερα ένα μέρος του πλάνηματος έχει απορροφηθεί από τα στρατηγικά αποθέματα. Η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας έχει προχωρήσει σε αποδέσμευση πρωτοφανών ποσοτήτων από τα αποθέματα έκτακτης ανάγκης προκειμένου να περιορίσει τις συνέπειες της κρίσης προσφοράς.

Οι παρεμβάσεις αυτές, όμως, έχουν πλέον σε μεγάλο βαθμό ολοκληρωθεί, την ώρα που τα παγκόσμια εμπορικά αποθέματα συνεχίζουν να υποχωρούν.

Αυτό είναι και το πιο ανυποχρητικό στοιχείο της σημερινής συγκυρίας: η παγκόσμια αγορά καλείται να αντιμετωπίσει ταυτόχρονα πολεμικές συγκρούσεις σε βασικές πετρελαιοπαραγωγούς περιοχές, απώλειες δυναμικότητας διύλισης και περιορισμό των αποθεμάτων που μέχρι σήμερα λειτουργούσαν ως ανάχωμα στις ελλείψεις.

Έξι μήνες μετά την έναρξη της σύγκρουσης με το Ιράν, το ενεργειακό πρόβλημα δεν αφορά πλέον μόνο τα στενά του Ορμούζ. Έχει εξελιχθεί σε παγκόσμιο δίκτυο κινδύνων, στο οποίο μια νέα διακοπή παραγωγής, ένα πλήγμα σε διυλιστήριο ή μια διαταραχή σε κρίσιμη θαλάσσια οδό μπορεί να έχει πολύ μεγαλύτερες συνέπειες από ό,τι σε προηγούμενες πετρελαϊκές κρίσεις.

Η μάχη της τέντας στις ακριβές περιοχές του Λονδίνου

Στις ακριβότερες συνοικίες του Λονδίνου, η πολυτέλεια έχει ένα απροσδόκητο όριο: το δικαίωμα να βάλει κάποιος μια τέντα. Οι ολοένα συχνότεροι καύσωνες μετατρέπουν πολλά από τα ιστορικά σπίτια του Μείφερ και της Μπελγκράβια σε ασφυκτικά ζεστούς χώρους, όμως οι αυστηροί πολεοδομικοί κανόνες δυσκολεύουν ακόμη και τις πιο απλές παρεμβάσεις σκιάσσης.

Η Grosvenor Group Holdings, η οποία διαθέτει εκτεταμένο καρτοφυλάκιο ακινήτων στις δύο εμβληματικές συνοικίες, προειδοποιεί ότι ο συνδυασμός της ανόδου της θερμοκρασίας και ενός απαραιτήτως μένους συστήματος αδειοδοτήσεων κινδύνους να πληξει την έλκυστικότητα των ακινήτων της.

Ο όμιλος, που ανήκει στον διεσκατομυριούχο Χιου Γκρόσβενορ, 7ο δούκα του Ουέστμινστερ και πλουσιότερο αριστοκράτη της Βρετανίας, πιέζει την κυβέρνηση να χαλαρώσει τους περιορισμούς για τις παρεμβάσεις στα διατηρητέα κτίρια. Οπως επισημαίνει, ιδιοκτήτες σε ορισμένους από τους ακριβότερους ταχυδρομικούς κώδικες της χώρας δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν άδεια ακόμη και

για τέντες, εξωτερικά σκίαστρα ή παντζούρια.

«Εάν δεν προσαρμόσουμε τα κτίριά μας και δεν προσαρμοστεί το σύστημα πολεοδομικού σχεδιασμού, οι άνθρωποι δεν θα θέλουν να ζουν και να περνούν χρόνο μέσα σε αυτά», δήλωσε στο Bloomberg η επικεφαλής βιωσιμότητας της Grosvenor, Τον Μπάροους. Στην καρδιά του προβλήματος βρίσκεται η σύγκρουση ανάμεσα στην ανάγκη διατήρησης της αρχιτεκτονικής φουσιονγνιμίας των ιστορικών κτιρίων και στην προσαρμογή τους σε ένα αισθητά θερμότερο κλίμα.

Η βρετανική μετεωρολογική υπηρεσία Met Office προειδοποίησε τον Ιούλιο ότι η χώρα θα βρίσκεται αντιμέτωπη με συχνότερους και εντονότερους καύσωνες, ενώ θερμοκρασίες που αγγίζουν τους 40 βαθμούς Κελσίου θεωρούνται πλέον πολύ πιο πιθανές. Η προοπτική αυτή δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα για μεγάλο μέρος του βρετανικού κτιριακού αποθέματος, το οποίο κατασκευάστηκε για ένα παραδοσιακά δροσερό και υγρό κλίμα.

Στον δήμο Κένσινγκτον και στο

Ορισμένοι από τους θανάτους λόγω του καύσωνα θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί εάν τα σπίτια διέθεταν απλά συστήματα σκίασης.

Τσέλσι, για παράδειγμα, η προσθήκη τέντας σε ένα κτίριο που δεν διαθέτει ήδη εξωτερική υποδοχή ή η εγκατάσταση παντζουριών απαιτεί προηγούμενη έγκριση. Ο δήμος υποστηρίζει ότι η διαδικασία είναι αναγκαία, ώστε οι παρεμβάσεις να είναι συμβατές με το κτίριο και να μην αλλοιώνουν τον χαρακτήρα των προστατευόμενων περιοχών.

Η Grosvenor πέτυχε στις αρχές του έτους ορισμένες παραχωρήσεις για τα ακίνητά της στην Eaton Square. Το Westminster City Council συμφώνησε να δημιουργήσει μια απλούστερη διαδικασία για τους ιδιοκτήτες που θέλουν να εγκαταστήσουν συστήματα σκίασης και άλλες λύσεις δροσισμού.



Στην καρδιά του προβλήματος βρίσκεται η σύγκρουση ανάμεσα στην ανάγκη διατήρησης της αρχιτεκτονικής φουσιονγνιμίας των ιστορικών κτιρίων και στην προσαρμογή τους σε ένα αισθητά θερμότερο κλίμα.

Οι λεπτομέρειες του νέου πλαισίου βρίσκονται ακόμη υπό επεξεργασία και η εφαρμογή του αναμένεται αργότερα μέσα στο έτος.

Για τον όμιλο, ωστόσο, οι αλ-

λαγές αυτές δεν επαρκούν. Η Grosvenor ζητάει πλέον από την κεντρική κυβέρνηση ευρύτερες πολεοδομικές παραχωρήσεις, οι οποίες θα καλύπτουν όχι μόνο το Μείφερ και την Μπελγκράβια, αλλά συνολικά τα διατηρητέα κτίρια στην Αγγλία.

Ερευνα του 2022, την οποία επικαλείται η Μπάροους, είχε δείξει ότι το 87% των ιδιοκτητών ιστορικών κτιρίων θεωρεί το σύστημα αδειοδοτήσεων σοβαρό εμπόδιο για παρεμβάσεις που θα μπορούσαν είτε να περιορίσουν τη θερμοκρασία στο εσωτερικό είτε να μειώσουν τις εκπομπές άνθρακα. Πολλοί, όπως τονίζει, εγκαταλείπουν την προσπάθεια προτού καν υποβάλουν αίτηση.

Το πρόβλημα δεν περιορίζεται στα διατηρητέα ακίνητα ούτε στις πλουσιότερες γειτονίες της βρετανικής πρωτεύουσας. Η Ρεμπέκα Μόντακιουτ, διευθύντρια ερευνών στο think tank Social Market Foundation, εκτιμά πως η Βρετανία υστερεί σημαντικά στην προσαρμογή του οικιστικού της αποθέματος στις υψηλότερες θερμοκρασίες.

Η Γερμανία, παρότι έχει πα-

ρόμοιο κλίμα, διαθέτει εδώ και περισσότερο από μία δεκαετία νομοθεσία που υποστηρίζει την κατασκευή πιο δροσερών κατοικιών. Στη Βρετανία, αντίστοιχοι κανόνες τέθηκαν σε ισχύ μόλις το 2022 και αφορούν αποκλειστικά τα νεόκτα σπίτια. Για τα παλαιότερα ακίνητα εξακολουθεί να ισχύει ένα περίπλοκο μωσαϊκό τοπικών περιορισμών.

Σύμφωνα με τη Μόντακιουτ, αυτή η πολυνομία αποτρέπει παρεμβάσεις που δεν αφορούν μόνο την άνεση των κατοίκων, αλλά και την υγεία τους. Οπως υπογραμμίζει, ορισμένοι από τους θανάτους που καταγράφηκαν στη διάρκεια των κυμάτων καύσωνα θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί εάν τα σπίτια διέθεταν απλά συστήματα παθητικού δροσισμού.

Ο δήμαρχος του Λονδίνου Σαντνίκ Χαν παρουσίασε, μετά τους φετινούς καύσωνες, σχέδιο που προβλέπει ότι οι κατασκευαστές νέων κατοικιών θα πρέπει να ενσωματώνουν συστήματα σκίασης στον σχεδιασμό τους. Η πρόταση, όμως, δεν χαλαρώνει τους περιορισμούς για τις παρεμβάσεις στα ήδη υπάρχοντα κτίρια.

Επέκταση στο εξωτερικό σχεδιάζουν μεγάλες τράπεζες

Στο τραπέζι ξανά διασυννοριακές συμφωνίες μετά μία δεκαετία

Για περισσότερο από μία δεκαετία, η παγκόσμια τραπεζική έμοιαζε με μοντέλο που είχε φτάσει στα όριά του. Οι ζημιές της χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι ακριβές διασώσεις και μια σειρά αποτυχημένων εξαγορών ανάγκασαν τους μεγαλύτερους ομίλους να περιορίσουν τις διεθνείς φιλοδοξίες τους και να επιστρέψουν στις εγχώριες αγορές τους. Τώρα, όμως, οι ισορροπίες φαίνεται να αλλάζουν. Οι μεγάλες τράπεζες αρχίζουν και πάλι να εξετάζουν επέκταση στο εξωτερικό, είτε μέσω νέων δραστηριοτήτων είτε μέσω εξαγορών και συμετοχών. Το σημαντικότερο είναι ότι οι αγορές δεν τις τιμωρούν πλέον τόσο έντονα γι' αυτή την επιλογή. Οπως επισημαίνει σε ανάλυσή του το Reuters, οι επενδυτές δίνουν ουσιαστικά στους διευθύνοντες συμβούλους τραπεζών το πράσινο φως για να περάσουν ξανά τα σύνορα, με την ελπίδα, βεβαίως, ότι δεν θα επαναληφθεί η υπερβολική αυτοπεποίθηση της περιόδου πριν από το 2008.

Η στροφή είναι εντυπωσιακή. Όταν η Τζέιν Φρέισερ ανέλαβε τη Citigroup το 2021, προχώρησε σε δραστική συρρίκνωση του διεθνούς αποτυπώματος του αμερικανικού ομίλου. Παρόμοια κατεύθυνση ακολούθησε η HSBC, η οποία βρέθηκε ακόμη και αντιμέτωπη με πιέσεις επενδυτών για τη διάσπασή της. Τρά-

πεζες με εκτεταμένη παρουσία σε πολλές χώρες, όπως η Banco Santander, εμφάνιζαν επί χρόνια χαμηλότερες αποτιμήσεις σε σχέση με ομίλους που εστίαζαν περισσότερο στην εθνική τους αγορά, όπως η Lloyds Banking Group και η CaixaBank. Η γεωγραφική διασπορά αντιμετωπιζόταν όχι ως πλεονέκτημα, αλλά ως πρόσθετος κίνδυνος: περισσότερες εποπτικές αρχές, δια-

Οι επενδυτές δίνουν ουσιαστικά στους διευθύνοντες συμβούλους τραπεζών το πράσινο φως για να περάσουν τα σύνορα.

φορετικές αγορές και αυξημένη πολυπλοκότητα.

Οι τελευταίες κινήσεις δείχνουν ότι αυτή η λογική αρχίζει να αντιστρέφεται. Η JP Morgan διευρύνει τη δραστηριότητά της στη λιανική τραπεζική της Βρετανίας και της Γερμανίας, ενώ, σύμφωνα με το Reuters, η BNP Paribas εξετάζει την απόκτηση συμμετοχής στην Techcombank του Βιετνάμ. Ακόμη και η NatWest, η πρώην Royal Bank of Scotland, εξασφάλισε την έγκρι-

ση της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ για τη δημιουργία γραφείου αντιπροσωπείας στη χώρα. Πρόκειται για ένα περιορισμένο πρώτο βήμα, καθώς ένα τέτοιο γραφείο μπορεί να αναζητεί νέες εργασίες και να λειτουργεί ως σύνδεσμος με τους πελάτες, αλλά δεν επιτρέπεται να δέχεται καταθέσεις ή να χορηγεί απευθείας δάνεια. Η κίνηση έχει, ωστόσο, ιδιαίτερο συμβολισμό. Μετά τις αμφιλεγόμενες εξαγορές στο εξωτερικό που οδήγησαν τελικά στη διάσωσή της το 2008, η RBS είχε οικοδομήσει ολόκληρη τη μεταγενέστερη στρατηγική της γύρω από την οπισθοχώρηση στη βρετανική αγορά.

Δεν πρόκειται μόνο για μεμονωμένες κινήσεις. Τα στοιχεία της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών δείχνουν ότι η διασυννοριακή τραπεζική πίστη αυξήθηκε κατά 1,7 τρις. δολάρια το πρώτο τρίμηνο του 2026, καταγράφοντας άνοδο 11,4% σε ετήσια βάση. Μαζί με το 11,5% του προηγούμενου τριμήνου, πρόκειται για τους δύο υψηλότερους ρυθμούς αύξησης από το πρώτο τρίμηνο του 2008. Στα χρόνια που ακολούθησαν την κρίση, η μεταβολή της διασυννοριακής χρηματοδότησης ήταν συχνά αρνητική ή οριακή. Με άλλα λόγια, ακόμη και χωρίς να υπολογίζονται πιθανές εξαγορές, ο τραπεζικός δανεισμός παγκοσμιοποιείται ξανά με ταχύτητα. Η αλλαγή τροφοδοτεί



Η JP Morgan διευρύνει τη δραστηριότητά της στη λιανική τραπεζική της Βρετανίας και της Γερμανίας, ενώ η BNP Paribas εξετάζει την απόκτηση συμμετοχής στην Techcombank του Βιετνάμ. Ακόμη και η NatWest, η πρώην Royal Bank of Scotland, εξασφάλισε την έγκριση της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των Ηνωμένων Πολιτειών για τη δημιουργία γραφείου αντιπροσωπείας στη χώρα.

πλέον και τις συζητήσεις στην ευρωπαϊκή αγορά. Σύμβουλοι και επενδυτικές τράπεζες εξετάζουν εάν ισχυροί, κεφαλαιακά εύρωστοι αλλά εγχώρια προσανατολισμένοι όμιλοι, όπως η CaixaBank, η Lloyds και η Intesa Sanpaolo, θα μπορούσαν να αποκτήσουν έναν μεγάλο ανταγωνιστή σε άλλη χώρα.

Το κλίμα απέχει πολύ από εκείνο της περιόδου 2009-2024, όταν οι περισσότερες τραπεζικές συμφωνίες αφορούσαν συγχωνεύσεις εντός της ίδιας χώρας ή πωλήσεις δραστηριοτήτων του εξωτερικού. Το ισχυρότερο κίνητρο για τις διοικήσεις προέρχεται από το χρηματιστήριο. Το discount που εμφανίζουν οι μετοχές των τραπεζών όταν δραστηριοποιούνται σε πολλές χώρες περιορίζεται αισθητά. Η UniCredit,

για παράδειγμα, η οποία διαθέτει ισχυρή παρουσία στη Γερμανία και σε άλλες ευρωπαϊκές αγορές, διαπραγματεύεται με discount μόλις 8% έναντι της περισσότερης προσανατολισμένης στην Ιταλία Intesa Sanpaolo, με βάση τους εκτιμώμενους δείκτες ενσώματης λογιστικής αξίας. Πριν από το 2025, η διαφορά ανερχόταν σε 20% ή και περισσότερο.

Ανάλογη εικόνα προκύπτει από το κόστος ιδίων κεφαλαίων, δηλαδή την απόδοση που απαιτούν οι επενδυτές για να αναλάβουν τον κίνδυνο μιας τραπεζικής μετοχής. Στο παρελθόν υπήρχε σημαντική απόσταση ανάμεσα στους διεθνείς ομίλους όπως οι HSBC, Santander, UniCredit, Barclays, BBVA και Deutsche Bank και στις περισσότερες εγχώριες Lloyds, NatWest,

CaixaBank, Commerzbank και Intesa Sanpaolo.

Σήμερα, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Reuters, το μέσο εκτιμώμενο κόστος ιδίων κεφαλαίων και για τις δύο ομάδες βρίσκεται κοντά στο 10%. Η αγορά, με άλλα λόγια, δεν θεωρεί πλέον αυτονόητο ότι η παρουσία σε πολλές χώρες συνεπάγεται μεγαλύτερο επενδυτικό κίνδυνο. Αυτό δεν σημαίνει ότι επιστρέφουν οι ημέρες των ανεξέλεγκτων εξαγορών. Σημαίνει όμως ότι ένα από τα βασικά εμπόδια για τις διασυννοριακές τραπεζικές συμφωνίες αρχίζει να υποχωρεί. Και όταν οι επενδυτές παύουν να τιμωρούν την παγκόσμια επέκταση, δύσκολα οι τραπεζικές διοικήσεις θα αντισταθούν για πολύ στον πειρασμό.

OLIVIA COLMAN EMMA STONE RACHEL WEISZ

T H E

FAVOURITE

A FILM BY YORGOS LANTHIMOS

SUNDAY NIGHT MOVIE

MOVIES BEST HD

THE HOME OF MOVIES!

ΚΥΡΙΑΚΗ 30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 21:00

THE FAVOURITE / Η ΕΥΝΟΟΥΜΕΝΗ

ΚΩΜΩΔΙΑ

Στην Αγγλία των αρχών του 18ου αιώνα, η σχέση ανάμεσα στη Βασίλισσα Άννα και τη στενή της φίλη, Λαίδη Σάρα, απειλείται από μια νέα υπηρέτρια που μηχανεύεται τρόπους για να επιστρέψει στις αριστοκρατικές της ρίζες.

Το Κανάλι Διατίθεται:

cytavision

cablenet

Movies

MESIMVRIA

Θέση: 49

Θέση: 101

www.mesimvria.com

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
07:00 – 10:00

ΠΡΩΤΗ ΠΑΣΑ

ANTREAS ΓΙΩΡΓΑΛΛΑΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΟΓΙΔΗΣ

ΜΙΧΑΗΛΣ ΤΣΙΚΑΛΑΣ

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

ΚΥΡΙΑΚΗ 30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2026

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΔΟΣΗ: 101

Οι έξι μήνες του πολέμου που άλλαξαν τις αγορές

Αυξήσεις τιμών σε ενέργεια και τρόφιμα, με την ΑΙ να στηρίζει τα χρηματιστήρια

ΕΞΙ ΜΗΝΕΣ συμπληρώνονται σήμερα, Παρασκευή, από την ημέρα που οι ΗΠΑ και το Ισραήλ επιτέθηκαν στο Ιράν, πυροδοτώντας μια σύγκρουση που προκάλεσε τεράστια διαταραχή στις προμήθειες ενέργειας ανά τον κόσμο και έφερε νέες ισορροπίες στις αγορές συνολικά. Το Reuters καταγράφει πώς άλλαξε το σκηνικό στις αγορές σε αυτούς τους έξι μήνες. **1. Ακριβή ενέργεια.** Οι τιμές του πετρελαίου εκτοξεύτηκαν καθώς η παραγωγή του Κόλπου διακόπηκε και οι αποστολές μέσω των Στενών του Ορμούζ περιορίστηκαν. Η τιμή του πετρελαίου Brent ξεπέρασε πρόσκαιρα τα 120 δολάρια τον Απρίλιο και εξακολούθη να κυμαίνεται κατά μέσον όρο περίπου στα 90 δολάρια το 2026, από περίπου 70 δολάρια πέρυσι.

Ο μεγαλύτερος αντίκτυπος έχει σημειωθεί στα διυλισμένα καύσιμα. Οι τιμές του ντιζελ αυξήθηκαν απότομα εν μέσω ελλείψεων στα διυλισμένα προϊόντα του πετρελαίου, διακοπών λειτουργίας των ρωσικών διυλιστηρίων έπειτα από ουκρανικές επιθέσεις και απώλειες εξαγωγικών ροών από τον Κόλπο. Τα αεροπορικά καύσιμα αρχικά επλήγσαν σοβαρά δεδομένης της σημασίας του Κόλπου σε αυτό το κομμάτι της αγοράς, αν και η αύξηση της παραγωγής και των εξαγω-

γών των αμερικανικών διυλιστηρίων βοήθησε στην άμβλυνση των φόβων για την προσφορά.

Με τον χειμώνα στο βόρειο ημισφαίριο να πλησιάζει, η περαιτέρω διαταραχή των αποστολών μέσω του Ορμούζ, σε συνδυασμό με τους κινδύνους για τις ενεργειακές υποδομές της Ρωσίας, θα μπορούσαν να αυξήσουν τις πιέσεις για το πετρέλαιο θέρμανσης και τον πληθωρισμό.

2. Η ΑΙ στηρίζει τα χρηματιστήρια. Τα διεθνή χρηματιστήρια αγνόησαν, σε μεγάλο βαθμό, τον πόλεμο, δίνοντας μεγαλύτερη σημασία στα τρισεκατομμύρια δολάρια των επενδύσεων στον τομέα της τεχνικής νοημοσύνης. Ο παγκόσμιος χρηματιστηριακός δείκτης MSCI, που περιλαμβάνει 47 χώρες, άγγιξε νέο ιστορικό υψηλό στα 105 τρις. δολάρια αυτόν τον μήνα, κερδίζοντας σχεδόν 7 τρις. δολάρια, ή 9%, από τότε που ξέσπασε ο πόλεμος. Πάντως, οι αγορές στην περιοχή του Κόλπου εμφανίζουν υποαποδόσεις.

Όπως εξηγεί ο αναλυτής της Fidelity, Pranav Aggarwal, αυτό το ράλι υποδηλώνει ότι οι επενδυτές υιοθετούν μια «χαλαρή άποψη» και εξακολουθούν να προβλέπουν ότι ο πόλεμος θα τελειώσει φέτος.

3. Η αναζήτηση ασφάλειας. Καμία από τις τοποθετήσεις που συνή-



Η JP Morgan εκτιμά ότι οι πωλήσεις ακινήτων στο Ντουμπάι έχουν μειωθεί κατακόρυφα κατά 70%-80% και η Oxford Economics προειδοποιεί ότι η οικονομία του Κατάρ θα συρρικνωθεί σχεδόν κατά 30% φέτος, δεδομένης της ζημιάς στις εγκαταστάσεις φυσικού αερίου Ras Laffan (φωτογραφία).

Ο μεγάλος χαμένος του πολέμου Ιράν, ΗΠΑ, Ισραήλ είναι οι χώρες του Κόλπου, που έχουν δει μεγάλη μείωση εξαγωγών και απώλειες στα χρηματιστήρια.

θως επιλέγουν οι επενδυτές σε περιόδους δυσκολιών, όπως τα κρατικά ομόλογα υψηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης, ο χρυσός και το δολάριο, δεν έχουν παίξει τον παραδοσιακό ρόλο του ασφαλούς καταφυγίου με συνέπεια. Το δολάριο έχει ενισχυθεί κατά 1,4% έναντι ενός καλαθιού σημαντικών νομισμάτων από την έναρξη του πολέμου, αν και μεγάλο μέρος της ανόδου αντανακλά την αδυναμία του ιαπωνικού γιεν.

Τα αμερικανικά ομόλογα έχουν χάσει 3,5% σε όρους συνολικής απόδοσης, καθώς ο υψηλότερος πληθωρισμός έχει περιορίσει τα στοιχήματα μείωσης των επιτοκίων των ΗΠΑ, ενώ η αγορά επηρεάζεται τελευταία από τις ανησυχίες για τον νέο επικεφαλής της Federal Reserve, Kevin Warsh, και τα σχέδια-έκπληξη της Ουάσιγκτον για την επαναγορά τίτλων.

Ο χρυσός υποχώρησε σχεδόν κατά 25% από τα τέλη Φεβρουαρίου μέχρι τον Ιούλιο, αν και η τιμή του είχε υπερτριπλασιαστεί από το 2022, όταν οι δυτικές δυνάμεις «πάγωσαν» τα αποθεματικά της κεντρικής τράπεζας της Ρωσίας λόγω της εισβολής στην Ουκρανία. Ο χρυσός έχει ανακάμψει πάνω από 15% αυτόν τον μήνα εν μέσω νέων ανησυχιών για το δολάριο.

4. Τρόφιμα και λιπάσματα. Το κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ

έχει διαταράξει και τις μεταφορές λιπασμάτων, επηρεάζοντας σημαντικά την παγκόσμια παραγωγή τροφίμων.

Σε συνδυασμό με το ισχυρό Ελ Νίνιο και τις νέες διαταραχές στις μεταφορές σιτηρών που συνδέονται με τον πόλεμο στην Ουκρανία, οι αναλυτές λένε ότι το σοκ απειλεί ολόένα και περισσότερο την αγροτική παραγωγή.

Οι τιμές των τροφίμων αυξήθηκαν τον Ιούλιο σε υψηλό τριετίας, σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, οι ειδικοί προειδοποιούν ότι μεγάλο μέρος του αντίκτυπου δεν έχει ακόμη γίνει αισθητό. Η JP Morgan εκτιμά ότι ένα ισχυρό Ελ Νίνιο από μόνο του θα μπορούσε, στο αποκορύφωμά του, να αυξήσει τον παγκόσμιο πληθωρισμό τροφίμων κατά περίπου 0,7%. Οι επιπτώσεις αναμένεται να είναι πιο έντονες στην Ασία,

τη Λατινική Αμερική και την Αφρική, όπου τα νοικοκυριά δαπανούν μεγαλύτερο μερίδιο του εισοδήματός τους σε τρόφιμα.

5. Πλήγμα στον Κόλπο. Το άμεσο πλήγμα στον Περσικό Κόλπο ήταν έντονο. Οι εξαγωγές της Σαουδικής Αραβίας μειώθηκαν κατά 10% μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου τριμήνου. Η JP Morgan εκτιμά ότι οι πωλήσεις ακινήτων στο Ντουμπάι έχουν μειωθεί κατακόρυφα κατά 70%-80% και η Oxford Economics προειδοποιεί ότι η οικονομία του Κατάρ θα συρρικνωθεί σχεδόν κατά 30% φέτος, δεδομένης της ζημιάς στις εγκαταστάσεις φυσικού αερίου Ras Laffan.

Τα χρηματιστήρια του Κατάρ και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων έχουν υποχωρήσει περίπου κατά 14%, εμφανίζοντας υποαποδόσεις άνω των 20 ποσοστιαίων μονάδων σε σχέση με τις διεθνείς αγορές.

Το χαρτί υγείας, παράπλευρη απώλεια του εμπορικού πολέμου ΗΠΑ - Καναδά

ΕΝΑΣ εμπορικός πόλεμος μπορεί να ξεκινήσει από τον χάλυβα, τα αυτοκίνητα ή τη γεωπολιτική. Στο τέλος, όμως, μπορεί να φτάσει σε ένα από τα πιο καθημερινά προϊόντα του σουπερ μάρκετ: το χαρτί υγείας.

Η νέα κλιμάκωση της εμπορικής αντιπαράθεσης ανάμεσα στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά έχει βάλει τον κλάδο χαρτιού στο επίκεντρο, καθώς οι δύο χώρες επιβάλλουν νέους δασμούς σε προϊόντα εκατοντάδων κατηγοριών. Και επειδή οι εφοδιαστικές αλυσίδες τους είναι στενά συνδεδεμένες, η αύξηση των επιβαρύνσεων δημιουργεί ανησυχίες ότι μέρος του πρόσθετου κόστους μπορεί τελικά να περάσει στον καταναλωτή.

Ο Καναδάς ανακοίνωσε ότι από τις 8 Σεπτεμβρίου θα επιβάλει νέους ανταποδοτικούς δασμούς σε περισσότερα από 700 αμερικανικά προϊόντα, με συντελεστές που φτάνουν έως και το

50%, μετά την κατάρρευση των εμπορικών διαπραγματεύσεων με τις ΗΠΑ. Τα μέτρα καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα προϊόντων, από χάλυβα και ηλεκτρονικά έως αγροτικό εξοπλισμό, τρόφιμα και προϊόντα χαρτιού.

Σύμφωνα με τον Guardian, μεταξύ των κατηγοριών που πλήττονται περισσότερο βρίσκονται πρώτες ύλες και προϊόντα που

Το 2024 οι канаδικές εξαγωγές χαρτιού υγείας προς τις ΗΠΑ ανήλθαν στα 328 εκατ. δολ.

χρησιμοποιούνται στην παραγωγή χαρτιού υγείας και χαρτομάντιλων, με δασμούς 25%-50%. Ο λόγος που το χαρτί υγείας έχει μπει τόσο γρήγορα στη συζητή-



Ο Καναδάς αποτελεί μακράν τον μεγαλύτερο ξένο προμηθευτή έτοιμου χαρτιού υγείας στην αμερικανική αγορά.

ση για τις τιμές είναι η ιδιαίτερα στενή εμπορική σχέση των δύο χωρών στον συγκεκριμένο κλάδο. Παρότι μεγάλο μέρος του χαρτιού υγείας που πωλείται στις ΗΠΑ πα-

ράγεται εντός της χώρας, η αμερικανική βιομηχανία εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τον Καναδά για ξυλοπολτό και άλλες πρώτες ύλες. Ταυτόχρονα, ο Καναδάς

αποτελεί μακράν τον μεγαλύτερο ξένο προμηθευτή έτοιμου χαρτιού υγείας στην αμερικανική αγορά. Το 2024 οι Ηνωμένες Πολιτείες εισήγαγαν χαρτί υγείας συνολικής αξίας περίπου 510 εκατ. δολαρίων. Από αυτά, περισσότερα από 328 εκατ. δολάρια προήλθαν από τον Καναδά. Επί της ουσίας, σχεδόν τα δύο τρίτα της αξίας των αμερικανικών εισαγωγών χαρτιού υγείας προέρχονταν από τον βόρειο γείτονά τους. Η εξάρτηση γίνεται ακόμη πιο εμφανής εάν εξεταστεί συνολικά η κατηγορία των οικιακών προϊόντων χαρτιού όπως χαρτί κουζίνας, χαρτομάντιλα, χαρτί υγείας και συναφή είδη. Οι αμερικανικές εισαγωγές αυτής της κατηγορίας έφτασαν περίπου τα 4 δισ. δολάρια το 2024, εκ των οποίων περίπου 1,68 δισ. δολάρια προέρχονταν από τον Καναδά. Η σχέση δεν είναι μονόδρομη. Οι ίδιες εφοδιαστικές αλυσίδες λειτουργούν και προς την αντίθετη κατεύθυνση. Ο Καναδάς εισήγαγε

το 2024 προϊόντα οικιακού χαρτιού αξίας περίπου 1,27 δισ. δολαρίων από τις ΗΠΑ, σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία.

Αυτό σημαίνει ότι οι νέοι δασμοί δεν πλήττουν απλώς τον έναν παραγωγό προς όφελος του άλλου. Επιβαρύνουν μια αγορά στην οποία πρώτες ύλες, ημιέτοιμα προϊόντα και τελικά αγαθά περνούν συχνά τα σύνορα σε διαφορετικά στάδια της παραγωγής. Γι' αυτό και η εμπορική διαμάχη ΗΠΑ - Καναδά είναι ιδιαίτερα δύσκολο να περιοριστεί σε λίγους κλάδους. Οι δύο οικονομίες έχουν αναπτύξει επί δεκαετίες κοινές παραγωγικές αλυσίδες, στις οποίες τα σύνορα λειτουργούσαν περισσότερο ως διοικητική γραμμή παρά ως πραγματικό εμπόδιο.

Οι δασμοί αλλάζουν αυτή την εξίσωση, προσθέτοντας κόστος κάθε φορά που ένα προϊόν ή μια πρώτη ύλη περνάει από τη μία χώρα στην άλλη.

Διακοπές στη χώρα τους έκαναν φέτος οι Βρετανοί

ΣΕ ΜΙΑ ΧΩΡΑ γνωστή για τις ευμετάβλητες καιρικές συνθήκες, οι έρευνες δείχνουν ότι ο καιρός αποτελεί τον κύριο λόγο για τον οποίο οι Βρετανοί κλείνουν διακοπές στο εξωτερικό. Όμως το φετινό καλοκαίρι έφερε σχεδόν αδιάλειπτη ηλιοφάνεια και υψηλές θερμοκρασίες στο Ηνωμένο Βασίλειο, με αποτέλεσμα περισσότεροι Βρετανοί να επιλέξουν τη λύση του «staycation» (διακοπές στην πατρίδα τους), δίνοντας μια ευπρόσδεκτη ώθηση στην εγχώρια τουριστική οικονομία.

«Ο υπέροχος καιρός που απολαύσαμε σίγουρα βοήθησε, αλλά υπάρχει και μια ευρύτερη στροφή στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι κάνουν διακοπές», δήλωσε στο Bloomberg

Οι υψηλές θερμοκρασίες στο Ηνωμένο Βασίλειο το φετινό καλοκαίρι περιορίσαν τα ταξίδια στο εξωτερικό.

ο James Shaw της Sykes Holiday Cottages, μιας εταιρείας που νοικιάζει πάνω από 25.000 εξοχικές κατοικίες στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιρλανδία.

Η προτίμηση για εγχώριες αποδράσεις έναντι των διακοπών στο εξωτερικό ευνόησε μια τουριστική βιομηχανία που είχε άμεση συνεισφορά 70 δισ. λιρών στην οικονομία το 2024 (περίπου το 3% του συνολικού

ΑΕΠ) και στηρίξε 1,4 εκατ. θέσεις εργασίας. Παράλληλα, η τάση του staycation στη Βρετανία ενισχύεται και από την αύξηση του κόστους ζωής, καθώς ο πόλεμος στο Ιράν ανεβάξει τις τιμές της ενέργειας.

Ετσι, οι κρατήσεις της Sykes αυξήθηκαν κατά 5% σε ετήσια βάση για την καλοκαιρινή περίοδο, με έρευνα της εταιρείας να υποδηλώνει ότι το 38% των Βρετανών σχεδιάζει να περάσει τις κύριες διακοπές του στο εσωτερικό φέτος. Πρόκειται για αύξηση κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με πέρυσι. Ενα επιπλέον 26% σχεδιάζει να κάνει κάποια απόδραση στο εσωτερικό παράλληλα με τις κύριες διακοπές του. Αλλά και τα στοιχεία της Barclays από τις δα-

πάνες με κάρτες επιβεβαιώνουν ότι οι Βρετανοί αποφεύγουν τις διακοπές στο εξωτερικό υπέρ των εγχώριων ταξιδιών.

Οι δαπάνες σε αεροπορικές εταιρείες μειώθηκαν κατά 6%, αλλά στα ταξιδιωτικά γραφεία είδαν αύξηση 2,5% και οι δαπάνες για ξενοδοχεία, θέρετρα και καταλύματα αυξήθηκαν κατά 2,6% – υπονοώντας μια κλίση προς τα εγχώρια ταξίδια.

Ακόμα υψηλότερες δαπάνες για καύσιμα κίνησης θα μπορούσαν να είναι ένα σημάδι ότι οι οικογένειες ταξίδευαν με το αυτοκίνητό τους εντός συνόρων, καθώς η νοτιοδυτική Αγγλία, και συγκεκριμένα σημεία όπως η Κορνουάλη και το Ντέβον, είναι ο πιο δημοφιλής προορισμός τους καλοκαιρινούς μήνες.



Η επιλογή των Βρετανών να κάνουν διακοπές στην πατρίδα τους προσέφερε μια ευπρόσδεκτη ώθηση στην εγχώρια τουριστική οικονομία.

Καρότσι σουπερ μάρκετ σκανάρει, ζυγίζει και βγάζει τον λογαριασμό

Η Morrisons δοκιμάζει καρότσια που διαθέτουν κάμερα, σκάνερ, ζυγαριά

Το συνηθισμένο καρότσι του σουπερ μάρκετ αποκτά κάμερες, αισθητήρες, ζυγαριά και οθόνη αφής, φιλοδοξώντας να μεταφέρει στους φυσικούς διαδρόμους των καταστημάτων μέρος της ευκολίας, αλλά και της εξοικονόμησης των ηλεκτρονικών αγορών. Η βρετανική αλυσίδα Morrisons δοκιμάζει σε κατάστημά της στο Πρέστον, στη βορειοδυτική Αγγλία, τα «έξυπνα» καρότσια Carer της Instacart. Πρόκειται για την πρώτη εγκατάσταση της συγκεκριμένης τεχνολογίας στη βρετανική αγορά, με την αλυσίδα να εξετάζει το ενδεχόμενο ευρύτερης διάθεσής της εφόσον το πιλοτικό πρόγραμμα πετύχει.

Τα καρότσια χρησιμοποιούν τεχνολογία υπολογιστικής όρασης και αισθητήρες για να αναγνωρίζουν τα προϊόντα καθώς τοποθετούνται στο καλάθι. Η ενσωματωμένη ζυγαριά επιτρέπει στους καταναλωτές να ζυγίζουν επιτόπου φρούτα και λαχανικά, ενώ στην οθόνη εμφανίζεται δι-αρκώς το συνολικό κόστος των αγορών τους. Οι πελάτες μπορούν επίσης να συνδέουν την κάρτα επιβράβευσης Morrisons

More, να βλέπουν τις διαθέσιμες εκπτώσεις και να λαμβάνουν προτάσεις για άλλα προϊόντα. Στο τέλος, δεν φεύγουν απλώς από το κατάστημα όπως συνέβαινε στα Amazon Fresh, σαρώνουν έναν κωδικό από την οθόνη του καροτσίου σε ειδικό σημείο και ολοκληρώνουν την πληρωμή.

Άμεσα ο λογαριασμός

Ενα από τα βασικά πλεονεκτήματα της τεχνολογίας είναι ότι καταργεί τη δυσάρεστη έκπληξη στο ταμείο. Ο καταναλωτής γνωρίζει ανά πάσα στιγμή πόσο έχει κοστίσει το καλάθι του και μπορεί να αφαιρέσει προϊόντα προτού ξεφύγει από τον προϋπολογισμό του.

Ο Matthew Byrne, πελάτης του Morrisons που βρίσκεται στο φάσμα του αυτισμού, δήλωσε στον Guardian ότι η απεικόνιση των αγορών στην οθόνη τον βοήθησε να περιορίσει τις παρορμητικές επιλογές και να παραμείνει εντός του προϋπολογισμού των 80 λιρών που είχε θέσει.

Η πρώτη επαφή δεν είναι, πάντως, εύκολη για όλους. Μία άλλη πελάτισσα χαρακτηρί-



Τα καρότσια χρησιμοποιούν τεχνολογία υπολογιστικής όρασης και αισθητήρες για να αναγνωρίζουν τα προϊόντα καθώς τοποθετούνται στο καλάθι. Η ενσωματωμένη ζυγαριά επιτρέπει στους καταναλωτές να ζυγίζουν επιτόπου φρούτα και λαχανικά, ενώ στην οθόνη εμφανίζεται το συνολικό κόστος των αγορών.

Με το «έξυπνο καρότσι» ο καταναλωτής γνωρίζει ανά πάσα στιγμή πόσο έχει κοστίσει το καλάθι του και μπορεί να αφαιρέσει προϊόντα προτού ξεφύγει από τον προϋπολογισμό του.

σε το καρότσι αρχικά μπερδεμένο και αρκετά βαρύ, σημειώνοντας ότι δυσκολεύτηκε να το στρίψει. Λίγη τεχνητή νοημοσύνη δεν αρ-

κεί εάν το καρότσι χρειάζεται... δίπλωμα οδήγησης. Η ίδια οθόνη που βοηθάει τον καταναλωτή να ελέγξει τα έξοδα του λειτουργεί ταυτόχρονα ως ένα νέο ψηφιακό ράφι. Μπορεί να εμφανίζει προ-σφορές και προτάσεις σχετικές με όσα βρίσκονται ήδη στο καλάθι, ενθαρρύνοντας την αγορά συμπληρωματικών προϊόντων.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της Instacart, το 53% των Βρετανών καταναλωτών δήλωσε ότι έχει αφήσει προϊόντα στο ράφι επειδή δεν ήταν βέβαιο πως μπορούσε να τα πληρώσει. Την ίδια στιγμή, το 54% ανέφερε ότι απολαμβάνει να ανακαλύπτει προϊόντα

τα οποία δεν είχε αρχικά σκοπό να αγοράσει. Αυτή ακριβώς τη διπλή συμπεριφορά επιχειρεί να αξιοποιήσει το έξυπνο καρότσι: να προσφέρει έλεγχο του λογαριασμού, χωρίς να περιορίζει τις αυθόρμητες αγορές.

Για τις αλυσίδες, το όφελος δεν περιορίζεται στις μικρότερες ουρές. Η Instacart παρουσιάζει την πλατφόρμα Carer ως εργαλείο συλλογής πληροφοριών για τη συμπεριφορά των πελατών, την κατεύθυνση των ραφιών και την αποτελεσματικότητα των προσφορών, ανοίγοντας παράλληλα έναν ακόμη χώρο για ψηφιακή διαφήμιση μέσα στο κατάστημα. Τα καρότσια χρησιμοποιού-

νται ήδη σε περισσότερες από 100 πώλες στις ΗΠΑ και στην Αυστραλία, από αλυσίδες όπως οι Kroger και Coles. Η δοκιμή της Morrisons θα δείξει εάν το μοντέλο μπορεί να πετύχει και στη Βρετανία, όπου το πολύ πιο φιλόδοξο πείραμα των καταστημάτων Amazon Fresh δεν κατάφερε να κερδίσει το κοινό. Προς το παρόν δεν υπάρχει κάποια ανακοίνωση για είσοδο της τεχνολογίας στην ελληνική αγορά. Η κατεύθυνση, όμως, είναι σαφής: το καρότσι παύει να είναι απλώς ένα μεταλλικό καλάθι με ρόδες και μετατρέπεται σε ταμείο, προσωπικό βοηθό αγορών και διαφημιστική οθόνη ταυτόχρονα.

Τρεις ώρες εξοικονομούν κάθε εβδομάδα οι εργαζόμενοι με την ΑΙ

Τρεις ώρες δουλειάς την εβδομάδα εξοικονομεί ο μέσος εργαζόμενος που χρησιμοποιεί εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης, σύμφωνα με νέα ανάλυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η ταχύτητα με την οποία η ΑΙ εισέρχεται στους χώρους εργασίας είναι εντυπωσιακή, ωστόσο η πραγματική συμβολή της στην παραγωγικότητα αποδεικνύεται πιο σύνθετη από μια απλή εξοικονόμηση χρόνου.

Η ανάλυση βασίζεται στην Έρευνα Προσδοκιών των Καταναλωτών της EKT, η οποία καταγράφει κάθε μήνα τις απόψεις περίπου 20.000 πολιτών σε 11 χώρες της Ευρωζώνης.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι το ποσοστό των εργαζομένων που χρησιμοποιούν ΑΙ στη δουλειά τους διπλασιάστηκε μέσα σε μόλις δύο χρόνια, καθώς από 26% το 2024 αυξήθηκε σε 41%

το 2025 και έφτασε στο 52% το 2026. Οσοι έχουν ήδη εντάξει την τεχνολογία στην καθημερινότητά τους τη χρησιμοποιούν, κατά μέσον όρο, περίπου τρεις ώρες την εβδομάδα.

Η χρήση της δεν οδηγεί αυτομάτως σε αύξηση της παραγωγικότητας, τονίζει η EKT.

Η διείσδυση της ΑΙ, πάντως, δεν είναι ομοιόμορφη. Οι νεότεροι εργαζόμενοι και όσοι διαθέτουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση προηγούνται αισθητά. Το ποσοστό χρήσης μεταξύ των εργαζομένων υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου ανέρχεται στο 61%, έναντι 37% για όσους έχουν χαμηλότερη εκ-

παίδευση. Παράλληλα, οι νεότεροι είναι κατά περίπου 20 ποσοστιαίες μονάδες πιθανότερο να χρησιμοποιούν ΑΙ σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους συναδέλφους τους.

Οι άνδρες καταγράφουν επίσης ελαφρώς υψηλότερη χρήση από τις γυναίκες, αν και η ηλικία και η εκπαίδευση παραμένουν οι δύο καθοριστικότεροι παράγοντες. Ο μέσος χρήστης δηλώνει ότι χάρη στην ΑΙ εξοικονομεί τρεις ώρες την εβδομάδα, χρόνος που αντιστοιχεί περίπου στο 7,7% της διάρκειας διάρκειας εργασίας.

Ωστόσο, η EKT επισημαίνει δύο κρίσιμες παραμέτρους. Πρώτον, μόνο το 48,8% του συνόλου των εργαζομένων δηλώνει ότι χρησιμοποιεί ΑΙ και ταυτόχρονα εξοικονομεί χρόνο. Εάν το όφελος υπολογιστεί στο σύνολο της οικονομίας, η βελτίωση

της αποδοτικότητας περιορίζεται περίπου στο 3,8%. Δεύτερον, ο χρόνος που απελευθερώνεται δεν μεταφράζεται υποχρεωτικά σε μεγαλύτερη παραγωγή. Για να υπάρξει ουσιαστική αύξηση της παραγωγικότητας οι εργαζόμενοι πρέπει να αξιοποιούν τις ώρες που κερδίζουν για πρόσθετο έργο, ενώ και οι επιχειρήσεις πρέπει να μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτή την επιπλέον δυναμικότητα.

Τα μεγαλύτερα οφέλη καταγράφονται στις πιο τεχνικές εργασίες. Η δημιουργία και η διόρθωση κώδικα εξοικονομούν σχεδόν οκτώ ώρες την εβδομάδα, αλλά μόλις το 8% των εργαζομένων χρησιμοποιεί ΑΙ γι' αυτόν τον σκοπό. Σημαντικά οφέλη εμφανίζονται επίσης στην ανάλυση δεδομένων, στην αυτοματοποίηση επαναλαμβανόμενων εργασιών και στη δι-

μιουργία οπτικού ή ηχητικού περιεχομένου.

Αντίθετα, η αναζήτηση πληροφοριών, η έρευνα, η συγγραφή και η επιμέλεια κειμένων συγκαταλέγονται στις συχνότερες χρήσεις ΑΙ, χωρίς όμως να προσφέρουν την ίδια εξοικονόμηση χρόνου με τον προγραμματισμό και τις υπόλοιπες τεχνικές εφαρμογές. Οι μάνατζερ εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά χρήσης, δηλώνουν ότι εξοικονομούν περισσότερο χρόνο και έχουν θετικότερη στάση απέναντι στην τεχνολογία.

Παρά τη ραγδαία αύξηση της χρήσης, σχεδόν οι μισοί εργαζόμενοι εξακολουθούν να μην χρησιμοποιούν ΑΙ. Περίπου ένας στους τρεις απαντάει ότι η τεχνολογία δεν είναι σχετική με τα καθήκοντά του, ενώ άλλοι επικαλούνται προβληματισμούς για την ακρίβεια και την αξιο-

πιστία της, την προτίμηση σε παραδοσιακές μεθόδους ή την έλλειψη κατάλληλων εργαλείων από τον εργοδότη τους. Το 41% δηλώνει ότι δεν ενδιαφέρεται να χρησιμοποιήσει ΑΙ.

Την ίδια στιγμή, περίπου οι μισοί ερωτηθέντες αναφέρουν ότι θα ενθαρρύνονταν να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία εάν είχαν καλύτερη εκπαίδευση και σαφέστερη εικόνα για τις δυνατότητές της. Το στοιχείο πλέον δεν είναι μόνο να χρησιμοποιείται περισσότερο, αλλά να χρησιμοποιείται σωστά. Χωρίς εκπαίδευση, πρόσβαση στα κατάλληλα εργαλεία και αναδιοργάνωση της εργασίας, οι τρεις ώρες που κερδίζονται κάθε εβδομάδα κινδυνεύουν να παραμείνουν ένα εντυπωσιακό στατιστικό και όχι μια πραγματική ώθηση για την ευρωπαϊκή παραγωγικότητα.

Απολύσεις και κλείσιμο μονάδων στη Volkswagen

Σε ανοικτή σύγκρουση με τη διοίκηση της Volkswagen βρίσκονται πλέον οι εκπρόσωποι των εργαζομένων. «Η εμπιστοσύνη μας σε αυτό το διοικητικό συμβούλιο και ιδιαίτερα στον επικεφαλής του, Ολιβερ Μπλούμε, έχει κλονιστεί. Οχι ανεπανόρθωτα ακόμη, αλλά έχει κλονιστεί», δήλωσε η επικεφαλής του γενικού συμβουλίου εργαζομένων, Ντανιέλα Καβάλιο, αποσπώντας θερμό χειροκρότημα από περισσότερους από 10.000 εργαζομένους που παρακολούθησαν την συνέλευση στο Βόλφσμπουργκ.

Ήδη πριν από τις συνελεύσεις, ο Μπλούμε είχε προκαλέσει την αντίδραση των εργαζομένων. Αργά το απόγευμα της Παρασκευής απευθύνθηκε σε αυτούς μέσω του εσωτερικού δικτύου επικοινωνίας της VW, σε συνέντευξη που πραγματοποιήσε μαζί του το γραφείο Τύπου της εταιρείας, και η οποία διοχετεύθηκε ταυτόχρονα και σε διάφορα μέσα ενημέρωσης.

Ο Μπλούμε έχει επικριθεί επανειλημμένως από το συνδικάτο και το συμβούλιο εργαζομένων

επειδή, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν, μιλάει πρώτα στον Τύπο και μετά στους εργαζομένους για τα σχέδιά του. Σύμφωνα μάλιστα με το συμβούλιο εργαζομένων, οι εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους είναι «αναστατωμένοι και φοβισμένοι» εξαιτίας της

Πρόταση για στροφή στην αμυντική βιομηχανία, ώστε να αποφευχθεί το λουκέτο σε εργοστάσια.

«καταστροφικής επικοινωνίας» της διοίκησης. Το Spiegel μάλιστα την αποκαλεί «επικοινωνία για το Τέλος του Κόσμου», χωρίς εποικοδομητική χροιά προκειμένου να δώσει κίνητρα στους εργαζομένους να συνεχίσουν. Ο Μπλούμε απέφυγε να προβεί σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις, υπογράμμισε ωστόσο ότι το κλείσι-

μο εργοστασίων αποτελεί «την τελευταία και ακριβότερη λύση» και ότι μέσα στους επόμενους έξι έως δώδεκα μήνες πρέπει να βρεθούν προοπτικές για όλες τις μονάδες παραγωγής.

Η Volkswagen βρίσκεται σε διαδικασία περικοπών από το 2024, όταν η διοίκηση είχε θέσει για πρώτη φορά επί τάπητος ακόμα και το ενδεχόμενο κλεισίματος εργοστασίων. Επειτα από σκληρές διαπραγματεύσεις συμφωνήθηκε, ωστόσο, πρόγραμμα σταδιακής κατάργησης θέσεων εργασίας έως το 2030. Τώρα όμως η διοίκηση θεωρεί ότι τα μέτρα αυτά δεν επαρκούν, δεδομένου ότι και η ετήσια κερδοφορία της κάτω από 5% δεν κρίνεται επαρκής για να καλύψει το λειτουργικό κόστος.

Ο Μπλούμε χαρακτηρίζει τον όμιλο της VW υπερβολικά μεγάλο, αργό και περίπλοκο και έκανε λόγο για «πολύ κρίσιμη κατάσταση». Η πολυσυζητημένη εκτίμηση για κατάργηση έως και 50.000 επιπλέον θέσεων παγκοσμίως, όπως διευκρίνισε, δεν αποτελεί συγκε-

κριμένο στόχο, αλλά θεωρητικό υπολογισμό με βάση το κόστος. Αβέβαιο παραμένει παράλληλα το μέλλον των εργοστασίων στο Εμντεν, το Αννόβερο, το Τσβίκου και το Νέκαρζουλμ.

Πάντως, όπως αναφέρουν γερμανικά δημοσιεύματα, το 50% των περικοπών θέσεων εργασίας αλλά και το κλείσιμο μονάδων πρόκειται να γίνει σε γερμανικό έδαφος. Η διοίκηση στέλνει προς το παρόν ως προς αυτό αμφίσημα μηνύματα, χωρίς διευκρινίσεις, λέγοντας μόνο ότι προσπαθεί να περισώσει ουσιαστικά ό,τι μπορεί. Σημειωτέον, ο όμιλος VW διαιτηρεί 170 μονάδες με τη μορφή εργοστασίων ή θυγατρικών εταιρειών παγκοσμίως.

Μία από τις προτάσεις για τη διατήρηση της παραγωγής σε μονάδες που κινδυνεύουν είναι και η κατασκευή εξοπλισμού για την αμυντική βιομηχανία. Ο όμιλος έχει ήδη δημιουργήσει από το καλοκαίρι του 2025 ειδικό «Γραφείο Αμυνας» για πιθανές μελλοντικές δραστηριότητες στον κλάδο.



Η Volkswagen βρίσκεται σε διαδικασία περικοπών από το 2024, όταν η διοίκηση είχε θέσει επί τάπητος το ενδεχόμενο κλεισίματος εργοστασίων.

Απλησίαστα τα ακίνητα για το εισόδημα των Ελλήνων

Οι τάσεις του δημογραφικού θα οδηγήσουν σε ηπιότερες αυξήσεις των τιμών των κατοικιών στο μέλλον, προβλέπει ο οίκος

Το επί εξή συναπτά έτη ράλι των ακινήτων στην Ελλάδα δεν έχει φέρει μόνο τις τιμές σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, αλλά έχει εκτινάξει και τον δείκτη τιμών/εισοδημάτων, μαρτυρώντας τη σημαντική επιδείνωση της οικονομικής προσιτότητας των κατοικιών για τα ελληνικά νοικοκυριά, διαπιστώνει η Moody's.

Παρ' όλα αυτά, ο οίκος εκτιμά ότι οι τάσεις του δημογραφικού θα οδηγήσουν σε ηπιότερες αυξήσεις των τιμών των κατοικιών στο μέλλον. Και ενώ οι εξελίξεις στο μέτωπο της ανεργίας, του δανεισμού των νοικοκυριών, των επιτοκίων και του πληθωρισμού στηρίζουν την ικανότητα εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων, εντούτοις παραμένει γεγονός ότι οι Έλληνες έχουν χαμηλότερα εισοδήματα και αποταμιεύσεις σε σχέση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, κάτι που περιορίζει την ικανότητά τους να απορροφήσουν τυχόν δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν στο μέτωπο των εισοδημάτων ή των δαπανών.

Όπως διαπιστώνει ανάλυση της Moody's, οι τιμές των ελληνικών κατοικιών αυξάνονται εδώ και τουλάχιστον έξι χρόνια, φτάνοντας σε επίπεδα-ρεκόρ, ενώ από το 2022 και μετά «τρέχουν» με ρυθμό υψηλότερο σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Ο ετήσιος ρυθ-

μός αύξησης των τιμών κορυφώθηκε πάνω από το 15% το 2023, αλλά γενικά παρουσιάζει έντονες μεταβολές.

Η αύξηση των τιμών των κατοικιών μαρτυρεί ισχυρή ζήτηση σε όλη τη χώρα, αν και οι ανατιμήσεις υπήρξαν ιδιαίτερα έντονες στην Αθήνα, με τις τιμές να ξεπερνούν το προ κρίσης υψηλό τους το 2024.

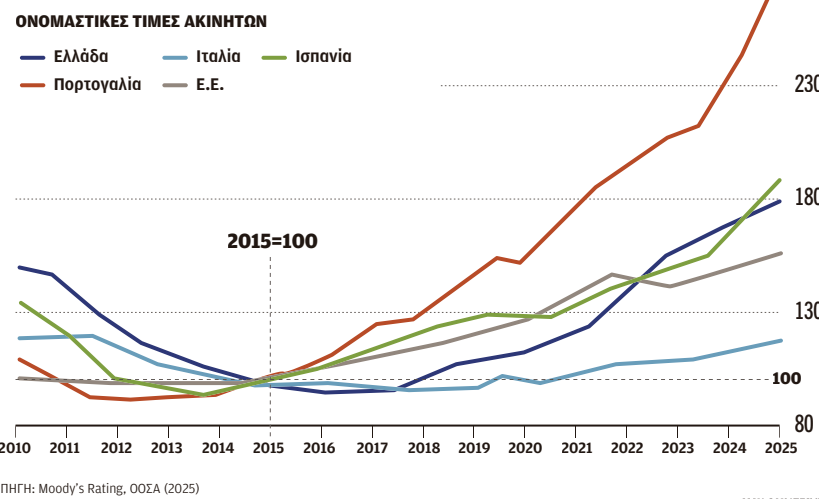
Οι παράγοντες του ράλι

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ελληνική αγορά ακινήτων, διαπιστώνει η Moody's, με τις καθαρές εισροές να αυξάνονται σταθερά τα τελευταία χρόνια και να αντιπροσωπεύουν σημαντικό μερίδιο των συνολικών επενδύσεων σε ακίνητα. Οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την αγορά είναι ο τουρισμός, οι ξένοι αγοραστές που αναζητούν άδεια παραμονής μέσω του προγράμματος «χρυσή βίζα» και τα στεγαστικά δάνεια με κρατική υποστήριξη για νέους αγοραστές. Οι αναλυτές συμφωνούν ότι και το πρόγραμμα «Σπίτι μου» τόνωσε πρόσκαιρα τη ζήτηση για στεγαστικά δάνεια και την αγορά κατοικιών.

Ενώ οι πραγματικές τιμές των κατοικιών ανακάμπτουν σταθερά από το χαμηλό του 2017, η αύξηση των εισοδημάτων των νοικοκυριών



Το 10ετές ράλι των τιμών κατοικιών



έχει υπάρξει σημαντικά πιο αργή τα τελευταία οκτώ χρόνια, αδυνατώντας να ακολουθήσει την άνοδο των τιμών των ακινήτων, διαπιστώνουν οι αναλυτές του οίκου. Ως αποτέλεσμα, η αναλογία των τιμών προς τα εισοδήματα έχει αυξηθεί πάνω από τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο της, υποδεικνύοντας ένα σημαντικό και διευρυνόμενο χάσμα προσιτότητας για τα ελληνικά νοικοκυριά.

Αν και η προσφορά κατοικιών παραμένει περιορισμένη, καθώς η έκδοση οικοδομικών αδειών εξα-

κολουθεί να είναι πολύ χαμηλότερη από τα προ κρίσης επίπεδα, εντούτοις η Moody's θεωρεί ότι οι δυσμενείς δημογραφικές τάσεις συνεπάγονται ασθενέστερη μακροπρόθεσμη ζήτηση, η οποία θα μπορούσε να μετριάσει τη μελλοντική αύξηση των τιμών.

Τα στεγαστικά δάνεια

Τα στεγαστικά δάνεια, που ιστορικά εμφάνιζαν καθυστέρηση σε σχέση με την αύξηση των τιμών των κατοικιών, έχουν ανακτήσει δυναμική τελευταία. Όπως σημει-

ώνει η Moody's, έπειτα από μια περίοδο αδυναμίας που προκάλεσαν οι αυξήσεις επιτοκίων της ΕΚΤ το 2023 και το 2024, τα χαμηλότερα επιτόκια έφεραν απότομη αύξηση στη χορήγηση νέων στεγαστικών δανείων, η οποία έφτασε σε υψηλά επίπεδα το 2025 και στις αρχές του 2026.

Οι επιδόσεις των στεγαστικών δανείων ωφελούνται από το βελτιωμένο λειτουργικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα, ενώ τα υψηλότερα επιτόκια και ο πληθωρισμός επηρέασαν τα οικονομικά των νοικο-

κυριών την περίοδο 2022-2024, τόσο το κόστος δανεισμού όσο και οι πληθωριστικές πιέσεις στη συνέχεια μετριάστηκαν, υποστηρίζοντας την προσιτότητα και την ικανότητα των δανειοληπτών να εξυπηρετούν τα στεγαστικά δάνειά τους.

Την ίδια στιγμή, τα ελληνικά νοικοκυριά έχουν μειώσει σημαντικά τον δανεισμό τους, με τα χρέη να είναι πλέον κάτω από τον μέσο όρο της Ε.Ε. ως ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος. Σε συνδυασμό με την αύξηση των εισοδημάτων, που είναι σε γενικές γραμμές ευθυγραμμισμένη με συγκρίσιμες ευρωπαϊκές χώρες, αυτό λειτουργεί υποστηρικτικά για την προσιτότητα των στεγαστικών δανείων.

Περαιτέρω στήριξη παρέχει η σταθερή μείωση της ανεργίας, η οποία βρίσκεται κοντά σε ιστορικά χαμηλά, συμβάλλοντας στη σταθερότητα του εισοδήματος των νοικοκυριών και στην ικανότητα των δανειοληπτών να εξυπηρετούν τα στεγαστικά τους δάνεια.

Από την άλλη πλευρά, τα ελληνικά νοικοκυριά εξακολουθούν να κερδίζουν λιγότερα από τα ευρωπαϊκά, ενώ χαμηλότερα παραμένουν και τα ποσοστά αποταμίευσης, κάτι που περιορίζει τα περιθώρια των νοικοκυριών να απορροφήσουν τυχόν οικονομικές δυσκολίες.

Το 2027 ξεκινάει η ανακαίνιση κτιρίων 15 φοιτητικών εστιών σε όλη τη χώρα

Εντός του 2027 αναμένεται να ξεκινήσει η ανακαίνιση 15 κτιρίων φοιτητικών εστιών σε όλη τη χώρα. Πρόκειται για ένα έργο που θα απορροφήσει κεφάλαια 226 εκατ. ευρώ από το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα και προβλέπεται να ενεργοποιηθεί εκ νέου μια σειρά ακινήτων, που σήμερα είναι ουσιαστικά εκτός χρήσης, ή με πολύ περιορισμένη αξιοποίηση, λόγω της κατάστασης στην οποία βρίσκονται αυτά.

Στόχος είναι η στέγαση 5.600 φοιτητών, ενώ προβλέπεται και η αύξηση της δυναμικότητας των κτιρίων κατά 36%. Απόδειξη της πρόκλησης της Πολιτείας για το ζήτημα στέγασης των φοιτητών είναι ότι το 90% των ακινήτων αυτών έχει κατασκευαστεί πριν από το 1985, δηλαδή είναι ηλικίας άνω των 40 ετών και σε πολλές περιπτώσεις, οι φθορές είναι τόσο εκτεταμένες, ώστε το ποσοστό χρήσης τους να είναι σχεδόν μηδενικό.

Σε ό,τι αφορά την Αττική, μεταξύ άλλων, θα αναβαθμιστούν η φοιτητική εστία του Πανεπιστημίου Αθηνών στην οδό Ούλωφ Πάλμε και εκείνη της ΑΣΠΑΙΤΕ στο Μαρούσι. Επίσης, περί τα 50 εκατ. ευρώ θα δαπανηθούν από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο για την ανακαίνιση 450 κλινών της παλιάς φοιτητικής εστίας στην περιοχή του Ζωγράφου, στην οδό Ηρώων Πολυτεχνείου. Ήδη, για τον σκοπό αυτό, προκηρύχθηκε πρόσφατα διαγωνισμός ΣΔΙΤ, που προβλέπει την ολική ανακατασκευή του υφιστάμενου κτιρίου, που βρίσκεται εντός των ορίων της Πανεπιστημιούπολης. Άλλο ένα έργο ΣΔΙΤ στην Αττική αφορά και την κατασκευή του πρώτου νεόδμητου συγκροτήματος φοιτητικών εστιών μετά τη δεκαετία του 1980. Αυτό αφορά τη δημι-



Στην Αττική θα αναβαθμιστούν, μεταξύ άλλων κτιρίων, η φοιτητική εστία του Πανεπιστημίου Αθηνών στην οδό Ούλωφ Πάλμε (φωτογραφία) και εκείνη της ΑΣΠΑΙΤΕ στην περιοχή του Αμαρουσίου.

ουργία 1.100 εστιών για λογαριασμό του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής. Για τον σκοπό αυτό πρόκειται να αξιοποιηθεί τμήμα της έκτασης των 90 στρεμμάτων, που αποτελούν το Πάρκο Πόλης των Ανω Λιοσίων. Το έργο αναμένεται να κοστίσει 65 εκατ. ευρώ και ο ιδιωτικός φορέας θα αναλάβει για διάστημα 27 ετών τη μελέτη, χρηματοδότηση, κατασκευή, λειτουργία και συντήρηση των εγκαταστάσεων. Επιπλέον, θα έχει την ευθύνη για τις υπηρεσίες ασφάλειας, φύλαξης και καθαριότητας των φοιτητικών εστιών.

Ο διαγωνισμός ήδη «τρέξει» και στο πλαίσιο της πρώτης φάσης εκδόθηκαν ενδιάμεσες συμμετείχαν έξι φορείς.

Σημαντικές εργασίες προβλέπονται επίσης σε διάσπαρτα κτίρια στη Θεσσαλονίκη, στα Ιωάννινα, στην Πάτρα, αλλά και στην Κομοτηνή. Με τον τρόπο αυτό, εκτιμάται ότι θα δοθεί η δυνατότητα σε περισσότε-

ρους σπουδαστές χαμηλών εισοδημάτων να αξιοποιήσουν τις διαθέσιμες φοιτητικές εστίες του κράτους. Παράλληλα, τα επόμενα χρόνια αναμένεται να κατασκευαστούν και νέα κτίρια μέσω ΣΔΙΤ σε μια σειρά από σημαντικές πανεπιστημιακές σχολές εκτός Αττικής και συγκεκριμένα σε Κρήτη, Κομοτηνή, Δυτική Μακεδονία και Θεσσαλία. Πρόκειται για έργα που προβλέπεται ότι θα ξεκινήσουν σταδιακά μέχρι και το τέλος του 2027, κάτι που σημαίνει ότι οι νέες εστίες θα παραδοθούν προς το τέλος της δεκαετίας. Μέσω αυτών υπολογίζεται ότι θα καλυφθούν οι ανάγκες περίπου 12.842 φοιτητών, των Πανεπιστημίων Κρήτης, Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, και του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Πρόκειται για έργα ύψους 750 εκατ. ευρώ.

Ο πιο πρόσφατος διαγωνισμός αφορά το Παν. Δυτικής Μακεδονίας, με τον όμιλο Metlen να ανακτι-

ρύσσεται προσωρινός ανάδοχος. Το έργο, ύψους 105,3 εκατ. ευρώ, αφορά την κατασκευή εστιών δυναμικότητας 750 κλινών σε Κοζάνη (350), Πτολεμαΐδα (100), Καστοριά (150) και Φλώρινα (150). Η υπογραφή της σύμβασης προβλέπεται να πραγματοποιηθεί στο τέλος του 2026, ή στις αρχές του 2027, ενώ τα έργα αναμένεται να ξεκινήσουν λίγους μήνες αργότερα. Πιο άμεσα φαίνεται πως βρίσκεται η εκκίνηση των έργων στην Κρήτη, όπου ανάδοχος είναι ο όμιλος Aktor. Συνολικά, θα κατασκευαστούν 1.810 διαμερίσματα συνολικής δυναμικότητας 2.710 κλινών στην πόλη του Ρεθύμνου και 1.016 διαμερίσματα με 2.136 κλίνες στο Ηράκλειο. Παράλληλα, στο Ρέθυμνο θα ανεγερθεί νέο μεγάλο αμφιθέατρο 800 θέσεων, σχεδιασμένο για την κάλυψη πολλαπλών ακαδημαϊκών και πολιτιστικών χρήσεων. Το κόστος υπολογίζεται σε 250 εκατ. ευρώ.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Ο μύθος της παθητικής επένδυσης στο Real Estate

Την περασμένη βδομάδα αναλύσαμε τρεις από τους τέσσερις μεγαλύτερους μύθους γύρω από το Real Estate και είδαμε πώς θα μπορούσαμε να τους μετατρέψουμε σε στρατηγικό πλεονέκτημα και καθαρό, μετρημένο κέρδος. Σήμερα θα δούμε τον τέταρτο, ο οποίος αξίζει ανάλυση από μόνος του.

«Αγόρασε ένα διαμέρισμα, βάλε έναν ενοικιαστή, πάρε το ενοίκιο την πρώτη του μήνα και πήγαινε να καθίσεις στην παραλία».

Αυτή η δολοφονική εικόνα προβάλλεται καθημερινά από εκατοντάδες «γκουρού» της αυτοβελτίωσης και του διαδικτυακού πλούτου. Σύμφωνα με αυτό το αφήγημα, η επένδυση σε ακίνητα αποτελεί το απόλυτο εισόδημα άνευ κόπου (passive income): ένα μαγικό κουμπί που σου εξασφαλίζει χρήματα στον τραπεζικό σου λογαριασμό χωρίς ποτέ να χρειαστεί να ιδρώσεις, να αγχωθείς ή να ασχοληθείς σοβαρά.

Η πραγματικότητα, ωστόσο, απέχει έτη φωτός από αυτή την ουτοπία που ζωγραφίζουν στα social media. Η διαχείριση ακινήτων δεν είναι ούτε παθητική ούτε εύκολη. Στην ουσία, πρόκειται για

μια μορφή επιχειρηματικότητας. Όποιος προσεγγίζει το Real Estate πιστεύοντας ότι δεν θα χρειαστεί να επενδύσει χρόνο, ενέργεια και συναισθηματική ανθεκτικότητα, είναι καταδικασμένος να απογοητευτεί – και πιθανότατα να χάσει χρήματα.

Για να καταλάβουμε γιατί η επένδυση σε ακίνητα απαιτεί ενεργή συμμετοχή, αρκεί να σκεφτούμε τη σημαίνει ιδιοκτησία στην πράξη. Σε αντίθεση με τις μετοχές ή τα αμοιβαία κεφάλαια, όπου απλώς αγοράζεις ένα μερίδιο μιας επιχείρησης και το αφήνεις να δουλέψει, ένα ακίνητο είναι ένα φυσικό, υλικό περιουσιακό στοιχείο. Και τα φυσικά αντικείμενα φθείρονται, χρειάζονται συντήρηση, προσελκύουν γραφειοκρατία και απαιτούν ανθρώπινη επικοινωνία.

Το μεγαλύτερο κομμάτι της «ενεργής» φύσης ενός ακινήτου αφορά τις σχέσεις με τους ενοικιαστές. Ο καλός ενοικιαστής είναι ευλογία, αλλά ακόμη και τότε, οι ανάγκες είναι συνεχείς. Τι συμβαίνει όταν καλέσει ο θερμοσίφωνας στις δέκα το βράδυ; Ποιος θα συντονίσει τον υδραυλικό; Τι γίνεται στην περίπτωση που ένας ενοικι-

αστής σταματήσει να πληρώνει ή προκαλέσει σοβαρές ζημιές στον χώρο; Η διαχείριση ανθρώπων απαιτεί υπομονή, διπλωματία και συχνά σκληρές αποφάσεις.

Ένα κτίριο ζει, αναπνέει και... γεννάει. Οι τοιχοπλάκες βουλώνουν, οι τοίχοι θέλουν βάψιμο, τα κλιματιστικά χρειάζονται σέρβις και οι στέγες μπορεί να μπάσουν νερά μετά από μια ισχυρή βροχόπτωση. Κανένα ακίνητο δεν διατηρείται άσπρο από μόνο του, όσο καλά και να το έχεις χτίσει. Εάν παραβλέψεις τη συντήρηση για να γλιτώσεις χρήματα, το πρόβλημα πολλαπλασιάζεται, οδηγώντας αργότερα σε δυσβάσταχτο κόστος αποκατάστασης.

Η γραφειοκρατία γύρω από τα ακίνητα είναι τεράστια. Υπάρχουν συνβόλαιο ενοικίασης που πρέπει να συνταχθούν σωστά, φορολογικές δηλώσεις, τέλη, αποδείξεις, ενεργειακά πιστοποιητικά και αλλαγές στη νομοθεσία που αφορούν τα μισθώματα. Η άγνοια του νόμου ή η παράληψη μιας προθεσμίας μπορεί να επιφέρει βαριά πρόστιμα ή ακόμα και νομικές εμπλοκές.

Πολλοί νέοι επενδυτές, παρασυρμένοι από τον μύθο της παθη-

τικότητας, αγοράζουν ένα ακίνητο και προσπαθούν να το διαχειριστούν στο πόδι, αφιερώνοντας ελάχιστο χρόνο. Αυτή η προσέγγιση συχνά οδηγεί σε καταστροφικά αποτελέσματα:

Η μεγάλη καθυστέρηση στην εύρεση νέου ενοικιαστή (αυξημένα κενά διαστήματα – vacancy rates) κοστίζει περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη δαπάνη.

Η αδιαφορία για μικρές ζημιές μετατρέπει απλά ζητήματα σε μεγάλες καταστροφές (π.χ. μια μικρή διαρροή νερού που γίνεται αντληπτή μήνες αργότερα).

Το συνεχές άγχος από τα τηλεφωνήματα διαμαρτυρίας των ενοικιαστών εξαντλεί ψυχικά πολλούς ιδιοκτήτες και τους οδηγεί στο να πουν «δεν αξίζει τον κόπο» και ξεπουλουν το ακίνητό τους κάτω από την αξία του.

Το γεγονός ότι το Real Estate δεν είναι παθητικό δεν σημαίνει ότι πρέπει να σας απορροφήσει όλη τη ζωή. Το μυστικό των επιτυχημένων επενδυτών δεν είναι ότι δουλεύουν περισσότερο, αλλά ότι χτίζουν συστήματα.

Εάν δεν θέλετε να ασχολείστε με βρύσες που στάζουν, καθυστερη-

μένα ενοίκια και παράπονα, η λύση είναι (θεωρητικά) απλή: προσλάβετε μια επαγγελματική εταιρεία διαχείρισης ακινήτων (Property Manager). Πώς λειτουργεί; Αναλαμβάνουν την εύρεση ενοικιαστών, τους ελέγχους φερεγγυότητας, την είσπραξη των ενοικίων και τον συντονισμό των τεχνικών συνεργειών. Ναι, θα πληρώσετε μια προμήθεια επί του μηνιαίου ενοικίου (συνήθως γύρω στο 8% με 12%). Όμως, εξαγοράζετε την ηρεμία σας, γλιτώνετε αμέτρητες ώρες άγχους και διασφαλίζετε ότι το ακίνητό σας λειτουργεί σαν μια καλά λαδωμένη μηχανή. Το πρόβλημα; Δεν έχουμε τόσο σπουδαίες εταιρείες διαχείρισης που να είναι καλές σε όλα όσα απαιτούνται να κάνουν ή να έχουν όλες τις απαιτούμενες επαγγελματικές άδειες.

Ακόμη κι αν διαχειρίζεστε οι ίδιοι τα ακίνητά σας, δεν χρειάζεται να κάνετε τίποτα μόνοι σας. Χτίζετε ένα αξιόπιστο δίκτυο συνεργατών: από έναν έμπιστο υδραυλικό και έναν ηλεκτρολόγο που ανταποκρίνονται άμεσα. Έναν νομικό σύμβουλο για τα συμβόλαια, έναν λογιστή εξειδικευμένο στη φορολογία ακινήτων.

Με αυτούς τους ανθρώπους στο πλευρό σας, η δουλειά σας περιορίζεται σε απλό συντονισμό και λήψη αποφάσεων, αντί για σκληρή, χειρωνακτική ή ψυχική προσπάθεια.

Το Real Estate είναι ένας από τους πιο ισχυρούς τρόπους για να χτίσεις μακροπρόθεσμο πλούτο, να προστατευτείς από τον πληθωρισμό και να δημιουργήσεις σταθερές ροές εσόδων. Ωστόσο, η επιτυχία σε αυτόν τον τομέα δεν έρχεται από την παθητικότητα, αλλά από την ενεργή, μεθοδική και επιχειρηματική διαχείριση.

Όταν αποδεχτείτε ότι τα ακίνητα είναι μια μικρή επιχείρηση και τα αντιμετωπίσετε με επαγγελματισμό –είτε αναλαμβάνοντας οι ίδιοι τους ρόλους με οργάνωση είτε αναθέτοντάς τους σε ειδικούς– τότε ο μύθος της παθητικότητας δίνει τη θέση του στην πραγματικότητα της κερδοφορίας. Ο πλούτος στα ακίνητα δεν χαρίζεται· κερδίζεται από δocus κατανόηση των κανόνων του παιχνιδιού και χτίζουν τα σωστά συστήματα γύρω από αυτούς.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Το άγνωστο
μυθιστόρημα
του Ερίκ Ρομέρ

Σελ. 5

ΒΙΒΛΙΟ

Η μυρωδιά του καπνού
στην ιστορία
της Καβάλας

Σελ. 10

ΠΑΒΛΙΚΟΦΣΚΙ ΣΤΗΝ «Κ»

Η επιστροφή
του Τόμας Μαν
στη Γερμανία

Σελ. 11



Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΕΧΝΕΣ & γράμματα

Κυριακή 30 Αυγούστου 2026



Ζιλ Ντελέζ (1), Λουί Αλτουσέρ (2), Μισέλ Φουκό (3), Ζακ Ντεριντά (4), Ζακ Λακάν (5). Η «Θεωρία», που διαμορφώθηκε από τις ιδέες τους, άφηνε υποσχέσεις για έναν κόσμο καλύτερο, χωρίς καταπιεστικούς θεσμούς και δίχως όρια στην ανθρώπινη σκέψη και δράση. Μια ριζική ανατροπή για τα δεδομένα των δεκαετιών του '60 και του '70, που ενέπνευσε τους νέους της εποχής.

Εμείς και οι Γάλλοι

Η πνευματική μήτρα της σύγχρονης ελληνικής διανόησης βρίσκεται στον Μάν του '68 και στην «Ένωση των εν Παρισίοις Ελλήνων Σπουδαστών», η οποία μετέφερε στα αμφιθέατρα της Μεταπολίτευσης τις ιδέες του Ντεριντά, του Αλτουσέρ, του Λακάν, του Φουκό, του Ντελέζ. Ένα νέο βιβλίο στις ΗΠΑ αναθεωρεί την παρακαταθήκη τους. Ποιο ήταν εδώ το αποτύπωμά τους;

Σελ. 3

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

30.8-5.9.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Προβολές στο Πάνθεον

Ο κινηματογράφος Πάνθεον την επόμενη εβδομάδα θα προβάλει για μία μόνο βραδιά την ταινία «Katy Perry - The Lifetimes Tour Ζωντανά από το Παρίσι», την Τετάρτη 2 Σεπτεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. Η ταινία προσφέρει μια καθηλωτική εμπειρία πρώτης γραμμής που αναδεικνύει την κλίμακα, την ενέργεια και την οπτική φιλοδοξία της παγκόσμιας περιοδείας της Perry. Στο Πάνθεον θα προβάλλεται από τις 3 ώς τις 9 Σεπτεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. η ταινία «Late Fame» του Κεντ Τζόουνς, με τους Willem Dafoe, Greta Lee και Edmund Donovan. Μια ευφυής, μελαγχολική και απρόσμενα αστεία ιστορία για την τέχνη, τη φιλοδοξία και την παγίδα της καθυστερημένης δόξας. **Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία. Πληροφορίες** τηλέφωνο 22675787.

ΕΚΘΕΣΗ

Urban Kaleidoscope



Η Gallery 45 στη Λεμεσό παρουσιάζει την ομαδική έκθεση Urban Kaleidoscope: Μια πολυδιάστατη εξερεύνηση της σύγχρονης αστικής ζωής. Η έκθεση «Urban Kaleidoscope» συγκεντρώνει έργα δέκα τοπικών και διεθνών καλλιτεχνών σε μια πολυδιάστατη παρουσίαση που διερευνά τη δυναμική σχέση μεταξύ της τέχνης και της αστικής ζωής. Μέσα από εικονογράφηση, γλυπτική, ζωγραφική και έργα εμπνευσμένα από τη street art, η έκθεση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι πόλεις διαμορφώνουν την καλλιτεχνική έκφραση, ενώ παράλληλα επαναπροσδιορίζονται μέσα από τη μοναδική εικαστική γλώσσα κάθε δημιουργού. Στην έκθεση συμμετέχουν καλλιτέχνες από Κύπρο, Ελλάδα, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Λίβανο, Ιταλία, Ιράν και Ηνωμένες Πολιτείες, παρουσιάζοντας ένα ευρύ φάσμα πολιτισμικών καταβολών και καλλιτεχνικών προσεγγίσεων. Συμμετέχουν οι καλλιτέχνες: Alexander Charriol, Anna Mari, Donforty, Hanie Soltani, Iacovos Loizou, Nadine Chabarekh, Pooya Razi, Raya Matta, Sylvester Gauthier και Thomas Iser. **Διάρκεια έως 30 Σεπτεμβρίου. Gallery 45, Αγίου Ανδρέα 45, Λεμεσός.**

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Σκάμματα

Στο πλαίσιο των προβολών που πραγματοποιούνται στο πλάι του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας, με ελεύθερη είσοδο, προβάλλεται τη Δευτέρα 31 Αυγούστου το ντοκιμαντέρ «Σκάμματα» της Δανάης Στυλιανού, μία παραγωγή του Τμήματος Αρχαιοτήτων. Πενήντα χρόνια μετά τα γεγονότα του 1974, Κύπριοι και ξένοι αρχαιολόγοι επιστρέφουν στην προσωπική και συλλογική μνήμη. Μέσα από αρχειακό υλικό και προσωπικές μαρτυρίες, το ντοκιμαντέρ φωτίζει σημαντικές στιγμές της κυπριακής αρχαιολογίας πριν και μετά το 1974 και διερευνά το αποτύπωμα του πολέμου στους ανθρώπους και στην αρχαιολογική κληρονομιά του τόπου. **Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, Μουσείου 6, Λευκωσία.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ

Λυτρωτικοί ύμνοι για το τελευταίο μυστήριο

Ο Γαλλοφλαμανδός συνθέτης Ορλάντο ντι Λάσο ή Ρολάν ντε Λάσους (1532-1594) είναι ονομαστός στην ιστορία της δυτικής μουσικής για τον απίστευτο όγκο θρησκευτικών έργων που άφησε: περίπου εξακόσια μοτέτα, σχεδόν δεκαοκτώ λειτουργίες και κάπου εκατό Magnificat (δοξολογίες). Από όλες τις λειτουργίες που συνέθεσε μονάχα δύο γράφτηκαν ως νεκρώσιμες ακολουθίες. Αυτά τα δύο έργα, η λειτουργία Missa pro defunctis quinque vocum, LV 963 και η λειτουργία Officium pro omnibus defunctis, LV 624, περιλαμβάνονται στο άλμπουμ με τον τίτλο «Requiem», που κυκλοφόρησε η δισκογραφική εταιρεία Ricercar και ερμηνεύει το εκπληκτικό φωνητικό σύνολο Vox Luminis υπό τη διεύθυνση του Λιονέλ Μενιέ. Εμβληματική μουσική φυσιογνωμία των όψιμων αναγεννησιακών χρόνων, ο Λάσους συνεχίζει την παράδοση των μεγάλων συνθετών που προηγήθηκαν (ειδικά του σπουδαίου Ζοσκίν Ντεσπρέ), ταυτόχρονα όμως εισάγει νέα, δικά του στοιχεία στη μουσική έκφραση της εποχής.

Η δυναμική του ως συνθέτη, ιδίως στο πεδίο της θρησκευτικής μουσικής, ήταν δεδομένη ήδη από την εποχή του, όμως η φήμη του απογειώθηκε μετά την εκ νέου ανακάλυψη των μεγάλων του παρελθόντος κατά το πρώτο μισό του 19ου αιώνα. Έχει τη σημασία του αυτό, διότι έως τότε στις αιθουσες των συναυλιών μονοπωλούσαν το ενδιαφέρον του κοινού μονάχα οι σύγχρονοι – της εποχής εκείνης – συνθέτες. Ας μην ξεχνάμε, επίσης, πως εκείνη τα μακρινά χρόνια, μονάχα σε αιθουσες συναυλιών μπορούσε κάποιος να ακούσει μουσική, εκτός και αν υπήρχε κάποιο μεγάλο ταλέντο που έπαιζε κατ' οίκον πιάνο, βιολί ή άλλο όργανο.

Γύρω στις αρχές του 20ού αιώνα, το όνομα του Λάσους ήταν πασίγνωστο στους μουσικούς κύκλους. Το 1919, στην κλασική σήμερα «Ιστορία της μουσικής», ο μουσικολόγος Καρλ Νεφ έγραφε για τον Λάσους και τους ψαλμούς του ότι το «στυλ του είναι ελεύθερο, ζωντανό, εκφραστικό, πλούσιο σε εικόνες», ενώ «η κίνηση της μελωδίας είναι απλή και δυνατή· οι διάφορες φωνές αναπτύσσονται με απόλυτη ανεξαρτησία· η ψηλότερη φωνή δεν κυριαρχεί δεσποτικά πάνω στις άλλες (μτφρ.: Φοίβος Ανωγειανάκης, εκδ. «Ν. Βότσης», 1985).

Οι επιρροές του Λάσους ήταν, πάνω απ' όλα, το γρηγοριανό μέλος (θεμελιακό φωνητικό σχήμα της θρησκευτικής μουσικής της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας) εξ ου και στη λειτουργία Officium pro omnibus defunctis ο Λάσους εισάγει το γρηγοριανό Dies Irae (Ημέρα Οργής), αναπόσπαστο τμήμα της νεκρώσιμης ακολουθίας των καθολικών (και αναφορά στην Ημέρα της Κρίσης κατά τη Δευτέρα Παρουσία). Σύμφωνα με τις επικρατέστερες μουσικολογικές θεωρίες, γράφτηκε στις αρχές του 13ου αιώνα, ενδεχομένως κάπου ανάμεσα στο 1220 και στο 1250, με πιθανότερο δημιουργό του τον Θωμά του Τσελάνο (1190-1265), φραγκισκανό μοναχό και βιογράφου του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης. Στην πραγματικότητα, οι συγκεκριμένες νεκρώσιμες ακολουθίες του Λάσους είναι ευρύτερα και βαθύτερα θεμελιωμένες πάνω σε θέματα και μοτίβα του γρηγοριανού μέλους. Αλλά δεν ήταν μονάχα ζήτημα τεχνικής. Έτσι κι αλλιώς, τέτοια «δάνεια» βρίσκει κάποιος και αλλού, όπως, π.χ., στο περίφημο Ρέκβιεμ του κορυφαίου αναγεννησιακού Ισπανού Τομά ντε Λουίς Βιτόρια (1548-1611).

Ο Ζερόμ Λεζούν, στο φυλλάδιο με τις απαραίτητες δισκογραφικές σημειώσεις που περιλαμβάνει η συγκεκριμένη ηχογράφηση, σημειώνει ότι τα τελευταία του χρόνια ο Λάσους τα πέρασε βυθισμένος στη μελαγχολία, που δεν είχε να κάνει μονάχα με το τι ζόρια τον παίδευαν στην ψυχή του, αλλά ήταν και αποτέλεσμα εξωγενών (κοινωνικών, επαγγελματικών) παραγόντων. Ο θάνατος τον απασχολεί με τον τρόπο που απασχολεί τους σύγχρονους του: ως κάτι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ίδια τη ζωή και τη φύση, τρομακτικό μεν αλλά και «πέρασμα», όχι τέλος. Το Vox Luminis αποδίδει με λεπτότητα και βαθιά αισθητικότητα αυτή τη μουσική, που ήταν παρηγοριά και λύτρωση μαζί απέναντι στο «τελευταίον μυστήριο».



ΑΡΧΑΙΟ ΔΡΑΜΑ

Επτά επί Θήβας

Μετά την παρουσίαση της παράστασης στο Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος σε Λευκωσία και Λεμεσό, και τη θερμή ανταπόκριση του κοινού, η παράσταση «Επτά επί Θήβας» του Αισχύλου, σε σκηνοθεσία Λέας Μαλένη, επιστρέφει με μία επιπλέον παράσταση. Ο πόλεμος, με πρόσχημα την εκδίκηση, γεννά ένα καινούργιο έγκλημα, η βία φέρνει άλλη βία και το αίμα διψά για νέο αίμα. Αδελφικό. Ο μύθος τέμνει το παρόν, η ιστορία επαναλαμβάνεται χωρίς τέλος. Η Λέα Μαλένη καταθέτει μια σύγχρονη και δυναμική σκηνική ανάγνωση της τελευταίας τραγωδίας του θηβαϊκού κύκλου του Αισχύλου. Με όχημα τον Μύθο, την Ιστορία και τη συλλογική μνήμη, η παράσταση συνομιλεί με το σήμερα, εστιάζοντας στον φόβο, το τραύμα και τον εμφύλιο σπαραγμό. Σε έναν κόσμο ατέρμονων αδελφοκτόνων συγκρούσεων που διαιωνίζονται, με τις διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα σε θύτη και θύμα να γίνονται ολόένα και πιο ασαφείς, ένας θίασος ενώνει τις φωνές του σε μια σπαρακτική πολυπολιτισμική συνύπαρξη, αναζητώντας φως μέσα στη δίνη του πολέμου. Η παράσταση παρουσιάζεται με ελληνικούς και αγγλικούς υπέρτιτλους και είναι κατάλληλη για άτομα άνω των 12 ετών. **Τετάρτη 2 Σεπτεμβρίου, Αμφιθέατρο Μακαρίου Γ΄** της Σχολής Τυφλών, Λευκωσία, ώρα 9:00 μ.μ. **Εισιτήρια** www.ticketmaster.com.cy

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Μουσικές του έρωτα και του τύπου

Συναυλία Ευαγόρα Καραγιώργη με το μουσικό σύνολο «Μυρωθικές του Γασεμιού». Μια μουσική παράσταση που υφαίνει, σαν πολύτιμο κέντημα, μελωδίες, στίχους και μνήμες της κυπριακής ποίησης και παράδοσης. Το Μουσικό Σύνολο «Μυρωθικές του Γασεμιού» παρουσιάζει ένα πρόγραμμα όπου η παραδοσιακή μουσική συναντά τη σύγχρονη δημιουργία, αναδεικνύοντας τη διαχρονική ομορφιά της απλότητας, της συλλογικής μνήμης και της πολιτιστικής μας ταυτότητας. Μέσα από αγαπημένα παραδοσιακά τραγούδια, αλλά και τη μελοποιημένη ποίηση σημαντικών



Κυπρίων δημιουργών, όπως του Βασίλη Μιχαηλίδη, του Δημήτρη Λιπέρη, του Κώστα Μόντη και του Μιχάλη Πασιαρδή, η συναυλία προσκαλεί το κοινό σε μια βιωματική μουσική εμπειρία γεμάτη ευαισθησία και συγκινηση. Ευαγόρας Καραγιώργης (λαούτο και φωνή), Κλειώ Παπαδιά (πιάνο), Νεφέλη Καραγιώργη (βιολοντσέλο) και Αλέξης Αναστασίου (φωνή). **Συναυλίες: Αρεδιού Κοινοτικό Πάρκο 5 Σεπτεμβρίου 7:30 μ.μ. Μαλλιά, πλατεία 6 Σεπτεμβρίου 7:30 μ.μ. Ακολουθούν: Ξυλιάτος (19 Σεπτεμβρίου) και Άγιος Ιωάννης Μαλούνας (20 Σεπτεμβρίου).**

ΧΩΡΩΔΙΑ

Αδουσα εικόν

Μουσική περιήγηση σε ναούς-μνημεία της UNESCO με την Εκκλησιαστική Χωρωδία «Ρωμανός ο Μελωδός» Μια μοναδική διαδρομή στον κόσμο της Βυζαντινής Μουσικής, εκεί όπου η ψαλτική τέχνη συναντά την ανεκτίμητη πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου. Οι συναυλίες, εμπνευσμένες από τις τοιχογραφίες ναών που είναι ενταγμένοι στον Κατάλογο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, θα αναδείξουν τη βαθιά σχέση ανάμεσα στον λόγο, τη μουσική και την ιερή εικόνα. Μέσα από επιλεγμένους βυζαντινούς ύμνους, σε συνδυασμό με προβολές και σύντομες επεξηγήσεις για την εικονογραφία κάθε ναού,



οι τοιχογραφίες θα «ζωντανέψουν», προσφέροντας στο κοινό μια ολοκληρωμένη εμπειρία πίστης, τέχνης και ιστορίας. π. Νικόλαος Λυμπουρίδης (χοράρχης) και τα μέλη της Εκκλησιαστικής Χωρωδίας «Ρωμανός ο Μελωδός». **Καλοπαναγιώτης Ι.Μ. Αγίου Λαμπαδιστή, 5 Σεπτεμβρίου, ώρα 8:00. Ακολουθούν συναυλίες στον Πεδουλά (12 Σεπτεμβρίου) και στο Πελένδρι (20 Σεπτεμβρίου).**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Κυρία υφυπουργέ Πολιτισμού, προσέξτε!

Σε λίγες ημέρες ξεκινάει η σχολική και η ακαδημαϊκή χρονιά, ανοίγουν δηλαδή τα σχολεία και τα πανεπιστήμια ξεκινάνε τα μαθήματά τους. Αρχή της Ινδίκτου η 1η Σεπτεμβρίου, αρχή δηλαδή του εκκλησιαστικού έτους. Εν ολίγοις τα κεφάλια μέσα για όλους και όλες. Και αυτό τα κεφάλια μέσα ισχύει και για τη νέα υφυπουργό Πολιτισμού, έχοντας μάλιστα γυρίσει και από την Επίδαυρο. Και τα κεφάλια μέσα σημαίνει πως η κα Παπαέλληνα πρέπει να μπει στα βαθιά, διότι τελείωσε το πολιτιστικό τουρ που της έκαναν, τελείωσε δηλαδή η περίοδος χάριτος.

Δυστυχώς, δεν υπάρχει χρόνος για την κα Παπαέλληνα να δει και να μάθει, θα πρέπει να εγκύψει στα πάρα πολλά προβλήματα που υπάρχουν στην οδό Ιφίγενειας και δεν μιλώ για τα πάγια ζητήματα που ταλανίζουν τους πολιτιστικούς μας θεσμούς και εν γένει τις πολιτισμικές μας δομές. Για να μην ξεχνιόμαστε, σας αναφέρω μόνο μερικά: Κυπριακή Βιβλιοθήκη, που μοιάζει όνειρο, το μεγαλειώδες όραμα για το Μουσείο Μοντέρνας και Σύγχρονης Τέχνης, που έχουμε ως ταμπέλα και δεν έχουμε ούτε υποψία της ουσίας του, Καθεστώς Καλλιτέχνη, που μοιάζει με άπαστο στόχο, με τη Βουλή να έχει λόγο, ρόλο και να κρατάει το κλειδί που θα το ξεκλειδώσει κάποτε

και εκσυγχρονισμός και σοβαρή έδρα για τη Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου. Τα παραπάνω βέβαια σίγουρα θα μας απασχολήσουν –νομίζω τουλάχιστον– για πολλά χρόνια ακόμα, συνεπώς η κα Παπαέλληνα θα πρέπει βέβαια να τα δει και αυτά, αλλά κυρίως οφείλει να σκύψει με έγνοια στη διαμόρφωση ενός συγκεκριμένου οράματος για το τι σημαίνει πολιτισμός και πώς αυτό το όραμα θα γίνει πραγματικότητα με τις ιδέες και τη βοήθεια όλων (λειτουργών του υφυπουργείου, φορέων, συντεχνιών, φυσικών προσώπων), με τρόπο φυσικά συγκροτημένο, θεσμικό, διοικητικά σωστό. Και αυτά τα γράφουμε, διότι συνεχώς έρχονται στη στήλη πληροφορίες για απαράδεκτες συμπεριφορές που κάνουν τα πάντα να παγώνουν. Δυσκολεύει πάρα πολύ η κατάσταση και το καζάνι βράζει και το θέμα δεν είναι απλώς επικοινωνιακά να προσπαθούν με κάθε τρόπο να αποσυμπιέσουν την πίεση και να βλέπουμε σωρδών μεσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης του υφυπουργείου αναρτήσεις κοινωνικού περιεχομένου, υπογραφές μνημονίων, συναντήσεις με πρέσβεις, αλλά όλα τα υπόλοιπα να είναι σε αταξία. Ναι, και η λέξη αταξία είναι πολύ απαλή, για να περιγράψει τι σημαίνει η καθυστέρηση

πολιτιστικών προγραμμάτων για παράδειγμα, και αλήθεια με την Πλατφόρμα Χορογραφίας Κύπρου; Γιατί δεν ανακοινώνεται, ενώ άλλες χρονιές γνωρίζαμε ήδη πότε θα γινόταν και ποια πρόσωπα ή ομάδες θα λάμβαναν μέρος. Δεν είναι ασέβεια, κα Παπαέλληνα, ότι επειδή στον όροφο που βρίσκεται το γραφείο σας υπάρχει υπερσυγκέντρωση εξουσιών και κρυφά οράματα, να ταλαιπωρούνται άνθρωποι; Νομίζω ότι θα πρέπει να δείτε με τα δικά σας μάτια τι ακριβώς συμβαίνει στο υφυπουργείο σας. Γιατί υπάρχουν οι καθυστερήσεις, και ακόμα ένα παράδειγμα να σας φέρω, τα κακοπαθημένα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας δεν είναι άστοχο από πλευρά του υφυπουργείου να υπονομεύονται και άλλο; Και υπονομεύονται διότι ακόμα δεν έχει ανακοινωθεί η σύνθεση της επιτροπής, επειδή λείπουν ένα-δύο ονόματα, όπως μαθαίνει η στήλη. Να υποθέσει η στήλη ότι έχουν ενημερωθεί κάποια μέλη και έχουν αρχίσει την ανάγνωση των 62 ποιητικών συλλογών, των 36 μυθιστορημάτων, απλώς για να αναφέρω δύο κατηγορίες και τα αποτελέσματα να ανακοινωθούν στην ώρα τους; Ή θα περιμένουμε και εκεί να μπει το 2027; Δεν είναι προχειρότητες αυτές; Σας ικανοποιεί κα υφυπουργέ ότι

ένας τομέας, που είναι κεφαλαιώδους σημασίας και ας μην το καταλαβαίνουν στο Προεδρικό, λειτουργεί τόσο δύσκαμπτα και αναποτελεσματικά, απλώς γιατί έχει συγκεντρώσει ο όροφος σας τόσες πολλές εξουσίες, που στην ουσία αδρανοποιούν ολόκληρα τμήματα; Εξουσίες που με ευκολία αναμειγνύονται και υπονομεύουν άλλα Τμήματα και επιτυχημένους θεσμούς ή θεσμικούς φορείς, με τρόπο εστειλικό και αντί να τα επικουρούν βάζουν τρικλοποδιές για ψύλλου πύλημα;

Τώρα λοιπόν που τελείωσε ο μήνας γνωριμίας με το πολιτισμικό απόθεμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, είναι καιρός να περιηγηθείτε και στους ορόφους της οδού Ιφίγενειας, να διαβάσετε καλά την απόσφαира, διότι αυτό που είπατε όταν αναλάβατε, ότι θέλετε πολιτισμό ανοικτό για όλους, εγώ θα σας πρότεινα να το σκεφτείτε ως ένα πολιτισμό ελεύθερο και διαλογικό για όλους, γιατί το ανοίξαμε και σας περιμένουμε, θέλει κόπο, οργάνωση και έγνοια και αυτό δεν το βλέπουμε να συμβαίνει στο υφυπουργείο Πολιτισμού. Προσέξτε, κυρία υφυπουργέ, για να μη φτάσετε στο σημείο να αναφωνήσετε: «Πάνε τα καράβια και να μην ξέρετε τι να κάνετε», φροντίστε οι «άνδρες» σας να μην πεινούν! Παραφράζοντας το του Ιπποκράτη του Λακεδαιμόνιου.



Εκείνοι που ήθελαν να αλλάξουν τον κόσμο

Ρολάν Μπαρτ (1), Ζακ Λακάν (2), Ζακ Ντεριντά (3), Λουί Αλτουσέρ (4) και ο Μισέλ Φουκό (5), με την ντυντούκα, σε διαδήλωση στο Παρίσι. Η γενιά που γοπεύθηκε από το αλλόκοτο και δεν φοβήθηκε το ακατάληπτο κατέληξε να ασκήσει καθοριστική επιρροή στις κοινωνικές επιστήμες για δεκαετίες.

Ελλάς, Γαλλία, θεωρία

Από την «Ενωση των εν Παρισίοις Ελλήνων Σπουδαστών» στα αμφιθέατρα της Μεταπολίτευσης: Πώς επηρέασαν οι Γάλλοι την ελληνική σκέψη; Ο Τσουκαλάς, ο Ράμφος και ένα νέο βιβλίο αποδόμησης στις ΗΠΑ

Του ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ

Πέθαναν με μία εβδομάδα διαφορά. Ο Στέλιος Ράμφος και ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, αμφότεροι πολύ επιδραστικοί διανοούμενοι, δεν θα μπορούσαν να είχαν ακολουθήσει πιο διαφορετικές πορείες στον στοχασμό και στη γραφή τους. Προήλθαν όμως από την ίδια κοιτίδα: από το Παρίσι των τελών του '60 και των αρχών του '70 – του γαλλικού «Μάν» και του Πανεπιστημίου της Βενσέν, στο οποίο είχαν και οι δύο διδάξει. Η Γαλλία εκείνη της εποχής ήταν σε μεγάλο βαθμό η πνευματική μητέρα της ελληνικής διανόησης, που σφράγισε τα πανεπιστήμια και την κοινότητα της Μεταπολίτευσης.

Κατά σύμπτωση, τις ίδιες ημέρες, κυκλοφορούσε στις ΗΠΑ ένα βιβλίο που επιχειρεί να διερευνήσει την επιρροή της γαλλικής «Θεωρίας» –όπως επικράτησε να ονομάζεται μονολεκτικά στην Αμερική– στα αμερικανικά πανεπιστήμια από το '70 και μετά. Πρόκειται για το «The Frenchmen. Or, my life in theory» (Penguin) της Εμιλί Ικιν, αρχισυντάκτριας του New York Times Book Review, που «υπέστη» και η ίδια ως φοιτήτρια τη «Θεωρία». Το βιβλίο είναι μισό αυτοβιογραφία της Ικιν –της αναμνήσεώς της με τις ιδέες του Λουί Αλτουσέρ, του Ζακ Ντεριντά και του Ρολάν Μπαρτ, του Μισέλ Φουκό και του Ζιλ Ντελέζ, και, φυσικά, του Ζακ Λακάν– και μισό μια απόπειρα βιογράφησης αυτών των στοχαστών, απόπειρα ερμηνείας των ιδεών τους μέσω των προσωπικών βιωμάτων τους. Το ερώτημα στο κέντρο του βιβλίου της Ικιν είναι πώς αυτή η γενιά, που γοπετεύτηκε από το αλλόκοτο και δεν φοβήθηκε το ακατάληπτο, κατέληξε να ασκήσει τόσο καθοριστική επιρροή στις αμερικανικές κοινωνικές επιστήμες για δεκαετίες. Ή «Κ» έθεσε το ίδιο ερώτημα για την Ελλάδα: Πώς μας άλλαξαν αυτοί οι Γάλλοι;

Ο Στέλιος Βιρβιδάκης, ομότιμος καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, λέει στην «Κ» ότι από την εποχή ακόμη της άνηψης του γαλλικού υπαρξισμού, στα πρώτα με-

ταπολεμικά χρόνια, η παρουσία στην Ελλάδα της γαλλικής φιλοσοφικής σκέψης ήταν έντονη και διαρκής, «ως αφηρημένου στοχασμού, αλλά κυρίως ως θεωρίας που ενέπνεε κείμενα διαφόρων διανοουμένων στον δημόσιο χώρο και αποσκοπούσε συχνά στην πολιτική δράση για την αλλαγή της κοινωνίας». Αυτό που αργότερα αποκλήθηκε «γαλλική θεωρία», συνεχίζει ο καθηγητής, βασίστηκε εν πολλοίς σε Γερμανούς στοχαστές –Νίτσε, Χάιντεγκερ, Χούσερλ– και στον στρουκτουραλισμό (ή δομισμό) του Ελβετού γλωσσολόγου Φερτινάντ ντε Σωσσύρ, ενώ έπειτα εξελίχθηκε στον μεταδομισμό, που συνδέθηκε με τον μεταμοτερνισμό και την προσπάθεια αποδόμησης κεντρικών φιλοσοφικών εννοιών και αρχών ορθολογικότητας, ειδικά μέσα από το έργο του Ντεριντά, του Φουκό, του Ντελέζ κ.ά.

«Ήταν σημαντική η διάδοση των σχετικών ιδεών στην Ελλάδα, όχι τόσο μέσα στο στενό πλαίσιο της ακαδημαϊκής φιλοσοφίας, αλλά σχεδόν σε όλο το φάσμα των κοινωνικών επιστημών, για την κριτική των εννοιολογικών θεμελίων τους και τη διεύρυνση των πρακτικών εφαρμογών τους στο πεδίο της πολιτικής», εξηγεί ο κ. Βιρβιδάκης.

Φοιτητές στο Παρίσι

Η διάδοση αυτή, συνεχίζει, «διευκολύνθηκε από τις μετακινήσεις φοιτητών για μια μεταπτυχιακές σπουδές στη Γαλλία κατά τη διάρκεια της δικτατορίας –την εποχή του Μάν του '68– και μετά αυτήν, όλη την περίοδο της Μεταπολίτευσης, καθώς και από ένα πλήθος λιγότερο ή περισσότερο επιμελημένων μεταφράσεων και εκδόσεων πρωτότυπων έργων, επισκέψεων και διαλέξεων αρκετών από τους συγκεκριμένους στοχαστές, συνήθως με υποστήριξη του Γαλλικού Ινστιτούτου και με σταθερή δημοσιογραφική κάλυψη».

Η Βάσω Κιντή, ομότιμη καθηγήτρια Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, θυμάται μια από τις διαλέξεις του Ζακ Ντεριντά, το 1995, «στο ασφυκτικά γεμάτο, με ορθίους, μεγάλο αμφιθέατρο

του Γαλλικού Ινστιτούτου». Το θέμα της διάλεξης ήταν «Μαρτυρία και μετάφραση» (έχει εκδοθεί στα ελληνικά σε μετάφραση του Βαγγέλη Μπιστορή, ο οποίος έχει μεταφράσει και τα περισσότερα έργα του Ντεριντά) και στη διάρκεια της ο Γάλλος στοχαστής ανέλυε το ποίημα «Τέφρινη δόξα» (Aschenglorie) του επιζώντος του Ολοκαυτώματος Πάουλ Τσέλαν. «Η ομιλία κράτησε μιάμιση ώρα, ίσως και παραπάνω, πέραν των ερωτήσεων και της δευτερολογίας, και δεν έφευγε κανείς. Τον άκουγαν όλοι μαγεμένοι σαν να ήταν προφήτης, παρότι ακόμη και αυτοί που ήξεραν γαλλικά –πόσο μάλλον όσοι χρησιμοποιούσαν τη διερμηνεία– θα έπρεπε να είχαν δυσκολία παρακολούθησης», σχολιάζει η κυρία Κιντή. Ο λόγος της δυσκολίας, συνεχίζει, ήταν ότι ο Ντεριντά, αξιοποιώντας ετυμολογικές λατινικές, γαλλικές, αγγλικές και γερμανικές, κινείται, με τον γνωστό περίτεχνο τρόπο του, από τη «μαρτυρία» (testimonium) μέχρι τη «μαρτύριο», από τον «μάρτυρα» (testis) –με τη διπλή σημασία του «τρίτου» (terstis) ο οποίος είναι παρών σε ένα συμβάν, αλλά και αυτού που δεινοπαθεί για την πίστη και τις αρχές του– μέχρι τους «όρκεις» (testes) και από τη «διαθήκη» (testamentum) μέχρι τη «διαμαρτυρία» (protestation). «Το ίδιο περίπου έγινε την επό-

μενη χρονιά στο Πολυτεχνείο, όπου μίλησε πάλι επί μακρόν για τη γνωστή στους αναλυτικούς φιλοσόφους διάκριση ανάμεσα στο ψεύδος ως ανακρίβεια και στο ψεύδος ως ψέμα, δηλαδή ως πράξη παραπλάνησης με ηθική απαξία», προσθέτει η ομότιμη καθηγήτρια.

«Ίσως φαίνεται δύσκολο να εξηγηθεί η μεγάλη απήχηση στο ευρύ κοινό δυσνόητων εννοιών και προκλητικών τοποθετήσεων του Ντεριντά, του Φουκό ή του Ντελέζ», παρατηρεί ο κ. Βιρβιδάκης για τη δημοφιλία των συγκεκριμένων στοχαστών στην Ελλάδα. «Η σκοτεινότητα εκλαμβάνονταν ως βαθύτητα και δινόταν η εντύπωση πως οι αφοριστικά προτεινόμενες θέσεις, κατά κανόνα χωρίς διαυγή, έγκυρα επιχειρήματα, υπόσχονταν κάποια ριζική ανατροπή, κατάργηση καταπιεστικών θεσμών και ορθολογικών ορίων της ανθρώπινης σκέψης και δράσης», εκτιμά ο καθηγητής. Όπως προσθέτει, ωστόσο, «ασφαλώς ανάμεσα στους υποστηρικτές των αντιλήψεων των συγκεκριμένων στοχαστών γόνιμων επιμέρους ιδεών, οι οποίες επιτρέπουν την ένταξη τους στην εξέλιξη του δυτικού στοχασμού». Από την άλλη πλευρά, συνεχίζει ο κ. Βιρβιδάκης, «υπάρχουν εκείνοι που χρησιμοποιούν τα κείμενά τους με σκοπό τον εντυπωσιασμό».

«Επανάσταση»

Από τη μεριά του, ο Αριστείδης Μπαλτάς, ομότιμος καθηγητής Φιλοσοφίας των Επιστημών στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, έχει υποστηρίξει συστηματικά ότι η γαλλική σκέψη που μας αφορά εδώ συνιστά φιλοσοφική επανάσταση. «Επανάσταση που αμφισβήτησε άρδην το υποκείμενο ως φιλοσοφικό βάθος κάθε γνωσιακής διαδικασίας, όπως το είχε θέσει ιδρυτικά ο Καρτέσιος, τροποποίησε ο Καντ, «διόρθωσε» ο Χέγκελ, ανέλαβε εκ νέου ο Χούσερλ και έφτασε στον Σαρτρ», τονίζει ο καθηγητής και συμπληρώνει: «Μιλάμε δε για επανάσταση, γιατί η σκέψη που

συζητάμε έθιξε μετωπικά το υποκείμενο, υποβιβάζοντάς το από φιλοσοφικό θεμέλιο, σε αντικείμενο επιστημονικής έρευνας - ψυχαναλυτικής, γλωσσικής, ανθρωπολογικής, κοινωνιολογικής κ.λπ. Κατ' αντιδιαστολήν, η επανάσταση συγκρότησε μια «φιλοσοφία της έννοιας» –κατά τη διατύπωση του Φουκό– όπου οι έννοιες διαμορφώνονται σε κείμενα, ένα νέο πεδίο μείζονος φιλοσοφικού ενδιαφέροντος. Καθώς δε παραδειγματικές έννοιες είναι οι επιστημονικές, η ίδια επανάσταση συνιστούσε εν ταύτῳ παρέμβαση στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες. Αυτές οφείλουν να αναδιοργανωθούν, ώστε να μην υπολείπονται από τις φυσικές. Καθώς οφείλει να φέρει προσέδω μορφή ορθολογικότητας –επιχειρησιακή αυτοτέλεια και γνωσιακή αυτονομία– ενόσω αντιμετώπιζει το υποκείμενο από τη δική της ιδιαίτερη σκοπιά, που δεν ανάγεται σε καμία άλλη».

Η πρόσληψη της εν λόγω επανάστασης στα καθ' ημάς, σημειώνει ο κ. Μπαλτάς, έχει τις απαρχές της στην «Ενωση των εν Παρισίοις Ελλήνων Σπουδαστών» (ΕΠΕΣ) και οι επιπτώσεις της εξακολουθούν σήμερα να απασχολούν πολλές και πολλούς. Ειδικά ο Νίκος Πουλαντζάς, που ήταν μέλος της ΕΠΕΣ, «υπήρξε κόμβος της επανόστασης που προσέγγισε επιστημονικά το πολιτικό φαινόμενο», ενώ «ο αδελφικός του φίλος Κωνσταντίνος Τσουκαλάς αντιμετώπιζε επιστημονικά την κοινωνιολογία, ακολουθώντας με τον δικό του, αδογμάτιστο τρόπο, περίπου τις ίδιες ράγες. Όπως το έπραξε και το περιοδικό «Ο Πολίτης»», υπογραμμίζει ο κ. Μπαλτάς, που υπήρξε τακτικός συνεργάτης του περιοδικού σχεδόν από την ίδρυσή του.

Η Βάσω Κιντή θυμάται ότι στην ομάδα του «Πολίτη», όπου συμμετείχε και η ίδια, σημείο αναφοράς αποτελούσε το έργο του Αλτουσέρ, το οποίο εξάλλου κυριαρχούσε και στον χώρο της ευρύτερης ανανεωτικής Αριστεράς. «Τα βιβλία του μεταφράζονταν αμέσως, γίνονταν αντικείμενο συζητήσεων», επισημαίνει. «Τα διάβαζαν ακόμη και αυτοί που ήθελαν να διαφοροποιηθούν».

Νέες ιδέες και πολιτική

«Ήταν σημαντική η διάδοση των σχετικών ιδεών στην Ελλάδα, όχι τόσο μέσα στο στενό πλαίσιο της ακαδημαϊκής φιλοσοφίας, αλλά σχεδόν σε όλο το φάσμα των κοινωνικών επιστημών, για την κριτική των εννοιολογικών θεμελίων τους και τη διεύρυνση των πρακτικών εφαρμογών τους στο πεδίο της πολιτικής», λέει ο Στέλιος Βιρβιδάκης.

Ο «προφήτης» Ζακ Ντεριντά

«Η ομιλία (του Ζακ Ντεριντά στο αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου, το 1995) κράτησε μιάμιση ώρα, ίσως και παραπάνω, πέραν των ερωτήσεων και της δευτερολογίας, και δεν έφευγε κανείς. Τον άκουγαν όλοι μαγεμένοι σαν να ήταν προφήτης», θυμάται η Βάσω Κιντή.



Το βιβλίο «The Frenchmen. Or, my life in theory» (εκδόσεις Penguin) της Εμιλί Ικιν, αρχισυντάκτριας του New York Times Book Review, που ως φοιτήτρια «αναμετρήθηκε» με τους Γάλλους στοχαστές της «Θεωρίας».



«Οι διάφορες» ιδεολογίες στις οποίες η ανθρωπότητα είχε προσανατολιστεί δοκιμάζονται σοβαρά ή και τείνουν να εκλείψουν. Στο πλαίσιο αυτό πιστεύω ότι προβάλλει η ανάγκη διαμόρφωσης της Συνείδησης του Άλλου, αυτή είναι η μόνη μας ελπίδα» λέει ο Κώστας Λυμπουρής, μιλώντας για την τελευταία του συλλογή διηγημάτων «Μάνα Γάτα». Στη φωτογραφία άποψη της περιοχής της Όρκας...

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗ

Ο συγγραφέας Κώστας Λυμπουρής μιλάει στην «Κ» για τη συλλογή διηγημάτων του «Η μάνα γάτα» (εκδ. Το Ροδακίό, 2025) και λέει πως πίσω από τον τίτλο της συλλογής, μπορεί κανείς να επισημάνει πλείστες όσες συνδηλώσεις... «είναι η κάθε μάνα –ανθρώπων ή και ζώων– η μάνα φύση, η μάνα πατρίδα, η μάνα γλώσσα και, ως κορυφαίο σύμβολο, η μάνα-Παναγιά». Ο συγγραφέας λέει επίσης πως ο σύγχρονος κόσμος χαρακτηρίζεται από ανταγωνισμούς, συγκρούσεις συμφερόντων, από το παράλογο των πολέμων, αλλά και την αποξένωση των ανθρώπων, «Ο καθένας μας, με τέτοιους όρους ζωής, κλείνεται στον εαυτό του «απωθώντας» τον Άλλο, υπηρετώντας τη φιλαυτία και τον άκρατο εγωκεντρισμό». Ο Κώστας Λυμπουρής λέει πως ο ρόλος της διανόησης ήταν και παραμένει προοδευτικός. «Η λογοτεχνία, όπως και κάθε μορφή τέχνης οφείλουν να υπηρετούν αξίες και ιδανικά. Ο άνθρωπος από τη φύση του ρέπει προς τα εύκολα, αλλά ταυτόχρονα έχει ανάγκη να υπερβαίνει συνεχώς τα όριά του, να προσβλέπει στα υψηλά».

–Ποιος νοηματικός άξονας θα λέγατε ότι κινεί το τελευταίο σας βιβλίο, η συλλογή διηγημάτων «Μάνα γάτα»;

–Έχει προδιοριστεί ήδη από αναγνώστες και κριτικούς ότι ένας τέτοιος νοηματικός άξονας είναι η βαθιά συναισθηματική σχέση –μέσω του πόνου– ανάμεσα σε ανθρώπους, ζώα και τον ίδιο τον τόπο. Ο πόνος είναι, δυστυχώς, το συνδετικό στοιχείο όσων στερούνται την ελευθερία (εξαιτίας λ.χ. της κατοχής στην Κύπρο, της πανδημίας σ’ όλο τον κόσμο, των πολέμων, αλλά και των πάσης φύσεως καταναγκασμών). Πίσω από τον τίτλο της συλλογής, μπορεί κανείς να επισημάνει πλείστες όσες συνδηλώσεις: Είναι η κάθε μάνα –ανθρώπων ή και ζώων– η μάνα φύση, η μάνα πατρίδα, η μάνα γλώσσα και, ως κορυφαίο σύμβολο, η μάνα-Παναγιά.

Θέλω να τονίσω ότι ο νοηματικός αυτός άξονας δεν προτάχτηκε ως ένας συνειδητός στόχος της συλλογής μου. Φαίνεται, όμως, πως μέσα μας λειτουργούν κάποιες διεργασίες, που, όταν φτάσει η ώρα τους, εκδηλώνονται ως μια δημιουργία, που ήδη έχει πάρει έναν ενιαίο προσανατολισμό.

–Νομίζω πως σε όλα τα διηγήματα θέλτε να φέρετε κοντότερα τον Άλλο, τον απέναντι, τον ξένο, τον απόμαχο... είναι τόσο μακριά μας οι παραπάνω;

–Το αν είναι όλοι αυτοί τόσο μακριά μας είναι, δυστυχώς, δεδομένο. Ο σύγχρονος κόσμος χαρακτηρίζεται από ανταγωνισμούς, συγκρούσεις συμφερόντων, από το παράλογο των πολέμων, αλλά και την αποξένωση των ανθρώπων. Ο καθένας μας, με τέτοιους όρους ζωής, κλείνεται στον εαυτό του «απωθώντας»

Η λογοτεχνία δεν μπορεί να υπηρετεί τη συντήρηση

Η βαθιά συναισθηματική σχέση ανάμεσα σε ανθρώπους, ζώα και τον ίδιο τον τόπο στη συλλογή «Μάνα γάτα» του Κώστα Λυμπουρή

τον Άλλο, υπηρετώντας τη φιλαυτία και τον άκρατο εγωκεντρισμό. Ο Άλλος, όμως, είμαι εγώ. Έτσι, όταν η συνείδηση του εγώ χρεοκοπεί, μοιραία επέρχεται η αποανθρωποποίηση. Οι διάφορες ιδεολογίες στις οποίες η ανθρωπότητα είχε προσανατολιστεί δοκιμάζονται σοβαρά ή και τείνουν να εκλείψουν. Στο πλαίσιο αυτό προσωπικά πιστεύω ότι προβάλλει η ανάγκη διαμόρφωσης της Συνείδησης του Άλλου, αυτή είναι η μόνη μας ελπίδα. Είμαι, λοιπόν, υπέρ της άποψης ότι η λογοτεχνία οφείλει να συμβάλει, ώστε να καλλιεργηθεί αυτή η συνείδηση. Επιτρέψτε μου να υπενθυμίσω στους αναγνώστες σας προηγούμενη συλλογή μου, με τίτλο «Των ημετέρων άλλων» (σ.σ. έλαβε το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας το 2015) στην οποία όλα τα διηγήματα κινούνται γύρω από τη θεματική, την οποία επισημαίνεται με την ερώτησή σας.

–Μπορούμε να ισχυριστούμε πως η «Μάνα γάτα» είναι μία πολιτική συλλογή, με την ευρεία έννοια της λέξης;

–Αν με τον όρο «πολιτική» εννοούμε τους βασικούς όρους της συμβίωσης των ανθρώπων και τις σχέσεις τους με τις κάθε φύσεως εξουσίες, ναι, μπορεί η συλλογή μου να πάρει αυτόν τον χαρακτηρισμό. Ο άνθρωπος είναι ταυτόχρονα ένα αυθύπαρκτο ον, αλλά είναι και μέλος, είτε το θέλει είτε όχι, μιας συλλογικής ομάδας, αυτή που ονομάζουμε κοινωνία. Ισχυρίζομαι, λοιπόν, με τα διηγήματά μου, ότι η μόνη ελπίδα του ανθρώπου είναι να δει τον συνάνθρωπο όχι ως εχθρό, αλλά ως συνοδοιπόρο σε μια ειρηνική πορεία, ακόμα και με τα ζώα και τη φύση γενικότερα. Αυτή είναι και η μόνη προοπτική που θα μπορούσε να διασφαλίσει το μέλλον του. Έτσι, ανάμεσα στα διηγήματά μου είναι και κάποια που έχουν ως θεματικά τους την ειρηνική συμβίωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, τον αγώνα υπεράσπισης των παιδιών της Γάζας, τον δεσμό με τη γη μας, ελεύθερη ή και κατεχόμενη. «Πολιτικά» είναι και όσα διηγήματα αναφέρονται στις προσπάθειες ξένων, γ’ αναζητήσουν μια καλύ-



«Ο ρόλος της διανόησης ήταν και παραμένει προοδευτικός. Η λογοτεχνία, όπως και κάθε μορφή τέχνης οφείλουν να υπηρετούν αξίες και ιδανικά. Ο άνθρωπος από τη φύση του ρέπει προς τα εύκολα, αλλά ταυτόχρονα έχει ανάγκη να υπερβαίνει συνεχώς τα όριά του, να προσβλέπει στα υψηλά».



τερη ζωή σε νέες πατρίδες.

–Μπορεί ο λογοτεχνικός λόγος να είναι βαρύνουσας σημασίας, αλλά και πολιτικός, σε μία εποχή γρήγορης και πολλές φορές ρηχής ανάγνωσης, που ρέπει μάλιστα προς τη συντήρηση;

–Με τη σημασία του όρου, έτσι, όπως τον έχουμε προσδιορίσει παραπάνω, ασφαλώς ο λογοτεχνικός λόγος είναι βαρύνουσας σημασίας. Γιατί, στον αντίποδα αυτής της αντίληψης συναντούμε, τη ρηχότητα, τον λαϊκίστικο λόγο, τη συνθηματική κενολογία, την επιθετικότητα. Αυτά συνηθίζουν την «τυραννία» των ΜΜΕ, τα οποία αξιοποιούνται αναπόφευκτα από διάφορους προς συντηρητικές, γενικότερα ανελεύθερες κατευθύνσεις. Ο ρόλος, όμως, της διανόησης ήταν και παραμένει προοδευτικός. Η λογοτεχνία, όπως και κάθε μορφή τέχνης οφείλουν να υπηρετούν αξίες και ιδανικά. Ο άνθρωπος από τη φύση του ρέπει προς τα εύκολα, αλλά ταυτόχρονα έχει ανάγκη να υπερβαίνει συνεχώς τα όριά του, να προσβλέπει στα υψηλά. Ως εκ τούτου η λογοτεχνία δεν μπορεί να υπηρετεί τη συντήρηση. Είναι κάτι που αντιβαίνει στον ρόλο της. Ομολογώ πως τρώμαξα ως πολίτης και λογοτέχνης, όταν είδα να προβάλλονται χωρίς ενδοιασμό –μάλλον, με μια κομπορρημοσύνη– απόψεις για τη λογοτεχνία που συνιστούσαν σοβαρά λογοκριτική προσέγγιση. Αντιλαμβάνεστε ότι, στη συνέχεια, συνεργούσες και της τυραννίας των likes το φαινόμενο πήρε διαστάσεις. Άκριτα και επιπόλαια. Είδαμε ακόμα και ούτω καλούμενους πνευματικούς ανθρώπους να ανέχονται ή και να ενθαρρύνουν τέτοιες συμπεριφορές. Ευτυχώς παρενέβη με εύστοχη ανακοίνωσή της η Ένωση Λογοτεχνών Κύπρου και έθεσε τα πράγματα στις σωστές τους βάσεις.

Η αγιοσύνη του τόπου μας

–Σεβόμαστε την αγιοσύνη του τόπου μας ή τον εκχωρούμε

πολλές φορές χωρίς δεύτερη σκέψη σε τιμές όσο-όσο;

–Σε μια μόνο πρότασή σας, συμπεριλάβατε δυο βαρυσήμαντους όρους, που έχουν να κάνουν με την ίδια την ταυτότητά μας, τον τόπο και τους ανθρώπους: Την αγιοσύνη και το «ξεπούλημα». Χρησιμοποίησα τον πρώτο όρο σ’ ένα διήγημα της συλλογής, με τον τίτλο «Όρκα». Πρόκειται για ένα μικρό, όσο και άγνωστο στους πολλούς κατεχόμενο χωριό μας, βόρεια του Κορμακίτη. Εκεί, οι ήρωές μου –συμπεριλαμβανώ και τον εαυτό μου– πάνε για να ζήσουν ένα μοναδικό φαινόμενο: Η θάλασσα, με την παλίρροια που δημιουργείται, φτάνει ως ένα μικρό ξωκλήσι και, αν στέκεσαι εκεί μέσα, σου «φιλά» τα πόδια. Εμείς συγκινηθήκαμε αφάνταστα, γιατί ήμασταν σ’ ένα σημείο της δικής μας πατρίδας, αυθεντικό και πανέμορφο, όπως ατόφια είναι η φύση στη σχέση της και με τον άνθρωπο. Αυτό αποκάλεσα «αγιοσύνη». Αυτή τη μοναδικότητα οι Τούρκοι θα τη «τσιμεντώσουν», αξιοποιώντας την τουριστικά. Μήπως, όμως, κι εμείς (εννοώ όσους έχουν την ίδια αντίληψη περί «ανάπτυξης») δεν θα κάναμε, με ευκολία το ίδιο; Προσθέτω, ακόμα, ότι για την αναστήλωση του Αποστόλου Ανδρέα, θρησκευτικού μνημείου από τα σημαντικότερα στον τόπο, υπήρχαν και πολιτικές ενστάσεις, κάτι αδιανόητο για μένα, γιατί το μνημείο αυτό είναι κομμάτι της ταυτότητας (θρησκευτικής και πολιτισμικής) του κάθε Κύπριου. Εδώ, η «όσο-όσο εκχώρηση» (με την έννοια της αδιαφορίας ακόμα και για την κατάρρευσή του) είχε μικροπολιτικές σκοπιμότητες.

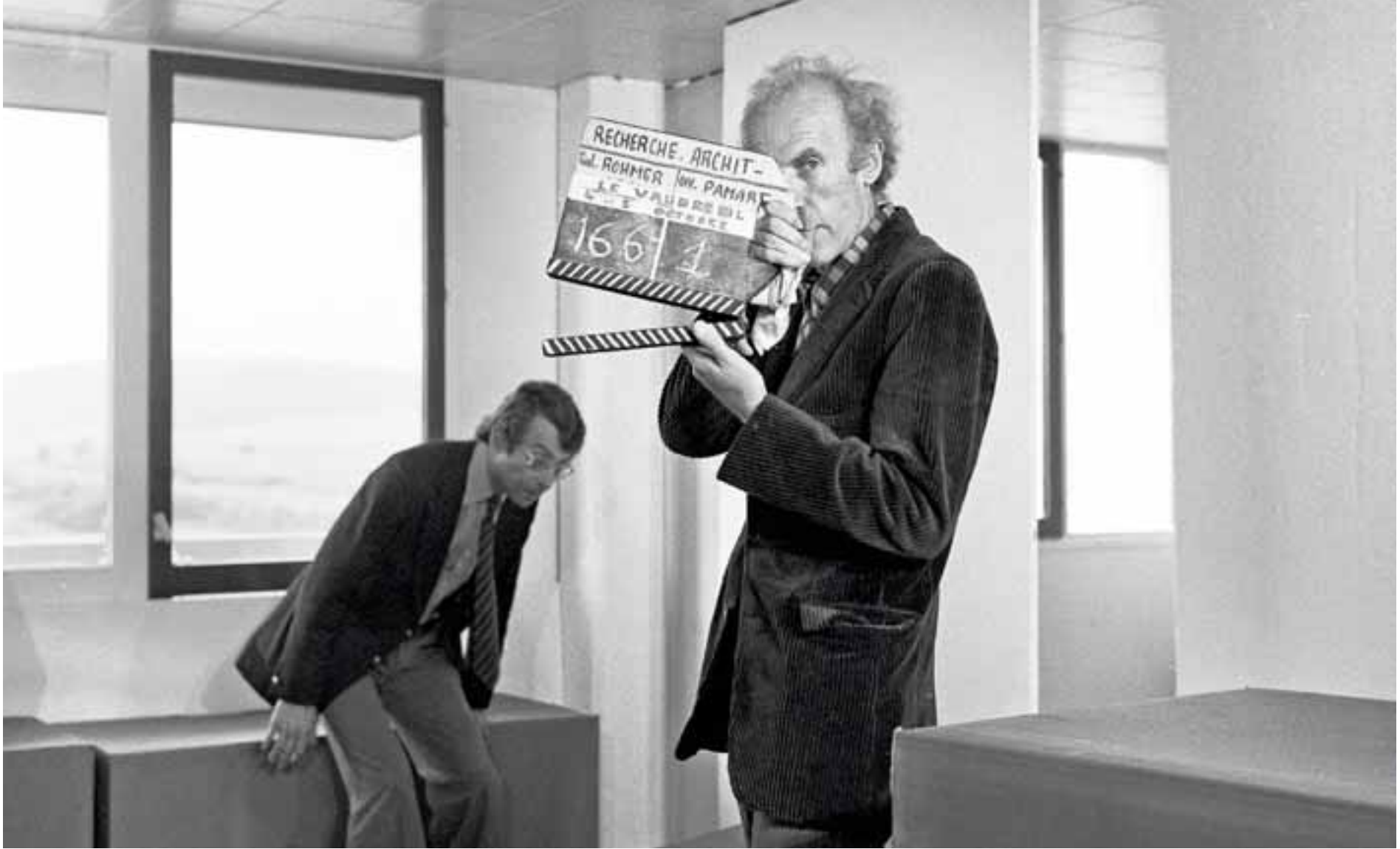
–Συνομιλείτε με ομοτέχνους σας, έστω και υπόρρητα, σε κάποια από τα διηγήματά σας, αυτό γίνεται ως φόρος τιμής ή είναι λογοτεχνική ανάγκη συζήτησης;

–Έχουμε διαμορφωθεί από τους προηγούμενους μας, παίρνουμε και από τους σύγχρονους μας. Το ζητούμενο είναι αν αυτή η προσέγγιση –ρητή ή υπόρρητη– συνιστά λογοτεχνία. Και, επειδή, καθώς αντιλαμβάνομαι αναφέρεστε, κυρίως, στο διήγημα «Ζηθικιώνας», σας ομολογώ ότι η απόπειρα να βάλεις μαζί τον Ζήνωνα Κιτιέα, τον Κώστα Μόντη, τον Παντελή Μχανικό, τον Κώστα Βασιλείου και την Παναγία να σέρνουν τον χορό, δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση. Εδώ κι αν δοκιμάζεσαι λογοτεχνικά με το παρελθόν και το παρόν, σε μια αδιάσπαστη συνέχεια!

Ναι, τόσο σ’ αυτό το διήγημα όσο και σε άλλα η «συνομιλία» μου με ομοτέχνους είναι ταυτόχρονα και φόρος τιμής και λογοτεχνική ανάγκη συζήτησης. Επιπρόσθετα, ομολογώ ότι ιδιαιτέρως με ικανοποιεί, όταν μου δίνεται η ευκαιρία να αξιοποιήσω κάτι καλό, που μας προσφέρεται από νέους ομοτέχνους.

“
Με τα διηγήματά μου ισχυρίζομαι ότι η μόνη ελπίδα του ανθρώπου είναι να δει τον συνάνθρωπο όχι ως εχθρό, αλλά ως συνοδοιπόρο σε μια ειρηνική πορεία.

“
Εχουμε διαμορφωθεί από τους προηγούμενους μας, παίρνουμε και από τους σύγχρονους μας. Το ζητούμενο είναι αν αυτή η προσέγγιση –ρητή ή υπόρρητη– συνιστά λογοτεχνία.



Ο Ερίκ Ρομέρ στα γυρίσματα του τηλεοπτικού ντοκιμαντέρ «New Town: The Accommodation in the Demands», που προβλήθηκε το 1975. Πριν ακόμη ασχοληθεί με το σινεμά, το 1946, σε ηλικία 26 ετών, ο σπουδαίος κινηματογραφιστής είχε εκδώσει το μοναδικό του μυθιστόρημα χρησιμοποιώντας το ψευδώνυμο Ζιλμπέρ Κορντιέ.

Του **ΘΟΔΩΡΗ ΛΕΝΝΑ**

Ενώ οι σφαιρές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου βούιζαν ακόμη δίπλα από το παράθυρό του στο Παρίσι, ο εικοσιεξάχρονος Ερίκ Ρομέρ έγραφε την πρώτη και μοναδική λογοτεχνική του απόπειρα που εκδόθηκε ποτέ. Το «Élisabeth» είναι εκείνη η πρώτη καλλιτεχνική «μελωδία» του σπουδαίου δημιουργού της Nouvelle Vague η οποία έμελλε να λειτουργήσει ως «μήτρα» των μεταγενέστερων κινηματογραφικών ανησυχιών του, αλλά και ως προάγγελος του δικού του, αργόσυρτου, ερωτικού καλοκαιριού.

Ογδόντα χρόνια μετά την πρώτη έκδοση του βιβλίου, ο εκδοτικός οίκος ΜακΝάλι παραδίδει φέτος την αγγλική μετάφραση της πολυτίμης «Élisabeth» – μιας ακόμη, κατά Ρομέρ, θερινής παραβολής κατά την οποία η ανία συναντά την ερωτική επιθυμία, με ήρωες παραδομένους στον καυτό ήλιο και στη ραστώνη των διακοπών να έρχονται αντιμέτωποι με τη δύναμη του τυχαίου, της σύμπτωσης, αλλά και της αβεβαιότητας για το τι πραγματικά θέλουν από τα υποψήφια αντικείμενα του πόθου τους και, τελικά, από τον ίδιο τους τον εαυτό.

Ρομέρ πριν από τον φιλικό Ρομέρ δηλαδή. Και κυριολεκτικά, μιας και όπως γράφει στον πρόλογο της έκδοσης ο συγγραφέας του «Να με φωνάξεις με το όνομά σου» και καθηγητής της Θεωρίας της Λογοτεχνίας, Αντρέ Ασιμάν, τη δική του έκδοση της «Élisabeth» του 1946 υπογράφει κάποιος Ζιλμπέρ Κορντιέ. Ζιλμπέρ Κορντιέ, φυσικά, δεν υπήρξε ποτέ, ήταν ένα (ακόμη) ψευδώνυμο του Ρομέρ. Το ίδιο το «Ερίκ Ρομέρ» άλλωστε είναι μια επινόηση, ένα όνομα που σκαρφίστηκε ο πρωτεργάτης των Cahiers du Cinema και του γαλλικού Νέου Κύματος, «κλέβοντας» το Ερίκ από τον σκηνοθέτη και ηθοποιό Εριχ φον Στρόχαϊμ και το Ρομέρ από τον συγγραφέα Σαξ Ρομέρ.

«Μήπως τελικά τη μισώ;»

Μιλώντας στην «Κ» για το βιβλίο, αλλά και για το καλλιτεχνικό αποτύπωμα του Ερίκ Ρομέρ ευρύτερα, ο Αντρέ Ασιμάν εντοπίζει αυτή την ταυτοτική σύγχυση και μεταξύ των πρώων της «Élisabeth». Είναι δύσκολο να πει κανείς ποιος πραγματικά είναι ο πρωταγωνιστής της ιστορίας.

Ο τίτλος είναι παραπλανητικός, καθώς η Ελιζαμπέτ δεν διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, ούτε

μας κεντρίζει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον. Μετά είναι ο νεαρός Μισέλ, ο οποίος δεν ξέρει αν είναι ερωτευμένος ή αν σिकाίνεται τη μεγαλύτερή του ηλικιακά Ιρέν με την οποία συνδέεται ερωτικά. «Μήπως τελικά τη μισώ», προσπαθεί να διαπιστώσει σε έναν μακροσκελή και έντονα φορτισμένο εσωτερικό μονόλογο-συναισθηματικό εκκρεμές. Θέλει να πάρει χώρο μακριά της ή εκκείται από τα φλύαρα διαλεκτικά τους συναντήματα, που συνήθως οδηγούν σε αδιέξοδο; «Τρέχει κάτι;» τη ρωτά. «Οχι, τίποτα απολύτως. Θα περάσει», του απαντά. «Αρα κάτι τρέχει», αποκρίνεται.

Την ίδια στιγμή, ο ξάδελφός του, Μπερνάρ, βιώνει τις δικές του αντιφάσεις ως προς το φλερτ, το περιεχόμενο των θερινών συναναστροφών, τους φίλους και τα κορίτσια που του ξιπνούν κάποιου είδους πόθο – ή μήπως πάλι όχι; Ενίοτε Μισέλ και Μπερνάρ μοιάζουν να είναι το ίδιο πρόσωπο που απλώς αλλάζει όνομα και ταυτότητα.

Τελικά, δεν είναι τόσο σημαντικό ούτε ποιος είναι ο ήρωας του βιβλίου ούτε πώς χαρτογραφούμε συμβατικά την πλοκή, σημειώνει ο Ασιμάν, παρατηρώντας σύγκλιση της ρομερικής γραφής στο «Élisabeth» με το ρεύμα του nouveau roman. «Ως λογοτέχνης θεωρούμαι μοντέρνος, ως κινηματογραφιστής κλασικός», λέει περιπαικτικά ο ίδιος ο Ρομέρ σε συνέντευξη για την «Élisabeth», που παρτιθεται στο τέλος της έκδοσης.

Με τους ίδιους όρους και με την ίδια αδιαφορία για την απλοϊκή διάρθρωση της πλοκής, ο Ρομέρ θα ξεδιπλώσει κάποια χρόνια αργότερα την αταξινόμητη κινηματογραφική γραφή του. «Κά-



Η αγγλική έκδοση της «Ελιζαμπέτ» φέρει την υπογραφή του Ερίκ Ρομέρ και όχι το ψευδώνυμο που είχε χρησιμοποιήσει 80 χρόνια πριν. Στο σύμπαν του Ρομέρ τα ονόματα δεν είναι σημαντικά. Αλλωστε, ούτε η Ελιζαμπέτ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πλοκή του μυθιστορήματος.

θε καλλιτέχνης τραγουδά στην πραγματικότητα το ίδιο τραγούδι σε όλη του τη διαδρομή. Απλώς αλλάζουν οι τοποθεσίες, το ύφος, οι αποχρώσεις», θα σχολιάσει ο συγγραφέας του «Να με φωνάξεις με το όνομά σου».

Έτσι, λοιπόν, και στην περίπτωση του κατά Ρομέρ καλοκαιριού. Στην «Élisabeth» ουδείς μπορεί να συμπεράνει ότι η ιστορία διαδραματίζεται λίγο πριν από το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι διακοπές αυτονομούνται σχεδόν μεταφυσικά από την πραγματική ροή του χρόνου, όπως και οι ήρωες, οι οποίοι τόσο στην «Élisabeth» όσο και στο σινεμά του Ρομέρ σπανίως αγωνιούν για την εργασία και την οικονομική τους κατάσταση – σπανίως εμφανίζονται άμεσα επιβαρυνμένοι από κοινωνικές ή ταξικές προβληματικές, από οτιδήποτε τους απομακρύνει από τη μακαριότητα των θερινών υπαρχακών περιπλανήσεών τους.

Στα όρια της επιθυμίας

Όπως στην «Élisabeth», έτσι και στο κινηματογραφικό «Γόνυ της Κλαίρ» (1970), οι ήρωες αναμετρώνται με τη φύση και τα όρια της ερωτικής επιθυμίας. Ζητούμενο, σύμφωνα και με τον Ασιμάν, δεν είναι η σαρκική εκπλήρωση αυτής της επιθυμίας, αλλά η συζήτηση, ο διάλογος, η λεκτική επεξεργασία γύρω από όσα οι ήρωες θέλουν ή νομίζουν παραισθητικά πως θέλουν.

Στο «Γόνυ της Κλαίρ» δεν είναι καν η Κλαίρ η βασική γυναικεία ηρωίδα, ενώ αυτό που ερεθίζει τον Ζαν-Κλοντ Μπριαλί δεν αφορά τη μονοσήμαντη σεξουαλική σύνδεση μαζί της, αλλά το –φρενχιστικό– άγγιγμα του ποδιού της. Η σημειολογία βε-

βαίως είναι πυκνή και μπορεί να δηλώνει πολύ περισσότερα από όσα αντανakλώνται στη μεγάλη οθόνη. Στο ίδιο πνεύμα, αλλά σε αντίθετη φιλοσοφική οπτική, θα συμπληρώσει ο Αντρέ Ασιμάν, στη «Νύχτα με τη Μοντ» (1969) οι ήρωες αδιαφορούν για το σεξ, αλλά το μόνο για το οποίο μιλούν είναι ο έρωτας.

Ολα είναι φλερτ

Μια πρωίδα στο «Élisabeth» διαπιστώνει σε ένα σημείο του βιβλίου ότι όλα «καταλήγουν τελικά σε φλερτ». Η Ντελφίν (Μαρίν Ριβιέρ) στην κινηματογραφική «Πράσινη ακτίδα» (1986) αναζητεί εις μάτην παρέα για τις καλοκαιρινές διακοπές της και αισθάνεται απροσάρμοστη και απωθητική για τους άνδρες, μέχρι η ελπίδα εμφάνισής της πράσινης ακτίδας στο θαλασσινό πλοιοβασίλειμα να νοηματοδοτήσει το (ρομαντικό) παρόν και μέλλον. Στο «A Summer Tale» (1996) ο νεαρός Γκασιπάρ (Μελβίλ Πουπύ) βολτάρει στην παραλία για να αγκαλιάσει, να ανυψώσει και κατόπιν να αποδομήσει τις νεαρές που τον φλερτάρουν.

Όπως επισημαίνει ο κριτικός του New Yorker Ρίτσαρντ Μπρόντι σε ανάλυση της «Élisabeth», η ρομερική γραφή δεν είναι απλώς μια ρομαντική άσκηση ύφους φιλοτεχνημένη με κομψούς διαιολόγους και πνευματώδεις ατάκες. Στο σύμπαν του Ρομέρ, ακόμη και στις πιο ανύποπτες και πεζές στιγμές, «μιλούν τα σώματα» πρώων που στη διάρκεια της ιστορίας απορρίπτουν τις ρομαντικές πλάνες και τους ψεύτικους έρωτες όσο δελεαστικοί και αν μοιάζουν, προσδοκώντας μέσα από τη σύμπτωση, την τυχαιότητα, ακόμη και την αυτοαναίρεση, να συναντήσουν τον «αληθινό» έρωτα. Ο Μισέλ μετά τον τρισέλιδο μονόλογο «μίσους» απέναντι στην Ιρέν σκέφτεται: «Είμαι τρελός. Θα καταλήξω να πιστέψω τον εαυτό μου». Ενώ σε κάθε καμπί της εσωτερικής αυτής συζήτησης παρατηρεί το σώμα της Ιρέν, σαν να συνομιλεί απευθείας μαζί του.

Τελευταίο ερώτημα προς τον Αντρέ Ασιμάν: Μπορεί η οπτική του Ερίκ Ρομέρ για την ερωτική επιθυμία να αγγίξει νεότερα ακροατήρια; Η κουβέντα, η διαλεκτική, οι λέξεις μοιάζουν πια πεδία ξένα, λέει. Και όμως, ακόμη κι αν πολλοί νεαροί αναγνώστες που τον προσεγγίζουν φαίνεται να μην έχουν βιώσει τον έρωτα, η τέχνη τούς παρέχει μια αντανάκλαση για το πώς είναι να ερωτεύεσαι.

Μοντέρνος και κλασικός

«Ως λογοτέχνης θεωρούμαι μοντέρνος, ως κινηματογραφιστής κλασικός», λέει περιπαικτικά ο ίδιος ο Ρομέρ σε συνέντευξη που παραχώρησε για το «Élisabeth», η οποία παρτιθεται στο τέλος της αγγλικής έκδοσης, που κυκλοφόρησε τον περασμένο μήνα, από τον οίκο ΜακΝάλι.

Το ίδιο τραγούδι

«Κάθε καλλιτέχνης τραγουδά στην πραγματικότητα το ίδιο τραγούδι σε όλη του τη διαδρομή. Απλώς αλλάζουν οι τοποθεσίες, το ύφος, οι αποχρώσεις», σχολιάζει ο Αντρέ Ασιμάν, μιλώντας στην «Κ» για το βιβλίο, αλλά και για το καλλιτεχνικό αποτύπωμα του Ερίκ Ρομέρ.

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ



Μαγική βιβλιοθήκη

Το γαλλικό εικονογραφημένο «Μεγάλο βιβλίο του κόσμου» -και είναι πραγματικά μεγάλο- ήταν σε περίοπτη θέση μέσα στην Παιδική και Εφηβική Βιβλιοθήκη του Βελβεντού, που επισκεφθήκαμε πριν από λίγες ημέρες. Μικρός φόρος τιμής στη Γαλλίδα Ανέτ Σλουμπερτζέ (1905-1993), που πρωτοστάτησε στη δημιουργία ενός δικτύου παιδικών βιβλιοθηκών στην ελληνική επαρχία. Το χωριό της Κοζάνης έχει λόγους να νιώθει περήφανο για τη βιβλιοθήκη του: ενημερωμένη με νέες εκδόσεις, με χώρους παιχνιδιού και ανάγνωσης, τάμπλετ και υπολογιστές, εκδίδει την εφημερίδα «Βελβε-ντινή Λάβα» («ορμητικός» στην τοπική διά-λεκτο) κ.ά. Το κυριότερο, έχει αναγνώστες: παιδιά που τις ώρες της μεγάλης ζέστης και θερινής βαρεμάρας άνοιγαν ένα παράθυρο σε έναν συναρπαστικό κόσμο.

Σ. Ι.



Η αξία ενός δέντρου

Περπατώντας αυτές τις ζεστές μέρες στην έρημη Αθήνα, πρόσεξα την ευεργετική παρουσία αυτού του ψηλού δένδρου στην οδό Καρνεάδου 26, στο Κολωνάκι. Παρά την αντιλία, κοντοστάθηκα να το θαυμάσω, να παρατηρήσω τη διακλάδωσή του, την αρχιτεκτονική του και να εκτιμήσω την υπηρεσία που πρόσφερε στους διαβάτες. Είναι μια ψευδοσακιά, του είδους που φυτεύτηκε πολύ σε δρόμους της Αθήνας λίγο πριν και λίγο μετά τον πόλεμο, με ανθεκτικότητα στην ξηρασία και στη ρύπανση. Με λίγη φροντίδα, βεβαίως, αναπτύσσεται εντυπωσιακά. Μα-κάρι να καταλαβαίναμε σε αυτήν την πόλη ότι τα δέντρα είναι σύμμαχοί μας για μια καλύτερη ζωή.

Ν. Β.



Σερπαντίνες στο ΑΠΘ

Το Λεωφορείο διασχίζει την Εγνατία και δεν προλαβαίνει το φανάρι στην είσοδο του ΑΠΘ. Κάθε φορά στενίζω την μπρουταλιστική πρόσοψη της αίθουσας τελετών και παρατηρώ, για χρόνια, τα γράμματα της επιγραφής που είναι μονίμως καλυμμένα από χρωματιστά κονφετί και σερπαντίνες που εκτοξεύονται στον ουρανό από τους φίλους των ατόμων που μόλις ορκίστηκαν. Κάποια στιγμή, θα είχε ενδι-αφέρον να δούμε ξανά την πρόσοψη της αίθουσας τελετών χωρίς τον ρυπογόνο εορταστικό διάκοσμο. Όχι ότι η χαρά δεν ταιριάζει στο πανεπιστήμιο, αλλά ορισμέ-να πράγματα, όταν επαναλαμβάνονται για χρόνια, παύουν να θυμίζουν γιορτή.

Π. ΤΣ.



Οι ήσυχoi και ο Ράφαλο

Στις μέρες μας, υπάρχει η πλειονότητα της σόουμπιζ που δεν ανακατεύεται με την πολιτική ή με τα μεγάλα ζητήματα της επο-χής. Και έπειτα υπάρχει ο Μαρκ Ράφαλο. Ο Αμερικανός ηθοποιός πρωταγωνιστεί σε μερικές από τις πιο εμπορικές ταινίες -και σύντομα σε μια ολοκαίνουρια που στοχεύ-ει την πρώτη θέση- μέσα από το franchise των «Εκδικητών» της Marvel, όμως δεν δι-στάζει να πει ξεκάθαρα την άποψή του, εί-τε πρόκειται για τη Γάζα είτε για τον Τραμπ. Τελευταία μίλησε ενάντια στη συγχώνευ-ση μεταξύ Paramount και Warner Bros, με αποτέλεσμα να χαρακτηριστεί... αντι-σημίτης. Απορρίπτοντας την κατηγορία σε μια μακροσκελή απάντηση, καταλήγει στα εξής: «Τώρα είναι η ώρα να αντιμετωπι-σουμε με θάρρος όλα αυτά τα ζητήματα, όχι να υποχωρήσουμε».

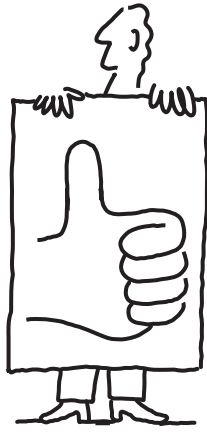
Ε. Χ.



Ιστορίες από τη Δήλο

«Τα μεσημέρια, μετά το μπάνιο (...), έπρεπε να πάω στο σπίτι του Μάρκου του Μαδούπα να πάρω γάλα - αν δεν είχαμε ή δεν έφτανε, ή χρειαζόμασταν για τους Γάλλους που τους έκανε η μαμά ρυζό-γαλα. Εκεί ήταν η Ελευθερία η Νάζου, η οποία ύφαινε στον αργαλειό. Πώς μου άρεσε να τη βλέπω και να ακούω το κλατς-κλατς της σάφας που έφευγε!». Τέτοιες καθημερινές ιστορίες, με πρωταγωνιστές τους ελάχιστους κατοίκους της Δήλου των περασμένων δεκαετιών, κατέγραψε η έρευνα που πραγματοποιήσαν στο νησί η ΑΜΚΕ «Μπουλούκι» και η ανθρωπολόγος Δέσποινα Νάζου, με χρηματοδότηση του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης. Το λεύκι-μα «Ανθολόγιο αφηγήσεων» αποτελεί ση-μαντικό τεκμήριο της κοινωνικής και πολι-τισμικής ιστορίας του νησιού.

Ν. Ζ.



Οπου πας, Astybus!

«Πού πας χωρίς αυτοκίνητο στην Αστυπάλαια;» με ρωτού-σαν όλοι όταν έλεγα ότι ταξιδεύω στην «πεταλούδα» του Αι-γαίου χωρίς μεταφορικό μέσο. Το να πληρώσεις αυτοκίνητο στο καράβι είναι υπερβολικά ακριβό, ενώ η ενοικίαση για πέντε ημέρες μπορεί να σου κοστίσει ένα μισό. Η έκπληξη όμως ήταν ευχάριστη: το νησί έχει πλέον 12 μικρά ηλεκτρικά βανάκια, τα Astybus, τη νέα δημόσια συγκοινωνία που λει-τουργεί κατά παραγγελία. Τα καλείς μέσω εφαρμογής, σε παραλαμβάνουν από το σημείο όπου επιλέγεις και σε πηγαί-νουν όπου θέλεις μέχρι τις 2 τα μεσημέρια. Το κόστος εί-ναι λίγο πάνω από ένα εισιτήριο λεωφορείου και η ευκολία ασύγκριτη - ένα οικολογικό μοντέλο που θα άξιζε να εφαρ-μοστεί παντού, κάνοντας τις μετακινήσεις στους δύσκολους δρόμους των νησιών απλές και απολαυστικές.

Ε. Σ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

«Ντιούντε», η μεταμόρφωση της φωνής (μέσα μας)

Ο Γάλλος στοχαστής Εντγκάρ Μορέν πέθανε τον περασμένο Μάιο στα 104 χρόνια του. Το 2018 εί-χε κυκλοφορήσει από τις Εκδό-σεις του Εικοστού Πρώτου ένα μι-κρό-μεγάλο βιβλίο του: «Γνώση, άγνοια, μυστήριο» (μτφρ.: Γιάννης Καυκιός), στο οποίο ο κύριος Γκρι επιστρέφει πολύ συχνά. Είναι ένα μικρό βιβλίο λόγω έκτασης (σελ. 148), αλλά μεγάλο λόγω περιεχο-μένου. Ολοκληρωμένο το 2016, το δοκίμιο του Μορέν είναι ένας τολμηρός ικνηλάτης στη γνώση που από ένα σημείο κι έπειτα μας υπενθυμίζει την άγνοιά μας, και έτσι φωτίζει το μυστήριο μέσα μας, γύρω μας. Είναι όπως οι ζώνες στις ανατολικές πολεμικές τέχνες: ο μα-θητευόμενος αρχίζει με τη λευκή. Η πείρα τον φέρνει κάποτε στη

μαύρη (η πάλιν, η τριβή φέρνουν φθορά και βρωμιά - ή, αλλιώς, η πολλή γνώση φέρνει λύπη, κατά τον Εκκλησιαστή) για να καταλή-ξει ξανά στη λευκή: η μαύρη ζώ-νη κάποτε ασπρίζει ξανά αφού δεν έχει παραπέρα: ο μαθητευόμενος επιστρέφει σε μια συνθήκη αγνω-σίας - και αγνότητας συνάμα. Που σημαίνει: αποδέχεται το άγνωστο. Γράφει ο Μορέν: «Έχω έντονη την αίσθηση του αοράτου που κρύβεται μέσα στο ιδωμένο. Νιώ-θω αυτό που έχουν νιώσει πολ-λά πνεύματα σε πλείστους όσους πολιτισμούς: την αίσθηση μιας κρυφής αλήθειας που πρέπει να την αναζητήσουμε με επιμονή και ασκητισμό, προσφεύγοντας ακό-μη και στην ενόραση που παρέχει πρόσβαση επιτέλους στην εσω-



Α.Ρ. PHOTO/MICHEL EULER

«Σε κάθε βλέμμα, σε κάθε αίσθηση, η έκπληξή μου μεγαλώνει», έγραφε ο Εντγκάρ Μορέν στο μικρό-μεγάλο βι-βλίο του «Γνώση, άγνοια, μυσ-τήριο».

τερική αλήθεια. Ωστόσο, συνει-δητοποιήσα ότι αυτή η αλήθεια δεν θ' αποκαλυφθεί ποτέ στη συ-νειδησή μας. Όσοι πιστεύουν ότι κατόρθωσαν να φτάσουν σ' αυτή βρίσκοντας τη μεγάλη λέξη που τους φωτίζει, πλανώνται». «Σε κάθε βλέμμα, σε κάθε αι-σθηση, η έκπληξή μου μεγαλώ-νει», γράφει ο 94χρονος -τότε- γέ-ροντας. Μιλάει με την ασιγαστη, διαρκή έκπληξη ενός παιδιού που αντικρίζει τον κόσμο για πρώτη φορά. «Εκείνο που με εκπλήσσει δεν είναι μόνο το μυστήριο της ζωής, της ύπαρξης, της πραγματι-κότητας, αλλά ακόμη και τα πρό-σωπα των περαστικών στο δρόμο, τα δέντρα, τα ζώα...». Ο κύριος Γκρι εκάζει πως αν δεν σε προδώσει ύπουλα το DNA

σου ή κάποια κακή συγκυρία (δυ-στύχημα, επιδημία), μόνο με αυ-τό τον τρόπο σκέψης μπορείς να φτάσεις τα εκατό. Με αυτό τον ενθουσιασμό. Να είσαι «εν Θεώ» απλώς και μόνο γουρλώνοντας τα μάτια γύρω σου - και μέσα σου. Είναι feel good ο Μορέν; Προς Θεού, όχι! Απέχει φύσει και θέ-σει από την προγραμματική «θε-τική στάση ζωής» ενός life coach. «Παρά τη λαμπρότητα του σύμπα-ντος», γράφει, «as μπν το εξωρα-ίζουμε. Και παρά τη συνοχή του, as μπν το εξορθολογίζουμε, κι as βλέπουμε επίσης ό,τι σ' αυτό δια-φεύγει από τη λογική μας». Περαιτέρω: «Μπορούμε να προ-σεγγίσουμε το μυστήριο; Μπο-ρούμε να κάνουμε διάλογο με το μυστήριο; Αυτό είναι το νόημα

τούτης της περιπέτειας: να περι-πολήσουμε στις εσχατιές της γνώ-σης για να συλλάβουμε και να νιώ-σουμε το αδιαχώριστο της τριάδας γνώση - άγνοια - μυστήριο». Ο κύριος Γκρι σκέφτεται πως αυτός ίσως να είναι ένας καλός οδηγός για τον χειμώνα που έρ-χεται. Για τις αναποδιές του και τις τοξικότητες του. «Οι ζωές μας είναι μοιρασμένες ανάμεσα σε πεζότητα και ποίηση», ενώ «η ποιητική κατάσταση είναι η βαθύτερη προσδοκία του ανθρώ-πινου όντος». Αλλά γι' αυτό απαι-τείται κάτι ζωτικής σημασίας: το «ντιούντε», δηλαδή «η μεταμόρ-φωση της φωνής». Της φωνής μέ-σα μας. Δύσκολα πράγματα. Αλλά έτσι είναι το οξυγόνο: δύσκολο, άπιαστο, σωτήριο.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΩΓΡΑΦΑΚΗ

Ποιήματα με μυστικά



HOWARD FAST

Σύλβια

μτφρ.: Χρήστος Οικονόμου
εκδ. Πόλις, 2026
σελ. 408

Ο **ιδιωτικός** ντετέκτιβ Άλαν Μάκλιν αναλαμβάνει να διερευνήσει το παρελθόν της γυναίκας που πρόκειται να παντρευτεί ο πάμπλουτος Φρέντρικ Σάμερς. Η Σύλβια Γουέστ είναι μορφωμένη και οικονομικά ανεξάρτητη, όμως η βιογραφία της παρουσιάζει ανεξήγητα κενά. Ο Μάκλιν, ακολουθώντας τα ελάχιστα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του, ξεκινά μια περιπλάνηση από την Καλιφόρνια στο Πίτσμπουργκ, στο Ελ Πάσο, στο Μεξικό και στη Νέα Υόρκη.

Το μυθιστόρημα εκδίδεται το 1960 με το ψευδώνυμο Ε. Β. Κάνιχαμ. Ο Χάουαρντ Φαστ, ως αριστερός, βρίσκεται στη μαύρη λίστα των εκδοτών, οι οποίοι υποτάσσονται στη βούληση της Επιτροπής Αντιαμερικανικών Δραστηριοτήτων.

Όσο και αν ο μύθος δυσκολεύεται να ξεφύγει από τις βασικές προκειμένες των μυθιστορημάτων του είδους, δεν παύει να συνιστά μια εκλεπτυσμένη αποδόμηση του ντετέκτιβ και της μοιραίας γυναίκας. Ο Μάκλιν δεν είναι ο κλασικός hard-boiled ντετέκτιβ: δεν διαθέτει κυνική αυτοπεποίθηση, συναισθηματική αυτάρκεια ή τη σεξουαλική κυριαρχία των συναδέλφων του. Έχει σπουδάσει αρχαία ιστορία, είναι ευάλωτος και συχνά αυτοοικτιρείται, αμφισβητώντας το επάγγελμά του, καθώς δυσκολεύεται να ζήσει με αξιοπρέπεια.

Εγκλημα

«Στην αρχαιότητα, ο μοναχικός άνθρωπος, ο άνθρωπος δίχως συγγενείς και φίλους, βρισκόταν στο περιθώριο του νόμου και της κοινωνίας. Δεν χρειαζόταν να διαπράξει κάποιο έγκλημα: η ίδια του η ύπαρξη ήταν έγκλημα. Οποιοσδήποτε μπορούσε να τον δειρεί, να τον υποδουλώσει, ή ακόμα και να τον δολοφονήσει ατιμώρητα».

Ο Μάκλιν είναι ένας «ιερός άνθρωπος», ένας homo sacer με τη ρωμαϊκή σημασία του όρου, που

ενέχει και την έννοια «καταραμένος». Η ιερότητα έγκειται στο ότι, καθότι εκτός νόμου και κοινωνίας, διαβίωι ελέω Θεού. Ο Μάκλιν είναι διαζευγμένος, δεν έχει συγγενείς και στενούς φίλους. Κινείται στα όρια του νόμου χωρίς να ανήκει στους θεσμούς του: τον λυπεί ότι δεν παρέμεινε στο πανεπιστήμιο για να συνεχίσει τις σπουδές του, αλλά κρύβεται πίσω από τη δικαιολογία ότι «έπρεπε κάπως να βγάλ[ει] το ψωμί [τ]ου». Επιβιώνει ανάμεσα στον κόσμο της διανόησης και της αγοράς, έχοντας επίγνωση ότι δεν ανήκει σε κανέναν από τους δύο.

Η Σύλβια χαρακτηρίζεται από την ίδια «καταραμένη ιερότητα» της μοναχικότητας και του περιθωρίου. Δεν είναι μοιραία, παρότι αδυσώπητα όμορφη. Η σαγήνη της αναδύεται από το σθένος των καθ' ἑξιν αναχωρήσεων — εγκαταλείπει συστηματικά κάθε



MONDADORI VIA GETTY IMAGES / IDEAL IMAGES

Ο **Χάουαρντ Φαστ** συμπλέκει την αποφθεγματική οξύνιοια του Ρέιμοντ Τσάντλερ με την αιχμηρή ευθύτητα του Ντάσιελ Χάμετ, διευρύνοντας όμως τη μυθοπλαστική του διάραση και στο πεδίο των γόνιμων ψυχολογιμών του Ζορζ Σιμενόν.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΑΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Γυναίκες που υφαίνουν κόσμους



MARIA ΞΥΛΟΥΡΗ

Υφάντρα

εκδ. Μεταίχμιο, 2026
σελ. 144

«**Μια ιστορία** για γυναίκες που ξέρουν να υφαίνουν κόσμους, αλλά δεν ξέρουν πώς να υπάρξουν στον κόσμο». Έτσι μας συστήνεται στο οπισθόφυλλο το τελευταίο βιβλίο της Μαρίας Ξυλούρη. Η ιστορία αρχίζει με την άφιξη της Επισκέπτριας στην έπαυλη του κ. Τέιλορ, η γυναίκα του οποίου υποφέρει από ανίατη ασθένεια. Η Επισκέπτρια κατ΄άγεται από μια μυθική φυλή γυναικών, οι οποίες γεννούσαν μόνο κόρες. Οι μητέρες μεταλαμπάδευσαν στις κόρες την τέχνη της υφαντικής, μια τέχνη που ξεπερνούσε τη χρηστικότητα ή την καλλιτεχνία για να αγγίξει τη μαγεία. Οι υφάντρες, μια παραρωνία στον κόσμο της πατριρχίας, κατείχαν ένθεα μυστικά. Γι' αυτό η Επισκέπτρια κλήθηκε στην έπαυλη για να θεραπεύσει την κ. Τέιλορ.

Πρωταγωνίστρια του φεμινιστικού παραμυθιού είναι η Μπιάνκα, επίσης υφάντρα, που επί χρόνια κακοποιείτο από τον Άλντο, έναν άνδρα τον οποίο ποτέ δεν αγάπησε. Τα χέρια του τη μελάνιαζαν, από τη μύτη της έσταζε αίμα. Η Μπιάνκα «μερικές φορές κοιταζόταν στον καθρέφτη της και σκεφτόταν το δέρμα της σαν κουρελού». Τα υφαντά που έφτιαχνε κλεισμένη σε ένα υπόγειο ήταν πάντοτε γκριζα. Η όποια ομορφιά τους συγκεντρωνόταν στη λεπτότητα της ύφανσης, «γκρίζα που έορηναν μέσα σε πιο σκούρα γκριζα». Μόνο ένα ξεχώριζε για

τα χρωματιστά του νήματα. Ήταν «μια επίκληση στην ομορφιά παρά όμορφο το ίδιο». Ακολουθώντας το παράξενο έθιμο της γενεαλογίας της, κάθε Σάββατο βράδυ μάτωνε το δάκτυλό της και άφηνε το αίμα να κυλήσει σε μια δακτυλθήρα, θυσία στην καρακάξα που παραμόνευε στο περβάζι.

Όταν κατάφερε να διαφύγει από τον Άλντο, η Μπιάνκα βρέθηκε παγωμένη σαν άγαλμα σε μια ερημιά, έχοντας σφικτά τυλιγμένο στα δάκτυλά της ένα μαχαίρι. Λίγο καιρό αργότερα γίνεται η οικονόμος του κ. Τέιλορ (ράφτης). Την ημέρα που η Επισκέπτρια φτάνει στην έπαυλη έπειτα από πρόσκληση της Μπιάνκας, τα οστά του Άλντο έθρεφαν τις λεμονιές του κτήματος. Η γυναίκα ένιωθε τον νεκρό σύζυγό της να τανύζεται κάτω από το χώμα και να σαλεύει, σαν να προσπαθούσε να γυρίσει πλευρό, σαν να σκάλιζε με τα νύχια το χώμα για να βγει από τη γη. «Ένα σκουλήκι σερνόταν στην περόνη του, ένα άλλο είχε φωλιάσει στην κοτύλη του». Πιστή στη γυναικεία αλληλεγγύη, η Επισκέπτρια πατάει με δύναμη το χώμα που σκεπάζει τον Άλντο. «Οι ανήμεροι άνδρες [...] ποτέ δεν εξημερώνονται για πολύ».

Η Ξυλούρη αποδίδει στην Επισκέπτρια θεικές ιδιότητες, με κυριότερη την παγερή αδιαφορία για τα ανθρώπινα. Η Επισκέπτρια, σαν άλλη Κλωθώ, έγενθε με τα νήματά της τα θνητά πεπρωμένα. Δεν

περιβάλλον που τη στέργει— και το πάθος της για τη γνώση. Είναι περισσότερο αίνιγμα, αντικείμενο ερμηνείας, παρά μηχανισμός της πλοκής. Γράφει, εξάλλου, ποίηση. Ο Μάκλιν θα ανακαλύψει βασικά στοιχεία της ταυτότητας και της προσωπικότητάς της μέσα από την ερμηνεία των ποιημάτων της. Ο καθηγητής Μάλεν, «αυθεντία στη σύγχρονη ποίηση», τον καθοδηγεί, αναλύοντας στίχους της. Η αστυνομική έρευνα μετατρέπεται σε ερμηνευτική πράξη. Τα ποιήματα όμως δεν είναι κωδικοποιημένα ίχνη, δεν διαβάζονται μηχανικά. «Σιχαίνομαι να κάνω τέτοιες αναλύσεις. Δεν είναι τίποτα παραπάνω από κολπάκια για να εντυπωσιάζονται οι αδαείς...», θα πει εμφαιτικά ο Μάλεν. Ο ντετέκτιβ μπορεί να διαβάσει ποίηση ως τεκμήριο, αλλά επειδή η Σύλβια γράφει αυθεντικά, αποζητώντας αυτογνωσία, ο Μάκλιν

εκτίθεται σε ένα πεδίο γνώσης που τον γοητεύει. Ο Φαστ σκιαγραφεί —όχι χωρίς δόκιμη επιτίμηση— την τέχνη και τον χώρο της διανόησης ως δίοδο προς μια άλλη πραγματικότητα.

Ερωτική έλξη

Παρότι απαγορεύεται από τον εργοδότη του να τη συναντήσει, την ερωτεύεται. Ο Μάκλιν διαθέτει τη σκευή να αντιληφθεί τι διακυβεύεται πίσω από τα φαινόμενα. Ερωτεύεται τη Σύλβια επειδή αρχίζει να συμπάσχει με το τραυματικό παρελθόν της: επειδή τη γνωρίζει όπως δεν την είχε γνωρίσει κανείς έως τότε. Ο συγγραφέας χτίζει έτσι τον αντίλογό του. Το ότι ο Μάκλιν τη γνωρίζει σαρωτικά αντικείται στο είδος του έρωτα που ενδημεί στο νουάρ (και όχι μόνον), ο οποίος αδιαφορεί, αν όχι προϋποθέτει γενναίες δόσεις άγνοιας.

Το κείμενο χαίρει υφολογικής και γλωσσικής συνέπειας. Δεν δύναμαι, προφανώς, να αξιολογήσω τη μετάφραση, αλλά ο Χρήστος Οικονόμου προτάσσει ένα απολαυστικό κείμενο. Ο Φαστ συμπλέκει την αποφθεγματική οξύνιοια του Ρέιμοντ Τσάντλερ με την αιχμηρή ευθύτητα του Ντάσιελ Χάμετ, διευρύνοντας όμως τη μυθοπλαστική του διάραση και στο πεδίο των γόνιμων ψυχολογιμών του Ζορζ Σιμενόν.

Στις καταλκτικές σελίδες, ο Μάκλιν θα φέρει τη Σύλβια σε επαφή με τον καθηγητή Μάλεν και μια ομάδα φοιτητών του. Η απρόσκλητη γυναίκα της αρχής θα συναντηθεί με τον κύκλο των ανθρώπων που έχουν διαβάσει τα ποιήματά της. Οι όμως ως ίχνη για την αήθη έρευνα του παρελθόντος της, αλλά ως μέσο συμφιλίωσης με το ποια είναι.

Το «Σύλβια» είναι ένα αντι-νουάρ. Εξ ου και το happy end. Σε μια ιστορία όπου οι καταστατικοί ρόλοι του είδους αποδομούνται, το αίσιο τέλος στέκει αυτοδίκαια και ειρωνικά.

ΠΡΩΤΑ
ΣΕ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Μυθοπλασία

1 **«Η κερσόνησος με τα άδεια σπίτια»**, του Νταβίδ Ουκλές (Μεταίχμιο).2 **«Δεκατρία»**, του Χρήστου Χωμενίδη (Πατάκη).3 **«Το μαγικό φωτογραφείο του κυρίου Χιρασάκα»**, της Σανάκα Χιράγκι (Ικαρος).4 **«Το βιβλιοπωλείο με τις μαύρες γάτες»**, του Πιερτζόρτζιο Πούλισι (Μεταίχμιο).5 **«Πικνίκ στο πλάι του δρόμου»** των Α. Στρουγκάτσκι - Μπ. Στρουγκάτσκι (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης).

Δοκίμιο

1 **«Ο κβαντικός μύθος του Σισύφου»**, του Δημήτρη Νανόπουλου (Πατάκη).2 **«Πατριδογνωσία»**, του Τάσου Τέλλογλου (Μεταίχμιο).3 **«Οδύσσεια»**, του Στίβεν Φράι (Πατάκη).4 **«Η ορδή»**, της Μαρί Φαβερών (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης).5 **«Η ιστορία της Ζωγίας»**, του Νίκου Σιγάλα (Αγρα).

Τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Adagio II» (Νότη Μπότσαρη 10, Ναύπακτος).

Η «Κόκκινη Κοιλιάδα» σε καλεί να την πλησιάσεις...

...και ίσως εκεί ανακαλύψεις την ομορφιά που υπάρχει παντού και πουθενά –
Η Δάφνη Νικήτα μιλάει στην «Κ» για την ποιητική συλλογή της

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Μέσω της “Κόκκινης κοιλάδας” επιστρέφω ίσως στον κόσμο της εικόνας, της μνήμης και του βλέμματος» λέει η ιστορικός Τέχνης και ποιήτρια Δάφνη Νικήτα για την τελευταία της ποιητική συλλογή με τίτλο «Η Κόκκινη Κοιλιάδα» (εκδ. Καστανιώτη 2026). Αυτή είναι η ένατη ποιητική συλλογή της Νικήτα, η οποία μαζί με τις λέξεις ανακατεύει χρώματα και τις τοποθετεί στον καμβά, στις σελίδες, προσπαθώντας μέσω αυτού του δημιουργικού κράματος να αναγνωρίσει ανθρώπους, τρόπους και συμπεριφορές, και όπως λέει και η ίδια στη συνέντευξη της «κάποιες φορές δεν βρίσκω τις λέξεις για να περιγράψω ένα βαθύ συναίσθημα, μια ψυχική κατάσταση, το φως, ένα πρόσωπο ή ακόμη και την ίδια τη ζωή. Τα χρώματα, όμως, έχουν για μένα τη δύναμη να προσδώσουν ένα βαθύτερο, ίσως ακόμη και υπερβατικό, νόημα στην ανθρώπινη εμπειρία».

–**Διαβάζοντας τα ποιήματα της συλλογής «Κόκκινη κοιλάδα» διακρίνω μία ευθραυστότητα ή και ματαιότητα, με μία υπέρπουσα ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο... πώς αντικρίζεις τον κόσμο μας σήμερα;**

–Ο κόσμος ήταν και είναι εύθραυστος. Μοιάζει να προσπαθεί να ισορροπήσει πάνω σε ένα λεπτό σκοινί, μετέωρος ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι. Ο πόλεμος, η απώλεια, η ματαιώση, η μοναξιά και η απλυστία φαίνεται να κυκλώνουν τον σύγχρονο άνθρωπο σαν Ερινύες, χωρίς να του αφήνουν πολλά περιθώρια διαφυγής. Κι όμως, τίποτα δεν έχει μία μόνο όψη. Ακόμη και στην πιο βαθιά ρωγμή επιμένει να ανασαίνει η ελπίδα, όχι ως μια αφέλης αισιοδοξία, αλλά ως μια συνειδητή επιλογή αντίστασης. Η «Κόκκινη Κοιλιάδα» υπάρχει μέσα σ’ αυτόν τον κόσμο. Δεν στέκεται απέναντί του ούτε τον παρατηρεί από απόσταση. Είναι κομμάτι του, φέρει το τραύμα και τις αντιφάσεις του. Είναι ο καθρέφτης του, ένας καθρέφτης που δεν αντανακλά μόνο το σκοτάδι, αλλά και τη βαθιά, επίμονη ανάγκη του ανθρώπου να αναζητεί το φως. Η «Κόκκινη Κοιλιάδα» σε



Για μένα, η ποίηση είναι ένας τέτοιος χώρος μεταμόρφωσης. Δεν εξαφανίζει τον πόνο ούτε διαγράφει τη μνήμη, μπορεί όμως να μετατρέψει την εμπειρία σε λόγο, το τραύμα σε επίγνωση και τη σιωπή σε φωνή.

καλεί να την πλησιάσεις. Ίσως εκεί ανακαλύψεις την ομορφιά που υπάρχει παντού και πουθενά. Ίσως συναντήσεις τους πρωταγωνιστές της και αναγνωρίσεις τους με τους εμένα, εσένα, όλους μας, ανθρώπους με ένα σημάδι στον κρόταφο, μια αγωνία, μια χαρά, μια πλυσμονή, μια πληγή κι ένα όνειρο. Ανθρώπους που, παρά τις διαψεύσεις, συνεχίζουν να περιδιαβαίνουν την Κόκκινη Κοιλιάδα που ματώνει και φλέγεται αναζητώντας το φως.



«**Ίσως** η ποίηση να είναι ο τρόπος να κρατήσουμε τις αιχμές χωρίς να τις αφήσουμε να γίνουν μόνο πόνοι. Να τις μετατρέψουμε σε λέξεις, σε φως, σε κάτι που μπορεί να αγγίξει και κάποιον άλλον», λέει η ιστορικός τέχνης και ποιήτρια Δάφνη Νικήτα.

–**Ποιον ρόλο διαδραματίζουν τα χρώματα στην ποίησή σου και ιδιαίτερα σε αυτή τη συλλογή;**

–Τα χρώματα είναι ζωή, είναι το γέλιο ή το κλάμα της ίδιας της φύσης. Είναι η βαθιά γλώσσα των ονείρων, ο δρόμος μέσα από τον οποίο συναντούμε και ανακαλύπτουμε τον κόσμο. Κάποιες φορές δεν βρίσκω τις λέξεις για να περιγράψω ένα βαθύ συναίσθημα, μια ψυχική κατάσταση, το φως, ένα πρόσωπο ή ακόμη και την ίδια τη ζωή. Τα χρώματα, όμως, έχουν

για μένα τη δύναμη να προσδώσουν ένα βαθύτερο, ίσως ακόμη και υπερβατικό, νόημα στην ανθρώπινη εμπειρία. Η ζωή μας είναι ένα ταξίδι, μια διαδρομή, μια περιπέτεια γεμάτη με όλα τα χρώματα του ουράνιου τόξου. Κι αν είσαι τυχερός και σταθείς απέναντί τους με ανοικτή την ψυχή, μπορείς να ανακαλύψεις την εσωτερική τους ενέργεια, τη σχέση σου με το γήινο και το ουράνιο, πέρα από τον χώρο και τον χρόνο. Εκεί, ίσως, η ελπίδα και η φαντα-

σία συναντούν την αγάπη για την ανθρωπότητα. Στο βιβλίο αυτό, η κοιλάδα είναι κόκκινη και μας καλεί να την πλησιάσουμε. Είναι μια αρένα με πρωταγωνιστές όλους εμάς, μαζί με τους έρωτες, τα πάθη, τα όνειρα και τις προσδοκίες μας, αλλά και τις απώλειες, τον θυμό, τη ματαιώση και το σκοτάδι. Όλα αυτά συνθέτουν το μοναδικό και ανεπανάληπτο, προσωπικό αλλά και συλλογικό, ταξίδι μας προς το φως.

–**Τραύμα, μνήμη, ελπίδα, επιστρέφεις από αυτές τις έννοιες σε όλη σου την ποιητική διαδρομή... είναι έννοιες που προσπαθείς να τις δαμάσεις;**

–Δεν ξέρω αν προσπαθώ να τις δαμάσω. Ίσως περισσότερο προσπαθώ να τις ακούσω, να τις κατανόησω και να συνομιλήσω μαζί τους. Το τραύμα, η μνήμη και η ελπίδα είναι για μένα τρεις δυνάμεις που διαρκώς συναντιούνται μέσα στην ανθρώπινη εμπειρία. Το τραύμα αφήνει το αποτύπωμά του, η μνήμη επιστρέφει για να το φωτίσει και η ελπίδα έρχεται, ακόμη και μέσα από τις ρωγμές, για να μας θυμίσει ότι η ζωή μπορεί να συνεχιστεί. Το τραύμα δεν δαμάζεται εύκολα και σίγουρα δεν γιατρεύεται εντελώς. Ίσως μαθαίνουμε να ζούμε μαζί του, να το μεταμορφώνουμε, να του δίνουμε μια άλλη γλώσσα. Για μένα, η ποίηση είναι ένας τέτοιος χώρος μεταμόρφωσης. Δεν εξαφανίζει τον πόνο ούτε διαγράφει τη μνήμη, μπορεί όμως να μετατρέψει την εμπειρία σε λόγο, το τραύμα σε επίγνωση και τη σιωπή σε φωνή. Η μνήμη, από την άλλη, δεν είναι ποτέ στατική. Επιστρέφει, αλλάζει μορφή, άλλοτε μας προστατεύει και άλλοτε μας πληγώνει ξανά. Κι ανάμεσα στο τραύμα και στη μνήμη γεννιέται συχνά η ελπίδα. Όχι ως μια εύκολη ή αφέλης αισιοδοξία, αλλά ως μια βαθιά εσωτερική ανάγκη να συνεχίσουμε να υπάρχουμε και να αναζητούμε το φως.

Ίσως, λοιπόν, δεν θέλω να δαμάσω αυτές τις έννοιες. Θέλω να τις αφήσω να με οδηγήσουν. Να τις μετατρέψω σε ποίηση και, μέσα από την ποίηση, να ανακαλύψω τη δυνατότητα να μας πουν για τον άνθρωπο, για την απώλεια, για την αγάπη και τελικά, για τη ζωή.

Θέλω η ποίηση να αναπνέει ελεύθερα, χωρίς αυστηρά όρια

–**Στα ποιήματα της «Κόκκινης κοιλάδας» επανέρχεται συχνά στη διαδικασία της πόησης, αλλά και στο υγρό στοιχείο (γάλα, αίμα, κρασί)... αυτό δείχνει κάτι;**

–Το υγρό στοιχείο έχει για μένα κάτι βαθιά ζωντανό, κάτι που κινείται, ρέει, μεταμορφώνεται και περνά από το ένα σώμα στο άλλο. Η πόηση είναι μια πράξη πολύ αρχέγονη. Παίρνουμε κάτι από τον κόσμο και το βάζουμε μέσα μας. Γίνεται μέρος μας, γίνεται ζωή, μνήμη, εμπειρία. Το γάλα, το αίμα, το κρασί έχουν διαφορετικές διαδρομές και διαφορετικούς συμβολισμούς, αλλά συναντιούνται σε κάτι πολύ ουσιαστικό, στη ζωή και στη σχέση του ανθρώπου με αυτήν. Το γάλα έχει μέσα του τη γέννηση, την τροφή, τη μητέρα, την αρχή. Το αίμα τη ζωή και τον θάνατο, την απώλεια, το τραύμα, αλλά και τη βαθιά συγγένεια με το σώμα και τη γη. Το κρασί έχει τον έρωτα, την επιθυμία, την έκσταση, τη συνάντηση με τον άλλον, αλλά και την ανάγκη μας να ξεφύγουμε για λίγο από τα όρια του εαυτού μας. Ίσως τελικά να είναι όλα διαφορετικές μορφές μιας ίδιας

ανάγκης, να πούμε τη ζωή, να τη δεχτούμε μέσα μας, με όλο το φως και το σκοτάδι της. Να μην την παρατηρούμε απλώς από μακριά, αλλά να γινόμαστε μέρος της. Και ίσως η ποίηση να είναι μια τέτοια διαδικασία. Πίνεις τις εμπειρίες, τους ανθρώπους, τους έρωτες, τις απώλειες, το τραύμα, τη μνήμη, την ελπίδα και κάποια στιγμή όλα αυτά μεταμορφώνονται σε λέξεις. Γίνονται ποίηση. Γίνονται ένας άλλος τρόπος να υπάρξεις μέσα στον κόσμο.

–**Στη συλλογή σου «Στιλέτα» (2024) γράφεις «Έχω αμέτρητα μυτερά στιλέτα καρφωμένα στο στήθος με χρειάζονται όλα» και επανέρχεται θεωρώ με την ίδια ορμή με τους στίχους «τίποτα καινούργιο δεν υπάρχει στο ποίημα μόνο που οι άνθρωποι γέμισαν καρφίτσες ανάμεσα στα δάκτυλα»... στην «Κόκκινη Κοιλιάδα» ποιες είναι αυτές οι αιχμηρές μύτες;**

–Οι αιχμηρές μύτες είναι όλα εκείνα που μας πληγώνουν αλλά ταυτόχρονα μας διαμορφώνουν. Είναι οι άνθρωποι, οι απουσίες, οι έρωτες, οι απώλειες, οι μνήμες, οι λέξεις που ειπώθηκαν και

Πολλές φορές βλέπω πρώτα μια εικόνα και μετά έρχονται οι λέξεις. «Η Κόκκινη κοιλάδα» είναι, με έναν τρόπο, ένας πίνακας που δεν έχει ακόμη τελειώσει, αλλάζει κάθε φορά που τον κοιτάζουμε.

εκείνες που δεν ειπώθηκαν ποτέ. Είναι οι μικρές και μεγάλες ματαιώσεις της ζωής, όλα όσα κάποια στιγμή καρφώνονται μέσα μας και δεν φεύγουν εύκολα. Δεν νομίζω όμως ότι θέλω να απαλαχθώ από αυτά. Ίσως γιατί, όσο παράξενο κι αν ακούγεται, τα χρειάζομαι όλα. Κάθε πληγή αφήνει μια γνώση, κάθε αιχμή μια μνήμη, κάθε πόνος έναν διαφορετικό τρόπο να κοιτάξεις τον κόσμο. Τα στιλέτα είναι καρφωμένα στο στήθος με τρόπο που με κάνουν να αισθάνομαι ακόμη ζωντανή. Και οι καρφίτσες

ανάμεσα στα δάκτυλα είναι ίσως κάτι ακόμη πιο καθημερινό και πιο ύπουλο. Είναι αυτά που κουβαλάμε στα χέρια μας ενώ προσπαθούμε να αγγίξουμε ο ένας τον άλλον. Θέλουμε την επαφή, την αγάπη, τη συνύπαρξη, αλλά συχνά έχουμε ήδη μέσα μας τις αιχμές που κάνουν το άγγιγμα να πονά. Ίσως τελικά αυτές οι αιχμηρές μύτες να είναι η ίδια η ανθρωπότητα συνθήκη. Η προσπάθειά μας να αγαπήσουμε, να θυμηθούμε, να πλησιάσουμε, να δημιουργήσουμε, ενώ ταυτόχρονα γνωρίζουμε ότι όλα αυτά μπορούν να μας πληγώσουν. Και ίσως η ποίηση να είναι ο τρόπος να κρατήσουμε τις αιχμές χωρίς να τις αφήσουμε να γίνουν μόνο πόνοι. Να τις μετατρέψουμε σε λέξεις, σε φως, σε κάτι που μπορεί να αγγίξει και κάποιον άλλον. –**Αποφεύγεις στην ποίησή σου τα σημεία στίξης... σημαίνει κάτι αυτό για το πώς αντικρίζεις τον ποιητικό λόγο;**

–Ναι. Θέλω η ποίηση να αναπνέει ελεύθερα, χωρίς αυστηρά όρια και προκαθορισμένες παύσεις. Η απουσία των σημείων στίξης αφήνει χώρο στον αναγνώ-

στη να βρει τον δικό του ρυθμό, τη δική του ανάσα και τελικά τη δική του ερμηνεία. Για μένα, η ποίηση δεν τελειώνει στη λέξη, συνεχίζεται στη σιωπή ανάμεσα στις λέξεις.

–**Σε ποιον κόσμο επιστρέφεις μέσω της «Κόκκινης κοιλάδας»; Η ιδιότητα της γκαλερίστα επηρεάζει την ποιήτρια;**

–Μέσω της «Κόκκινης κοιλάδας» επιστρέφω ίσως στον κόσμο της εικόνας, της μνήμης και του βλέμματος. Η ιδιότητα της γκαλερίστα με έχει σίγουρα επηρεάσει, αλλά ακόμη περισσότερο με έχει διαμορφώσει η ματιά και η ιδιότητα της ιστορικού Τέχνης. Έχω μάθει να κοιτάζω πίσω από την εικόνα, να αναζητώ όσα δεν φαίνονται με την πρώτη ματιά, το φως, τη σκιά, την απουσία, το τραύμα που μπορεί να κρύβεται μέσα σε μια μορφή ή μια σύνθεση. Νομίζω πως αυτή η ματιά περνά και στην ποίησή μου. Πολλές φορές βλέπω πρώτα μια εικόνα και μετά έρχονται οι λέξεις. «Η Κόκκινη κοιλάδα» είναι, με έναν τρόπο, ένας πίνακας που δεν έχει ακόμη τελειώσει, αλλάζει κάθε φορά που τον κοιτάζουμε.

Το παιχνίδι των βιβλίων

Του **ΝΙΚΗΤΑ ΣΙΝΙΟΣΟΓΛΟΥ**

Πάντα έχω την εντύπωση πως περπατώ μ’ έναν άνθρωπο, αρκεί να ’χω πάνω μου ένα μικρό βιβλίο. Καυχιέμαι ότι εφηύρα το εξής παιχνίδι: παροτρύνω βιβλία μικρά και αταίριαστα να κουβεντιάζουν μεταξύ τους και μαζί μου, μέχρι που καθ’ οδόν ανακαλύπτουμε όσα μας ενώνουν. Τον Δεκαπενταύγουστο απέδρασα από το κέντρο της Αθήνας μόνο χάρις σε δύο τέτοια μικρά βιβλία – που ’ταν επιπλέον όμορφα μεταφρασμένα, επιμελημένα και καλόγουστα!

Κατ’ αρχάς, «Οι φυλακές μου» του Πωλ Βερλαίν. Στις 10 Ιουλίου του 1873 ο Βερλαίν πυροβόλησε υπό την επήρεια αφεντιού τον Αρθούρο Ρεμπώ. Βρίσκονταν στις Βρυξέλλες: φίλοι, εραστές και αλιτρήριοι πλάνητες στους δρόμους της Ευρώπης. Ο μεν καταδικάστηκε σε διετή φυλάκιση στις βελγικές φυλακές, ο δε νοσηλεύτηκε για δέκα ημέρες. Χρόνια αργότερα, ο Βερλαίν περιγράφει τον εγκλεισμό στις φυλακές μιας χώρας που ήταν οικεία και μαζί ξένη.

Δεν ήταν η πρώτη ούτε η τελευταία φορά που ο «καταραμένος» ποιητής κατέληγε σ’ ένα σωφρονιστήριο – έστω με προνοιακή μεταχείριση. Η αφήγηση ξεκινά από τα μαθητικά χρόνια: με μια «μικρογραφία αιχμαλωσίας» στο απομονωτήριο του οικοτροφείου: «Πάρτε αυτόν τον τεμπέλη στο απομονωτήριο!», διέταξε ο λακές που άναβε τις λάμπες της βραδινής μελέτης... Σχολιάζει ο Βερλαίν: «Δε μοιάζει με προμήνυμα, με μια πρόγευση των συμφορών που με βρήκαν και που οφείλονταν στο διάβασμα;».

Αυτός ο ευμετάβλητος και βίαιος χαρακτήρας, που αδυνατούσε ν’ αντισταθεί στο αφέντι και στις παρορμήσεις, αντιμε-

τωπίζει τους τόπους κράτησης μ’ έναν απρόσμενο στωικισμό. Στις φυλακές ξορκίζει τη «θανάσιμη ανία» διαβάζοντας από Βιργίλιο μέχρι Σαίξπηρ: γράφει σπουδαία ποίηση: και «σαν άλλος Δον Κιχώτης, αλλά πιο αλαφρόμυαλος», μεταστρέφεται στον καθολικισμό. Μόλις αποφυλακίζεται, υποτροπιάζει εκ νέου. Η ανώτερη στόφα ενός Σενέκα ξυπνάει μέσα του κατόπιν εορτής: αφού βρεθεί στο καναβάτσο.

Ιδιοφυία αστράφτει όταν ο Βερλαίν περιγράφει τις αλλόκοτες στολές των κρατουμένων στη βελγική φυλακή, τις κλούβες μεταφοράς της εποχής, τη βλακώδη αγωνία του ιερέα που ανησυχούσε μήπως ο Βερλαίν πνίγαινε με ζώα, επειδή ρώτησε για την ψυχή τους. Όλα τ’ αφηφά ένα πείσμα τρομακτικό και ανεξήγητο. Όταν, ποιητής περιώνυμος πια, περνάει έξω από την ίδια φυλακή, τώρα ταξιδεύοντας «σαν ηγεμονίσκος ή μεγιστάνας», αναστοχάζεται «τούτη την εμμονή, την άρνηση να μετανοήσεις – μια εμμονή που πηγάζει από ένα ένστικτο σχεδόν ζωώδες...».

Το 2016, το περίστροφο με το οποίο ο Βερλαίν πυροβόλησε τον Ρεμπώ, πουλάθηκε από τους Christie’s έναντι 434.500 ευρώ.

Sic semper tyrannis

Δύο χρόνια κράτησαν στη φυλακή τον Ντίτριχ Μπονχέφερ οι ναζί, ώσπου τον εκτέλεσαν τον Απρίλιο του 1945. Ο Μπονχέφερ ήταν μέλος του αντιστασιακού δικτύου που σχεδίαζε και, εντέλει, αποτόλμησε τη διαβόλητη απόπειρα εναντίον του Χίτλερ την 20ή Ιουλίου 1944. Ο βίος και οι ιδέες αυτής της αινιγματικής προσωπικότητας είναι ένας ανεστραμμένος Καρλ Σμιτ.

Για τον ναζί νομικό και καθο-



ΠΩΛ ΒΕΡΛΑΙΝ
Οι φυλακές μου
μτφρ.: Ελ. Σαραμάσκου
εκδ. Οροπέδιο, 2024
σελ. 148



DIETRICH BONHOEFFER
Ο ενήλικος κόσμος
εισ. και μτφρ.: Δ. Μόσχος
εκδ. Firebrand, 2025
σελ. 82

λικό Σμιτ, ο Κυρίαρχος –ας πούμε ο Χίτλερ– μπορεί να αναστείλει τον νόμο σε συνθήκες κρίσης, επειδή η έννομη τάξη αδυνατεί να ανταπεξέλθει. Με δικά του λόγια: «Στην περίπτωση έκτακτης ανάγκης το κράτος αναστέλλει την ισχύ του δικαίου δυνάμει ενός δικαιώματος αυτοσυντήρησης... Στην έκτακτη κατάσταση ο κανόνας εκμηδενίζεται...». Για τον λουθηρανό θεολόγο και αντιναζιστή Μπονχέφερ –που ήταν εξοικειωμένος με τις ιδέες του ομορποτιστή νομικού–, το άτομο φέρει την ηθική ευθύνη και το χριστιανικό χρέος να παρεμποδίσει την κρατική μηχανή, αφ’ ης στιγμής ο Κυρίαρχος εγκληματεί: ακόμη και αν η ανάληψη της ευθύνης προϋποθέτει ότι θα συνωμοτήσεις, θα πεις ψέματα, θα φονεύσεις τον Κυρίαρχο. Επικινδύνες ιδέες...

Το μικρό βιβλίο «Ο ενήλικος κόσμος» περιλαμβάνει επιστολές της φυλακής και επίλεκτα αποσπάσματα από κείμενα που απευθύνονταν στον στενό κύκλο αντιστασιακών, οι οποίοι απεργάζονταν τη δολοφονία του Χίτλερ. Αφορά τα όρια της αισιοδοξίας και του πολιτικού θάρρους: «Είναι ηθικά πιο υπεύθυνο να βγούμε στο δρόμο σαν τον Δον Κιχώτη ενάντια στη νέα εποχή ή να παραδεχτούμε την ήττα μας;».

«Από τα χαμηλά»

Ο Βερλαίν βρέθηκε στη φυλακή εξαιτίας αυτοκαταστροφικών παρορμήσεων. Ο Μπονχέφερ φυλακίστηκε και θυσίασε τη ζωή του για έναν ανώτερο σκοπό. Μοιάζουν διαφορετικές περιπτώσεις! Και όμως...

Μια ιστορία «από τα χαμηλά» απασχολούσε τον Μπονχέφερ, με γνώμονα τη ματιά του υπόπτου, του συκοφαντημένου και αποσυνάγωγου. Ο «άθρησκος χριστιανι-

σμός» του εκκινεί από το μονωμένο πρόσωπο για να φτάσει στην κοινότητα: η σχέση με τον άλλον συγκροτείται χωρίς την αναγκαία μεσολάβηση μιας δομημένης θρησκευτικής σφαίρας. Ο λουθηρανός θεολόγος οδηγείται σε έξοκες παρατηρήσεις: «Υπάρχει μια μοχθηρή ικανοποίηση στη γνώση ότι όλοι έχουν τα μειονεκτήματά τους και τα τρωτά τους σημεία. Στη συναναστροφή μου με τους “απόκληρους”, με τους “παρίες” της κοινωνίας, παρατήρησα επανειλημμένως πως η έλλειψη επιποσύνης είναι το καθοριστικό κίνητρο στην κρίση τους για τους άλλους ανθρώπους. Σ’ έναν κήπο γεμάτο λουλούδια, αυτοί ψαχουλεύουν την κοπριά στο χώμα. Όσο πιο απομονωμένοι είναι κάποιος, τόσο ευκολότερα γίνεται θύμα αυτής της συμπεριφοράς».

Ισως, σκέφτηκα, η ποίηση του Βερλαίν είναι εξαιρετική επειδή μεταμορφώνει την κοπριά σε λουλούδια, την έλλειψη επιποσύνης σε λέξεις που συνδέουν.

Η τελευταία επιστολή του Μπονχέφερ απευθύνεται στους γονείς του. Ζητάει να του στείλουν, μεταξύ άλλων, τους «Βίους παράλληλους» του Πλουτάρχου. Στις 6 Απριλίου 1945, καθ’ οδόν για το στρατόπεδο συγκέντρωσης και τον τόπο εκτέλεσης, ο Μπονχέφερ έγραψε τρεις φορές τ’ όνομά του στο το βιβλίο και το έκρυψε σ’ ένα σχολείο: ήταν μήνυμα, πως βρισκόταν εν ζωή. Στις 9 Απριλίου οι ναζί τον εκτέλεσαν δι’ απαγχονισμού και έκαψαν τη σορό του. Τρεις εβδομάδες αργότερα, ο Χίτλερ αυτοκτόνησε.

Ο κ. Νικήτας Σινιόσoglou είναι συγγραφέας. Πιο πρόσφατο βιβλίο του: «Απομονωτήριο Λοιμωδώντων Ζώων» (εκδ. Κίχλη, 2004).

Χριστιανικός φόνος

Για τον αντιναζιστή Μπονχέφερ, το άτομο φέρει ηθική ευθύνη και χριστιανικό χρέος να παρεμποδίσει την κρατική μηχανή, αφ’ ης στιγμής ο Κυρίαρχος εγκληματεί: θα συνωμοτήσεις, θα πεις ψέματα, θα φονεύσεις τον Κυρίαρχο.

Η **EUROBANK** ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ:
1-3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΜΕΣΟΥ:
5-7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ



ΤΗΣ **Ζωής μου**

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: **Ανέστης Αζάς**

ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΝ ΜΕΛΩΔΙΚΑ ΟΙ:
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΑΚΩΒΟΥ
ΚΑΙ ΧΡΥΣΑ ΛΕΡΟΓΙΑΝΝΗ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ **ticketmaster**.cy | **ACS** | 7777 7040

ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ:



ΧΟΡΗΓΟΙ:



ΧΟΡΗΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:



ΧΟΡΗΓΟΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ:



ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:



ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:





ΙΛΙΠΙΚΗ ΕΥΛΟΓΗ/ΠΑΤΡΕΙΑ ΚΟΥΦΕΡ

Φωτογραφία του 1902 από διαφημιστικό κατάλογο της επιχείρησης Herzog. Το άλλοτε κτίριο διοικητικών υπηρεσιών σήμερα στεγάζει το δημαρχείο της Καβάλας.



Μετοχή της Tabacs d'Orient et d'Outre-Mer με ημερομηνία έκδοσης την 1η Μαΐου 1920. Στις αποθήκες της εταιρείας φιλοξενήθηκαν πρόσφυγες από τη Μικρασία.



ΜΟΥΣΕΟ ΚΑΠΝΟΥ ΑΗΝΟΥ ΚΕΒΑΛΑΣ/ΙΛΙΠΙΚΗ ΕΥΛΟΓΗ/ΠΑΤΡΕΙΑ ΚΟΥΦΕΡ

Στην επιμελημένη δερματοποίηση, τα φύλλα του καπνού τοποθετούνται με παρέκκλιση μισού χιλιοστού. Η κατεργασία του καπνού δημιούργησε τη χρυσή εποχή της Καβάλας.

Τα καλοκαίρια μύριζαν καπνό

Η χρυσή εποχή των εξαγωγών «ανατολικών καπνών» και η άνθηση της Καβάλας

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Τι σχέση έχει ο Πόλεμος της Κριμαίας (1853-1856) με τη διάδοση του τσιγάρου στην Ευρώπη; Ο πόλεμος ανάμεσα στους Ρώσους και στους Οθωμανούς (στο πλευρό των οποίων μάχονταν αγγλογαλλικά στρατεύματα) έμεινε γνωστός για την πρώτη ευρεία χρήση του ηλεκτρικού τηλεγράφου, αναδεικνύοντας τους πρώτους πολεμικούς ανταποκριτές στη μορφή που τους ξέρουμε σήμερα. Ο Βρετανός Ουίλιαμ Χάουαρντ Ράσελ, ανταποκριτής των Times, έστειλε τις ανταποκρίσεις του μέσω του τηλεγράφου.

Διαβάζοντας όμως το απρόσμενα συναρπαστικό «Ακολουθώντας τον μίτο του καπνού. Από την Καβάλα στον μεγάλο κόσμο» της Μάγκυς Κριθαρέλλη, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Καπόν σε εκπληκτική εικονογράφηση, ανακαλύπτω ότι ο Κριμαϊκός Πόλεμος συνδέεται και με το τσιγάρο. «Αυτήν την πληροφορία μάς δίνουν οι πηγές», μου λέει η συγγραφέας, «και είναι εύλογη, αφού μέχρι τότε οι μεγάλες αποικιακές χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Ισπανία, Πορτογαλία, Μ. Βρετανία, ακόμη και η Γαλλία) συμπλήρωναν τη δική τους εγχώρια καπνική παραγωγή με εισαγωγές από την Αμερική, ενώ γενικώς καλλιεργούσαν αμερικανικού τύπου καπνά.

»Στην Κριμαία, τα αγγλογαλλικά στρατεύματα εξ ανάγκης κατανάλωναν μόνον οθωμανικό καπνό. Οι Γάλλοι στρατιώτες, που ήδη στην πατρίδα τους ήξεραν να στρίβουν και να καπνίζουν τσιγάρο, έμαθαν τη τέχνη στους Αγγλούς και στους Οθωμανούς. Το “τούρκικο” τσιγάρο διαδόθηκε στο Λονδίνο μέσω των βετεράνων του πολέμου και από εκεί σε όλον τον κόσμο. Με τα χρόνια επικράτησε η εντύπωση ότι ήταν τούρκικη “εφεύρεση”».

Οι καπναποθήκες

Η Μάγκυ Κριθαρέλλη θυμάται τα παιδικά της χρόνια στην Καβάλα του '60 και του '70 και, όπως μου λέει, τα καλοκαίρια ειδικά η μυρωδιά του καπνού σκέπαζε όλη την πόλη, ενώ οι καπνεργάτριες πλημμύριζαν τους δρόμους της όταν άλλαζε η βάρδια στις καπναποθήκες. «Τα συμπαγή μπλοκ των καπναποθηκών έφθαναν έως τη γειτονιά μου, όριζαν τους χώρους των παιχνιδιών μου με τους συνομηλικούς μου καθώς υψώνονταν απέναντι από το σχολείο μας, δίπλα στους κήπους των αρχοντοσπίτων των καπνεμπόρων».

Η κ. Κριθαρέλλη διετέλεσε για χρόνια μέλος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Καπνού και Ιστορίας Κοινωνικών Κινημάτων (ΙΚΙΚΚ) της Καβάλας και μετείχε σε δράσεις και εκδηλώσεις του Δημοτικού Μουσείου της πόλης. «Παλιά και νέα βιώματα ήρθαν και λειτούργησαν μέσα μου ως κίνητρο για να αναζητήσω σε ελληνική και ξένη βιβλιογραφία τον τρόπο με τον οποίο ο καπνός επηρέασε την εξέλιξη της Καβάλας. Έτσι ξεκίνησε μια πολύχρονη και πολύγλωσση έρευνα που κατέληξε στη συγγραφή του “Μίτου του καπνού”».



ΜΟΥΣΕΟ ΚΑΠΝΟΥ ΑΗΝΟΥ ΚΕΒΑΛΑΣ/ΙΛΙΠΙΚΗ ΕΥΛΟΓΗ/ΠΑΤΡΕΙΑ ΚΟΥΦΕΡ

Ο ντεγκτός, ο εξειδικευμένος τεχνίτης-δεματοποιός, επί το έργον. Γύρω του οι πασταλιζούδες – οι καπνεργάτριες βοηθοί του, που ομαδοποιούν τα καπνόφυλλα κατά σχήμα και μέγεθος πριν του τα παραδώσουν για να τα προσθέσει στο δέμα.

Ο καπνός πρωτοήρθε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία μέσω του Ινδικού Ωκεανού παραμονές του 1600», μου εξηγεί η κ. Κριθαρέλλη. «Στη νότια Βαλκανική έφτασε τις αμέσως επόμενες δεκαετίες και μέχρι τα μέσα του 17ου αιώνα είχε όχι μόνον ευρέως διαδοθεί, αλλά και νομιμοποιηθεί, προκειμένου η Πύλη να καρπούται τους φόρους από την καλλιέργεια και την εμπορία του. Ωστόσο, τα πρώτα χρόνια η περιορισμένη παραγωγή του προοριζόταν για κατανάλωση μέσα στα όρια της αυτοκρατορίας. Μόνο κάποιες μικρές ποσότητες κατώτερης ποιότητας εξαγονταν στη βόρεια Ιταλία, στη Μάλτα, στη Μασσαλία.

»Οι εξαγωγές οθωμανικών καπνών άρχισαν να αυξάνονται μετά το άνοιγμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο ξένο κεφάλαιο το 1838. Τότε, για πρώτη φορά επιτράπη στις ξένες επιχειρήσεις να εγκατασταθούν στην οθωμανική επικράτεια και μάλιστα τους παρασκέθηκαν σημαντικές φορολογικές και δασμολογικές διευκολύνσεις.

»Πάντως, τα πρώτα εκείνα χρόνια, σε Ανατολή και Δύση, οι καπνιστές χρησιμοποιούσαν τον οθωμανικό καπνό είτε για σνιφάρισμα είτε για να γεμίζουν τα τσιμπούκια και τους ναργιλέδες τους. Τα τσιγάρα ήταν άγνωστα στις περισσότερες χώρες. Τα γνώριζαν μόνον οι Ισπανοί και

οι Γάλλοι, που τα κατασκεύαζαν από τα ρετάλια της κατασκευής των πούρων (με ακατάλληλα για τα τσιγάρα καπνά) και τα διέθεταν στη φτωχή εγχώρια πελατεία τους.

»Τα “ανατολικά καπνά” έγιναν ευρέως γνωστά και ξεκίνησε η ζήτηση τους από τις διεθνείς αγορές μετά και το τέλος του Κριμαϊκού Πολέμου».

Οι «ευγενέστερες» ποικιλίες

Η ανάδειξη της Καβάλας ως εξαγωγικού κέντρου ανατολικών καπνών ξεκινά τη δεκαετία του 1850 για να γιγαντωθεί το 1880, όταν το τσιγάρο επικρατεί στις προτιμήσεις των καπνιστών στην Ευρώπη και στην Αμερική. «Τα καπνά που ευδοκιμούν στην ενδοχώρα της αναγνωρίζονται πλέον διεθνώς ως οι “ευγενέστερες” ποικιλίες ανατολικών καπνών, απαραίτητες για τον “ευγενετισμό” των μειγμάτων καπνού στα τσιγάρα Ανατολής και Δύσης. Μια πλημμυρίδα μεγάλων ξένων καπνεμπορικών επιχειρήσεων και καπνικών μονοπωλίων κυριεύει την πόλη, καθώς το λιμάνι της εξυπηρετεί μια μεγάλη ενδοχώρα καπνοκαλλιεργειών που φθάνει έως το Μοναχτήρι και έως βαθιά μέσα στα σημερινά βουλγαρικά εδάφη. Η ίδια η πόλη μετατρέπεται σε ένα άτυπο διεθνές χρηματιστήριο καπνού. Μέχρι τις παραμονές των Βαλκανικών Πολέμων, το 1912, 61

καπνεμπορικές επιχειρήσεις από 30 κράτη έχουν εγκατασταθεί στην πόλη, ενώ στις 160 καπναποθήκες της, 14.000 καπνεργάτες επεξεργάζονται τα καπνόφυλλα πριν εξαχθούν στις πέντε ηπείρους. Στη συνέχεια, η δεκαετία του '20 συνιστά τη χρυσή εποχή του καπνεμπορίου της Καβάλας, όταν αναδείχθηκε στο πρώτο λιμάνι της χώρας από πλευράς συναλλαγματικών εισροών.

»Η απότομη προσγείωση ήρθε με το κραχ του 1929, όταν η οικονομία και η κοινωνία της δέχθηκαν τεράστιο πλήγμα από την κατάρρευση των εξαγωγών και των τιμών του καπνού. Η ολοκληρωτική καταστροφή απετράπη χάρη στην εφαρμογή του κλήριγκ με τη Γερμανία (1932-1940), μέσω του οποίου οι Γερμανοί συνέχισαν να αγοράζουν τα καπνά μας».

Υστερα ήρθαν οι «γιγάνκηδες»

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και το δάνειο Μάρσαλ είχαν ως αποτέλεσμα να πλημμυρίσει η Ευρώπη με χιλιάδες τόνους φθάνει έως το Μοναχτήρι και έως βαθιά μέσα στα σημερινά βουλγαρικά εδάφη. Η ίδια η πόλη μετατρέπεται σε ένα άτυπο διεθνές χρηματιστήριο καπνού. Μέχρι τις παραμονές των Βαλκανικών Πολέμων, το 1912, 61

καπνεμπορικές επιχειρήσεις από 30 κράτη έχουν εγκατασταθεί στην πόλη, ενώ στις 160 καπναποθήκες της, 14.000 καπνεργάτες επεξεργάζονται τα καπνόφυλλα πριν εξαχθούν στις πέντε ηπείρους. Στη συνέχεια, η δεκαετία του '20 συνιστά τη χρυσή εποχή του καπνεμπορίου της Καβάλας, όταν αναδείχθηκε στο πρώτο λιμάνι της χώρας από πλευράς συναλλαγματικών εισροών.

πνά άλλαξαν τα γούστα και των Ελλήνων καπνιστών. «Καθώς τα ξένα τσιγάρα έγιναν φθηνά, οι Έλληνες καπνιστές έσπευσαν να τα υιοθετήσουν, ωθώντας τις ελληνικές τσιγαροβιομηχανίες να επενδύσουν σε τεχνολογίες κατάλληλες για την επεξεργασία των αμερικανικών καπνόφυλλων και την παραγωγή αμερικανικού τύπου τσιγάρων. Αυτό είχε ως συνέπεια, στις καπνοκαλλιεργητικές περιοχές νοτιότερα της Μακεδονίας, να ελπωθούν οι ντόπιες ανατολικές ποικιλίες καπνών από τις οποίες κατασκευάζονταν μέχρι τότε τα ελληνικά τσιγάρα και να αντικατασταθούν με καλλιέργειες καπνών Βιρτζίνια.

»Σήμερα, στους νομούς της Αν. Μακεδονίας και της Θράκης εξακολουθούν να καλλιεργούνται μικρές ποσότητες της ευγενούς ποικιλίας “μπασμά”. Ο θρακομακεδονικός μπασμάς παραμένει ο βασιλιάς των ανατολικών καπνών παγκοσμίως, με την εμπορική αξία του να υπερτερεί κατά πολύ των αντίστοιχων ανατολικών ποικιλιών που καλλιεργούνται σε ανταγωνιστικές χώρες. Όμως είναι πολύ λίγος πια. Η παραγωγή της Βόρειας Μακεδονίας μάς ξεπερνά ποσοτικά.

»Στην ίδια την Καβάλα, η μοναδική καπνεμπορική επιχείρηση που εξακολουθεί να λειτουργεί έχει τις σύγχρονες εγκαταστάσεις της έξω από την πόλη. Τα καλοκαίρια της δεν μυρίζουν πια καπνό».

Απομεινάρια μιας εποχής

Εχει απομείνει κάποιο ιχνος από την Καβάλα ως «καπνούπολη»; «Κατ' αρχάς το εντυπωσιακό Δημαρχιακό Μέγαρο, πρώην έδρα της ισχυρής M.L. Herzog & Cie, που προμήθευε με ανατολικά καπνά το Αψβουργικό Μονοπώλιο Καπνού, καθώς και τα κτίρια που το πλαισιώνουν δεξιά και αριστερά του. Το ίδιο και οι καπναποθήκες της, που όσες και αν καταδαφίστηκαν, έχουν απομείνει δεκάδες ακόμη να τη συνδέουν με το παρελθόν της. Και βέβαια, το Μνημείο του Καπνεργάτη στην ομώνυμη πλατεία, προς τιμήν των καπνεργατικών αγώνων του Μεσοπολέμου.

»Η πόλη, όμως, χρειάζεται ένα σύγχρονων προδιαγραφών Μουσείο Καπνού, το οποίο θα στεγαστεί στην εξαιρετικής ομορφιάς Δημοτική Καπναποθήκη, όπως ακριβώς προβλεπόταν από την ίδρυσή του, το 2004. Η Δημοτική Καπναποθήκη, κτίσιμα του 1910, που δεσπόζει στο κέντρο της πόλης, είχε αρχικά προκριθεί ως ο χώρος της οριστικής εγκατάστασης του μουσείου. Οι σχετικές μελέτες και υποστηρικτικές επεμβάσεις στο κτίριο, ωστόσο, εκκρεμούν εδώ και 22 χρόνια. Τα εκθέματα μαζί με την από ετών έτοιμη μουσειογραφική και μουσειολογική μελέτη περιμένουν εδώ και χρόνια την εγκατάστασή τους στον χώρο που τους αξίζει. Τον χώρο που θα τους δώσει τη δυνατότητα να διηγούνται παραστατικά και συναρπαστικά την ιστορία του καπνού και των ανθρώπων του, όπως γράφτηκε στα χωράφια, στις καπναποθήκες, στις αποβάθρες, στα μέγαρα των καπνεμπόρων».



Η Μάγκυ Κριθαρέλλη περιγράφει ότι η Καβάλα από τα τέλη του 19ου αιώνα είχε μετατραπεί σε διεθνές χρηματιστήριο καπνού. «Μέχρι τις παραμονές των Βαλκανικών Πολέμων, το 1912, στην πόλη λειτουργούσαν 61 καπνεμπορικές επιχειρήσεις από 30 κράτη, ενώ στις 160 καπναποθήκες της εργάζονταν 14.000 καπνεργάτες», εξηγεί στην «Κ».



Άγνωστες ιστορίες και σπάνιο φωτογραφικό υλικό για την καλλιέργεια, την κατεργασία και το εμπόριο του καπνού στη Μακεδονία και στη Θράκη αναβιώνουν μια ολόκληρη εποχή στο βιβλίο «Ακολουθώντας τον μίτο του καπνού. Από την Καβάλα στον μεγάλο κόσμο» της Μάγκυς Κριθαρέλλη, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Καπόν.



Ο Χανς Ζίσλερ με τη Σάντρα Ούλερ, που υποδύεται την κόρη του Τόμας Μαν, Ερικα, σε σκηνή της «Πατρίδας» με φόντο τη γυαλιστερή μαύρη Μπιούικ. Η ταινία του Πάβελ Παβλικόφσκι που περιγράφει την επιστροφή του νομπελίστα συγγραφέα στη Γερμανία έπειτα από δεκαπέντε χρόνια αυτοεξορίας, βγαίνει στις ελληνικές αίθουσες την προσεχή Πέμπτη.

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

«Κύριε Μαν, εσείς με ποια πλευρά είστε; Με τον Στάλιν ή με τον Μίκυ Μάους;». Το παιγνιώδες ερώτημα, που θα μπορούσε παραλλαγμένο να ανήκει και σε διαφορετικές εποχές, τίθεται κάποια στιγμή στον Τόμας Μαν, στην «Πατρίδα» του Πάβελ Παβλικόφσκι. Η ταινία, που έρχεται στις ελληνικές αίθουσες την προσεχή Πέμπτη, χρησιμοποιεί ένα επεισόδιο από τη βιογραφία του σπουδαίου Γερμανού συγγραφέα, προκειμένου να συνομιλήσει με τον σημερινό, περίπλοκο κόσμο – όχι για να δώσει εύκολες απαντήσεις, αλλά μάλλον για να θέσει, από διαφορετική οπτική, τα πιο ενδιαφέροντα ερωτήματα. Ο ίδιος, πάντως, θα σας πει ότι όλα ξεκίνησαν από ένα... αυτοκίνητο.

Η περιπλάνηση

«Πράγματι, η στιγμή που η ιστορία ζωντάνεψε για εμένα ήταν όταν διάβασα ότι ο Τόμας Μαν διέσχισε όλα αυτά τα κατεστραμμένα τοπία μέσα σε μια μαύρη Μπιούικ, φορώντας λευκό κοστούμι. Ή, τέλος πάντων, κάποιες φορές φορούσε λευκό κοστούμι. Για να πω την αλήθεια, δεν βρήκα καμία φωτογραφία του με λευκό κοστούμι, όμως ως εικόνα μου άρεσε», μας ομολόγησε γελώντας ο Παβλικόφσκι, τον οποίο συναντήσαμε τον περασμένο Μάιο στο Φεστιβάλ Καννών.

Ο ίδιος κέρδισε εκεί το βραβείο σκηνοθεσίας, απεικονίζοντας τον ηλικιωμένο πλέον Μαν να επιστρέφει στην πατρίδα το 1949, έπειτα από 15 χρόνια αυτοεξορίας, μαζί με την κόρη του, Ερικα. Οι δυο τους φτάνουν αρχικά στη Φρανκφούρτη, όπου ο συγγραφέας θα τιμηθεί με το βραβείο Γκαίτε, ενώ αργότερα θα περάσουν και στην Ανατολική Γερμανία, για να λάβει ακριβώς την ίδια διακρίση(!) από την άλλη πλευρά της... Ιστορίας. «Αυτή η Μπιούικ βλέπετε, εκτός από στυλάτη, μοιάζει κάπως και σαν διασημική κάψουλα, ειδικά όταν την κινηματογραφείς από μέσα. Πατέρας και κόρη είναι προστατευμένοι εκεί μέσα, παρατηρώντας όσα συμβαίνουν απέξω», συμπληρώνει ο Παβλικόφσκι.

Εντός κι εκτός κάδρου

Το σχόλιό του περί κινηματογράφησης μεταφέρει, πρόωρα ίσως, την κουβέντα στο τεχνικό πεδίο, το οποίο ωστόσο είναι δύσκολο να αγνοηθεί: το σχεδόν τετράγωνο, ασπρόμαυρο κάδρο του φιλμ δεν μας στέλνει απλώς στην επιχρυσωμένη ατμόσφαιρα, όπως έχει συμβεί και σε προηγούμενα έργα του. «Νομίζω ότι αυτό ξεκίνησε με την «Ida», όπου μια καλή, δυνατή φωτογραφία λειτούργησε

ως σημείο αναφοράς-θεμέλιο για όλη την ταινία. Οπότε δημιουργούμε μια καλή λήψη, η οποία δεν είναι γεμάτη πληροφορία. Το σκηνικό πρέπει να είναι λιτό και ο φωτισμός όχι ιδιαίτερα περιπλοκός. Επίσης καλό είναι να αφήσεις κάποια πράγματα εκτός κάδρου ή ακριβώς στο όριο του κάδρου», εξηγεί ο Παβλικόφσκι σε ένα γρήγορο masterclass κινηματογραφικής φωτογραφίας. Πίσω στους (ελάχιστους) βασικούς χαρακτήρες, εκείνος του Τόμας Μαν επιστρέφει σε μια Γερμανία, την οποία δεν αναγνωρίζει, με τους συμπατριώτες του –και των δύο πλευρών– να προσπαθούν να τον προσεταρισθούν και το συλλογικό τραύμα του πολέμου να μην εμφανίζεται σε κοινή θεά.

Ο πρωταγωνιστής

Ο ρόλος του μεγάλου λογοτέχνη ανατέθηκε στον Χανς Ζίσλερ, έναν πραγματικό διανοούμενο της γερμανικής σκηνής, συγγραφέα και «με τον αέρα μιας άλλης εποχής», όπως το θέσσε ο σκηνοθέτης του. Γεννημένος στη Νυρεμβέργη το 1947 από πατέρα-μέλος του ναζιστικού κόμματος, ο Ζίσλερ έχει συγκεκριμένη άποψη τόσο για τη μεταπολεμική Γερμανία όσο και για τον Τόμας Μαν, τον οποίο έχει μελετήσει σε βάθος.

«Εκείνο που δεν ήξερε ο Πάβελ όταν μου πρότεινε τον ρόλο, είναι ότι ως παιδί περπατούσα στους δρόμους της ερειπωμένης Νυρεμβέργης με τη μητέρα μου. Θυμάμαι ότι εκείνη δεν μου εξηγούσε τι είχε συμβεί, παρά μόνον ότι είχαν πέσει κάποιες βόμβες, αλλά τίποτα παραπάνω. Και ο πατέρας μου πέθανε πολύ νωρίς, οπότε ούτε εκείνος εξήγησε τίποτα. Έτσι βρέθηκα σε μια «βουβή» οικογένεια. Και στο σχολείο όλη αυτή η περίοδος ήταν κάπως σκοτεινή, όχι εντελώς, αλλά αρκετά ασαφής. Σήμερα τα πράγματα είναι πολύ πιο ξεκάθαρα. Όσο για τον Τόμας

«Οτιδήποτε βάζεις μέσα στο κάδρο πρέπει να μοιάζει αληθινό. Οδηγήσαμε επί μήνες προκειμένου να βρούμε τις κατάλληλες τοποθεσίες κι έπειτα κάναμε το ίδιο για να εντοπίσουμε τα πρόσωπα – ψάχναμε πρόσωπα “εποχής”, που δύσκολα συναντάς πια», λέει στην «Κ» ο Πάβελ Παβλικόφσκι για την ταινία του, η οποία γυρίστηκε στην δική του πατρίδα, την Πολωνία.

Μαν, παίζοντας στην ταινία, η γνώμη μου δεν άλλαξε, αλλά ενισχύθηκε με περισσότερες πληροφορίες και θαυμασμό. Μιλάμε για μια καριέρα που ξεκίνησε από μια πολύ συντηρητική σκοπιά και εξελίχθηκε σε έναν αντι-ναζι συγγραφέα, ενώ αποκαλεί ξεκάθαρα «καταστροφή» αυτό που συνέβη μετά το 1945 με τον διαχωρισμό της Γερμανίας. Επιπλέον, η ίδια η επιστροφή του ήταν μια δήλωση ότι κάνει αυτό το ταξίδι για ολοκλήρωση την πατρίδα του. Στην πραγματικότητα ήταν μια αποστολή, που έμεινε όμως ανολοκλήρωτη», μας είπε ο Χανς Ζίσλερ, τον οποίο συναντήσαμε επίσης στις Κάννες.

Το μυστικό των κομπάρσων

Οι άλλοι δύο κεντρικοί χαρακτήρες της ταινίας είναι η συνταξιούχος κόρη του Μαν, Ερικα, και ο αποξενωμένος γιος του, Κλάους, τον οποίο βλέπουμε ουσιαστικά μόνο στην εναρκτήρια σκηνή, ενώ λίγο αργότερα θα βρεθεί νεκρός από υπερβολική δόση ναρκωτικών. Τους υποδύονται οι Σάντρα Ούλερ και Ογκουστ Ντλ αντιστοιχώς – εκείνη «δεν χρειαζόταν καν σκέψη, λατρεύω σιδηροποτό» εκείνος, «τόσο εφευρετικός και προσαρμοστικός, σαν σπουδαίος τζαζίστας», σύμφωνα με τον Παβλικόφσκι. Σχεδόν εξίσου σημαντική για τον τελευταίο, πάντως, φαίνεται να είναι η επιλογή των κομπάρσων: «Οτιδήποτε βάζεις μέσα στο κάδρο πρέπει να μοιάζει αληθινό. Οδηγήσαμε επί μήνες προκειμένου να βρούμε τις κατάλληλες τοποθεσίες και έπειτα κάναμε το ίδιο για να εντοπίσουμε τα πρόσωπα – ψάχναμε πρόσωπα “εποχής”, που δύσκολα συναντάς πια. Δεν περιμέναμε να διαλέξουμε τους κομπάρσους την τελευταία στιγμή, όπως γίνεται συνήθως, γιατί θέλαμε να υπάρχει μια αίσθηση ρεπορτάζ, με πράγματα να συμβαίνουν στο φόντο

και για αυτό χρειάζεσαι καλούς κομπάρσους, που να δρουν με συγκεκριμένο ρυθμό. Βέβαια, κάτι τέτοιο μπορεί να περιπλέξει τα πράγματα, επειδή οι ηθοποιοί συχνά ενοχλούνται όταν ξοδεύεις τόσο χρόνο για το φόντο, όμως αυτό που κάνουμε βασικά είναι να προσπαθούμε να δημιουργήσουμε “ζωή”, έτσι δεν είναι;».

Μην πετάξεις τίποτα

Ακόμη πιο ενδιαφέρον είναι πως όλα αυτά ο Παβλικόφσκι τα κάνει μέσα από το γνώριμο, κινηματογραφικό του «απόδογμα», με διάρκεια μόλις 82 λεπτών και ελάχιστο υλικό να μένει ακρησιμποίπο στο τραπέζι του μοντάζ. Πώς όμως γράφεται ένα τέτοιο σενάριο, όπου δεν περισσεύει σχεδόν τίποτε; «Αρχικά γράφω όσο περισσότερο γίνεται. Μπορεί να σου έρθουν μερικοί καλοί διάλογοι που θα μείνουν στην τελική μορφή και άλλοι όχι τόσο καλοί, οπότε το αφήνεις ανοικτό μέχρι να σκεφτείς κάτι καλύτερο ή να αλληλεπιδράσεις με τους ηθοποιούς και ξαφνικά να σου έρθει μια ιδέα. Οπότε για εμένα, το γράψιμο είναι μια διαδικασία δίχως τέλος. Ποτέ δηλαδή δεν λέω “αυτό είναι το σενάριο, as το εκτελέσουμε”. Διαρκώς αλλάζει, ξαναγράφεται, προσθέτοντας και ολόκληρες σκηνές. Ακόμη και κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων έγραφα καινούργιες σκηνές, επειδή ταυτόχρονα έκανα και το μοντάζ (σ.σ. εδώ ίσως βρίσκεται το... μυστικό) και έβλεπα τι έτρεχε χρειάζεται η ταινία. Ούτως ή άλλως, ποτέ δεν κάνω τον διαχωρισμό ανάμεσα στο γράψιμο και στη σκηνοθεσία, είναι για εμένα κομμάτια της ίδιας διαδικασίας», απαντά ο Πολωνός κινηματογραφιστής.

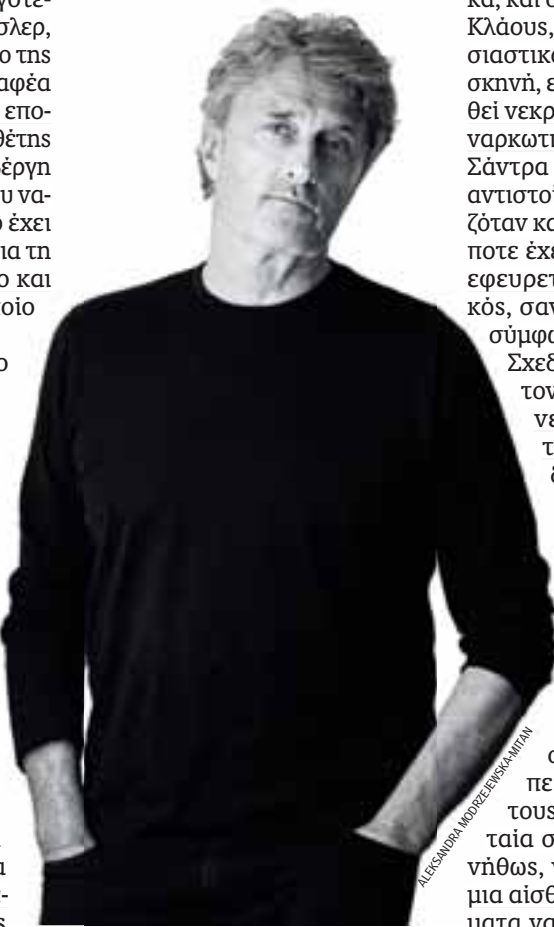
Αξίζει να σημειωθεί πως η ταινία γυρίστηκε στη δική του πατρίδα, όπου και ο ίδιος έχει επιστρέψει τα τελευταία χρόνια για μόνιμη κατοικία, μιας και «η Βαρσοβία έχει πολύ πιο ανθρώπινη κλίμακα από το Λονδίνο», όπως μας σχολιάζει. Προσθέτει ότι το γύρισμα στη Γερμανία θα ήταν πιο δύσκολο με όλες τις καθυστερήσεις στον σιδηρόδρομο και το μοτιλιάρισμα στους αυτοκινητοδρόμους. «Αφίστε που οι Γερμανοί δεν έχουν την εργασιακή αφοσίωση που έχουν αναπτύξει οι Πολωνοί. Θέλουν να πηγαίνουν σπiti στις πέντε, να μη δουλεύουν Σαββατοκύριακα, ξέρετε, φροντίζουν την ποιότητα της ζωής τους», παρατηρεί σκωπτικά ο Παβλικόφσκι και καταλήγει: «Η δική μας ταινία, όμως, δεν θα μπορούσε ποτέ να φτιαχτεί έτσι. Ευτυχώς είχα μια στρατιά από πραγματικά αφοσιωμένα νέα παιδιά, που κατέθεσαν παλιομοδίτικη σκληρή δουλειά και ενθουσιασμό. Έτσι πρέπει. Κάνουμε κάτι που αξίζει τον κόπο, as βάλουμε όλες μας τις δυνάμεις και τον χρόνο σε αυτό».

Το λευκό κοστούμι

«Η ιστορία ζωντάνεψε για εμένα όταν διάβασα ότι ο Τόμας Μαν διέσχισε όλα αυτά τα κατεστραμμένα τοπία φορώντας λευκό κοστούμι. Ή κάποιες φορές φορούσε λευκό κοστούμι. Για να πω την αλήθεια, δεν βρήκα καμία φωτογραφία του με λευκό κοστούμι...», λέει ο Πολωνός κινηματογραφιστής,

Παιδικές αναμνήσεις

«Εκείνο που δεν ήξερε ο Πάβελ είναι ότι ως παιδί περπατούσα στους δρόμους της ερειπωμένης Νυρεμβέργης με τη μητέρα μου. Εκείνη δεν μου εξηγούσε τι είχε συμβεί, παρά μόνον ότι είχαν πέσει κάποιες βόμβες», αναφέρει ο Χανς Ζίσλερ, ο οποίος ενσάρκωσε τον Γερμανό συγγραφέα στο φιλμ.





Η Eurobank **καλύτερη τράπεζα** **στην Κύπρο** για το 2026

Διπλή διάκριση στα Euromoney Awards for Excellence 2026.

- Καλύτερη Τράπεζα στην Κύπρο
- Καλύτερη Τράπεζα για μεγάλες επιχειρήσεις

Μια διεθνής αναγνώριση που μας εμπνέει να προχωράμε μπροστά. Μαζί με τους πελάτες μας, για τους πελάτες μας, επενδύοντας στην ανάπτυξη, την καινοτομία και την παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου.

